

1760

Καλ

ΚΥΡΙΑΚΟΥ ΚΟΣΜΑ

Δ. Φ. ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ ΤΟΥ Α' ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ ΘΗΑΕΩΝ

ΘΟΥΚΥΔΙΔΟΥ

ΤΟ ΔΕΥΤΕΡΟΝ ΒΙΒΛΙΟΝ ΚΑΤ' ΕΚΛΟΓΗΝ ΕΚΔΟΘΕΝ

ΔΙΑ ΤΗΝ Β' ΚΑΙ Γ' ΤΑΞΙΝ ΤΩΝ ΓΥΜΝΑΣΙΩΝ

Τιμᾶται μετὰ τοῦ βιβλιοσήμου καὶ φόρου δρ. 16
(Βιβλιόσημον δρ. 6.10. Φόρος Ἀναγκ. Δαν. 10 % δρ. 0.60)
Ἀριθμὸς ἐγκριτ. ἀποφάσεως 27967
Ἀριθμὸς ἀδείας κυκλοφορίας 701, 16 Ὀκτωβρίου 1924

10,00
17,00
5,00

ΕΚΔΟΣΙΣ ΕΚΤΗ

Γ. Ρομπινσόν
Π. Πιπέρης
Α. Ρομπινσόν
Ρομπινσόν

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚΔΟΤΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΣ
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ "ΕΣΤΙΑΣ.,

44 — ΕΝ ΟΔΩ, ΣΤΑΔΙΟΥ — 44

1924

1924
θ' α' γ'

ΚΥΡΙΑΚΟΥ ΚΟΣΜΑ

Δ. Φ. ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ ΤΟΥ Α' ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ ΘΗΛΕΩΝ

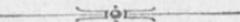
ΘΟΥΚΥΔΙΔΟΥ

ΤΟ ΔΕΥΤΕΡΟΝ ΒΙΒΛΙΟΝ ΚΑΤ' ΕΚΛΟΓΗΝ ΕΚΔΟΘΕΝ

ΔΙΑ ΤΗΝ Β' ΚΑΙ Γ' ΤΑΞΙΝ ΤΩΝ ΓΥΜΝΑΣΙΩΝ

—•—

ΕΚΔΟΣΙΣ ΕΚΤΗ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚΔΟΤΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΣ

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ "ΕΣΤΙΑΣ,,

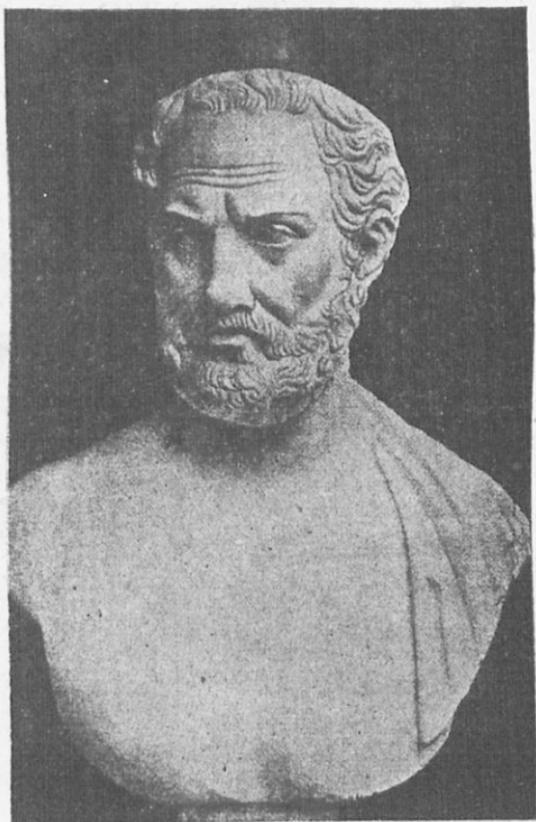
44—ΕΝ ΟΔΩ, ΣΤΑΔΙΟΥ—44

1924

Πᾶν γνήσιον ἀντίτυπον φέρει τὴν ὑπογραφήν τοῦ συγγρα-
φέως καὶ τὴν σφραγίδα τοῦ Βιβλιοπωλείου τῆς «Ἐστίας».

I. D. Kollari

ΘΟΥΚΥΔΙΔΗΣ

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

[1]

Α. ΠΡΩΤΟ

1. Ἐπίθεσις τῶν Θηβαίων κατὰ τῶν

(Κεφ. 1-6)

1. Ἀρχεται δὲ ὁ πόλεμος ἐνθένδε ἤδη τῶν αἰῶνων καὶ Πελοποννησίων καὶ τῶν ἑκατέροισι συμμαχῶν, οὗτε ἐτεμίγνοντο ἔτι ἀκηρυκτεῖ παρ' ἀλλήλους καταστάντες τε ξυνεχῶς ἐπολέμουν· γέγραπται δὲ ἐξῆς, ὡς ἕκαστα ἐγίγνετο, κατὰ θέρος καὶ χειμῶνα. ✓

2. Τέσσαρα μὲν γὰρ καὶ δέκα ἔτη ἐνέμειναν αἱ τριακοντούτεις σπονδαί, αἱ ἐγένοντο μετ' Εὐβοίας ἄλωσιν· τῷ δὲ πέμπτῳ καὶ δεκάτῳ ἔτει ἐπὶ Χρυσίδος ἐν Ἄργει τότε πεντήκοντα δυοῖν δέοντα ἔτη ἱερωμένης καὶ Αἰνησίου ἐφόρου ἐν Σπάρτῃ καὶ Πυθοδώρου ἔτι τέσσαρας μῆνας ἄρχοντος Ἀθηναίοις ἅμα ἦρι ἀρχομένῳ Θηβαίων ἄνδρες ὀλίγη πλείους τριακοσίων—ἤγγουνο δὲ αὐτῶν βοιωταρχοῦντες Πυθάγγελος τε ὁ Φυλείδου καὶ Διέμπορος ὁ Ὀνητορίδου—ἐσῆλθον περὶ πρῶτον ὕπνον ξὺν ἔπλοισι ἐς Πλάταιαν τῆς Βοιωτίας, οὖσαν Ἀθηναίων συμμαχίδα. ✓

Ἐπηγάγοντο δὲ καὶ ἀνέφωξαν τὰς πύλας Πλαταιῶν ἄνδρες, 2 Ναυκλείδης τε καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ, βουλόμενοι ἰδίας ἕνεκα δυνάμειος ἄνδρας τε τῶν πολιτῶν τοὺς σφίσιν ὑπεναντίους διαφθεῖραι καὶ τὴν πόλιν Θηβαίοις προσποιήσαι. ἔπραξαν δὲ 3 ταῦτα δι' Εὐρυμάχου τοῦ Λεοντιάδου, ἀνδρὸς Θηβαίων δυνατωτάτου. προιδόντες γὰρ οἱ Θηβαῖοι, ὅτι ἔσοιτο ὁ πόλεμος,

ἐβούλοντο τὴν Πλάταιαν, αἰεὶ σφίσι διάφορον οὔσαν, ἔτι ἐν εἰρήνῃ τε καὶ τοῦ πολέμου μίγῃ φανεροῦ καθεστῶτος προκαταλαβεῖν. ἤ καὶ ῥᾶον ἔλαθον ἐσελθόντες, φυλακῆς οὐ προκαθεστηκυίας.

- 4 Θέμενοι δὲ ἐς τὴν ἀγορὰν τὰ ὄπλα τοῖς μὲν ἐπαγομένοις οὐκ ἐπέβησαν, ὥστ' εὐθὺς ἔργου ἔχασθαι καὶ ἰέναι ἐς τὰς οἰκίας τῶν ἐχθρῶν, γνώμην δὲ ἐποιούοντο κηρύγμασί τε χρήσασθαι ἐπιτιθεῖσιν καὶ ἐς ξύμβασιν μᾶλλον καὶ φιλίαν τὴν πόλιν ἀγαγεῖν—καὶ ἀνείπεν ὁ κῆρυξ, εἴ τις βούλεται κατὰ τὰ πάτρια τῶν πάντων Βοιωτῶν ξυμμαχεῖν, τίθεσθαι παρ' αὐτοὺς τὰ ὄπλα—, νομίζοντες σφίσι ῥαδίως τούτῳ τῇ τρόπῳ προσχωρήσειν τὴν πόλιν.

3. Οἱ δὲ Πλαταιῆς, ὡς ἤσθοντο ἔνδον τε ὄντας τοὺς Θηβαίους καὶ ἑξαπιναιῶς κατειλημμένην τὴν πόλιν, καταδείσαντες καὶ νομίσαντες πολλῶν πλείους ἐσεληλυθέναι—οὐ γὰρ ἐώρων ἐν τῇ νυκτί—, πρὸς ξύμβασιν ἐχώρησαν καὶ τοὺς λόγους δεξάμενοι ἠσύχαζον, ἄλλως τε καὶ ἐπειδὴ ἐς οὐδένα οὐδὲν
2 ἐνεμπερίζον, ἡπράσσοντες δὲ πῶς ταῦτα κατενόησαν οὐ πολλοὺς τοὺς Θηβαίους ὄντας καὶ ἐνόμισαν ἐπιθέμενοι ῥαδίως κρατήσιν· τῇ γὰρ πλήθει τῶν Πλαταιῶν οὐ βουλομένη ἦν τῶν
3 Ἀθηναίων ἀφίστασθαι. ἐδόκει οὖν ἐπιχειρητέα εἶναι καὶ ξυνελέγοντο διορύσσοντες τοὺς κοινοὺς τοίχους παρ' ἀλλήλους, ὅπως μὴ διὰ τῶν ὁδῶν φανεροὶ ὦσιν ἰόντες, ἀμάξας τε ἀνευ τῶν ὑπόζυγιων ἐς τὰς ὁδοὺς καθίστασαν, ἔν' ἀντὶ τοίχους ἤ, καὶ τὰλλα ἐξήρτυον, ἢ ἕκαστον ἐφαίνετο πρὸς τὰ παρόντα ξύμφορον ἔσεσθαι.

- 4 Ἐπεὶ δὲ ὡς ἐκ τῶν δυνατῶν ἐτοῖμα ἦν, φυλάξαντες ἔτι νύκτα καὶ αὐτὸ τὸ περίορθρον, ἐχώρουν ἐκ τῶν οἰκιῶν ἐπ' αὐτούς, ὅπως μὴ κατὰ φῶς θαρσαλεωτέροις οὔσι προσφέρωνται καὶ σφίσιν ἐκ τοῦ ἴσου γίγνωνται, ἀλλ' ἐν νυκτί φοβερώτεροι ὄντες ἤσσουν ὡς τῆς σφετέρας ἐμπειρίας τῆς κατὰ τὴν

πόλιν. προσέβαλον τε εὐθὺς καὶ ἐς χεῖρας ἦσαν κατὰ τάχος.

4. Οἱ δ', ὡς ἐγνωσαν ἠπατημένοι, ξυνεστρέφοντό τε ἐν σφίσιν αὐτοῖς καὶ τὰς προσβολάς, ἣ προσπίπτουσι, ἀπειθοῦντο. καὶ δις μὲν ἢ τρίς ἀπεκρούσαντο, ἔπειτα πολλῶν θορόβῳ 2 αὐτῶν τε προσβαλόντων καὶ τῶν γυναικῶν καὶ τῶν οἰκετῶν ἅμα ἀπὸ τῶν οἰκιῶν κραυγῇ τε καὶ ὀλολυγῇ χρωμένων λίθοις τε καὶ κεράμῳ βαλλόντων, καὶ ἕτεοῦ ἅμα διὰ νυκτὸς πολλοῦ ἐπιγενομένου, ἐφοβήθησαν καὶ τραπόμενοι ἔφυγον διὰ τῆς πόλεως, ἄπειροι μὲν ὄντες, οἱ πλείους ἐν σκότῳ καὶ πηλῶ τῶν διόδων, ἣ χρῆ σωθῆναι—καὶ γὰρ τελευτῶντος τοῦ μηνὸς τὰ γιγνόμενα ἦν —, ἐμπεύρους δὲ ἔχοντες τοὺς διοίκοντας, ὥστε διεφθείροντο πολλοί.

Τῶν δὲ Πλαταιῶν τις τὰς πύλας, ἣ ἐσῆλθον καὶ αἴπερ 3 ἦσαν ἀνεφγμέναι μόναί, ἔκληψε στυρακίῳ ἀκοντίου ἀντὶ βαλάνου χρησάμενος ἐς τὸν μοχλόν, ὥστε μηδὲ ταύτη ἔτι ἔξοδον εἶναι. διωκόμενοί τε κατὰ τὴν πόλιν οἱ μὲν τινες 4 αὐτῶν ἐπὶ τὸ τεῖχος ἀναβάντες ἔρριψαν ἐς τὸ ἔξω σφᾶς αὐτοῖς καὶ διεφθάρησαν οἱ πλείους, οἱ δὲ κατὰ πύλας ἐρήμους γυναικὸς δούσης πέλεκυν λαθόντες καὶ διακόψαντες τὸν μοχλὸν ἐξῆλθον οὐ πολλοί — αἴσθησις γὰρ ταχεῖα ἐπεγένετο —, ἄλλοι δὲ ἄλλῃ τῆς πόλεως σποράδιην ἀπώλλυντο.

¶ Τὸ δὲ πλείστον καὶ ὅσον μάλιστα ἦν ξυνεστραμμένον ἐσπί- 5 πτουςιν ἐς οἴκημα μέγα, ὃ ἦν τοῦ τείχους καὶ αἱ πλησίον θύραι ἀνεφγμέναι ἔτυχον αὐτοῦ, οἰόμενοι πύλας τὰς θύρας τοῦ οἰκήματος εἶναι καὶ ἀντικρυς δίοδον ἐς τὸ ἔξω. ὁρῶντες 6 δὲ οἱ Πλαταιῆς αὐτοὺς ἀπειλημμένους ἐβουλεύοντο, εἴτε κατακάυσωσιν, ὥσπερ ἔχουσιν, ἐμπρήσαντες τὸ οἴκημα, εἴτε τι ἄλλο χρήσονται. τέλος δὲ οὗτοί τε καὶ ὅσοι ἄλλοι τῶν Θηβαίων 7 περιῆσαν κατὰ τὴν πόλιν πλανώμενοι, ξυνέβησαν τοῖς Πλαταιεῦσι παραδοῦναι σφᾶς αὐτοῖς καὶ τὰ ὄπλα χρήσασθαι ὅτι ἂν βούλωνται. οἱ μὲν δὲ ἐν τῇ Πλαταίᾳ οὕτως ἐπεπράγεσαν. 8

5. Οἱ δὲ ἄλλοι Θηβαῖοι, οὓς ἔδει τῆς νυκτὸς παραγενέσθαι πανοτρατιᾶ, εἴ τι ἄρα μὴ προχωροίη τοῖς ἐσεληλυθόσι, τῆς ἀγγελίας ἅμα καθ' ὁδὸν αὐτοῖς ῥηθείσης περὶ τῶν γεγενημένων ἐπεβοήθουν. — ἀπέχει δ' ἡ Πλάταια τῶν Θηβῶν σταδίους ἑβδομήκοντα, καὶ τὸ ὕδωρ τὸ γενόμενον τῆς νυκτὸς ἐποίησε βραδύτερον αὐτοὺς ἐλθεῖν· ὁ γὰρ Ἄσωπὸς ποταμὸς ἐρρύη μέγας καὶ οὐ βραδίως διαβατὸς ἦν. — πορευόμενοι τε ἐν ὑετῷ καὶ τὸν ποταμὸν μόλις διαβάντες ὕστερον παρεγένοντο, ἤδη τῶν ἀνδρῶν τῶν μὲν διεφθαρμένων, τῶν δὲ ζώντων ἐχομένων. ὥς δ' ἤσθοντο οἱ Θηβαῖοι τὸ γεγενημένον, ἐπεβούλευον τοῖς ἔξω τῆς πόλεως τῶν Πλαταιῶν· — ἦσαν γὰρ καὶ ἄνθρωποι κατὰ τοὺς ἀγροὺς καὶ κατασκευή, οἷα ἀπροσοκίτου τοῦ κακοῦ ἐν εἰρήνῃ γενομένου· — ἐβούλοντο γὰρ σφίσιν, εἴ τινα λάβοιεν, ὑπάρχειν ἀντὶ τῶν ἔνδον, ἦν ἄρα τύχῳσιν τινες ἐζωγρημένοι.

5 Καὶ οἱ μὲν ταῦτα διενουῶντο· οἱ δὲ Πλαταιῆς, ἔτι διαβουλευομένων αὐτῶν ὑποτοπήσαντες τοιοῦτόν τι ἐσεῖσθαι καὶ δεῖσαντες περὶ τοῖς ἔξω, κήρυκα ἐξέπεμψαν παρὰ τοὺς Θηβαίους, λέγοντες, ὅτι οὔτε τὰ πεποιημένα ὁσίως δράσειαν ἐν σπονδαῖς σφῶν πειραθέντες καταλαβεῖν τὴν πόλιν, τὰ τε ἔξω ἔλεγον αὐτοῖς μὴ ἀδικεῖν· εἰ δὲ μὴ, καὶ αὐτοὶ ἔφασαν αὐτῶν τοὺς ἀνδρας ἀποκτενεῖν, οὓς ἔχουσι ζώντας· ἀναχωρησάντων δὲ πάλιν ἐκ τῆς γῆς ἀποδώσειν αὐτοῖς τοὺς ἀνδρας.

6 Θηβαῖοι μὲν ταῦτα λέγουσι καὶ ἐπομόσαι φασὶν αὐτούς· Πλαταιῆς δ' οὐχ ὁμολογοῦσι τοὺς ἀνδρας εὐθύς ὑποσχέσθαι ἀποδώσειν, ἀλλὰ λόγων πρῶτον γενομένων, ἦν τι ξυμβαίνωσι, 7 καὶ ἐπομόσαι οὐ φασιν. ἐκ δ' οὖν τῆς γῆς ἀνεχώρησαν οἱ Θηβαῖοι οὐδὲν ἀδικήσαντες· οἱ δὲ Πλαταιῆς, ἐπειδὴ τὰ ἐκ τῆς χώρας κατὰ τάχος ἐσεκομίσαντο, ἀπέκτειναν τοὺς ἀνδρας εὐθύς. ἦσαν δὲ ὀγδοήκοντα καὶ ἑκατὸν οἱ ληφθέντες, καὶ Εὐρύμαχος εἰς αὐτῶν ἦν, πρὸς ὃν ἔπραξαν οἱ προδιδόντες.

6. Τοῦτο δὲ ποιήσαντες ἔς τε τὰς Ἀθήνας ἄγγελον ἔπεμ-
πον καὶ τοὺς νεκροὺς ὑποσπόνδους ἀπέδωσαν τοῖς Θηβαίοις,
τὰ τ' ἐν τῇ πόλει καθίσταντο πρὸς τὰ παρόντα, ἣ ἔδοκει
αὐτοῖς. τοῖς δ' Ἀθηναίοις ἠγγέλθη εὐθὺς τὰ περὶ τῶν Πλα- 2
ταιῶν γεγενημένα, καὶ Βοιωτῶν τε παραχρῆμα ξυνέλαβον
ὅσοι ἦσαν ἐν τῇ Ἀττικῇ καὶ ἔς τὴν Πλάταιαν ἔπεμψαν
κῆρυκα, κελεύοντες εἰπεῖν μηδὲν νεώτερον ποιεῖν περὶ τῶν
ἀνδρῶν οὓς ἔχουσι Θηβαίων, πρὶν ἂν τι καὶ αὐτοὶ βουλευσῶσι
περὶ αὐτῶν· οὐ γὰρ ἠγγέλθη αὐτοῖς, ὅτι τεθνηκότες εἶεν· ἅμα 3
γὰρ τῇ ἐσόδῳ γιγνομένη τῶν Θηβαίων ὁ πρῶτος ἄγγελος
ἐξήκει, ὁ δὲ δευτέρος ἄρτι νενικημένων τε καὶ ξυνειλημμένων,
καὶ τῶν ὕστερον οὐδὲν ἤδωσαν. οὕτω δὲ οὐκ εἰδότες οἱ Ἀθη-
ναῖοι ἐπέστελλον· ὁ δὲ κῆρυξ ἀφικόμενος ἠύρε τοὺς ἀνδρας
διεφθαρμένους. καὶ μετὰ ταῦτα οἱ Ἀθηναῖοι στρατεύσαντες 4
ἔς Πλάταιαν σῖτόν τε ἐσήγαγον καὶ φρουροὺς ἐγκατέλιπον,
τῶν τε ἀνθρώπων τοὺς ἀχραιοτάτους ξὺν γυναῖξί καὶ παισὶν
ἐξεκόμισαν. 1

2. Αἱ πρὸς πόλεμον παρασκευαί. — Ἡ ἐν Ἑλλάδι
ἐπικρατοῦσα κατάστασις.

(Κεφ. 7 - 9)

7. Γεγενημένου δὲ τοῦ ἐν Πλαταιαῖς ἔργου καὶ λελυμέ-
νων λαμπρῶς τῶν σπονδῶν οἱ Ἀθηναῖοι παρεσκευάζοντο ὡς
πολεμήσοντες, παρεσκευάζοντο δὲ καὶ οἱ Λακεδαιμόνιοι καὶ
οἱ ξύμμαχοι αὐτῶν, πρεσβείας τε μέλλοντες πέμπειν παρὰ
βασιλέα καὶ ἄλλοις ἐς τοὺς βαρβάρους, εἴ ποθὲν τινα ὠφε-
λίαν ἴλπιζον ἐκάτεροι προσλήψεσθαι, πόλεις τε ξυμμαχίδας
ποιούμενοι, ὅσοι ἦσαν ἐκτὸς τῆς ἑαυτῶν δυνάμεως καὶ Λακε- 2
δαιμόνιοι μὲν πρὸς ταῖς αὐτοῦ ὑπαρχούσας ἐξ Ἰταλίας καὶ

Ἑθρῶν

Σικελίας τοῖς τάκεινων ἐλομένοις ναῦς ἐπετετάχασαν ποιεῖσθαι κατὰ μέγεθος τῶν πόλεων, ὡς ἐς τὸν πάντα ἀριθμὸν πεντακοσίων νεῶν ἐσομένων, καὶ ἀργύριον ῥητὸν ἐτοιμάζειν, τὰ τ' ἄλλα ἤσυχάζοντας καὶ Ἀθηναίους δεχομένους μὴ νηί,
 3 ἕως ἂν ταῦτά παρασκευασθῇ. Ἀθηναῖοι δὲ τὴν τε ὑπάρχουσαν ξυμμαχίαν ἐξήταζον καὶ ἐς τὰ περὶ Πελοπόννησον μᾶλλον χωρία ἐπροσθεύοντο, Κέρκυραν καὶ Κεφαλληνίαν καὶ Ἀκαρνανίαν καὶ Ζάκυνθον, ὄρωντες, εἰ σφίσι φίλια ταῦτ' εἴη βεβαίως, περὶ τὴν Πελοπόννησον καταπολεμήσοντες.

8. Ὀλίγον τε ἐπενόουν οὐδὲν ἀμφοτέροι, ἀλλ' ἔρρωντο ἐς τὸν πόλεμον οὐκ ἀπεικίτως· ἀρχόμενοι γὰρ πάντες δεξιότερον ἀντιλαμβάνονται· τότε δὲ καὶ νεότης πολλή μὲν οὔσα ἐν τῇ Πελοπόννησῳ, πολλή δ' ἐν ταῖς Ἀθήναις οὐκ ἀκουσίως ὑπὸ ἀπειρίας ἦπτετο τοῦ πολέμου. ἦ τε ἄλλη Ἑλλάς πᾶσα μετέω-
 2 ρος ἦν ξυνοῦσῶν τῶν πρώτων πόλεων, καὶ πολλὰ μὲν λόγια ἐλέγοντο, πολλὰ δὲ χρησιμολόγοι ἦδον ἐν τε τοῖς μέλ-
 3 λουσι πολεμήσειν καὶ ἐν ταῖς ἄλλαις πόλεσιν. ἐτι δὲ Δῆλος ἐκινήθη ὀλίγον πρὸ τούτων, πρότερον οὐπω σεισθεῖσα, ἀφ' οὗ Ἑλληνες μέμνηνται. ἐλέγετο δὲ καὶ ἐδόκει ἐπὶ τοῖς μέλ-
 λουσι γενέσθαι σημήναι· εἴ τί τι ἄλλο τοιοῦτότροπον ξυνέβη γενέσθαι, πάντα ἀνεζητεῖτο.

4 Ἡ δὲ εὐνοία παρὰ πολὺ ἐποίει τῶν ἀνθρώπων μᾶλλον ἐς τοὺς Λακεδαιμονίους, ἄλλως τε καὶ προειπόντων, ὅτι τὴν Ἑλλάδα ἐλευθεροῦσιν. ἔρρωτό τε πᾶς καὶ ἰδιώτης καὶ πόλις, εἴ τι δύναιτο καὶ λόγῳ καὶ ἔργῳ ξυνεπιλαμβάνειν αὐτοῖς· ἐν τούτῳ τε κωλυῖσθαι ἐδόκει ἐκάστῳ τὰ πράγματα, ᾧ μὴ
 5 τις αὐτὸς παρέσται. οὕτως ὀργῇ εἶχον οἱ πλείους τοὺς Ἀθηναίους, οἱ μὲν τῆς ἀρχῆς ἀπολυθῆναι βουλόμενοι, οἱ δὲ μὴ ἀρχθῶσι φοβούμενοι.

9. Παρασκευῇ μὲν οὖν τοιαύτῃ καὶ γνώμῃ ὄρμηντο. πόλεις δ' ἐκάτεροι τάσδ' ἔχοντες ξυμμάχους ἐς τὸν πόλεμον

καθίσταντο. Λακεδαιμονίων μὲν οἷδε ξυμμαχοὶ Πελοποννή-²
 σοι μὲν οἱ ἐντὸς Ἰσθμοῦ πάντες πλὴν Ἀργείων καὶ Ἀχαιῶν
 —τούτοις δ' ἔς ἀμφοτέρους φιλία ἦν· Πελληγηῆς δὲ Ἀχαιῶν
 μόνου ξυνεπολέμου τὸ πρῶτον, ἔπειτα δὲ ὕστερον καὶ ἅπαν-
 τες—, ἔξω δὲ Πελοποννήσου Μεγαρῆς, Φωκῆς, Λοκροί,
 Βοιωτοί, Ἀμπρακιῶται, Λευκάδιοι, Ἀνακτόριοι. τούτων ναυ-³
 τικὸν παρείχοντο Κορίνθιοι, Μεγαρῆς, Σικυνῶνιοι, Πελληγηῆς,
 Ἰλεῖοι, Ἀμπρακιῶται, Λευκάδιοι, ἱππέας δὲ Βοιωτοί, Φωκῆς,
 Λοκροί· αἱ δὲ ἄλλαι πόλεις πεζὸν παρείχον.

Αὕτη Λακεδαιμονίων ξομμαχία· Ἀθηναίων δὲ Χιοι, Λέ-⁴
 σβιοι, Πλαταιῆς, Μεσσήνιοι οἱ ἐν Ναυπάκτῳ, Ἀκαρνανῶν οἱ
 πλείους, Κερκυραῖοι, Ζακύνθιοι, καὶ ἄλλαι πόλεις αἱ ὑπο-
 τελεῖς οὔσαι ἐν ἔθνεσι τοσοῖσδε, Καρία ἢ ἐπὶ θαλάσση, Δωριῆς
 Καρσί πρόσοικοι, Ἰωνία, Ἑλλήσποντος, τὰ ἐπὶ Θράκης,
 νῆσοι ὅσαι ἐντὸς Πελοποννήσου καὶ Κρήτης πρὸς ἥλιον
 ἀνίσχοντα, πᾶσαι αἱ ἄλλαι πλὴν Μήλου καὶ Θήρας. τούτων⁵
 ναυτικὸν παρείχοντο Χιοι, Λέσβιοι, Κερκυραῖοι, οἱ δ' ἄλλοι
 πεζὸν καὶ χρήματα. ξομμαχία μὲν αὕτη ἑκατέρων καὶ⁶
 παρασκευὴ ἔς τὸν πόλεμον ἦν.

3. Πρώτη εἰσβολὴ τῶν Πελοποννησίων εἰς τὴν Ἀττικὴν.

(Κεφ. 10 - 25)

10. Οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι μετὰ τὰ ἐν Πλαταιαῖς εὐθὺς
 περιήγγελλον κατὰ τὴν Πελοπόννησον καὶ τὴν ἔξω ξομμα-
 χίαν στρατιάν παρασκευάζεσθαι ταῖς πόλεσι τά τε ἐπιτήδεια,
 οἷα εἰκὸς ἐπὶ ἔξοδον ἔκδημον ἔχειν, ὡς ἐσβαλοῦντες ἐς τὴν
 Ἀττικὴν. ἐπειδὴ δὲ ἐκάστοις ἐτοῖμα γίνοντο, κατὰ τὸν χρό-²
 νον τὸν εἰρημένον ξυνῆσαν τὰ δύο μέρη ἀπὸ πόλεως ἐκάστης

3 ἐς τὸν ἰσθμὸν. καὶ ἐπειδὴ πᾶν τὸ στράτευμα ξυνειλεγμένον ἦν, Ἀρχίδαμος ὁ βασιλεὺς τῶν Λακεδαιμονίων, ὡσπερ ἤγειτο τῆς ἐξόδου ταύτης, ξυγκαλέσας τοὺς στρατηγούς τῶν πόλεων πασῶν καὶ τοὺς μάλιστα ἐν τέλει καὶ ἀξιολογωτάτους παρήγει τοιαύδε·

11. « Ἄνδρες Πελοποννήσιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι, καὶ οἱ πατέρες ἡμῶν πολλὰς στρατείας καὶ ἐν αὐτῇ τῇ Πελοποννήσῳ καὶ ἐξω ἐποιήσαντο, καὶ αὐτῶν ἡμῶν οἱ πρεσβύτεροι οὐκ ἄπειροι πολέμων εἰσὶν· ὅμως δὲ τῆσδε οὐπω μείζονα παρασκευὴν ἔχοντες ἐξήλθομεν, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ πόλιν δυνατωτάτην νῦν ἐρχόμεθα, καὶ αὐτοὶ πλείστοι καὶ ἄριστοι στρατεύοντες.
- 2 δίκαιον οὖν ἡμᾶς μήτε τῶν πατέρων χεῖρους φαίνεσθαι μήτε ἡμῶν αὐτῶν τῆς δόξης ἐνδεεστέρους. ἢ γὰρ Ἑλλάς πᾶσα τῆσδε τῇ ὀρμῇ ἐπύρται καὶ προσέχει τὴν γνώμην, εὖνοιαν ἔχουσα διὰ τὸ Ἀθηναίων ἔχθος πράξει ἡμᾶς, ἃ ἐπινοοῦμεν.
3. » Οὐκ οὖν χρή, εἴ τω καὶ δοκοῦμεν πλήθει ἐπιέναι καὶ ἀσφάλεια πολλὴ εἶναι· μή ἂν ἐλθεῖν τοὺς ἐναντίους ἡμῖν διὰ μάχης, τούτου ἕνεκα ἀμελέστερόν τι παρεσκευασμένους χωρεῖν, ἀλλὰ καὶ πόλεως ἐκάστης ἡγεμόνα καὶ στρατιώτην τὸ καθ' αὐτὸν
- 4 αἰεὶ προσδέχεσθαι ἐς κίνδυνόν τινα ἤξειν. ἄδηλα γὰρ τὰ τῶν πολέμων, καὶ ἐξ ὀλίγου τὰ πολλὰ καὶ δι' ὀργῆς αἱ ἐπιχειρήσεις γίνονται· πολλάκις τε τὸ ἔλασσον πλήθος δεδιὸς ἀμεινον ἡμῶν αὐτῶν φύσιν πλείονας διὰ τὸ καταφρονούντας ἀπαρασκευάτους γενέσθαι. χρή δὲ αἰεὶ ἐν τῇ πολεμίᾳ τῇ μὲν γνώμῃ θαρσαλέους στρατεύειν, τῇ δὲ ἔργῳ δεδιότας παρεσκευάσθαι. οὕτω γὰρ πρὸς τε τὸ ἐπιέναι τοῖς ἐναντίοις εὐψυχότατοι ἂν εἴεν, πρὸς τε τὸ ἐπιχειρεῖσθαι ἀσφαλέστατοι.
- 6 » Ἡμεῖς δὲ οὐδ' ἐπὶ ἀδύνατον ἀμύνεσθαι οὕτω πόλιν ἐρχόμεθα, ἀλλὰ τοῖς πᾶσιν ἄριστα παρεσκευασμένην, ὥστε χρή καὶ πάνυ ἐλπίζειν διὰ μάχης ἵέναι αὐτούς, εἴ μὴ καὶ νῦν ὀρμηγῆται, ἐν ᾗ οὐπω πάρεσμεν, ἀλλ' ὅταν ἐν τῇ γῆ ὀρῶσιν

ἡμᾶς δηοῦντάς τε καὶ τὰ κείνων φθειρόντας. πᾶσι γὰρ ἐν τοῖς 7
 ὄμμασι καὶ ἐν τῇ παρατυκία ὄραν πάσχοντάς τι ἄηθες ὀργῇ
 προσπίπτει, καὶ οἱ λογισμῶ ἐλάχιστα χρώμενοι θυμῷ πλείστα
 ἐς ἔργον καθίστανται. Ἀθηναίους δὲ καὶ πλέον τι τῶν ἄλλων 8
 εἰκὸς τοῦτο δρᾶσαι, οἱ ἄρχειν τε τῶν ἄλλων ἀξιούσι καὶ
 ἐπιόντες τὴν τῶν πέλας δηοῦν μᾶλλον ἢ τὴν ἑαυτῶν ὄραν.

»Ὡς οὖν ἐπὶ τοσαύτην πόλιν στρατεύοντες καὶ μεγίστην 9
 δόξαν οἰσόμενοι τοῖς τε προγόνοις καὶ ἡμῖν αὐτοῖς ἐπ' ἀμφό-
 τερα ἐκ τῶν ἀποθαινότων, ἐπεσθ' ὅπη ἂν τις ἴγγῆται, κόσμον
 καὶ φυλακὴν περὶ παντὸς ποιούμενοι καὶ τὰ παραγγελόμενα
 ὀξέως δεχόμενοι· κάλλιστον γὰρ τόδε καὶ ἀσφαλέστατον
 πολλοὺς ὄντας ἐν κόσμῳ χρωμένους φαίνεσθαι.»

12. Τοσαῦτα εἰπὼν καὶ διαλύσας τὸν ξύλλογον ὁ Ἀρχί-
 δαμος Μελήσιππον πρῶτον ἀποστέλλει ἐς τὰς Ἀθήνας
 τὸν Διακρίτου, ἄνδρα Σπαρτιάτην, εἴ τι ἄρα μᾶλλον ἐνδῶϊεν
 οἱ Ἀθηναῖοι ὄρωντες ἤδη σφᾶς ἐν ὁδῷ ὄντας. οἱ δὲ οὐ προσ- 2
 ἐδέξαντο αὐτὸν ἐς τὴν πόλιν οὐδ' ἐπὶ τὸ κοινόν· ἦν γὰρ Πε-
 ρικλέους γνώμη πρότερον νενικηκυῖα κήρυκα καὶ πρεσβείαν
 μὴ προσδέχεσθαι Λακεδαιμονίων ἐξεστρατευμένων. ἀποπέμ-
 πουσιν οὖν αὐτὸν πρὶν ἀκοῦσαι καὶ ἐκέλευον ἐκτὸς ὄρων
 εἶναι αὐθημερόν, τό τε λοιπὸν ἀναχωρήσαντας ἐπὶ τὰ σφέ-
 τερα αὐτῶν, ἦν τι βούλωνται, πρεσβεύεσθαι. ξυμπέμπουσί τε
 τῷ Μελησίππῳ ἀγωγούς, ὅπως μὴδενὶ ξυγγένηται. ὁ δέ, 3
 ἐπειδὴ ἐπὶ τοῖς ὁρίοις ἐγένετο καὶ ἔμελλε διαλύσεσθαι, τοσόνδε
 εἰπὼν ἐπορεύετο ὅτι «Ἦδε ἡ ἡμέρα τοῖς Ἑλλησι μεγάλων
 κακῶν ἄρξει.»

Ὡς δὲ ἀφίκετο ἐς τὸ στρατόπεδον καὶ ἔγνων ὁ Ἀρχίδαμος, 4
 ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι οὐδέν πω ἐνδῶσουσιν, οὕτω δὲ ἄρας τῇ στρα-
 τῇ προχώρει ἐς τὴν γῆν αὐτῶν. Βοιωτοὶ δὲ μέρος μὲν τὸ σφέ- 5
 τερον καὶ τοὺς ἵππεας παρείχοντο Πελοποννησίοις ξυστρατεύ-
 ειν, τοῖς δὲ λειπομένοισι ἐς Πλάταιαν ἐλθόντες τὴν γῆν ἐδήρουν.

13. Ἔτι δὲ τῶν Πελοποννησίων συλλεγομένων τε ἐς τὸν ἰσθμὸν καὶ ἐν ὁδῷ ὄντων, πρὶν ἐσβαλεῖν ἐς τὴν Ἀττικὴν, Περικλῆς ὁ Ξανθίππου, στρατηγὸς ὢν Ἀθηναίων δέκατος αὐτός, ὡς ἔγνω τὴν ἐσβολὴν ἐσομένην, ὑποτοπήσας, ὅτι Ἀρχίδαμος αὐτῷ ξένος ὢν ἐτύγχανε, μὴ πολλακίς ἢ αὐτὸς ἰδίᾳ βουλόμενος χαρίζεσθαι τοὺς ἀγροὺς αὐτοῦ παραλίπη καὶ μὴ δηλώσῃ, ἢ καὶ Λακεδαιμονίων κελυσάντων ἐπὶ διαβολῇ τῇ ἑαυτοῦ γένηται τοῦτο, ὥσπερ καὶ τὰ ἄγῃ ἐλάυνειν προεῖπον ἕνεκα ἐκείνου, προηγόρευε τοῖς Ἀθηναίοις ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, ὅτι Ἀρχίδαμος μὲν οἱ ξένος εἶη, οὐ μέντοι ἐπὶ κακῷ γε τῆς πόλεως γένοιτο, τοὺς δ' ἀγροὺς τοὺς ἑαυτοῦ καὶ οἰκίας, ἦν ἄρα μὴ δηλώσωσιν οἱ πολέμοι ὥσπερ καὶ τὰ τῶν ἄλλων, ἀφίησιν αὐτὰ δημόσια εἶναι, καὶ μηδεμίαν οἱ ὑποψίαν κατὰ ταῦτα γίγνεσθαι.

2 Παρήγει δὲ καὶ περὶ τῶν παρόντων ἅπερ καὶ πρότερον, παρασκευάζεσθαι τε ἐς τὸν πόλεμον καὶ τὰ ἐκ τῶν ἀγρῶν ἐσκομίζεσθαι, ἐς τε μάχην μὴ ἐπεξίεναι, ἀλλὰ τὴν πόλιν ἐσελθόντας φυλάσσειν, καὶ τὸ ναυτικόν, ἣπερ ἰσχύουσιν, ἐξαρτύεσθαι, τὰ τε τῶν συμμαχῶν διὰ χειρὸς ἔχειν, λέγων τὴν ἰσχὺν αὐτοῖς ἀπὸ τούτων εἶναι τῶν χρημάτων τῆς προσόδου, τὰ δὲ πολλὰ τοῦ πολέμου γνῶμῃ καὶ χρημάτων περιουσίᾳ κρατεῖσθαι.

3 Θαρσεῖν τε ἐκέλευε προσιόντων μὲν ἑξακοσίων ταλάντων ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ φόρου κατ' ἐνιαυτὸν ἀπὸ τῶν συμμαχῶν τῇ πόλει ἄνευ τῆς ἄλλης προσόδου, ὑπαρχόντων δὲ ἐν τῇ ἀκροπόλει ἔτι τότε ἀργυρίου ἐπισήμου ἑξακισχιλίων ταλάντων — τὰ γὰρ πλείστα τριακοσίων ἀποδέοντα μύρια ἐγένετο, ἀφ' ὧν ἐς τε τὰ προπύλαια τῆς ἀκροπόλεως καὶ ἄλλα οἰκοδομήματα καὶ ἐς Ποτειδαιαν ἀπανηλώθη —, χωρὶς δὲ χρυσοῦ ἀσήμου καὶ ἀργυρίου ἐν τε ἀναθήμασιν ἰδίους καὶ δημοσίοις καὶ ὅσα ἱερὰ σκεύη περὶ τε τὰς πομπὰς καὶ τοὺς ἀγῶνας

καὶ σκόλα Μηδικὰ καὶ εἴ τι τοιοῦτότροπον, οὐκ ἐλάσσονος ἢ πεντακοσίων ταλάντων. εἶτι δὲ καὶ τὰ ἐκ τῶν ἄλλων ἱερῶν 5 προσετίθει χρήματα οὐκ ὀλίγα, οἷς χρήσεσθαι αὐτούς, καὶ ἦν πάνυ ἐξείργωνται πάντων, καὶ αὐτῆς τῆς θεοῦ τοῖς περιειμένους χρυσοῖς· ἀπέφαινε δ' ἔχον τὸ ἄγαλμα τεσσαράκοντα τάλαντα σταθμὸν χρυσοῦ ἀπέφθου καὶ περιαιρετὸν εἶναι ἅπαν· χρησαμένους τε ἐπὶ σωτηρίᾳ ἔφη χρῆναι μὴ ἐλάσσω ἀντικαταστῆσαι πάλιν.

Χρήμασι μὲν οὖν οὕτως ἐθάρσυνεν αὐτούς· ὀπλίτας δὲ 6 τρισχιλίους καὶ μυρίους εἶναι ἄνευ τῶν ἐν τοῖς φρουρίοις καὶ τῶν παρ' ἑπαλξιν ἑξακισχιλίων καὶ μυρίων. τοσοῦτοι γὰρ 7 ἐφύλασσαν τὸ πρῶτον, ὁπότε οἱ πολέμοιοι ἐσθάλοιν, ἀπὸ τε τῶν πρεσβυτάτων καὶ τῶν νεωτάτων, καὶ μετοίκων ὅσοι ὀπλιται ἦσαν. τοῦ τε γὰρ Φαληρικοῦ τείχους στάδιοι ἦσαν πέντε καὶ τριάκοντα πρὸς τὸν κύκλον τοῦ ἄστεως καὶ αὐτοῦ τοῦ κύκλου τὸ φυλασσόμενον τρεῖς καὶ τεσσαράκοντα· ἔστι δὲ αὐτοῦ, ὃ καὶ ἀφύλακτον ἦν, τὸ μεταξὺ τοῦ τε μακροῦ καὶ τοῦ Φαληρικοῦ· τὰ δὲ μακρὰ τεῖχη πρὸς τὸν Πειραιᾶ τεσσαράκοντα σταδίων, ὧν τὸ ἔξωθεν ἐτηρεῖτο· καὶ τοῦ Πειραιῶς ξὺν Μουνιχίᾳ ἑξήκοντα μὲν σταδίων ὁ ἅπας περίβολος, τὸ δ' ἐν φυλακῇ ὄν ἡμῶν τούτου. ἱππέας δ' ἀπέφαινε διακοσίους καὶ 8 χιλίους ξὺν ἱπποτοξόταις, ἑξακοσίους δὲ καὶ χιλίους τοξότας, καὶ τριήρεις τὰς πλωίμους τριακοσίας. ταῦτα γὰρ ὑπῆρχεν 9 Ἀθηναίους καὶ οὐκ ἐλάσσω ἕκαστα τούτων, ὅτε ἢ ἐσβολῇ τὸ πρῶτον ἔμελλε Πελοποννησίων ἔσεσθαι καὶ ἐς τὸν πόλεμον καθίσταντο. ἔλεγε δὲ καὶ ἄλλα, οἷά περ εἰώθει, Περικλῆς ἐς ἀπόδειξιν τοῦ περιέσεσθαι τῷ πολέμῳ.

14. Οἱ δὲ Ἀθηναῖοι ἀκούσαντες ἀνεπίθοντό τε καὶ ἐσεκομίζοντο ἐκ τῶν ἀγρῶν παιδας καὶ γυναῖκας καὶ τὴν ἄλλην κατασκευὴν, ἣ κατ' οἶκον ἐχρῶντο, καὶ αὐτῶν τῶν οἰκιῶν καθαιροῦντες τὴν ξύλωσιν· πρόβατα δὲ καὶ ὑποζύγια ἐς τὴν

Εὐβοίαν διεπέμφαντο καὶ ἐς τὰς νήσους τὰς ἐπικειμένας.
 2 χαλεπῶς δὲ αὐτοῖς διὰ τὸ ἀεὶ εἰσθῆναι τοὺς πολλοὺς ἐν τοῖς
 ἀγροῖς διαιτᾶσθαι ἢ ἀνάστασις ἐγίγνετο.

15. Εὐνεβεσθήκει δὲ ἀπὸ τοῦ πάνυ ἀρχαίου ἐτέρων μᾶλλον
 Ἀθηναίοις τοῦτο. ἐπὶ γὰρ Κέκροπος καὶ τῶν πρώτων βασι-
 λέων ἢ Ἀττικῇ ἐς Θησέα ἀεὶ κατὰ πόλεις ᾤκειτο πρυτανεΐα
 τε ἐχούσας καὶ ἄρχοντας, καὶ ὁπότε μὴ τι δεΐσειαν, οὐ ξυνῆ-
 σαν βουλευσόμενοι ὡς τὸν βασιλέα, ἀλλ' αὐτοὶ ἕκαστοι ἐπο-
 λιτεύοντο καὶ ἐβουλευόντο· καὶ τινες καὶ ἐπολέμησάν ποτε
 αὐτῶν, ὥσπερ καὶ Ἐλευσίνοι μετ' Εὐμόλπου πρὸς Ἐρεχθεά.
 2 ἐπειδὴ δὲ Θησεὺς ἐβασίλευσε, γενόμενος μετὰ τοῦ ξυνετοῦ
 καὶ δυνατὸς τὰ τε ἄλλα διεκόσμησε τὴν χώραν καὶ καταλύ-
 σασ τῶν ἄλλων πόλεων τὰ τε βουλευτήρια καὶ τὰς ἀρχὰς ἐς
 τὴν νῦν πόλιν οὖσαν, ἐν βουλευτήριον ἀποδείξας καὶ πρυτα-
 νεῖον, ξυνήκισε πάντας καὶ νεμομένους τὰ αὐτῶν ἐκάστους,
 ἅπερ καὶ πρὸ τοῦ, ἠνάγκασε μιᾷ πόλει ταύτῃ χρῆσθαι, ἢ
 ἀπάντων ἤδη ξυντελούντων ἐς αὐτὴν μεγάλη γενομένη παρε-
 δόθη ὑπὸ Θησεῶς τοῖς ἔπειτα· καὶ ξυνοΐκια ἐξ ἐκείνου Ἀθη-
 ναῖοι ἔτι καὶ νῦν τῇ θεῷ ἑορτὴν δημοτελῆ ποιοῦσι.

3 Τὸ δὲ πρὸ τούτου ἢ ἀκρόπολις ἢ νῦν οὖσα πόλις ἦν, καὶ τὸ
 4 ὑπ' αὐτὴν πρὸς νότον μάλιστα τετραμμένον. τεκμηρίον δέ· τὰ
 γὰρ ἱερὰ ἐν αὐτῇ τῇ ἀκροπόλει καὶ ἄλλων θεῶν ἐστι καὶ τὰ
 τῆς Ἀθηνᾶς, καὶ τὰ ἔξω πρὸς τοῦτο τὸ μέρος τῆς πόλεως
 μᾶλλον ἔδρυνται, τὸ τε τοῦ Διὸς τοῦ Ὀλυμπίου καὶ τὸ Πύθιον
 καὶ τὸ τῆς Γῆς καὶ τὸ ἐν Λίμναις Διονύσου, ᾧ τὰ ἀρχαιότερα
 Διονύσια ποιεῖται ἐν μηνὶ Ἀνθεστηριῶν, ὥσπερ καὶ οἱ ἀπ' Ἀθη-
 5 ναίων Ἴωνες ἔτι καὶ νῦν νομίζουσιν. ἔδρυνται δὲ καὶ ἄλλα ἱερὰ
 ταύτῃ ἀρχαῖα. καὶ τῇ κρήνῃ τῇ νῦν μὲν τῶν τυράννων οὕτω
 σκευασάντων Ἐννεακρόνῃ καλουμένῃ, τὸ δὲ πάλαι φανερῶν
 τῶν πηγῶν οὐσῶν Καλλιρρόῃ ὠνομασμένη, ἐκεῖνοί τε ἐγγὺς
 οὔσῃ τὰ πλείστου ἄξια ἐχρῶντο, καὶ νῦν ἔτι ἀπὸ τοῦ ἀρχαίου

πρό τε γαμικῶν καὶ ἐς ἄλλα τῶν ἱερῶν νομίζεται τῇ ὕδατι χρῆσθαι. καλεῖται δὲ διὰ τὴν παλαιὰν ταύτη κατοίκησιν ⁶ καὶ ἡ ἀκρόπολις μέχρι τοῦδε ἔτι ὑπ' Ἀθηναίων πόλις.

16. Τῇ δ' οὖν ἐπὶ πολὺ κατὰ τὴν χώραν αὐτονόμῳ οἰκήσει οἱ Ἀθηναῖοι, καὶ ἐπειδὴ ξυμφίσθησαν, ἐν τοῖς ἀγροῖς ὅμως οἱ πλείους τῶν ἀρχαίων καὶ τῶν ὑστερον μέχρι τοῦδε τοῦ πολέμου γενόμενοι τε καὶ οἰκήσαντες, οὐ βραδίως τὰς μεταναστάσεις πανοικησίᾳ ἐποιοῦντο, ἄλλως τε καὶ ἄρτι ἀνειληφότες τὰς κατασκευὰς μετὰ τὰ Μηδικά· ἐβαρύνοντο ² δὲ καὶ χαλεπῶς ἔφερον οἰκίας τε καταλείποντες καὶ ἱερά, ἃ διὰ παντὸς ἦν αὐτοῖς ἐκ τῆς κατὰ τὸ ἀρχαῖον πολιτείας πάτρια, διαίταν τε μέλλοντες μεταβάλλειν καὶ οὐδὲν ἄλλο ἢ πόλιν τὴν αὐτοῦ ἀπολείπων ἕκαστος.

17. Ἐπειδὴ τε ἀφίκοντο ἐς τὸ ἄστυ, ὀλίγοις μὲν τισιν ὑπῆρχον οἰκήσεις καὶ παρὰ φίλων τινὰς ἢ οἰκείων καταφυγή, οἱ δὲ πολλοὶ τὰ τε ἐρῆμα τῆς πόλεως ὄκησαν καὶ τὰ ἱερά καὶ τὰ ἡρώα πάντα πλὴν τῆς ἀκροπόλεως καὶ τοῦ Ἐλευσινίου, καὶ εἴ τι ἄλλο βεβαίως κληστὸν ἦν· τό τε Πελασγικὸν καλούμενον τὸ ὑπὸ τὴν ἀκρόπολιν, ὃ καὶ ἐπάρατόν τε ἦν μὴ οἰκεῖν καὶ τι καὶ Πυθικοῦ μαντείου ἀκροτελεύτιον τοιόνδε διεκώλυε, λέγον ὡς

«τὸ Πελασγικὸν ἀργὸν ἄμεινον»,

ὅμως ὑπὸ τῆς παραχρῆμα ἀνάγκης ἐξοικήθη. καὶ μοι δοκεῖ ² τὸ μαντεῖον τοῦναντίον ξυμβῆναι ἢ προσεδέχοντο· οὐ γὰρ διὰ τὴν παράνομον ἐνοίκησιν αἱ ξυμφοραὶ γενέσθαι τῇ πόλει, ἀλλὰ διὰ τὸν πόλεμον ἢ ἀνάγκη τῆς οἰκήσεως, ὃν οὐκ ὀνομάζον τὸ μαντεῖον προήδει μὴ ἐπ' ἀγαθῷ ποτε αὐτὸ κατοικισθησόμενον. κατασκευάσαντο δὲ καὶ ἐν τοῖς πύργοις τῶν ³ τειχῶν πολλοί, καὶ ὡς ἕκαστός που ἐδύνατο· οὐ γὰρ ἐχώρησε ξυνηλθόντας αὐτοὺς ἢ πόλις, ἀλλ' ὕστερον δὴ τὰ τε μακρὰ τείχη ὄκησαν κατανειμάμενοι καὶ τοῦ Πειραιῶς τὰ πολλὰ.

4 ἅμα δὲ καὶ τῶν πρὸς πόλεμον ἤπτοντο, ξυμμάχους τε ἀγείροντες καὶ τῇ Πελοποννήσῳ ἑκατὸν ναῶν ἐπίπλουν ἐξαρτῶντες. καὶ οἱ μὲν ἐν τούτῳ παρασκευῆς ἦσαν.

18. Ὁ δὲ στρατὸς τῶν Πελοποννησίων προῖων ἀφίκετο τῆς Ἀττικῆς ἐς Οἰνόνην πρῶτον, ἣπερ ἔμελλον ἐσβαλεῖν. καὶ ὡς ἐκαθέζοντο, προσβολὰς παρεσκευάζοντο τῷ τείχει
2 ποιησόμενοι μηχαναῖς τε καὶ ἄλλῃ τρόπῳ· ἡ γὰρ Οἰνὴ οὔσα ἐν μεθορίοις τῆς Ἀττικῆς καὶ Βοιωτίας ἐτετείχιστο, καὶ αὐτῷ φρουρίῳ οἱ Ἀθηναῖοι ἐχρῶντο, ὁπότε πόλεμος καταλάβοι. τὰς τε οὖν προσβολὰς ἡὔτρεπιζοντο καὶ ἄλλως ἐνδιέτριψαν χρόνον περὶ αὐτήν.

3 Αἰτίαν τε οὐκ ἐλαχίστην Ἀρχίδαμος ἔλαβεν ἀπ' αὐτοῦ, δοκῶν καὶ ἐν τῇ ξυναγωγῇ τοῦ πολέμου μαλακὸς εἶναι καὶ τοῖς Ἀθηναίοις ἐπιτήδειος, οὐ παραινῶν προθύμως πολεμεῖν· ἐπειδὴ τε ξυνελέγετο ὁ στρατὸς, ἣ τε ἐν τῷ ἰσθμῷ ἐπιμονὴ γενομένη καὶ κατὰ τὴν ἄλλην πορείαν ἡ σχολαιότης διέβαλεν αὐτόν, μάλιστα δὲ ἡ ἐν τῇ Οἰνόνῃ ἐπίσχεσις.

4 οἱ γὰρ Ἀθηναῖοι ἐσεσκομίζοντο ἐν τῷ χρόνῳ τούτῳ, καὶ ἐδόκουν οἱ Πελοποννήσιοι ἐπελθόντες ἂν διὰ τάχους πάντα ἔτι

5 ἔξω καταλαβεῖν, εἰ μὴ διὰ τὴν ἐκείνου μέλλησιν. ἐν τῷ αὐτῷ μὲν ὀργῇ ὁ στρατὸς τὸν Ἀρχίδαμον ἐν τῇ καθέδρᾳ εἶχεν. ὁ δὲ, προσδεχόμενος, ὡς λέγεται, τοὺς Ἀθηναίους τῆς γῆς ἔτι ἀκεραίου οὔσης ἐνδῶσειν τι καὶ κατοκνήσειν περιδεῖν αὐτὴν τμηθεῖσαν, ἀνεῖχεν.

19. Ἐπειδὴ μέντοι προσβαλόντες τῇ Οἰνόνῃ καὶ πᾶσαν ἰδέαν πειράσαντες οὐκ ἐδύναντο εἰλεῖν, οἱ τε Ἀθηναῖοι οὐδὲν ἐπεκρηρυκεύοντο, οὕτω δὲ ὀρμήσαντες ἀπ' αὐτῆς μετὰ τὰ ἐν Πλαταίᾳ γενόμενα ἡμέρα ὀγδοηκοστῇ μάλιστα, τοῦ θέρους καὶ τοῦ σίτου ἀκμάζοντος, ἐσέβαλον ἐς τὴν Ἀττικὴν· ἠγεῖτο
2 δὲ Ἀρχίδαμος ὁ Ζευξιδάμου, Λακεδαιμονίων βασιλεύς. καὶ καθεζόμενοι ἔτεμονον πρῶτον μὲν Ἐλευσίνα καὶ τὸ Θριάσιον

πεδῖον καὶ τροπὴν τινα τῶν Ἀθηναίων ἰππέων περὶ τοὺς Ῥεῖτους καλουμένους ἐποιήσαντο. ἔπειτα προυχώρουν ἐν δεξιᾷ ἔχοντες τὸ Αἰγάλεων ὄρος διὰ Κρωπειᾶς, ἕως ἀφίκοντο εἰς Ἀχαρνάς, χώρον μέγιστον τῆς Ἀττικῆς τῶν δῆμων καλουμένων. καὶ καθεζόμενοι εἰς αὐτὸν στρατόπεδόν τε ἐποιήσαντο χρόνον τε πολὺν ἐμμεΐναντες ἔτεμον.

20. Γνώμη δὲ τοιαύδε λέγεται τὸν Ἀρχίδαμον περὶ τε τὰς Ἀχαρνάς ὡς εἰς μάχην ταξάμενον μείναι καὶ εἰς τὸ πεδῖον ἐκείνη τῇ ἐσβολῇ οὐ καταβῆναι· τοὺς γὰρ Ἀθηναίους ἤλπι- 2 ζεν, ἀκμάζοντάς τε νεότητι πολλῇ καὶ παρεσκευασμένους εἰς πόλεμον, ὡς οὐπω πρότερον, ἴσως ἂν ἐπεξέλθειν καὶ τὴν γῆν οὐκ ἂν περιδεῖν τμηθῆναι. ἐπειδὴ οὖν αὐτῷ εἰς Ἐλευσίνα 3 καὶ τὸ Θριάσιον πεδῖον οὐκ ἀπήντησαν, πείραν ἐποιοεῖτο περὶ τὰς Ἀχαρνάς καθήμενος, εἰ ἐπεξίσσιν· ἅμα μὲν γὰρ αὐτῷ ὁ 4 χώρος ἐπιτήδειος ἐφαίνετο ἐν στρατοπεδεῦσαι, ἅμα δὲ καὶ οἱ Ἀχαρνῆς μέγα μέρος ὄντες τῆς πόλεως—τρισχίλιοι γὰρ ὄπλιται ἐγένοντο—οὐ περιόψεσθαι ἐδόκουν τὰ σφέτερα διαφθαρέντα, ἀλλ' ὀρμήσειν καὶ τοὺς πάντας εἰς μάχην. εἴ τε καὶ μὴ ἐπεξέλθοιεν ἐκείνη τῇ ἐσβολῇ οἱ Ἀθηναῖοι, ἀδεέστερον ἤδη εἰς τὸ ὕστερον τὸ πεδῖον τεμῆν καὶ πρὸς αὐτὴν τὴν πόλιν χωρήσεσθαι· τοὺς γὰρ Ἀχαρνέας ἔσπερημένους τῶν σφετέρων οὐχ ὁμοίως προθύμους ἔσσεσθαι ὑπὲρ τῆς τῶν ἄλλων κινδυνεύειν, στάσιν δὲ ἐνέσσεσθαι τῇ γνώμῃ. τοιαύτη μὲν 5 διανοία ὁ Ἀρχίδαμος περὶ τὰς Ἀχαρνάς ἦν.

21. Ἀθηναῖοι δέ, μέχρι μὲν οὐ περὶ Ἐλευσίνα καὶ τὸ Θριάσιον πεδῖον ὁ στρατὸς ἦν, καὶ τινα ἐλπίδα εἶχον εἰς τὸ ἐγγυτέρω αὐτοὺς μὴ προΐεναι, μεμνημένοι καὶ Πλειστοάνακτα τὸν Πausανίου, Λακεδαιμονίων βασιλέα, ὅτε ἐσβαλὼν τῆς Ἀττικῆς εἰς Ἐλευσίνα καὶ Θριῶζε στρατῷ Πελοποννησίων πρὸ τοῦδε τοῦ πολέμου τέσσαρσι καὶ δέκα ἔτεσιν ἀνεχώρησε πάλιν εἰς τὸ πλεῖον οὐκέτι προελθὼν — διὸ δὴ καὶ ἡ φυγὴ

αὐτῷ ἐγένετο ἐκ Σπάρτης δόξαντι χρήμασι πεισθῆναι—
 2 ἐπειδὴ δὲ περὶ Ἀχαρνὰς εἶδον τὸν στρατὸν ἐξήκοντα στα-
 δίους τῆς πόλεως ἀπέχοντα, οὐκέτι ἀνασχετὸν ἐποιοῦντο,
 ἀλλ' αὐτοῖς, ὡς εἰκόσ, γῆς τεμνομένης ἐν τῷ ἐμφανεῖ, ὃ οὐπω
 ἐωράκεσαν οἱ γε νεώτεροι οὐδ' οἱ πρεσβύτεροι πλὴν τὰ
 Μηδικά, δεινὸν ἐφαίνετο, καὶ ἐδόκει τοῖς τε ἄλλοις καὶ
 μάλιστα τῇ νεότητι ἐπεξιέναι καὶ μὴ περιορᾶν.

3 Κατὰ ξυστάσεις τε γιγνόμενοι ἐν πολλῇ ἔριδι ἦσαν, οἱ
 μὲν κελεύοντες ἐξιέναι, οἱ δὲ τινες οὐκ ἐὼντες. χρησιμολόγοι
 τε ἦδον χρησίμους παντοίους, ὧν ἀκροᾶσθαι ἕκαστος ὄργητο.
 οἱ τε Ἀχαρνῆς οἰόμενοι παρὰ σφίσιν αὐτοῖς οὐκ ἐλαχίστην
 μοῖραν εἶναι Ἀθηναίων, ὡς αὐτῶν ἢ γῆ ἐτέμνετο, ἐνήγον
 τὴν ἔξοδον μάλιστα. παντὶ τε τρόπῳ ἀνηρέθιστο ἡ πόλις,
 καὶ τὸν Περικλέα ἐν ὄργῃ εἶχον, καὶ ὧν παρήνεσε πρότερον
 ἐμέμνητο οὐδέν, ἀλλ' ἐκάκιζον, ὅτι στρατηγὸς ὧν οὐκ ἐπεξ-
 ἄγοι, αἰτιὸν τε σφίσιν ἐνόμιζον πάντων ὧν ἔπασχον.

22. Περικλῆς δὲ ὄρων μὲν αὐτοὺς πρὸς τὸ παρὸν χαλε-
 παίνοντας καὶ οὐ τὰ ἄριστα φρονοῦντας, πιστεῦων δὲ ὀρθῶς
 γινώσκειν περὶ τοῦ μὴ ἐπεξιέναι, ἐκκλησίαν τε οὐκ ἐποίησε
 αὐτῶν οὐδὲ ξύλλογον οὐδένα, τοῦ μὴ ὄργῃ τι μᾶλλον ἢ
 γνώμῃ ξυνελθόντας ἐξαμαρτεῖν, τὴν τε πόλιν ἐφύλασσε καὶ
 δι' ἡσυχίας μάλιστα, ὅσον ἐδύνατο, εἶχεν.

2 Ἴππείας μέντοι ἐξέπεμπεν αἰεὶ τοῦ μὴ προδρόμους ἀπὸ
 τῆς στρατιᾶς ἐσπίπτοντας ἐς τοὺς ἀγροὺς τοὺς ἐγγυὺς τῆς
 πόλεως κακουργεῖν· καὶ ἵππομαχία τις ἐγένετο βραχεῖα ἐν
 Φρυγίοις τῶν τε Ἀθηναίων τέλει ἐνὶ τῶν ἱππέων καὶ Θεσ-
 σαλοῖς μετ' αὐτῶν πρὸς τοὺς Βοιωτῶν ἱππέας, ἐν ᾗ οὐκ
 ἔλασσον ἔσχον οἱ Ἀθηναῖοι καὶ Θεσσαλοί, μέχρι οὐ προσ-
 βοηθησάντων τοῖς Βοιωτοῖς τῶν ὀπλιτῶν τροπὴ ἐγένετο
 αὐτῶν· καὶ ἀπέθανον τῶν Θεσσαλῶν καὶ Ἀθηναίων οὐ πολλοί.
 ἀνεῖλοντο μέντοι αὐτοὺς αὐθημερὸν ἀσπόνδους. καὶ οἱ Πελο-

ποννήσιοι τροπαίον τῇ ὑστεραία ἔστησαν. ἡ δὲ βοήθεια αὕτη³
 τῶν Θεσσαλῶν κατὰ τὸ παλαιὸν ξυμμαχικὸν ἐγένετο τοῖς
 Ἀθηναίοις, καὶ ἀφίκοντο παρ' αὐτοῦς Λαρισαῖοι, Φαρσά-
 λιοι, Κραννῶνιοι, Πυράσιοι, Γυρτώνιοι, Φεραῖοι. ἡγοῦντο
 δὲ αὐτῶν ἐκ μὲν Λαρίσης Πόλυμήδης καὶ Ἀριστόνους, ἀπὸ
 τῆς στάσεως ἐκάτερος, ἐκ δὲ Φαρσάλου Μένων· ἦσαν δὲ καὶ
 τῶν ἄλλων κατὰ πόλεις ἄρχοντες.

23. Οἱ δὲ Πελοποννήσιοι, ἐπειδὴ οὐκ ἐπεξῆσαν αὐτοῖς οἱ
 Ἀθηναῖοι ἐς μάχην, ἄραντες ἐκ τῶν Ἀχαρνῶν ἐδήρουν τῶν
 δήμων τινὰς ἄλλους τῶν μεταξὺ Πάρνηθος καὶ Βριλησσοῦ
 ὄρους. ὄντων δὲ αὐτῶν ἐν τῇ γῇ οἱ Ἀθηναῖοι ἀπέστειλαν²
 τὰς ἑκατὸν ναῦς περὶ Πελοπόννησον, ὥσπερ παρεσκευά-
 ζοντο, καὶ χιλίους ὀπλίτας ἐπ' αὐτῶν καὶ τοξότας τετρακο-
 σίους· ἐστρατήγει δὲ Καρκίνος τε ὁ Ξενοτίμου καὶ Πρω-
 τέας ὁ Ἐπικλέους καὶ Σωκράτης ὁ Ἀντιγένους. καὶ οἱ μὲν³
 ἄραντες τῇ παρασκευῇ ταύτῃ περιέπλεον, οἱ δὲ Πελοπον-
 νήσιοι χρόνον ἐμμεῖναντες ἐν τῇ Ἀττικῇ, ὅσου εἶχον τὰ
 ἐπιτήδεια, ἀνεχώρησαν διὰ Βοιωτῶν, οὐχ ἤπερ ἐσέβαλον·
 παριόντες δὲ Ὠρωπὸν τὴν γῆν τὴν Γραϊκὴν καλουμένην,
 ἣν νέμονται Ὠρώπιοι Ἀθηναίων ὑπήκοοι, ἐδήλωσαν. ἀφικό-
 μενοι δὲ ἐς Πελοπόννησον διελύθησαν κατὰ πόλεις ἕκαστοι.

24. Ἀναχωρησάντων δὲ αὐτῶν οἱ Ἀθηναῖοι φυλακὰς κατε-
 στήσαντο κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλασσαν, ὥσπερ δὴ ἐμελλον
 διὰ παντὸς τοῦ πολέμου φυλάξειν· καὶ χίλια τάλαντα ἀπὸ
 τῶν ἐν τῇ ἀκροπόλει χρημάτων ἔδοξεν αὐτοῖς ἐξαίρετα ποιη-
 σαμένοις χωρὶς θέσθαι καὶ μὴ ἀναλοῦν, ἀλλ' ἀπὸ τῶν ἄλλων
 πολεμείνῃν δέ τις εἶπη ἢ ἐπιψηφίσῃ κινεῖν τὰ χρήματα ταῦτα
 ἐς ἄλλο τι, ἣν μὴ οἱ πολέμιοι νηίτη στρατῷ ἐπιπλέωσι τῇ
 πόλει καὶ δέη ἀμύνασθαι, θάνατον ζημίαν ἐπέθεντο. τριήρεις²
 τε μετ' αὐτῶν ἑκατὸν ἐξαιρέτους ἐποιήσαντο, κατὰ τὸν ἐνιαυ-
 τὸν ἕκαστον τὰς βελτίστας, καὶ τριηράρχους αὐταῖς, ὧν μὴ

χρησθαι μηδεμιᾶ ἐς ἄλλο τι ἢ μετὰ τῶν χρημάτων περὶ τοῦ αὐτοῦ κινδύνου, ἦν δέη.

25. Οἱ δ' ἐν ταῖς ἑκατὸν ναυσὶ περὶ Πελοπόννησον Ἀθηναῖοι καὶ Κερκυραῖοι μετ' αὐτῶν, πεντήκοντα ναυσὶ προσβεβηθηκότες, καὶ ἄλλοι τινὲς τῶν ἐκεῖ ξυμμάχων ἄλλα τε ἐκάκουον περιπλέοντες καὶ ἐς Μεθώνην τῆς Λακωνικῆς ἀποβάντες τῇ τείχει προσέβαλον, ὄντι ἀσθενεῖ καὶ ἀνθρώπων
 2 οὐκ ἐνόητων. ἔτυχε δὲ περὶ τοὺς χώρους τούτους Βρασίδης ὁ Τέλλιδος, ἀνὴρ Σπαρτιατῆς, φρουρὰν ἔχων, καὶ αἰσθόμενος ἐδοήθει τοῖς ἐν τῇ χωρίῳ μετὰ ὀπλιτῶν ἑκατόν. διαδραμῶν δὲ τὸ τῶν Ἀθηναίων στρατόπεδον, ἐσκεδασμένον κατὰ τὴν χώραν καὶ πρὸς τὸ τεῖχος τετραμμένον, ἐσπίπτει ἐς τὴν Μεθώνην καὶ ὀλίγους τινὰς ἐν τῇ ἐσδρομῇ ἀπολέσας τῶν μεθ' ἑαυτοῦ τὴν τε πόλιν περιεποίησε καὶ ἀπὸ τούτου τοῦ τολμήματος πρῶτου τῶν κατὰ τὸν πόλεμον ἐπηγήθη ἐν Σπάρτῃ.
 3 Οἱ δὲ Ἀθηναῖοι ἄραυτες παρέπλεον, καὶ σχόντες τῆς Ἥλειας ἐς Φειὰν ἐδήρουν τὴν γῆν ἐπὶ δύο ἡμέρας καὶ προσβοηθήσαντας τῶν ἐκ τῆς κοίλης Ἥλιδος τριακοσίους λογάδας καὶ τῶν αὐτόθεν ἐκ τῆς περιουκίδος Ἥλειων μάχῃ ἐκράτησαν.
 4 ἀνέμου δὲ κατιόντος μεγάλου χειμαζόμενοι ἐν ἀλιμένῳ χωρίῳ, οἱ μὲν πολλοὶ ἐπέβησαν ἐπὶ τὰς ναῦς καὶ περιέπλεον τὸν Ἰχθῦν καλούμενον τὴν ἄκραν ἐς τὸν ἐν τῇ Φειᾷ λιμένα, οἱ δὲ Μεσσήνιοι ἐν τούτῳ καὶ ἄλλοι τινὲς, οἱ οὐ δυνάμενοι ἐπιβῆναι, κατὰ γῆν χωρήσαντες τὴν Φειὰν
 5 αἰροῦσιν. καὶ ὕστερον αἱ τε νῆες περιπλεύσασαι ἀναλαμβάνουσιν αὐτοὺς καὶ ἐξανάγονται ἐκλιπόντες Φειὰν, καὶ τῶν Ἥλειων ἢ πολλῇ ἤδη στρατιᾷ προσεβεβηθήκει. παραπλεύσαντες δὲ Ἀθηναῖοι ἐπὶ ἄλλα χωρία ἐδήρουν.

4. Τὰ τελευταῖα πολεμικὰ συμβάντα τοῦ ἔτους 431.

(Κεφ. 26 - 33)

26. Ὑπὸ δὲ τὸν αὐτὸν χρόνον τοῦτον οἱ Ἀθηναῖοι τριάκοντα ναῦς ἐξέπεμψαν περὶ τὴν Λοκρίδα καὶ Εὐβοίας ἅμα φυλακὴν ἔστρατήγει δὲ αὐτῶν Κλεόπομπος ὁ Κλεινίου. καὶ 2 ἀποβάσεις ποιησάμενος τῆς τε παραθαλασσίου ἔστιν ἃ ἐδήλωσε καὶ Θρόνιον εἶλεν, ὁμήρους τε ἔλαβεν αὐτῶν, καὶ ἐν Ἀλόπῃ τοὺς βοηθήσαντας Λοκρῶν μάχῃ ἐκράτησεν.

27. Ἀνέστησαν δὲ καὶ Αἰγινήτας ἐν τῇ αὐτῇ θέρει τούτῳ ἐξ Αἰγίνης Ἀθηναῖοι, αὐτοὺς τε καὶ παῖδας καὶ γυναῖκας, ἐπικαλέσαντες οὐχ ἤκιστα τοῦ πολέμου σφίσις αἰτίους εἶναι· καὶ τὴν Αἰγίαν ἀσφαλέστερον ἐφαίνετο, τῇ Πελοποννήσῳ ἐπικειμένην, αὐτῶν πέμψαντας ἐποίκους ἔχειν. καὶ ἐξέπεμψαν ὕστερον οὐ πολλῶν ἐς αὐτὴν τοὺς οἰκήτορας. ἐκπέσοῦσι 2 δὲ τοῖς Αἰγινήταις οἱ Λακεδαιμόνιοι ἔδοσαν Θυρέαν οἰκεῖν καὶ τὴν γῆν νέμεσθαι, κατὰ τε τὸ Ἀθηναίων διάφορον καὶ ὅτι σφῶν εὐεργέται ἦσαν ὑπὸ τὸν σεισμὸν καὶ τῶν Εἰλώτων τὴν ἐπανάστασιν. ἡ δὲ Θυρεᾶτις γῆ μεθορία τῆς Ἀργείας καὶ Λακωνικῆς ἔστιν ἐπὶ θάλασσαν καθήκουσα. καὶ οἱ μὲν αὐτῶν ἐνταῦθα ἤκησαν, οἱ δὲ ἐσπάρησαν κατὰ τὴν ἄλλην Ἑλλάδα.

28. Τοῦ δ' αὐτοῦ θέρους νομηνίᾳ κατὰ σελήνην, ὥσπερ καὶ μόνον δοκεῖ εἶναι γίνεσθαι δυνατόν, ὁ ἥλιος ἐξέλιπε μετὰ μεσημβρίαν καὶ πάλιν ἀνεπληρώθη, γενόμενος μηνουσιδῆς καὶ ἀστέρων τινῶν ἐκφανέντων.

29. Καὶ ἐν τῇ αὐτῇ θέρει Νυμφόδωρον τὸν Πύθειο, ἄνδρα Ἀβδηρίτην, οὗ εἶχε τὴν ἀδελφὴν Σιτάλκης, δυνάμενον παρ' αὐτῷ μέγα οἱ Ἀθηναῖοι, πρότερον πολέμιον νομιζόντες, πρόξενον ἐποίησαντο καὶ μετεπέμψαντο, βουλόμενοι Σιτάλκην σφίσι τὸν Τήρειο, Θρακῶν βασιλέα, ξύμμαχον γενέσθαι.

- 2 ἔλθῶν τε ἐς τὰς Ἀθήνας ὁ Νυμφόδωρος τὴν τε τοῦ Σιτάλ-
κου ξυμμαχίαν ἐποίησε καὶ Σάδοκον τὸν υἱὸν αὐτοῦ Ἀθη-
ναίων, τὸν τε ἐπὶ Θράκης πόλεμον ὑπεδέχετο καταλύσειν·
3 πείσειν γὰρ Σιτάλκην πέμπειν στρατιὰν Θρακίαν Ἀθηναίοις
3 ἰππέων τε καὶ πελταστῶν. ξυνεβίβασε δὲ καὶ τὸν Περδίκκην
τοῖς Ἀθηναίοις καὶ τὴν Θέρμην αὐτῷ ἐπεισεν ἀποδοῦναι· ξυνε-
στράτευσέ τ' εὐθὺς Περδίκκας ἐπὶ Χαλκιδέας μετ' Ἀθη-
4 ναίων καὶ Φορμίωνος. οὕτω μὲν Σιτάλκης τε ὁ Τήρειω, Θρα-
κῶν βασιλεὺς, ξύμμαχος ἐγένετο Ἀθηναίοις καὶ Περδίκκας
ὁ Ἀλεξάνδρου, Μακεδόνων βασιλεὺς.

30. Οἱ δ' ἐν ταῖς ἑκατὸν ναυσὶν Ἀθηναῖοι ἔτι ὄντες περὶ
Πελοπόννησον Σόλλιον τε Κορινθίων πόλισμα αἰροῦσι καὶ
παραδιδόασι Παλαιρεῦσιν Ἀκαρνανῶν μόνοις τὴν γῆν καὶ
πόλιν νέμεσθαι· καὶ Ἀστακόν, ἧς Εὐαρχος ἐτυράννει, λαβόν-
τες κατὰ κράτος καὶ ἐξελάσαντες αὐτὸν τὸ χωρίον ἐς τὴν
2 ξυμμαχίαν προσεποιήσαντο. ἐπὶ τε Κεφαλληνίαν τὴν νῆσον
πλεύσαντες προσηγάγοντο ἄνευ μάχης· κείται δὲ ἡ Κεφα-
λληνία κατὰ Ἀκαρνανίαν καὶ Λευκάδα τετράπολις οὔσα,
3 Παλῆς, Κράνιοι, Σαμαῖοι, Προνναῖοι. ὕστερον δ' οὐ πολλῶ
ἀνεχώρησαν αἱ νῆες ἐς τὰς Ἀθήνας.

31. Περὶ δὲ τὸ φθινόπωρον τοῦ θέρους τούτου Ἀθηναῖοι
πανδημεῖ, αὐτοὶ καὶ οἱ μέτοικοι, ἐσέβαλον ἐς τὴν Μεγαρίδα
Περικλέους τοῦ Ξανθίππου στρατηγούντος. καὶ οἱ περὶ Πελο-
πόννησον Ἀθηναῖοι ἐν ταῖς ἑκατὸν ναυσὶν — ἔτυχον γὰρ
ἐν Αἰγίνῃ ὄντες ἐπ' οἴκου ἀνακομιζόμενοι — ὥς ἤσθοντο τοὺς
ἐκ τῆς πόλεως πανστρατιᾶ ἐν Μεγάροις ὄντας, ἐπλευσαν
2 παρ' αὐτοὺς καὶ ξυνεμίχθησαν· στρατόπεδόν τε μέγιστον δὴ
τοῦτο ἄθρόον Ἀθηναίων ἐγένετο, ἀκμαζούσης ἔτι τῆς πόλεως
καὶ οὐπω νεοσηκίας· μυρίων γὰρ ὀπλιτῶν οὐκ ἐλάσσους
ἦσαν αὐτοὶ Ἀθηναῖοι — χωρὶς δὲ αὐτοῖς οἱ ἐν Ποτειδαίᾳ τρις-
χιλιοὶ ἦσαν —, μέτοικοι δὲ ξυνεσέβαλον οὐκ ἐλάσσους τρις-

χιλίων ὀπλιτῶν, χωρὶς δὲ ὁ ἄλλος ὄμιλος ψιλῶν οὐκ ὀλίγος. δηλώσαντες δὲ τὰ πολλὰ τῆς γῆς ἀνεχώρησαν. ἐγένοντο δὲ ³ καὶ ἄλλαι ὑστερον ἐν τῷ πολέμῳ κατὰ ἔτος ἕκαστον ἐσβολαὶ Ἀθηναίων ἐς τὴν Μεγαρίδα καὶ ἱππέων καὶ πανστρατιᾶ, μέχρι οὗ Νίσαια ἐάλω ὑπὲρ Ἀθηναίων.

32. Ἐτειχίσθη δὲ καὶ Ἀταλάντη ὑπὲρ Ἀθηναίων φρούριον τοῦ θέρους τούτου τελευτῶντος, ἢ ἐπὶ Λοκροῖς τοῖς Ὀπουνταίσι νῆσος, ἐρήμη πρότερον οὔσα, τοῦ μὴ ληστὰς ἐκπλέοντας ἐξ Ὀποῦντος καὶ τῆς ἄλλης Λοκρίδος κακουργεῖν τὴν Εὐβοίαν. ταῦτα μὲν ἐν τῷ θέρει τούτῳ μετὰ τὴν τῶν Πελοποννησίων ἐκ τῆς Ἀττικῆς ἀναχώρησιν ἐγένετο.

33. Τοῦ δ' ἐπιγιγνομένου χειμῶνος Εὐαρχος ὁ Ἀκαρναν, βουλόμενος ἐς τὴν Ἀστακὸν κατελθεῖν, πείθει Κορινθίους τεσσαράκοντα ναυσὶ καὶ πεντακοσίοις καὶ χιλίοις ὀπλίταις ἑαυτὸν κατάγειν πλεύσαντας, καὶ αὐτὸς ἐπικούρους τινὰς προσεμισθώσατο. ἦρχον δὲ τῆς στρατιᾶς Εὐφαιμίδας τε ὁ Ἀριστωνύμου καὶ Τιμόξενος ὁ Τιμοκράτους καὶ Εὐμαχος ὁ Χρῦσιδος· καὶ πλεύσαντες κατήγαγον. καὶ τῆς ἄλλης ² Ἀκαρνανίας τῆς περὶ θάλασσαν ἔστιν ἡ χωρία βουλόμενοι προσποιήσασθαι καὶ πειραθέντες, ὡς οὐκ ἐδύναντο, ἀπέπλεον ἐπ' οἴκου. σχόντες δ' ἐν τῷ παράπλῳ ἐς Κεφαλληνίαν καὶ ³ ἀπόθασιν ποιησάμενοι ἐς τὴν Κρανίων γῆν, ἀπατηθέντες ὑπὲρ αὐτῶν ἐξ ὁμολογίας τινὸς ἀνδρας τε ἀποβάλλουσι σφῶν αὐτῶν, ἐπιθεμένων ἀπροσδοκῆταις τῶν Κρανίων, καὶ βιαιότερον ἀναγαγόμενοι ἐκομίσθησαν ἐπ' οἴκου.

B. ΔΕΥΤΕΡΟΝ ΕΤΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ

1. Δευτέρα εἰσβολὴ τῶν Πελοποννησίων εἰς τὴν Ἀττικὴν.—Λοιμὸς ἐν Ἀθήναις.

(Κεφ. 47, 2-54)

47. Τοῦ θέρους εὐθὺς ἀρχομένου Πελοποννήσιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι τὰ δύο μέρη, ὥσπερ καὶ τὸ πρῶτον, ἐσέβαλον ἐς τὴν Ἀττικὴν—ἤγειτο δὲ Ἀρχίδαμος ὁ Ζευξιδάμου, Λακεδαιμονίων βασιλεὺς—καὶ καθεζόμενοι ἐδήρουν τὴν γῆν.
- 3 Καὶ ὄντων αὐτῶν οὐ πολλὰς πω ἡμέρας ἐν τῇ Ἀττικῇ ἡ νόσος πρῶτον ἤρξατο γενέσθαι τοῖς Ἀθηναίοις, λεγόμενον μὲν καὶ πρότερον πολλαχόσε ἐγκατασιῆψαι καὶ περὶ Ἀθήμνον καὶ ἐν ἄλλοις χωρίοις, οὐ μέντοι τοσοῦτός γε λοιμὸς οὐδὲ φθορὰ οὕτως ἀνθρώπων οὐδαμοῦ ἐμνημονεύετο γενέσθαι. οὔτε γὰρ ἰατροὶ ἤρκουν τὸ πρῶτον θεραπεύοντες ἀγνοίᾳ, ἀλλ' αὐτοὶ μάλιστα ἔθνησκον, ὅσῳ καὶ μάλιστα προσῆσαν, οὔτε ἄλλη ἀνθρωπεῖα τέχνη οὐδεμίᾳ ὅσα τε πρὸς ἱεροῖς ἐκέτευσαν ἢ μαντεῖσις καὶ τοῖς τοιούτοις ἐχρήσαντο, πάντα ἀνωφελεῖ ἦν, τελευτῶντές τε αὐτῶν ἀπέστησαν ὑπὸ τοῦ κακοῦ νικώμενοι.
48. Ἦρξαντο δὲ τὸ μὲν πρῶτον, ὡς λέγεται, ἐξ Αἰθιοπίας τῆς ὑπὲρ Αἰγύπτου, ἔπειτα δὲ καὶ ἐς Αἴγυπτον καὶ Λιβύην 2 κατέβη καὶ ἐς τὴν βασιλέως γῆν τὴν πολλήν. ἐς δὲ τὴν Ἀθηναίων πόλιν ἐξαπιναιῶς ἐνέπεσε, καὶ τὸ πρῶτον ἐν τῇ Πειραιεὶ ἤψατο τῶν ἀνθρώπων, ὥστε καὶ ἐλέχθη ὑπ' αὐτῶν, ὡς οἱ Πελοποννήσιοι φάρμακα ἐσθεβλήκοιεν ἐς τὰ φρέατα κρῆναι γὰρ οὐπω ἦσαν αὐτόθι. ὕστερον δὲ καὶ ἐς τὴν ἄνω πόλιν ἀφίκετο, καὶ ἔθνησκον πολλῶ μᾶλλον ἤδη.
- 3 Λεγέτω μὲν οὖν περὶ αὐτοῦ ὡς ἕκαστος γιγνώσκει, καὶ

ιατρός και ιδιώτης, ἀφ' ὅτου εἰκὸς ἦν γενέσθαι αὐτό, και τὰς αἰτίας ἄστινας νομίζει τοσαύτης μεταβολῆς ἱκανὰς εἶναι δύναμιν ἐς τὸ μεταστῆσαι σχεῖν· ἐγὼ δέ, οἷόν τε ἐγίγνετο, λέξω, και ἀφ' ὧν ἂν τις σκοπῶν, εἴ ποτε και αὐθις ἐπιπέσοι, μάλιστ' ἂν ἔχοι τι προειδῶς μὴ ἀγνοεῖν, ταῦτα δηλώσω αὐτὸς τε νοσήσας και αὐτὸς ἰδὼν ἄλλους πάσχοντας.

49. Τὸ μὲν γὰρ ἔτος, ὡς ὠμολογεῖτο ἐκ πάντων, μάλιστα δὴ ἐκεῖνο ἄνοσον ἐς τὰς ἄλλας ἀσθeneίας ἐτύγχανεν ὄν· εἰ δέ τις και προέκαινέ τι, ἐς τοῦτο πάντα ἀπεκρίθη. τοὺς 2 δ' ἄλλους ἀπ' οὐδεμιᾶς προφάσεως, ἀλλ' ἐξαίφνης ὑγίεις ὄντας πρῶτον μὲν τῆς κεφαλῆς θερμαὶ ἰσχυραὶ και τῶν ὀφθαλμῶν ἐρυθρήματα και φλόγωσις ἐλάμβανε, και τὰ ἐντός, ἢ τε φάρυγξ και ἢ γλῶσσα, εὐθὺς αἱματώδη ἦν και πνεῦμα ἄτοπον και δυσῶδες ἤφει. ἔπειτα ἐξ αὐτῶν πταρμὸς και 3 βράγχος ἐπεγίγνετο, και ἐν οὐ πολλῷ χρόνῳ κατέβαιναν ἐς τὰ στήθη ὁ πόνος μετα βηχὸς ἰσχυροῦ. και ὁπότε ἐς τὴν καρδίαν στηρίξειεν, ἀνέστρεφέ τε αὐτήν, και ἀποκαθάρσεις χολῆς πάσαι, ὅσαι ὑπὸ ἱατρῶν ὀνομασμέναι εἰσίν, ἐπῆσαν, και αὐται μετα ταλαιπωρίας μεγάλης. λύγξ τε τοῖς πλείοσιν 4 ἐνέπεσε κενή, σπασμὸν ἐνδιδούσα ἰσχυρόν, τοῖς μὲν μετα ταῦτα λωφήσαντα, τοῖς δὲ και πολλῷ ὕστερον.

Και τὸ μὲν ἐξῶθεν ἀπτομένῳ σώμα οὐτ' ἄγαν θερμὸν ἦν 5 οὔτε γλωρόν, ἀλλ' ὑπέρυθρον, πελιτνόν, φλυκταίναις μικραῖς και ἔλκεσιν ἐξηνηγμός· τὰ δὲ ἐντός οὕτως ἐκάετο, ὥστε μήτε τῶν πάνυ λεπτῶν ἱματίων και σινδόνων τὰς ἐπιβολὰς μηδ' ἄλλο τι ἢ γυμνοὶ ἀνέχεσθαι ἤδιστα τε ἂν ἐς ὕδωρ ψυχρὸν σφᾶς αὐτοὺς ῥίπτειν. και πολλοὶ τοῦτο τῶν ἡμελημένων ἀνθρώπων και ἔδρασαν ἐς φρέατα τῆ δίψῃ ἀπαύστῳ ξυνεχόμενοι· και ἐν τῷ ὁμοίῳ καθειστήκει τό τε πλέον και ἔλασσον ποτόν. και ἢ ἀπορία τοῦ μὴ ἡσυχάζειν και ἢ ἀγρυπνία ἐπέκειτο διὰ παντός.

6 Καὶ τὸ σῶμα, ὅσον περ χρόνον καὶ ἢ νόσος ἀκμάζει, οὐκ ἐμαραίνεται, ἀλλ' ἀντειχε παρὰ δόξαν τῇ ταλαιπωρίᾳ, ὥστε ἢ διεφθείροντο οἱ πλείστοι ἐναταῖοι καὶ ἐβδομαῖοι ὑπὸ τοῦ ἐντὸς καύματος, ἔτι ἔχοντές τι δυνάμεως, ἢ εἰ διαφύγοιεν, ἐπικατιόντος τοῦ νοσήματος ἐς τὴν κοιλίαν καὶ ἐλκώσεώς τε αὐτῇ ἰσχυρᾶς ἐγγιγνομένης καὶ διαρροίας ἅμα ἀκράτου ἐπι-
7 ροντο. διεξήκει γὰρ διὰ παντὸς τοῦ σώματος ἀνωθεν ἀρξάμενον τὸ κακόν, καὶ εἴ τις ἐκ τῶν μεγίστων περιγένοιτο, τῶν γε ἀκρωτηρίων ἀντίληψις αὐτοῦ ἐπεσήμαινε· κατέσκηπτε γὰρ ἐς αἰδοῖα καὶ ἐς ἄκρας χεῖρας καὶ πόδας, καὶ πολλοὶ στερισκόμενοι τούτων διέφευγον, εἰσὶ δ' οἱ καὶ τῶν ὀφθαλμῶν. τοὺς δὲ καὶ λήθη ἐλάμβανε παραυτίκα ἀναστάντας τῶν πάντων ὁμοίως καὶ ἠγγνόησαν σφᾶς τε αὐτοὺς καὶ τοὺς ἐπιτηδεύουσιν.

50. Γενόμενον γὰρ κρείσσον λόγου τὸ εἶδος τῆς νόσου τά τε ἄλλα χαλεπωτέρως ἢ κατὰ τὴν ἀνθρωπεῖαν φύσιν προσέπιπτεν ἐκάστω καὶ ἐν τῷδε ἐδήλωσε μάλιστα ἄλλο τι ὄν ἢ τῶν ξυντρόφων τι· τὰ γὰρ ὄρνεα καὶ τετράποδα, ὅσα ἀνθρώπων ἄπτεται, πολλῶν ἀτάφων γιγνομένων ἢ οὐ προσήκει ἢ γευσάμενα διεφθείρετο. τεκμήριον δὲ τῶν μὲν τοιούτων ὄρνιθων ἐπιλειψίς σαφῆς ἐγένετο, καὶ οὐχ ἑωρῶντο οὔτε ἄλλως οὔτε περὶ τοιοῦτον οὐδέν· οἱ δὲ κύνες μᾶλλον αἰσθησιν παρῆχον τοῦ ἀποβαίνοντος διὰ τὸ ξυνδιαϊτάσθαι.

51. Τὸ μὲν οὖν νόσημα, πολλὰ καὶ ἄλλα παραλιπόντι ἀτοπίας, ὡς ἐκάστω ἐτύγχανέ τι διαφερόντως ἑτέρῳ πρὸς ἕτερον γιγνόμενον, τοιοῦτον ἦν ἐπὶ πᾶν τὴν ἰδέαν. καὶ ἄλλο παρελύπει κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον οὐδὲν τῶν εἰωθότων· ὃ δὲ
2 καὶ γένοιτο, ἐς τοῦτο ἐτελεύτα. ἔθνησκον δὲ οἱ μὲν ἀμελείᾳ, οἱ δὲ καὶ πάνυ θεραπευόμενοι. ἐν τε οὐδὲ ἐν κατέστη ἴαμα, ὡς εἰπεῖν, ὅτι χρῆν προσφέροντας ὠφελεῖν· τὸ γὰρ τῷ ξυνε-
3 νεγκόν ἄλλον τοῦτο ἐβλαπτε· σῶμά τε αὐταρκές ὄν οὐδὲν

διεφάνη πρὸς αὐτὸ ἰσχύος πέρι ἢ ἀσθενείας, ἀλλὰ πάντα ξυνήρει καὶ τὰ πάση διαίτη θεραπευόμενα.

Δεινότατον δὲ παντὸς ἦν τοῦ κακοῦ ἢ τε ἀθυμία, ὁπότε 4
τις αἰσθοίτο κάμινων — πρὸς γὰρ τὸ ἀνέλπιστον εὐθὺς τρα-
πόμενοι τῇ γνώμῃ πολλῶ μᾶλλον προΐεντο σφᾶς αὐτοὺς καὶ
οὐκ ἀντεῖχον —, καὶ ὅτι ἕτερος ἀφ' ἑτέρου θεραπείας ἀνα-
πιμπλάμενοι, ὥσπερ τὰ πρόβατα, ἔθνησκον· καὶ τὸν πλεῖστον
φθόρον τοῦτο ἐνεποίει. εἴτε γὰρ μὴ θέλοιεν δεδιότες ἀλλήλοις 5
προσιέναι, ἀπώλλυντο ἐρῆμοι, καὶ οἰκίαι πολλαὶ ἐκενώθησαν
ἀπορία τοῦ θεραπεύσοντος· εἴτε προσίειεν, διεφθείροντο, καὶ
μάλιστα οἱ ἀρετῆς τι μεταποιούμενοι· αἰσχύνῃ γὰρ ἠφείδουν
σφῶν αὐτῶν, ἐσιόντες παρὰ τοὺς φίλους, ἐπεὶ καὶ τὰς ὀλο-
φύρσεις τῶν ἀπογιγνομένων τελευτῶντες καὶ οἱ οἰκτεῖοι ἐξέ-
καμνον, ὑπὸ τοῦ πολλοῦ κακοῦ νικώμενοι.

Ἐπὶ πλέον δὲ ὅμως οἱ διαπεφευγότες τὸν τε θνήσκοντα 6
καὶ τὸν πονούμενον ᾠκτιζόντο διὰ τὸ προειδέναι τε καὶ αὐτοὶ
ἤδη ἐν τῇ θαρσαλέῃ εἶναι· δις γὰρ τὸν αὐτόν, ὥστε καὶ
κτείνειν, οὐκ ἐπελάμβανε. καὶ ἐμακαρίζοντό τε ὑπὸ τῶν
ἄλλων, καὶ αὐτοὶ τῇ παραχρῆμα περιχαρεὶ καὶ ἐς τὸν ἔπειτα
χρόνον ἐλπίδος τι εἶχον κούφης μηδ' ἂν ὑπ' ἄλλου νοσήμα-
τός ποτε ἔτι διαφθαρήναι.

52. Ἐπίεσε δ' αὐτοὺς μᾶλλον πρὸς τῇ ὑπάρχοντι πόνῳ
καὶ ἢ ξυγκομιδῇ ἐκ τῶν ἀγρῶν ἐς τὸ ἄστυ, καὶ οὐχ ἦσσαν
τοὺς ἐπελθόντας. οἰκιῶν γὰρ οὐχ ὑπαρχουσῶν, ἀλλ' ἐν καλύ- 2
βαις πνιγῆραις ὥρα ἔτους διαιτωμένων ὁ φθόρος ἐγίγνετο
οὐδενὶ κόσμῳ, ἀλλὰ καὶ νεκροὶ ἐπ' ἀλλήλοις ἀποθνήσκοντες
ἔκειντο καὶ ἐν ταῖς ὁδοῖς ἐκαλινδοῦντο καὶ περὶ τὰς κρήνας
ἀπάσας ἡμιθνήτες τοῦ ὕδατος ἐπιθυμίᾳ. τὰ τε ἱερά, ἐν οἷς 3
ἐσκήνηντο, νεκρῶν πλέα ἦν, αὐτοῦ ἐναποθνησκόντων· ὑπερ-
βιαζομένου γὰρ τοῦ κακοῦ οἱ ἄνθρωποι, οὐκ ἔχοντες, ὅ τι
γένωνται, ἐς ὀλιγωρίαν ἐτρέποντο καὶ ἱερῶν καὶ ὁσίων

4 ὁμοίως. νόμοι τε πάντες ξυνεταράχθησαν, οἷς ἐχρῶντο πρότερον περὶ τὰς ταφάς, ἔθαπτον δέ, ὡς ἕκαστος ἐδύνατο. καὶ πολλοὶ ἐς ἀναισχύντους θήκας ἐτράποντο σπάνει τῶν ἐπιτηδείων διὰ τὸ συχνοὺς ἦδη προτεθνάναι σφίσι· ἐπὶ πυρὰς γὰρ ἀλλοτρίας φθάσαντες τοὺς νήσαντας οἱ μὲν ἐπιθέντες τὸν ἑαυτῶν νεκρὸν ὑφῆπτον, οἱ δὲ καομένου ἄλλου ἄνωθεν ἐπιβαλόντες, ὃν φέροιεν, ἀπῆσαν.

53. Πρῶτόν τε ἦρξε καὶ ἐς τάλλα τῇ πόλει ἐπὶ πλέον ἀνομίας τὸ νόσημα. βῆρον γὰρ ἐτόλμα τις, ἃ πρότερον ἀπεκρύπτετο μὴ καθ' ἡδονὴν ποιεῖν, ἀγχίστροφον τὴν μεταβολὴν ὁρῶντες τῶν τ' εὐδαιμόνων καὶ αἰφνιδίως θνησκόντων καὶ τῶν οὐδὲν πρότερον κεκτημένων, εὐθὺς δὲ τὰ κείνων ἐχόντων.

2 ὥστε ταχεῖας τὰς ἐπαυρέσεις καὶ πρὸς τὸ τερπνὸν ἡξίουν ποιεῖσθαι, ἐφήμερα τὰ τε σώματα καὶ τὰ χρήματα ὁμοίως

3 ἡγούμενοι. καὶ τὸ μὲν προταλαιπωρεῖν τῷ δόξαντι καλῶ οὐδεὶς πρόθυμος ἦν, ἄδηλον νομίζων, εἰ, πρὶν ἐπ' αὐτὸ ἐλθεῖν, διαφθαρήσεται· ὅ τι δὲ ἦδη τε ἦδὺ καὶ πανταχόθεν τό τ' ἐς

4 αὐτὸ κερδαλέον, τοῦτο καὶ καλὸν καὶ χρήσιμον κατέστη. θεῶν δὲ φόβος ἢ ἀνθρώπων νόμος οὐδεὶς ἀπειργε, τὸ μὲν κρίνοντες ἐν ὁμοίῳ καὶ σέβειν καὶ μὴ ἐκ τοῦ πάντας ὄραν ἐν ἴσῳ ἀπολυμένους, τῶν δὲ ἀμαρτημάτων οὐδεὶς ἐλπίζων μέχρι τοῦ δίκην γενέσθαι βίους ἂν τὴν τιμωρίαν ἀντιδοῦναι, πολὺ δὲ μεῖζω τὴν ἦδη κατεψηφισμένην σφῶν ἐπικρεμασθῆναι, ἢ πρὶν ἐμπέσειν, εἰκόσ εἶναι τοῦ βίου τι ἀπολαῦσαι.

54. Τοιοῦτῳ μὲν πάθει οἱ Ἀθηναῖοι περιπεσόντες ἐπιέζοντο, ἀνθρώπων τε ἔνδον θνησκόντων καὶ γῆς ἔξω δημομένης. ἐν δὲ τῷ κακῷ, οἷα εἰκόσ, ἀνεμνήσθησαν καὶ τοῦδε τοῦ ἔπους, φάσκοντες οἱ πρεσβύτεροι πάλαι ἄδεσθαι·

« ἦξει Δωρικὸς πόλεμος καὶ λοιμὸς ἅμ' αὐτῷ ».

3 ἐγένετο μὲν οὖν ἔρις τοῖς ἀνθρώποις μὴ λοιμὸν ὀνομάσθαι ἐν τῷ ἔπει ὑπὸ τῶν παλαιῶν, ἀλλὰ λιμὸν, ἐνίκησε δὲ ἐπὶ τοῦ

παρόντος εικότως λοιπόν εἰρήσθαι· οἱ γὰρ ἄνθρωποι πρὸς ἃ ἔπασχον τὴν μνήμην ἐποιῶντο. ἦν δέ γε, οἶμαι, ποτὲ ἄλλος πόλεμος καταλάβῃ Δωρικός τοῦδε ὕστερος καὶ ξυμβῆ γενέσθαι λιμόν, κατὰ τὸ εἶκός οὕτως ἄσσονται.

Μνήμη δὲ ἐγένετο καὶ τοῦ Λακεδαιμονίων χρηστηρίου ⁴ τοῖς εἰδόσιν, ὅτε ἐπερωτῶσιν αὐτοῖς τὸν θεόν, εἰ χρὴ πολεμεῖν, ἀνείλε κατὰ κράτος πόλεμοῦσι νίκην ἔσεσθαι καὶ αὐτὸς ἔφη ξυλλήψεσθαι. περὶ μὲν οὖν τοῦ χρηστηρίου τὰ γι- ⁵ γνόμενα ἤκαζον ὁμοῖα εἶναι· ἐσθεβληκότων δὲ τῶν Πελοποννησίων ἢ νόσος ἤρξατο εὐθύς. καὶ ἐς μὲν Πελοπόννησον οὐκ ἐσῆλθεν, ὅ τι καὶ ἄξιον εἰπεῖν, ἐπενείματο δὲ Ἀθήνας μὲν μάλιστα, ἔπειτα δὲ καὶ τῶν ἄλλων χωρίων τὰ πολυ- ⁶ ανθρωπότατα. ταῦτα μὲν τὰ κατὰ τὴν νόσον γνόμενα.

2. Ὁργὴ τῶν Ἀθηναίων κατὰ τοῦ Περικλέους καὶ δημηγορία αὐτοῦ.

(Κεφ. 59 - 64)

59. Μετὰ δὲ τὴν δευτέραν ἐσβολὴν τῶν Πελοποννησίων οἱ Ἀθηναῖοι, ὡς ἦ τε γῆ αὐτῶν ἐτέτμητο τὸ δεύτερον καὶ ἢ νόσος ἐπέκειτο ἅμα καὶ ὁ πόλεμος, ἠλλοίωοντο τὰς γνώμας, καὶ τὸν μὲν Περικλέα ἐν αἰτία εἶχον ὡς πείσαντα σφᾶς πολε- ² μειν καὶ δι' ἐκείνον ταῖς ξυμφοραῖς περιπεπτωκότες, πρὸς δὲ τοὺς Λακεδαιμονίους ὄρμητο ξυγχωρεῖν· καὶ πρέσβεις τινὰς πέμψαντες ὡς αὐτοὺς ἄπρακτοι ἐγένοντο. πανταχόθεν τε τῇ γνώμῃ ἄποροι καθεστῶτες ἐνέκειντο τῷ Περικλεῖ. ὁ δὲ ³ ὄρων αὐτοὺς πρὸς τὰ παρόντα χαλεπαίνοντας καὶ πάντα ποιῶντας, ἄπερ αὐτὸς ἠλπίζε, ξύλλογον ποιήσας — ἔτι δ' ἐστρατήγει·—ἐβούλετο θρασυναί τε καὶ ἀπαγαγῶν τὸ ὄρ-

γιζόμενον τῆς γνώμης πρὸς τὸ ἠπιώτερον καὶ ἀδεέστερον καταστήσαι. παρελθὼν δὲ ἔλεξε τοιάδε·

60. «Καὶ προσδεχομένῳ μοι τὰ τῆς ὀργῆς ὑμῶν ἐς ἐμὲ γεγένηται — αἰσθάνομαι γὰρ τὰς αἰτίας — καὶ ἐκκλησίαν τούτου ἕνεκα ξυνήγαγον, ὅπως ὑπομνήσω καὶ μέμφομαι, εἴ τι μὴ ὀρθῶς ἢ ἐμοὶ χαλεπαίνετε ἢ ταῖς ξυμφοραῖς εἴκετε. ἐγὼ γὰρ ἠγούμαι πόλιν πλείω ξύμπασαν ὀρθουμένην ὠφελεῖν τοὺς ἰδιώτας ἢ καθ' ἕκαστον τῶν πολιτῶν εὐπραγοῦσαν, ἀθρόαν δὲ σφαλλομένην. καλῶς μὲν γὰρ φερόμενος ἀνὴρ τὸ καθ' ἑαυτὸν διαφθειρομένης τῆς πατρίδος οὐδὲν ἦσσαν ξυναπόλλυται, κακοτυχῶν δὲ ἐν εὐτυχούσῃ πολλῶ μᾶλλον διασφίζεται. ὅποτε οὖν πόλις μὲν τὰς ἰδίας ξυμφοράς οἶα τε φέρειν, εἰς δὲ ἕκαστος τὰς ἐκείνης ἀδύνατος, πῶς οὐ χρή πάντας ἀμύνειν αὐτῇ καὶ μὴ, ὃ νῦν ὑμεῖς δρᾶτε· ταῖς κατ' οἶκον κακοπραγίαις ἐκπεπληγμένοι τοῦ κοινοῦ τῆς σωτηρίας ἀφίσθε, καὶ ἐμέ τε τὸν παραινέσαντα πολεμεῖν καὶ ὑμᾶς αὐτοὺς, οἳ ξυνέγνωτε, δι' αἰτίας ἔχετε.

5 » Καίτοι ἐμοὶ τοιοῦτῳ ἀνδρὶ ὀργίζεσθε, ὃς οὐδενὸς οἶομαι ἦσσαν εἶναι γινῶναι τε τὰ δέοντα καὶ ἐρμηνεῦσαι ταῦτα, 6 φιλόπολις τε καὶ χρημάτων κρείσσειν. ὃ τε γὰρ γνοὺς καὶ μὴ σαφῶς διδάξας ἐν ἴσῳ καὶ εἰ μὴ ἐνεθυμήθη· ὅτ' ἔχων ἀμφοτέρω, τῇ δὲ πόλει δύσινρυς, οὐκ ἂν ὁμοίως τι οἰκείως φράζοι· προσόντος δὲ καὶ τοῦδε, χρήμασι δὲ νικωμένου, τὰ 7 ξύμπαντα τούτου ^ἢ πωλοῖτο. ὥστ' εἰ μοι, καὶ μέσῳ ἠγούμενοι μᾶλλον ἐτέρων προσεῖναι αὐτά, πολεμεῖν ἐπέσθητε, οὐκ ἂν εἰκότως νῦν τοῦ γε ἀδικεῖν αἰτίαν φεροίμην.

61. «Καὶ γὰρ οἷς μὲν αἴρσεις γεγένηται τᾶλλα εὐτυχοῦσι, πολλὴ ἄνοια πολεμήσαι· εἰ δ' ἀναγκαῖον ἦν ἢ εἰξάντας εὐθύς τοῖς πέλας ὑπακοῦσαι ἢ κινδυνεύσαντας περιγενέσθαι, ὃ φυγῶν τὸν κίνδυνον τοῦ ὑποστάντος μεμπτότερος. καὶ ἐγὼ μὲν ὃ αὐτός εἰμι καὶ οὐκ ἐξίσταμαι· ὑμεῖς δὲ μεταβάλλετε, ἐπειδὴ

ξυνέβη ὑμῖν πεισθῆναι μὲν ἀκεραίοις, μεταμέλειν δὲ κακου-
 μένοις, καὶ τὸν ἐμὸν λόγον ἐν τῇ ὑμετέρῃ ἀσθενεῖ τῆς γνώ-
 μης μὴ ὀρθὸν φαίνεσθαι, διότι τὸ μὲν λυποῦν ἔχει ἴδῃ τὴν
 αἰσθησιν ἐκάστω, τῆς δὲ ὠφελίας ἀπεστὶν ἐτι ἢ δὴ λῶσις
 ἀπασι, καὶ μεταβολῆς μεγάλῃς, καὶ ταύτης ἐξ ὀλίγου, ἐμπε-
 σούσης ταπεινὴ ὑμῶν ἢ διάνοια ἐγκαρτερεῖν, ἃ ἐγνωτε. δου- 3
 λοὶ γὰρ φρόνημα τὸ αἰφνίδιον καὶ ἀπροσδόκητον καὶ τὸ
 πλείω παραλόγῳ ξυμβαῖνον· ὃ ὑμῖν πρὸς τοῖς ἄλλοις οὐχ
 ἦκιστα καὶ κατὰ τὴν νόσον γεγένηται.

»Ὅμως δὲ πόλιν μεγάλῃν οἰκοῦντας καὶ ἐν ἴθυσιν ἀντι- 4
 πάλοις αὐτῇ τεθραμιμένους χρεῶν καὶ ξυμφοραῖς ταῖς μεγί-
 σταις ἐθέλειν ὑφίστασθαι καὶ τὴν ἀξίωσιν μὴ ἀφανίζεῖν—ἐν
 ἴσῳ γὰρ οἱ ἄνθρωποι δικαιοῦσι, τῆς τε ὑπαρχούσης δόξης
 αἰτιάσθαι, ὅστις μαλακία ἐλλείπει, καὶ τῆς μὴ προσηκούσης
 μισεῖν τὸν θρασύτητι ὀρεγόμενον—ἀπαγγέσαντας δὲ τὰ ἴδια
 τοῦ κοινοῦ τῆς σωτηρίας ἀντιλαμβάνεσθαι.

62. »Τὸν δὲ πόνον τὸν κατὰ τὸν πόλεμον, μὴ γένηται
 τε πολλὸς καὶ οὐδὲν μᾶλλον περιγεγῶμεθα, ἀρκείτω μὲν ὑμῖν
 καὶ ἐκεῖνα, ἐν οἷς ἄλλοτε πολλάκις γε δὴ ἀπέδειξα οὐκ ὀρθῶς
 αὐτὸν ὑποπτευόμενον, διηλώσω δὲ καὶ τόδε, ὃ μοι δοκεῖτε
 οὐτ' αὐτοὶ πώποτε ἐνθυμηθῆναι ὑπάρχον ὑμῖν μεγέθους πέρι
 ἐς τὴν ἀρχὴν οὐτ' ἐγὼ ἐν τοῖς πρὶν λόγοις· οὐδ' ἂν νῦν ἐχρη-
 σάμην κομπωδεστέραν ἔχοντι τὴν προσποίησιν, εἰ μὴ κατα-
 πεπληγμένους ὑμᾶς παρὰ τὸ εἶκος ἐώρων. οἴεσθε μὲν γὰρ 2
 τῶν ξυμμάχων μόνον ἄρχειν, ἐγὼ δὲ ἀποφαίνω δύο μερῶν
 τῶν ἐς χροῖσιν φανερῶν, γῆς καὶ θαλάσσης, τοῦ ἐτέρου ὑμᾶς
 παντὸς κυριωτάτους ὄντας, ἐφ' ὅσον τε νῦν νέμεσθε καὶ ἦν
 ἐπὶ πλέον βουλευθῆτε· καὶ οὐκ ἔστιν, ὅστις τῇ ὑπαρχούσῃ
 παρασκευῇ τοῦ ναυτικοῦ πλείοντα ὑμᾶς οὔτε βασιλεὺς κωλύ-
 σει οὔτε ἄλλο οὐδὲν ἔθνος τῶν ἐν τῇ παρόντι.

»Ὡστε οὐ κατὰ τὴν τῶν οἰκίων καὶ τῆς γῆς χρεῖαν, ὧν 3

μεγάλων νομίζετε ἐστερηθῆσαι, αὕτη ἢ δύναμις φαίνεται· οὐδ' εἰκὸς χαλεπῶς φέρειν αὐτῶν μᾶλλον ἢ οὐ κηπίον καὶ ἐγκαλλώπισμα πλούτου πρὸς ταύτην νομίσαντας ὀλιγωρήσαι καὶ γινῶναι ἐλευθερίαν μὲν, ἣν ἀντιλαμβάνομενοι αὐτῆς διασφίσωμεν, ῥαδίως ταῦτα ἀναληψομένην, ἄλλων δ' ὑπακούουσαι καὶ τὰ προκεκτημένα φιλεῖν ἐλασσοῦσθαι, τῶν τε πατέρων μὴ χείρους κατ' ἀμφοτέρα φανῆναι, οἳ μετὰ πόνων καὶ οὐ παρ' ἄλλων δεξάμενοι κατέσχον τε καὶ προσέτι διασφίσαντες παρέδωσαν ἡμῖν αὐτὰ—αἴσχιον δὲ ἔχοντας ἀφαιρεθῆναι ἢ κτωμένους ἀτυχῆσαι—, ἰέναι δὲ τοῖς ἐχθροῖς ὁμοίως μὴ φρονήματι μόνον, ἀλλὰ καὶ καταφρονήματι. αὐχμημα μὲν γὰρ καὶ ἀπὸ ἀμαθίας εὐτυχούς καὶ δειλῶ τινι ἐγγίγνεται, καταφρόνησις δέ, ὅς ἂν καὶ γνώμη πιστεῦῃ τῶν ἐναντίων προέχειν, 4
5 ὃ ἡμῖν ὑπάρχει. καὶ τὴν τόλμαν ἀπὸ τῆς ὁμοίας τύχης ἢ ξύνεσις ἐκ τοῦ ὑπέρφρονος ἐχυρωτέραν παρέχεται, ἐλπίδι τε ἦσσαν πιστεύει, ἣς ἐν τῷ ἀπόρῳ ἢ ἰσχύς, γνώμη δὲ ἀπὸ τῶν ὑπαρχόντων, ἣς βεβαιότερα ἢ πρόνοια.

63. »Τῆς τε πόλεως ὑμᾶς εἰκὸς τῷ τιμωμένῳ ἀπὸ τοῦ ἄρχειν, ᾧ ὑπὲρ ἅπαντας ἀγάλλεσθε, βοηθεῖν καὶ μὴ φεῦγειν τοὺς πόνους ἢ μηδὲ τὰς τιμὰς διώκειν· μηδὲ νομίσαι περὶ ἑνὸς μόνου, δουλείας ἀντ' ἐλευθερίας, ἀγωνίζεσθαι, ἀλλὰ καὶ ἀρχῆς στέρησεως καὶ κινδύνου ὧν ἐν τῇ ἀρχῇ ἀπήχθεσθε. 2 ἦς οὐδ' ἐκστῆναι ἔτι ὑμῖν ἔστιν, εἴ τις καὶ τότε ἐντῷ παρόντι δεδιῶς ἀπραγμοσύνη ἀνδραγαθίζεται· ὡς τυραννίδα γὰρ ἦδη ἔχετε αὐτήν, ἣν λαβεῖν μὲν ἄδικον δοκεῖ εἶναι, ἀφείναι δὲ 3 ἐπικίνδυνον. τάχιστ' ἂν τε πόλιν οἱ τοιοῦτοι ἐτέρους τε παῖσαντες ἀπολέσειαν, καὶ εἴ που ἐπὶ σφῶν αὐτῶν αὐτόνομοι οἰκίσειαν· τὸ γὰρ ἀπραγμῶν οὐ σφίζεται μὴ μετὰ τοῦ δραστηρίου τεταγμένον, οὐδὲ ἐν ἀρχούσῃ πόλει ξυμφέρει, ἀλλ' ἐν ὑπηκόῳ, ἀσφαλῶς δουλεύειν.

64. Ἔμεις δὲ μήτε ὑπὸ τῶν τοιῶνδε πολιτῶν παράγεσθε

μήτε ἐμὲ δι' ὀργῆς ἔχετε, ἢ καὶ αὐτοὶ ξυндиέγνωτε πολεμεῖν, εἰ καὶ ἐπλεθόντες οἱ ἐναντίοι ἔδρασαν, ἅπερ εἰκὸς ἦν μὴ ἔθελήσαντων ὑμῶν ὑπακούειν, ἐπιγεγένηται τε πέρα ὧν προσεδεχόμεθα ἢ νόσος ἦδε, πρᾶγμα μόνον δὴ τῶν πάντων ἐλπίδος κρείσσον γεγενημένον. καὶ δι' αὐτὴν οἶδ' ὅτι μέρος τι μᾶλλον ἔτι μισοῦμαι, οὐ δικαίως, εἰ μὴ καὶ, ὅταν παρὰ λόγόν τι εὐ πράξῃτε, ἐμοὶ ἀναθήσετε. φέρειν τε χρὴ τὰ τε δαιμόνια ἀναγκαίως τὰ τε ἀπὸ τῶν πολεμίων ἀνδρείως· ταῦτα γὰρ ἐν ἔθει τῆδε τῇ πόλει πρότερόν τε ἦν νῦν τε μὴ ἐν ὑμῖν κωλυθῆναι. γινώτε δὲ ὄνομα μέγιστον αὐτὴν ἔχουσαν ἐν πᾶσιν ἀνθρώποις διὰ τὸ ταῖς συμφοραῖς μὴ εἶκιν, πλείστα δὲ σώματα καὶ πόνοις ἀνηλικάναι πολέμῳ, καὶ δύναμιν μεγίστην δὴ μέχρι τοῦδε κερκτημένην, ἧς ἐς αἶδιον τοῖς ἐπιγιγνομένοις, ἦν καὶ νῦν ὑπενδομένῃ ποτε—πάντα γὰρ πέφυκε καὶ ἐλασσοῦσθαι—, μνήμη καταλείψεται, Ἑλλήνων τε ὅτι Ἕλληνας πλείστων δὴ ἤρξαμεν καὶ πολέμοις μέγιστοις ἀντέσχομεν πρὸς τε ξυμπαντας καὶ καθ' ἑκάστους, πόλιν τε τοῖς πᾶσιν εὐπορωτάτην καὶ μεγίστην ἠκησάμεν.

»Καίτοι ταῦτα ὁ μὲν ἀπράξιμων μέμφαιτ' ἂν, ὁ δὲ δρᾶν τι βουλόμενος καὶ αὐτὸς ζηλώσει· εἰ δὲ τις μὴ κέρηται, φθονήσει. τὸ δὲ μισοῦσθαι καὶ λυπηροῦς εἶναι ἐν τῇ παρόντι πᾶσι μὲν ὑπῆρξε δὴ, ὅσοι ἕτεροι ἑτέρων ἠξίωσαν ἄρχειν· ὅστις δ' ἐπὶ μέγιστοις τὰ ἐπίπθονον λαμβάνει, ὀρθῶς βουλεύεται. μῖσος γὰρ οὐκ ἐπὶ πολὺ ἀντέχει, ἢ δὲ παραυτίκα τε λαμπρότης καὶ ἐς τὸ ἔπειτα δόξα ἀείμνηστος καταλείπεται.

»Ἵμεῖς δὲ ἐς τε τὸ μέλλον καλὸν προγνόντες ἐς τε τὸ αὐτίκα μὴ αἰσχρὸν τῇ ἡδῆ προθύμῳ ἠμφότερα κτήσασθε, καὶ Λακεδαιμονίοις μήτε ἐπικηρυκεύεσθε μήτε ἐνδηλοὶ ἔστε τοῖς παροῦσι πόνοις βαρυνόμενοι, ὡς, οὔτινες πρὸς τὰς συμφορὰς γνώμη μὲν ἤκιστα λυποῦνται, ἔργῳ δὲ μάλιστα ἀντέχουσιν, οὗτοι καὶ πόλεων καὶ ἰδιωτῶν κράτιστοὶ εἰσιν».

- 7 Τοιαῦτα ὁ Περικλῆς λέγων ἐπειράτο τοὺς Ἀθηναίους τῆς τε ἐπ' αὐτὸν ὀργῆς παραλύειν καὶ ἀπὸ τῶν παρόντων δεινῶν ἀπάγειν τὴν γνώμην.

Γ. ΤΡΙΤΟΝ ΕΤΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ

Ναυμαχίαι τοῦ Φορμίωνος πρὸς τὸν Πελοποννησιακὸν στόλον.

(Κεφ. 83 - 92)

83. Τὸ δ' ἐκ τῆς Κορίνθου καὶ τῶν ἄλλων ξυμμάχων τῶν ἐκ τοῦ Κρισαίου κόλπου ναυτικόν, ὃ ἔδει παραγενέσθαι τῇ Κνήμῃ, ὅπως μὴ ξυμβοηθῶσιν οἱ ἀπὸ θαλάσσης ἄνω Ἀκαρνανες, οὐ παραγίγνεται, ἀλλ' ἠναγκάσθησαν περὶ τὰς αὐτὰς ἡμέρας τῇ ἐν Στράτῳ μάχῃ ναυμαχεῖσαι πρὸς Φορμίωνα καὶ
 2 τὰς εἴκοσι ναῦς τῶν Ἀθηναίων, αἱ ἐφρούρου ἐν Ναυπάκτῳ. ὁ γὰρ Φορμίων παραπλέοντας αὐτοὺς ἔξω τοῦ κόλπου ἐτήρει
 3 βουλόμενος ἐν τῇ εὐρυχωρίᾳ ἐπιθέσθαι. οἱ δὲ Κορίνθιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι ἔπλεον μὲν οὐχ ὡς ἐπὶ ναυμαχίαν, ἀλλὰ στρατιωτικώτερον παρεσκευασμένοι ἐς τὴν Ἀκαρνανίαν καὶ οὐκ ἂν οἶόμενοι πρὸς ἑπτὰ καὶ τεσσαράκοντα ναῦς τὰς σφετέρας τολμήσαι τοὺς Ἀθηναίους εἴκοσι ταῖς ἑαυτῶν ναυμαχίαν ποιήσασθαι· ἐπειδὴ μέντοι ἀντιπαραπλέοντάς τε ἐώρων αὐτοὺς, παρὰ γῆν σφῶν κομιζομένων, καὶ ἐκ Πατρῶν τῆς Ἀχαΐας πρὸς τὴν ἀντιπέρας ἤπειρον διαβάλλοντες ἐπὶ Ἀκαρνανίας κατείδον τοὺς Ἀθηναίους ἀπὸ τῆς Χαλκίδος καὶ τοῦ Εὐδήνου ποταμοῦ προσπλέοντας σφίσις καὶ οὐκ ἔλαθον νυκτὸς ἀφορμισάμενοι, οὕτω δὲ ἀναγκάζονται ναυμαχεῖν κατὰ μέσον τὸν πορθμόν.
 4 Στρατηγοὶ δὲ ἦσαν μὲν καὶ κατὰ πόλεις ἐκάστων, οἳ παρεσκευάζοντο, Κορινθίων δὲ Μαχάων καὶ Ἴσοκράτης καὶ Ἀγα-
 5 θαρχίδας, καὶ οἱ μὲν Πελοποννήσιοι ἐτάξαντο κύκλον τῶν νεῶν,

ὡς μέγιστον οἰοίτ' ἦσαν μὴ διδόντες διέκπλουν, τὰς πρῆ-
ρας μὲν ἔξω, ἔσω δὲ τὰς πρύμνας, καὶ τὰ τε λεπτὰ πλοῖα,
ἃ ξυνέπλει, ἐντὸς ποιοῦνται καὶ πέντε ναῦς τὰς ἄριστα
πλευούσας, ὅπως ἐκπλέοιεν διὰ βραχέος παραγιγνόμενοι,
εἴ πη προσπίπτοιεν οἱ ἐναντίοι.

84. Οἱ δ' Ἀθηναῖοι κατὰ μίαν ναῦν τεταγμένοι περιέπλεον
αὐτοὺς κύκλῳ καὶ ξυνήγον ἐς ὀλίγον ἐν χρῆσιν αἰεὶ παραπλέον-
τες καὶ δόκησιν παρέχοντες αὐτίκα ἐμβαλεῖν· προεῖρητο
δ' αὐτοῖς ὑπὸ Φορμίωνος μὴ ἐπιχειρεῖν, πρὶν ἂν αὐτὸς σημήνη.
ἤλπιζε γὰρ αὐτῶν οὐ μενεῖν τὴν τάξιν, ὥσπερ ἐν γῆ πεζήν, ²
ἀλλὰ ξυμπεισεῖσθαι πρὸς ἀλλήλους τὰς ναῦς καὶ τὰ πλοῖα ταρα-
χὴν παρέξειν, εἴ τ' ἐκπνεύσειεν ἐκ τοῦ κόλπου τὸ πνεῦμα,
ὅπερ ἀναμένων τε περιέπλει καὶ εἰώθει γίγνεσθαι ὑπὸ τὴν
ἔω, οὐδένα χρόνον ἤσυχάσειεν αὐτούς· καὶ τὴν ἐπιχείρησιν
ἐφ' ἑαυτῷ τε ἐνόμιζεν εἶναι, ὅποταν βούληται, τῶν νεῶν
ἄμεινον πλεουσῶν καὶ τότε καλλίστην γίγνεσθαι.

Ὡς δὲ τό τε πνεῦμα κατήει καὶ αἱ νῆες ἐν ὀλίγῳ ἤδη οὔσαι ³
ὑπ' ἀμφοτέρων, τοῦ τε ἀνέμου τῶν τε πλοίων, ἅμα προσκει-
μένων ἐταράσσοντο καὶ ναῦς τε νηὶ προσέπιπτε καὶ τοῖς
κοντοῖς διεωθοῦντο βοῆ τε χρώμενοι καὶ πρὸς ἀλλήλους ἀντι-
φυλακῆ τε καὶ λοιδορίᾳ οὐδὲν κατήκουον οὔτε τῶν παραγ-
γελλομένων οὔτε τῶν κελευστῶν καὶ τὰς κώπας ἀδύνατοι
ὄντες ἐν κλυδωνίῳ ἀναφέρειν ἄνθρωποι ἄπειροι τοῖς κυβερ-
νήταις ἀπειθεστέρας τὰς ναῦς παρεῖχον, τότε δὴ κατὰ τὸν
καιρὸν τοῦτον σημαίνει, καὶ οἱ Ἀθηναῖοι προσπεσόντες πρῶ-
τον μὲν καταδύουσι τῶν στρατηγίδων νεῶν μίαν, ἔπειτα δὲ
καὶ πάσας, ἣ χωρήσειαν, διέφθειρον καὶ κατέστησαν ἐς
ἀλκὴν μὲν μηδένα τρέπεσθαι αὐτῶν ὑπὸ τῆς ταραχῆς, φεύ-
γειν δ' ἐς Πάτρας καὶ Δύμην τῆς Ἀχαΐας.

Οἱ δὲ Ἀθηναῖοι καταδιώξαντες καὶ ναῦς δώδεκα λαβόντες ⁴
τούς τε ἀνδρας ἐξ αὐτῶν τοὺς πλείστους ἀνελόμενοι ἐς Μολύ-

κρειον ἀπέπλεον καὶ τροπαῖον στήσαντες ἐπὶ τῷ Ῥίῳ καὶ
ναῦν ἀναθέντες τῷ Ποσειδῶνι ἀνεχώρησαν ἐς Ναύπακτον.

5 παρέπλευσαν δὲ καὶ οἱ Πελοποννήσιοι εὐθύς ταῖς περιλοί-
ποις τῶν νεῶν ἐκ τῆς Δύμης καὶ Πατρῶν ἐς Κυλλήνην, τὸ
Ἡλείων ἐπίνειον· καὶ ἀπὸ Λευκάδος Κνήμιος καὶ αἱ ἐκεῖ-
θεν νῆες, ἃς ἔδει ταύτας ξυμμίξαι, ἀφικνοῦνται μετὰ τὴν
ἐν Στράτῳ μάχην ἐς τὴν Κυλλήνην.

85. Πέμπουσι δὲ καὶ οἱ Λακεδαιμόνιοι τῷ Κνήμῳ ξυμβού-
λους ἐπὶ τὰς ναῦς Τιμοκράτη καὶ Βρασίδαν καὶ Λυκόφρονα
κελεύοντες ἄλλην ναυμαχίαν βελτίω κατασκευάζεσθαι καὶ μὴ
2 ὑπ' ὀλίγων νεῶν εἶργεσθαι τῆς θαλάσσης. ἐδόθη γὰρ αὐτοῖς
ἄλλως τε καὶ πρῶτον ναυμαχίας πειρασαμένοις πολλὸς ὁ
παράλογος εἶναι καὶ οὐ τοσοῦτῳ ᾧοντο σφῶν τὸ ναυτικὸν
λείπεσθαι, γεγενῆσθαι δέ τινα μαλακίαν οὐκ ἀντιτιθέντες τὴν
Ἀθηναίων ἐκ πολλοῦ ἐμπειρίαν τῆς σφετέρας δι' ὀλίγου
3 μελέτης. ὀργῇ οὖν ἀπέστελλον. οἱ δὲ ἀφικόμενοι μετὰ Κνή-
μου ναῦς τε περιήγγελλον κατὰ πόλεις καὶ τὰς προῦπαρ-
χοῦσας ἐξηρτύοντο ὡς ἐπὶ ναυμαχίαν.

4 Πέμπει δὲ καὶ ὁ Φορμίων ἐς τὰς Ἀθήνας τὴν τε παρα-
σκευὴν αὐτῶν ἀγγελοῦντας καὶ περὶ τῆς ναυμαχίας, ἣν ἐνί-
κησαν, φράσσοντας καὶ κελεύων αὐτῷ ναῦς ὅτι πλείστας διὰ
τάχους ἀποστεῖλαι ὡς καθ' ἡμέραν ἐκάστην ἐλπίδος οὐσης
5 αἰεὶ ναυμαχήσειν. οἱ δὲ ἀποπέμπουσιν εἴκοσι ναῦς αὐτῷ, τῷ
δὲ κομίζοντι αὐτὰς προσεπέστειλαν ἐς Κρήτην πρῶτον ἀφι-
κέσθαι. Νικίας γὰρ Κρήης Γορτύνιος πρόξενος ὢν πείθει αὐ-
τοὺς ἐπὶ Κυθωνίαν πλεῦσαι φάσκων προσποιήσειν αὐτὴν
οὖσαν πολεμίαν· ἐπῆγε δὲ Πολιχνίταις χαριζόμενος ὁμόροις
6 τῶν Κυθωνιατῶν. καὶ ὁ μὲν λαβὼν τὰς ναῦς ᾤχετο ἐς Κρή-
την καὶ μετὰ τῶν Πολιχνιτῶν ἐδήρου τὴν γῆν τῶν Κυθωνια-
τῶν καὶ ὑπὸ ἀπλοίας ἐνδιέτριψεν οὐκ ὀλίγον χρόνον.

86. Οἱ δ' ἐν τῇ Κυλλήνῃ Πελοποννήσιοι ἐν τούτῳ, ἐν ᾧ οἱ

Ἄθηναῖοι περὶ Κρήτην κατεῖχοντο, παρεσκευασμένοι ὡς ἐπὶ ναυμαχίαν παρέπλευσαν ἐς Πάνορμον τὸν Ἀχαϊκόν, οὐπερ αὐτοῖς ὁ κατὰ γῆν στρατὸς τῶν Πελοποννησίων προσεβέβηθηκει. παρέπλευσε δὲ καὶ ὁ Φορμίων ἐπὶ τὸ Ῥίον τὸ Μολυκρικόν καὶ ὠρμίσατο ἔξω αὐτοῦ ναυσὶν εἴκοσιν, αἷσπερ καὶ ἐναυμάχησεν. ἦν δὲ τοῦτο μὲν τὸ Ῥίον φίλιον τοῖς Ἀθηναίοις, τὸ δὲ ἄλλο ἕτερον Ῥίον ἐστὶν ἀντιπέρας, τὸ ἐν τῇ Πελοποννήσῳ· διέχετον δὲ ἀπ' ἀλλήλων σταδίους μάλιστα ἑπτὰ τῆς θαλάσσης, τοῦ δὲ Κρισαίου κόλπου στόμα τοῦτό ἐστιν. ἐπὶ οὖν τῷ Ῥίῳ τῷ Ἀχαϊκῷ οἱ Πελοποννήσιοι ἀπέχοντι οὐ πολὺ τοῦ Πανόρμου, ἐν ᾧ αὐτοῖς ὁ πεζὸς ἦν, ὠρμίσαντο καὶ αὐτοὶ ναυσὶν ἑπτὰ καὶ ἑβδομήκοντα, ἐπειδὴ καὶ τοὺς Ἀθηναίους εἶδον.

Καὶ ἐπὶ μὲν ἕξ ἢ ἑπτὰ ἡμέρας ἀνθῶρμον ἀλλήλοις μελετώντες τε καὶ παρασκευαζόμενοι τὴν ναυμαχίαν, γνώμην ἔχοντες οἱ μὲν μὴ ἐκπλεῖν ἔξω τῶν Ῥίων ἐς τὴν εὐρυχωρίαν φοβούμενοι τὸ πρότερον πάθος, οἱ δὲ μὴ ἐσπλεῖν ἐς τὰ στενὰ νομίζοντες πρὸς ἐκείνων εἶναι τὴν ἐν ὀλίγῳ ναυμαχίαν. ἔπειτα ὁ Κνήμιος καὶ ὁ Βρασίδης καὶ οἱ ἄλλοι τῶν Πελοποννησίων στρατηγοὶ βουλόμενοι ἐν τάχει τὴν ναυμαχίαν ποιῆσαι, πρὶν τι καὶ ἀπὸ τῶν Ἀθηναίων ἐπιβοηθῆσαι, ξυνεκάλεσαν τοὺς στρατιώτας πρῶτον καὶ ὀρῶντες αὐτῶν τοὺς πολλοὺς διὰ τὴν προτέραν ἦσαν φοβουμένους καὶ οὐ προθύμους ὄντας παρεκελεύσαντο καὶ ἔλεξαν τοιαύδε·

87. «Ἡ μὲν γενομένη ναυμαχία, ὧ ἄνδρες Πελοποννήσιοι, εἴ τις ἄρα δι' αὐτὴν ὑμῶν φοβεῖται τὴν μέλλουσαν, οὐχὶ δικαίαν ἔχει τέκμαρσιν τὸ ἐκφοβῆσαι. τῇ τε γὰρ παρασκευῇ ἐνδεής ἐγένετο, ὡσπερ ἴστε, καὶ οὐχὶ ἐς ναυμαχίαν μᾶλλον ἢ ἐπὶ στρατείαν ἐπλέομεν· ξυνέβη δὲ καὶ τὰ ἀπὸ τῆς τύχης οὐκ ὀλίγα ἐναντιωθῆναι, καὶ πού τι καὶ ἡ ἀπειρία πρῶτον ναυμαχοῦντας ἔσφηλεν.

» Ὅστε οὐ κατὰ τὴν ἡμετέραν κακίαν τὸ ἦσθῆσθαι προσε-

γένετο, οὐδὲ δίκαιον τῆς γνώμης τὸ μὴ κατὰ κράτος νικηθέν, ἔχον δέ τινα ἐν αὐτῷ ἀντιλογίαν τῆς γε ξυμφορᾶς τῆ ἀποθάντι ἀμβλύνεσθαι, νομίσει δὲ ταῖς μὲν τύχαις ἐνδέχεσθαι σφάλλεσθαι τοὺς ἀνθρώπους, ταῖς δὲ γνώμαις τοὺς αὐτοὺς αἰεὶ ἀνδρείους ὀρθῶς εἶναι, καὶ μὴ ἀπειρίαν τοῦ ἀνδρείου παρόντος προβαλλομένους εἰκότως ἂν ἐν τινι κακοὺς γενέσθαι.

4 » Ἰμῶν δὲ οὐδ' ἡ ἀπειρία τοσοῦτον λείπεται, ὅσον τόλμῃ προέχετε· τῶνδε δὲ ἡ ἐπιστήμη, ἣν μάλιστα φοβεῖσθε, ἀνδρείαν μὲν ἔχουσα καὶ μνήμην ἔξει ἐν τῇ δεινῷ ἐπιτελεῖν, ἃ ἔμαθεν, ἄνευ δὲ εὐψυχίας οὐδεμίᾳ τέχνῃ πρὸς τοὺς κινδύνους ἰσχύει. φόβος γὰρ μνήμην ἐκπλήσσει, τέχνη δὲ ἄνευ
5 ἀλκῆς οὐδὲν ὠφελεῖ. πρὸς μὲν οὖν τὸ ἐμπειρότερον αὐτῶν τὸ τολμηρότερον ἀντιτάξασθε, πρὸς δὲ τὸ διὰ τὴν ἦσσαν δεδιέναι τὸ ἀπαρασκευοὶ τότε τυχεῖν. περιγίγνεται δὲ ὑμῖν πλῆθος τε νεῶν καὶ πρὸς τῇ γῆ οἰκείᾳ οὐσῇ ὀπλιτῶν παρόντων ναυμαχεῖν· τὰ δὲ πολλὰ τῶν πλειόνων καὶ ἄμεινον παρε-
7 σκευασμένων τὸ κράτος ἐστίν. ὥστε οὐδὲ καθ' ἐν εὐρίσκομεν εἰκότως ἂν ἡμᾶς σφαλλομένους· καὶ ὅσα ἡμάρτομεν πρότερον, νῦν αὐτὰ ταῦτα προσγενόμενα διδασκαλίαν παρέξει.

8 » Θαρσοῦντες οὖν, καὶ κυβερνήται καὶ ναῦται, τὸ καθ' ἑαυτὸν ἕκαστος ἔπεσθε χώραν μὴ προλείποντες, ἢ ἂν τις
9 προσταχθῇ. τῶν δὲ πρότερον ἡγεμόνων οὐ χειρόν τὴν ἐπιχείρησιν ἡμεῖς παρασκευάσομεν καὶ οὐκ ἐνδώσομεν πρόφασιν οὐδενὶ κακῷ γενέσθαι· ἦν δέ τις ἄρα καὶ βουλευθῇ, κολασθήσεται τῇ πρεπούσῃ ζημίᾳ, οἱ δὲ ἀγαθοὶ τιμῆσονται τοῖς προσήκουσιν ἄθλοις τῆς ἀρετῆς».

88. Τοιαῦτα μὲν τοῖς Πελοποννησίοις οἱ ἄρχοντες παρεκελεύσαντο. ὁ δὲ Φορμίων δεδιὼς καὶ αὐτὸς τὴν τῶν στρατιωτῶν ὀρρωδίαν καὶ αἰσθόμενος, ὅτι τὸ πλῆθος τῶν νεῶν κατὰ σφᾶς αὐτοὺς ξυνιστάμενοι ἐφοβοῦντο, ἐβούλετο ξυγκαλέσας θαρσοῦναι
2 τε καὶ παραίνεσιν ἐν τῷ παρόντι ποιήσασθαι. πρότερον μὲν γὰρ

αὐτοῖς ἔλεγε καὶ προπαρεσκευάζε τὰς γνώμας, ὡς οὐδὲν αὐτοῖς πλῆθος νεῶν τοσοῦτον ἂν ἐπιπλέοι, ὅ τι οὐχ ὑπομενε-
τὸν αὐτοῖς ἐστί· καὶ οἱ στρατιῶται ἐκ πολλοῦ ἐν σφίσιν αὐτοῖς
τὴν ἀξίωσιν ταύτην εἰλήφεσαν, μηδένα ὄχλον Ἀθηναῖοι ὄντες
Πελοποννησίων νεῶν ὑποχωρεῖν. τότε δὲ πρὸς τὴν παρούσαν 3
ὄψιν ὄρων αὐτοὺς ἀθυμοῦντας ἐβούλετο ὑπόμνησιν ποιήσασθαι
τοῦ θαρσεῖν καὶ ξυγκαλέσας τοὺς Ἀθηναίους ἔλεξε τοιάδε·

89. «Ὅρων ὑμᾶς, ὦ ἄνδρες στρατιῶται, πεφοβημένους τὸ
πλῆθος τῶν ἐναντίων ξυνεκάλεσα οὐκ ἀξιῶν τὰ μὴ δεινὰ ἐν
ὄρωδιᾳ ἔχειν.

»Οὗτοι γὰρ πρῶτον μὲν διὰ τὸ προνεκῆσθαι καὶ μηδὲ 2
αὐτοὶ οἶεσθαι ὅμοιοι ἡμῖν εἶναι τὸ πλῆθος τῶν νεῶν καὶ οὐκ
ἀπὸ τοῦ ἴσου παρεσκευάσαντο· ἔπειτα ᾧ μάλιστα πιστεύοντες
προσέρχονται ὡς προσήκον σφίσιν ἀνδρείοις εἶναι, οὐ δι' ἄλλο
τι θαρσοῦσιν ἢ διὰ τὴν ἐν τῷ πεζῷ ἐμπειρίαν τὰ πλείω κα-
τορθοῦντες καὶ οἶονταί σφίσι καὶ ἐν τῷ ναυτικῷ ποιήσῃν τὸ
αὐτό. τὸ δ' ἐκ τοῦ δικαίου ἡμῖν μᾶλλον νῦν περιέσται, εἴπερ 3
καὶ τούτοις ἐν ἐκείνῳ, ἐπεὶ εὐψυχία γε οὐδὲν προφέρουσι,
τῷ δὲ ἐκείνων αὐτοὶ ἐμπειρότεροι εἶναι θρασύτεροί ἐσμεν. Λα- 4
κεδαιμόνιοί τε ἡγούμενοι, τῶν ξυμμάχων διὰ τὴν σφετέραν
δόξαν ἄκοντας προσάγουσι τοὺς πολλοὺς ἐς τὸν κίνδυνον,
ἐπεὶ οὐκ ἂν ποτε ἐπεχείρησαν ἡσσηθέντες παρὰ πολὺ αὐ-
θις ναυμαχεῖν. μὴ δὴ αὐτῶν τὴν τόλμαν δείσγητε.

»Πολὺ δὲ ὑμεῖς ἐκείνοις πλέω φόβον παρέχετε καὶ πιστό- 5
τερον κατὰ τε τὸ προνεκῆκεναι, καὶ ὅτι οὐκ ἂν ἡγούνται μὴ
μέλλοντάς τι ἀξίον τοῦ παρὰ πολὺ πράξειν ἀνθίστασθαι ἡμᾶς.
ἀντίπαλοι μὲν γὰρ οἱ πλείους, ὥσπερ οὗτοι, τῇ δυνάμει τὸ πλεόν 6
πίσυνοι ἢ τῇ γνώμῃ ἐπέρχονται· οἱ δ' ἐκ πολλῆ ὑποδεεστέρων
καὶ ἅμα οὐκ ἀναγκαζόμενοι μέγα τι τῆς διανοίας τὸ βέβαιον
ἔχοντες ἀντιτολμῶσιν. ἀλογιζόμενοι οὗτοι τῷ οὐκ εἰκότι πλεόν
πεφρόθηται· ἡμᾶς ἢ τῇ κατὰ λόγον παρασκευῇ. πολλὰ δὲ καὶ 7.

στρατόπεδα ἔργη ἔπεσεν ὑπ' ἐλασσόνων τῇ ἀπειρία, ἔστι δὲ ἅ καὶ τῇ ἀτολμιά· ὧν οὐδετέρου ἡμεῖς νῦν μετέχομεν.

8 » Τὸν δὲ ἀγῶνα οὐκ ἐν τῷ κόλπῳ ἐκὼν εἶναι ποιήσομαι οὐδ' ἐσπλεύσομαι ἐς αὐτόν. ὀρθῶ γάρ, ὅτι πρὸς πολλὰς ναῦς ἀνεπιστήμονας ὀλίγαις ναυσὶν ἐμπείροις καὶ ἄμεινον πλεούσαις ἢ στενοχωρία οὐ συμφέρει. οὔτε γὰρ ἂν ἐπιπλεύσειέ τις, ὡς χρή, ἐς ἐμβολὴν μὴ ἔχων τὴν πρόσσφιν τῶν πολεμίων ἐκ πολλοῦ οὔτε ἂν ἀποχωρήσειεν ἐν δέοντι πιεζόμενος· διέκπλοι τε οὐκ εἰσὶν οὐδὲ ἀναστροφαί, ἅπερ νεῶν ἄμεινον πλεουσῶν ἔργα ἐστίν, ἀλλ' ἀνάγκη ἂν εἴη τὴν ναυμαχίαν πεζομαχίαν καθίστασθαι, καὶ ἐν τούτῳ αἱ πλείους νῆες κρείσσους γίνονται.

9 » Τούτων μὲν οὖν ἐγὼ ἔξω τὴν πρόνοιαν κατὰ τὸ δυνατόν· ὑμεῖς δὲ εὐτακτοὶ παρὰ ταῖς ναυσὶ μένοντες τά τε παραγγελλόμενα ὀξέως δέχεσθε ἄλλως τε καὶ δι' ὀλίγου τῆς ἐφορμήσεως οὔσης καὶ ἐν τῷ ἔργῳ κόσμον καὶ σιγὴν περὶ πλείστου ἡγείσθε, ὃ ἔς τε τὰ πολλὰ τῶν πολεμικῶν συμφέρει καὶ ναυμαχίᾳ οὐχ ἦκιστα, ἀμύνασθε δὲ τούσδε ἀξίως τῶν προειργασμένων. ὁ δὲ ἀγὼν μέγας ὑμῖν, ἢ καταλῦσαι Πελοποννησίων τὴν ἐλπίδα τοῦ ναυτικοῦ ἢ ἐγγυτέρω καταστήσαι Ἰθηναίους τὸν φόβον
10 περὶ τῆς θαλάσσης. ἀναμιμνήσκω δ' αὐτῶν ὑμᾶς, ὅτι νενικήκατε αὐτῶν τοὺς πολλοὺς· ἡσσημένων δὲ ἀνδρῶν οὐκ ἐθέλουσιν αἱ γινῶμαι πρὸς τοὺς αὐτοὺς κινδύνους ὁμοῖαι εἶναι.»

90. Τοιαῦτα δὲ καὶ ὁ Φορμίων παρεκελεύετο. οἱ δὲ Πελοποννήσιοι, ἐπειδὴ αὐτοῖς οἱ Ἰθηναῖοι οὐκ ἐπέπλεον ἐς τὸν κόλπον καὶ τὰ στενά, βουλόμενοι ἄκοντας ἔσω προαγαγεῖν αὐτούς, ἀναγόμενοι ἅμα ἔφ' ἔπλεον, ἐπὶ τεσσάρων ταξάμενοι τὰς ναῦς παρὰ τὴν ἑαυτῶν γῆν, ἔσω ἐπὶ τοῦ κόλπου δεξιῶ κέρα
2 ἡγουμένῳ, ὥσπερ καὶ ὠρμούν· ἐπὶ δ' αὐτῷ εἴκοσι ἔταξαν τὰς ἄριστα πλεούσας, ὅπως, εἰ ἄρα νομίσας ἐπὶ τὴν Ναύπακτον αὐτοὺς πλεῖν ὁ Φορμίων καὶ αὐτὸς ἐπιβοηθῶν ταύτῃ παραπλέοι, μὴ διαφύγοιεν τὸν ἐπίπλου σφῶν οἱ Ἰθηναῖοι· ἔξω τοῦ ἑαυτῶν

κέρως, ἀλλ' αὐται αἱ νῆες περικλήσειαν. ὁ δέ, ὅπερ ἐκείνοι 3
προσεδέχοντο, φοβηθεὶς περὶ τῆ χωρίῳ ἐρήμιῳ ὄντι, ὡς ἑώρα
ἀναγομένους αὐτούς, ἄκων καὶ κατὰ σπουδὴν ἐμβιβάσας ἔπλει
παρὰ τὴν γῆν· καὶ ὁ πεζὸς ἅμα τῶν Μεσσηνίων παρεβοήθει.

Ἴδόντες δὲ οἱ Πελοποννήσιοι κατὰ μίαν ἐπὶ κέρως παρα- 4
πλέοντας καὶ ἤδη ὄντας ἐντὸς τοῦ κόλπου τε καὶ πρὸς τῇ γῇ,
ὅπερ ἐβούλοντο μάλιστα, ἀπὸ σημείου ἐνὸς ἄφνω ἐπιστρέ-
ψαντες τὰς ναῦς μετωπηδὸν ἔπλεον, ὡς εἶχε τάχους ἕκαστος,
ἐπὶ τοὺς Ἀθηναίους καὶ ἤλπιζον πάσας τὰς ναῦς ἀπολή-
φεισθαι. τῶν δὲ ἔνδεκα μὲν, αἵπερ ἠγοῦντο, ὑπεκφεύγουσι τὸ 5
κέρως τῶν Πελοποννησίων καὶ τὴν ἐπιστροφὴν ἐς τὴν εὐρυ-
χωρίαν· τὰς δὲ ἄλλας ἐπικαταλαβόντες ἐξέωσάν τε πρὸς τὴν
γῆν ὑποφευγούσας καὶ διέφθειραν ἄνδρας τε τῶν Ἀθηναίων
ἀπέκτειναν, ὅσοι μὴ ἐξένευσαν αὐτῶν. καὶ τῶν νεῶν τινὰς 6
ἀναδούμενοι εἶλκον κενὰς — μίαν δὲ αὐτοῖς ἀνδράσιν εἶλον
ἤδη —, τὰς δὲ τινὰς οἱ Μεσσήνιοι παραβοηθήσαντες καὶ
ἐπιθαίνοντες ξὺν τοῖς ὅπλοις ἐς τὴν θάλασσαν καὶ ἐπιθάντες
ἀπὸ τῶν καταστροφμάτων μαχόμενοι ἀφείλοντο ἐλκομένας ἤδη.

91. Ταύτῃ μὲν οὖν οἱ Πελοποννήσιοι ἐκράτουν τε καὶ διέ-
φθειραν τὰς Ἀττικὰς ναῦς· αἱ δὲ εἴκοσι νῆες αὐτῶν αἱ ἀπὸ
τοῦ δεξιοῦ κέρως ἐδίωκον τὰς ἔνδεκα ναῦς τῶν Ἀθηναίων,
αἵπερ ὑπεξέφυγον τὴν ἐπιστροφὴν ἐς τὴν εὐρυχωρίαν. καὶ
φθάνουσιν αὐτοὺς πλὴν μιᾶς νεῶς προκαταφυγεῖσαι ἐς τὴν
Ναύπακτον καὶ ἴσχουσαι ἀντίπρωροι κατὰ τὸ Ἀπολλώνιον
παρεσκευάζοντο ἀμυνόμενοι, ἦν ἐς τὴν γῆν ἐπὶ σφᾶς πλέω- 2
σιν. οἱ δὲ παραγενοῦμενοι ὕστερον ἐπαιάνιζόν τε ἅμα πλέον-
τες ὡς νενικηκότες, καὶ τὴν μίαν ναῦν τῶν Ἀθηναίων τὴν
ὑπόλοιπον ἐδίωκε Λευκαδία ναῦς μία πολὺ πρὸ τῶν ἄλλων.
ἔτυχε δὲ ὀκλὰς ὄρμουσα μετέωρος, περὶ ἣν ἡ Ἀττικὴ ναῦς 3
φθάσασα τῇ Λευκαδίᾳ διωκούσῃ ἐμβάλλει μέση καὶ κατα-
δύει. τοῖς μὲν οὖν Πελοποννησίοις γενομένου τούτου ἀπροσ- 4

δοκήτου τε καὶ παρὰ λόγον φόβος ἐμπίπτει· καὶ ἅμα ἀτάκτως διώκοντες διὰ τὸ κρατεῖν αἱ μὲν τινες τῶν νεῶν καθεῖσαι τὰς κώπας ἐπέστησαν τοῦ πλοῦ ἀξύμφορον δρῶντες πρὸς τὴν ἐξ ὀλίγου ἀντεξόρμησιν βουλόμενοι τὰς πλείους περιμεῖναι, αἱ δὲ καὶ ἐς βράχεια ἀπειρία χωρίων ὤκειλαν.

92. Τοὺς δ' Ἀθηναίους ἰδόντας ταῦτα γιγνόμενα θάρσος τε ἔλαβε καὶ ἀπὸ ἐνόδου κελεύσματος ἐμβοήσαντες ἐπ' αὐτοὺς ὤρμησαν. οἱ δὲ διὰ τὰ ὑπάρχοντα ἁμαρτήματα καὶ τὴν παρούσαν ἀταξίαν ὀλίγον μὲν χρόνον ὑπέμειναν, ἔπειτα δὲ ἐτράποντο ἐς τὸν Πάνορμον, ὅθεν περ ἀνηγάγοντο. ἐπιδιώκοντες δὲ οἱ Ἀθηναῖοι τὰς τε ἐγγύς οὖσας μάλιστα ναῦς ἔλαβον ἔξ καὶ τὰς ἑαυτῶν ἀφείλοντο, ἃς ἐκεῖνοι πρὸς τῇ γῆ διαφθείραντες τὸ πρῶτον ἀνεδήσαντο· ἄνδρας τε τοὺς μὲν ἀπέκτειναν, τινὰς δὲ καὶ ἐζώγρησαν. ἐπὶ δὲ τῆς Λευκαδίας νεῶς, ἣ περὶ τὴν ὀλκιάδα κατέδου, Τιμοκράτης ὁ Δακεδαίμωνιος πλέων, ὃς ἡ ναῦς διεφθείρετο, ἔσφαξεν αὐτὸν καὶ ἐξέπεσεν ἐς τὸν Ναυπακτίων λιμένα.

4 Ἀναχωρήσαντες δὲ οἱ Ἀθηναῖοι τροπαῖον ἔστησαν, ὅθεν ἀναγαγόμενοι ἐκράτησαν, καὶ τοὺς νεκροὺς καὶ τὰ ναυάγια, ὅσα πρὸς τῇ ἑαυτῶν ἦν, ἀνείλοντο καὶ τοῖς ἐναντίοις τὰ ἐκείνων ὑπόσπονδα ἀπέδωκαν. ἔστησαν δὲ καὶ οἱ Πελοποννήσιοι τροπαῖον ὡς νενικηκότες τῆς τροπῆς, ἃς πρὸς τῇ γῆ ναῦς διέφθειραν· καὶ ἦν περ ἔλαβον ναῦν, ἀνέθεσαν ἐπὶ τὸ Ῥίον τὸ Ἀχαικὸν παρὰ τὸ τροπαῖον. μετὰ δὲ ταῦτα φοβούμενοι τὴν ἀπὸ τῶν Ἀθηναίων βοήθειαν ὑπὸ νύκτα ἐσέπλευσαν ἐς κόλπον τὸν Κρυσαιὸν καὶ Κόρινθον πάντες πλὴν Λευκαδίων. καὶ οἱ ἐκ τῆς Κρήτης Ἀθηναῖοι ταῖς εἴκοσι ναυσίν, αἷς ἔδει πρὸ τῆς ναυμαχίας τῷ Φορμίωνι παραγενέσθαι, οὐ πολλῶ ὕστερον τῆς ἀναχωρήσεως τῶν νεῶν ἀφικνουῦνται ἐς τὴν Ναυπακτον. καὶ τὸ θέρος ἐτελεύτα.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1. Βίος Θουκυδίδου.

Ὁ Θουκυδίδης υἱὸς τοῦ Ὀλόρου καὶ τῆς Ἠγησιπύλης ἐγεννήθη περὶ τὸ 470 π. Χ. ἐν Ἀλιμοῦντι, δήμῳ τῆς Ἀττικῆς. Ὁ πατὴρ αὐτοῦ Ὀλόρος ἦτο ἀπόγονος ὁμωνύμου τινὸς βασιλέως τῶν Θρακῶν, οὗτινος τὴν θυγατέρα Ἠγησιπύλην καὶ αὐτὴν καλουμένην — εἶχε νυμφευθῆ ὁ ἔνδοξος Μαραθωνομάχος Μιλτιάδης. Οὕτως ὁ Θουκυδίδης κατήγετο ἐκ βασιλικοῦ οἴκου τῆς Θράκης καὶ ἦτο συγγενὴς τοῦ Κίμωνος, τοῦ υἱοῦ τοῦ Μιλτιάδου καὶ τῆς Ἠγησιπύλης. Εἰς τὴν καταγωγὴν του αὐτὴν ὄφειλε τὰς πολλὰς κτήσεις, ἃς εἶχεν ἐν Θράκη, ἰδίᾳ τὰ ἐν Σκαπιτῇ ὕλη μεταλλεῖα χρυσοῦ.

Ὁ Θουκυδίδης ὡς ἀνήκων εἰς εὐγενῆ καὶ εὐπορον οἰκογένειαν ἔτυχεν ἐπιμεμηλεμένης ἀγωγῆς καὶ παιδείας· διδασκάλους ἔσχε τὸν φιλόσοφον Ἀναξαγόραν καὶ τὸν ἐπιφανῆ ῥήτορα Ἀντιφῶντα· πλὴν τούτων ἰσχυρῶς ἐπέδρασαν ἐπ' αὐτοῦ οἱ σοφισταὶ Γοργίας καὶ Προδίκος καὶ ἄλλοι, οὔτινες συνέρρεον εἰς τὰς Ἀθήνας, αἵτινες τότε ἦσαν κέντρον τοῦ πνευματικοῦ κόσμου καὶ παιδείσεως τῆς ὅλης Ἑλλάδος.

Τῷ 430 ἢ 429 ἐνόσησε καὶ αὐτὸς ἐκ τοῦ ἐνσκήψαντος ἐν Ἀθήναις λοιμοῦ, ἀλλ' εὐτυχέστερος πολλῶν ἄλλων διέφυγε τὸν θάνατον. Τῷ 424, ὅτε ὁ Λακεδαιμόνιος στρατηγὸς Βρασίδης ἠπείλει νὰ καταλάβῃ τὴν Ἀμφίπολιν, ὁ Θουκυδίδης, ὅστις ὡς στρατηγὸς καὶ ναύαρχος τῶν Ἀθηναίων εὐρίσκετο ἐν τῇ Θρακιῇ παραλία, διετάχθη νὰ ἔλθῃ εἰς βοήθειαν τῆς ἀπειλουμένης Ἀμφιπόλεως· ἐπειδὴ δ' ἐβράδυνε νὰ ἔλθῃ καὶ δὲν ἠδυνήθη νὰ ἐμποδίσῃ τὴν κατάληψιν αὐτῆς ὑπὸ τοῦ Βρασίδου, κατηγορήθη ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων ἐπὶ προδοσίᾳ καὶ καταδικάσθη εἰς θάνατον· ἀλλ' ἵνα διαφύγῃ τὴν τιμωρίαν αὐτὴν ὑπεβλήθη εἰς ἐκουσίαν φυγὴν ἐπὶ εἴκοσιν ἔτη.

Κατὰ τὰ ἔτη τῆς φυγῆς αὐτοῦ διέμεινε ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἐν Σκαπιτῇ ὕλῃ, ὁπόθεν παρηκολούθει τὴν ἐξέλιξιν τοῦ πολέμου καὶ

συνέλεγε μετὰ πολλῆς ἐπιμελείας καὶ ἀκριβείας τὴν ὕλην τῆς ἱστορίας αὐτοῦ· φαίνεται δ' ὅτι ἐπεσκέφθη καὶ πολλοὺς τόπους, οἵτινες ὑπῆρξαν τὸ θέατρον τοῦ πολέμου, καὶ πάντως ἦλθεν εἰς Ἱταλίαν καὶ Σικελίαν· πρὸς τοῦτοις χρόνον τινὰ διέτριψεν ἐν Μακεδονίᾳ παρὰ τῷ βασιλεῖ Ἀρχελάφ.

Τῷ 404 ἀνεκλήθη εἰς τὴν πατρίδα τοῦ πόσον χρόνον μετὰ τὴν κάθοδον ἔζησε καὶ ποῦ καὶ πότε ἀπέθανε δὲν εἶναι γνωστόν. Κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ἀπέθανεν αἰφνιδίως—ὡς μαρτυρεῖ τὸ ἀποτόμως λήγον ἔργον αὐτοῦ—ἐν Σκαπτῇ ὕλῃ τῷ 397, τὰ δὲ λείψανα αὐτοῦ κομισθέντα εἰς Ἀθήνας ἐτάφησαν παρὰ τὰ μνήματα τοῦ Κίμωνος.

2. Ἡ ἱστορία τοῦ Θουκυδίδου καὶ περιεχόμενον αὐτῆς.

Ὁ Θουκυδίδης θεωρεῖται παρὰ πάντων ὡς ὁ μέγιστος τῶν ἱστορικῶν τῆς ἀρχαιότητος. Τὴν δόξαν ταύτην ὀφείλει εἰς τὴν ἱστορίαν αὐτοῦ, ἣτις περιλαμβάνει τὰ γεγονότα τῶν εἴκοσι πρώτων ἐτῶν τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου (431 - 411) καὶ εἶναι διηρημένη εἰς ὀκτὼ βιβλία.

Ἐν τῷ πρώτῳ βιβλίῳ—ὅπερ χρησιμεύει ὡς εἰσαγωγή—ἀρχόμενος ὁ Θουκυδίδης τῆς ἱστορίας προτάσσει τὴν γνώμην, ὅτι ὁ Πελοποννησιακὸς πόλεμος κατὰ τὴν σπουδαιότητα ὑπερέχει πάντων τῶν μέχρις ἐκείνου τοῦ χρόνου γεγονότων τῆς Ἑλληνικῆς ἱστορίας. Ἐπιχειρεῖ δὲ ν' ἀποδείξῃ τὴν γνώμην ταύτην παραβάλλον τὸν παρόντα πόλεμον ὄχι μόνον πρὸς πάντα τὰ ἀρχαῖα γεγονότα τῆς Ἑλληνικῆς ἱστορίας, ἀλλὰ καὶ πρὸς αὐτοὺς τοὺς Μηδικοὺς πολέμους. Διεξέρχεται λοιπὸν κατὰ σειρὰν τὴν ἱστορίαν τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων τῆς Ἑλλάδος, τὰς φήμας περὶ τοῦ Τρωϊκοῦ πολέμου, τὰ συμβάντα μετὰ τὰ Τρωϊκά, τέλος τοὺς Περσικοὺς πολέμους καὶ δεικνύει ὅτι πάντα ταῦτα ἐπράχθησαν ἀπὸ μικροτέρων δυνάμεων, διότι τότε ἡ Ἑλλὰς ἔστερεῖτο χρημάτων καὶ ναυτικοῦ, ἅτινα μόλις κατὰ τὸν Πελοποννησιακὸν πόλεμον ἠϋξήθησαν ἰκανῶς (κεφ. 1 - 23). Μετὰ ταῦτα ὁ Θουκυδίδης διεξέρχεται τὰς αἰτίας τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου, ἃς διαιρεῖ εἰς αἰτίας φανεράς καὶ αἰτίας ἀφανεῖς. Καὶ φανεράς μὲν λέγει α') τὸν ἔνεκα τῆς Ἐπιδάμου πολέμου τῶν Κερκυραίων καὶ Κο-

ρινθίων (κεφ. 24-55) καὶ β') τὴν ἀποστασίαν ἀπὸ τῶν Ἀθηναίων τῆς Ποτειδαίας καὶ τὴν ὑποστήριξιν αὐτῆς ὑπὸ τῶν Κορινθίων (κεφ. 56-66). Μετὰ ταῦτα γίνεται ἐξιστόρησις τῶν διασκέψεων καὶ ἀποφάσεων ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῶν Λακεδαιμονίων (κεφ. 67-87). Ὡς ἀφανῆ δ' αἰτίαν λέγει τὴν μεγίστην αὔξησιν τῆς τῶν Ἀθηναίων δυνάμεως, ἣτις ἐγένετο πρῶτον μὲν διὰ τῆς τειχίσσεως τῆς πόλεως, δεύτερον δὲ διὰ τῆς συστάσεως νέας ναυτικῆς συμμαχίας, ἣς κατέστησαν ἡγεμόνες, καὶ διὰ τῶν πολεμικῶν ἐπιχειρήσεων αὐτῶν ἀπὸ τῶν Περσικῶν πολέμων (κεφ. 88-118). Ἐν τοῖς λοιποῖς κεφ. 119-146 ἐξιστορεῖ τὰς διαπραγματεύσεις Πελοποννησίων καὶ Ἀθηναίων, αἵτινες κατέληξαν εἰς τὴν ἐπίσημον κήρυξιν τοῦ πολέμου.

Ἐν τῷ δευτέρῳ βιβλίῳ ἐξιστορεῖ ὁ Θουκυδίδης τὰ γεγονότα α') τοῦ πρώτου ἔτους τοῦ πολέμου, ἦτοι: τὴν ἐπίθεσιν τῶν Θηβαίων κατὰ τῶν Πλαταιῶν, τὴν εἰσβολὴν τοῦ Ἀρχιδάμου εἰς τὴν Ἀττικὴν, τὴν στρατείαν τῶν Ἀθηναίων κατὰ τῆς Πελοποννήσου καὶ τῶν συμμαχῶν τῶν Λακεδαιμονίων καὶ τὴν ταφὴν τῶν πεσόντων ἐν Ἀθήναις, ἐν ἧ ὁ Περικλῆς ἐξεφώνησε τὸν περίφημον ἐπιτάφιον λόγον (κεφ. 1-46): β') τοῦ δευτέρου ἔτους τοῦ πολέμου, ἦτοι: τὴν δευτέραν εἰσβολὴν τοῦ Ἀρχιδάμου εἰς τὴν Ἀττικὴν, τὸν λοιμὸν ἐν Ἀθήναις, τὴν στρατείαν τῶν Ἀθηναίων εἰς Πελοπόννησον, Ποτείδαιαν, Ἀκαρνανίαν, Καρίαν καὶ Λυκίαν καὶ τὴν ἄλωσιν τῆς Ποτειδαίας ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων (κεφ. 47-70), καὶ γ') τοῦ τρίτου ἔτους τοῦ πολέμου, ἦτοι: τὴν στρατείαν τοῦ Ἀρχιδάμου κατὰ τῶν Πλαταιῶν καὶ τὴν πολιορκίαν αὐτῶν, τεὺς ἐν τῷ Κορινθιακῷ κόλπῳ κατὰ τῶν Πελοποννησίων ἀγῶνας τοῦ Ἀθηναίου στρατηγοῦ Φορμίωνος, τὸν ἐκ τοῦ λοιμοῦ θάνατον τοῦ Περικλέους, τὴν στρατείαν τοῦ βασιλέως τῶν Θρακῶν Σιτάκου κατὰ τοῦ Περδίκκου, τοῦ βασιλέως τῆς Μακεδονίας, καὶ τὴν στρατείαν τοῦ Φορμίωνος εἰς Ἀκαρνανίαν (κεφ. 71-103).

Ἐν τοῖς λοιποῖς βιβλίοις (III-VIII) ἐξιστορεῖ τὰ γεγονότα τοῦ πολέμου ἀπὸ τοῦ ἔτους 428-411· δὲν συνεπλήρωσε δὲ τὴν ἐξιστόρησιν τοῦ ὅλου πολέμου— διαρκέσαντος, ὡς γνωστόν, 27 ἔτη (431-404)—διότι αἰφνιδίως ἀπέθανε τὴν ἱστορίαν αὐτοῦ συνεχίζου ὁ Ξενοφῶν ἐν τοῖς Ἑλληνικοῖς.

3. Αἱ δημηγορίαι τοῦ Θουκυδίδου.

Ἐν τῇ ἱστορίᾳ αὐτοῦ παρεμβάλλει ὁ Θουκυδίδης καὶ πολλὰς δημηγορίας· αὗται εἶναι ἀγορεύσεις πολιτικῶν ἀνδρῶν ἢ στρατηγῶν ἀπαγγελθεῖσαι εἰς διαφόρους συναθροίσεις καὶ σχέσιν ἔχουσαι πρὸς τὰ ἱστορικὰ γεγονότα.

Αἱ δημηγορίαι χαρακτηρίζονται ὡς τὸ λαμπρότατον μέρος τῆς ἱστορίας τοῦ Θουκυδίδου· διότι περιέχουσι βαθείας σκέψεις περὶ πολιτικῆς, περὶ εἰρήνης, περὶ πολέμου, περὶ διοικήσεως καὶ περὶ τῶν αἰτίων τῆς ἀκμῆς καὶ παρακμῆς τῶν κρατῶν· δὲν περιλαμβάνουσι δὲ αὐτολεξεῖ τοὺς λόγους τῶν ἀγορευσάντων, ἀλλ' ἐκτίθενται ὑπὸ τοῦ συγγραφέως ὅσον τὸ δυνατόν ἐγγύτητα πρὸς τὸ περιεχόμενον αὐτῶν.

Αἱ δημηγορίαι διαιροῦνται κατὰ τὰ τρία εἶδη τοῦ ἱστορικοῦ λόγου εἰς τὸ πανηγυρικόν, τὸ δικανικόν καὶ τὸ συμβουλευτικόν· αἱ πλεῖσται ἀνήκουσι τῷ συμβουλευτικῷ εἶδει. Ἐν ταῖς δημηγορίαις διακρίνομεν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺν τρία κύρια μέρη: τὸ *προοίμιον*, τὴν *πίστιν* (= ἀπόδειξιν) καὶ τὸν *ἐπίλογον*.

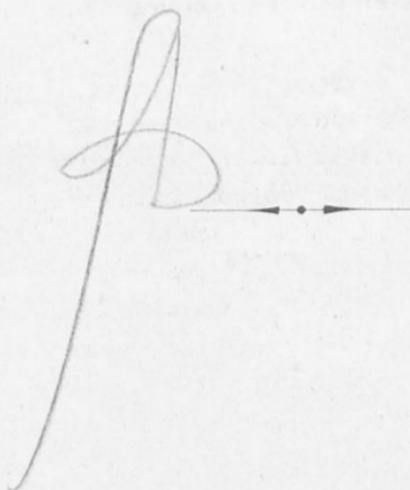
4. Δεκτικὸν τοῦ Θουκυδίδου.

Ὁ Θουκυδίδης εἶναι ὁ κύριος ἀντιπρόσωπος τῆς ἀρχαίας Ἀττικῆς διαλέκτου· ὡς ἐκ τούτου εὐρίσκομεν παρ' αὐτῷ ξὺν ἀντι *σύν*, ἐς ἀντι *εἰς*, σσ ἀντι *τι* (τάσσω, φυλάσσω, πράσσω), ρσ ἀντι *ρρ* (θαρσῶ ἀντι θαρρῶ, θάρσος ἀντι θάρρως), κλήω ἀντι κλείω, μόλις ἀντι μόγισ, ἐρῆμος -τροπαῖον -έτοιμος ἀντι ἔρημος -τρόπαιον -έτοιμος, ἐν τῇ πληθ. ὀνομαστ. τῶν εἰς -ευσ οὐσιαστικῶν τὴν κατάληξιν -ης ἀντι -εις (βασιλῆς ἀντι βασιλεῖς), πολλὰ ἐπιρρήματα συγκριτικὰ εἰς -ως (μειζόνως -χαλεπωτέρως ἀντι *μεῖζον* -*χαλεπώτερον*), ἐν τῷ γ' πληθ. προσ. τοῦ παθητικοῦ πρκμ. καὶ ὑπερσυντλ. τὴν κατάληξιν -αται, -ατο ἀντι τῶν περιφραστικῶν τύπων (τετάχαται -ἐφθάραται -έτετάχατο ἀντι *τεταγμένοι εἰσι* -*ἐφθαρμένοι εἰσι* -*τεταγμένοι ἦσαν*).

Ἐπὶ λεξιλογικῆν ἔποψιν ἐξεταζόμενος ὁ Θουκυδίδης ἔχει

πολλὰς ἀρχαιοπρεπεῖς καὶ ποιητικὰς λέξεις (*ἄχθηδών* = *ἄχθος*, *ἀκραιφνῆς* ἀντὶ *ἀκέραιος*, *ἀμφιδήριτος* = *ἀμφισβητήσιμος*, *ἐξαπιναίως*, *ἐπισπέρχειν τοιαῦτα* κτλ.)· ὅσαί τως εἶναι εὐρετῆς καὶ δημιουργὸς νέων λέξεων (*κινδυνευτής*, *τολμητής*, *ἀποδημητής*, *μελλητής*, *ἐνεργεῖς*, *ὀλόφυρσις*, *ξύλωσις* κτλ.). Συχνά-κις μεταχειρίζεται τὰ οὐδέτερα τῶν ἐπιθέτων καὶ τῶν μετοχῶν ἀντὶ τῶν ἀντιστοίχων ἀφηρημένων οὐσιαστικῶν (*τὸ λυπηρόν*, *τὸ σῶφρον*, *τὸ ἄσπονδον* - *τὸ δεδιός*, *τὸ θαρσοῦν*, *τὸ βουλόμενον*).

Ἐν τῇ συντάξει διακρίνονται πολλὰ ἰδιώματα καὶ ἐλευθερία μεγάλη· ἡ βραχυλογία — δι' ἣν πολλάκις ὁ λόγος καθίσταται σκοτεινὸς καὶ δύσληπτος — τὰ ὑπερβατά, ἡ διεστραμμένη πλοκὴ τῶν λέξεων, ἡ συσσώφρευσις τῶν μετοχῶν, ἡ κατὰ τὸ νοούμενον σύνταξις, αἱ ἀνακολουθίαι εἶναι συχναὶ παρὰ τῷ Θουκυδίδῃ· ὅσαί τως συχνὰ εἶναι παρ' αὐτῷ *τὰ σχήματα τοῦ λόγου* (*ἀντίθεσις*, *παρίσωσις*, *ὁμοιοτέλευτον*, *παρονομασία*, *ἀναφορά*, *ἀσύνδετα* κλπ.), ἐν ᾧ τοῦναντίον *τὰ σχήματα τῆς διανοίας ἀποσιώπησις*, *ἀπορία* κτλ.) σχεδὸν ἐλλείπουσιν. Αἱ περίοδοι μακραὶ καὶ δυσπαρακολούθητοι οὔσαι δὲν ἔχουσι τὴν ἔντεχνον πλοκὴν τὴν μετὰ ταῦτα μορφωθείσαν ἐν Ἀθήναις.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

[11]

Α. ΠΡΩΤΟΝ ΕΤΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ

1. Ἐπίθεσις τῶν Θηβαίων κατὰ τῶν Πλαταιῶν.

(Κεφ. 1-6)

Κεφ. 1.

ἄρχεται, ἱστορικ. ἐνεστ. = ἤρξατο = ἤρχισεν (ἐν ἔτει 431).
— ἐνθένδε = ἐκ τοῦ ἐπομένου συμβάντος (δηλ. τῆς ἀπροσδοκίτου προσβολῆς τῶν Πλαταιῶν, ἣτις ἐξιστορεῖται ἐν κεφ. 2).
— ἤδη, συναπτέον τῷ ἄρχεται. — Ἀθ. καὶ Πελ. καὶ... ξυμμάχων, αἱ γενκ. συναπτέαι τῷ ὁ πόλεμος. — ἑκατέροις, δηλ. Ἀθηναίοις καὶ Πελοποννησίοις· ἀντὶ τῆς γενκ. (ἑκατέρων) ἐτέθη δοτκ. (κατ' ἀναλογίαν τοῦ ξυμμαχεῖν καὶ τοῦ ἐπιθέτου ξύμμαχος τινι) πρὸς ἀποφυγὴν τῆς συμπτώσεως τῶν δύο γενικῶν (τῶν ἑκατέρων ξυμμάχων). — ἐν ᾧ, δηλ. πολέμῳ. — οὔτε ἐπεμίγνυντο ἔτι ἀκηρυκτεῖ παρ' ἀλλήλους = οὔτε εἶχον πλέον ἐπιμιξίας πρὸς ἀλλήλους ἄνευ κήρυκος (ἄνευ δηλ. ἀσφαλοῦς συνοδείας)· τοῦτο λέγεται ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸν πρότερον χρόνον, τὸν πρὸ τοῦ πολέμου, καθ' ὃν «ἐπεμίγνυντο ἀκηρύκτως». — καταστάντες, δηλ. ἐς πόλεμον. — γέγραπται, δηλ. ὁ πόλεμος. — ἐξῆς = κατὰ σειράν. — κατὰ θέρος καὶ χειμῶνα, ὁ Θουκ. διαιρεῖ τὸ ἔτος εἰς θέρος καὶ χειμῶνα· ὑπὸ τὸ θέρος ἐννοεῖ οὗτος τὴν θερμὴν ἐποχὴν τοῦ ἔτους, ἣτις ἐπιτρέπει τὰς πολεμικὰς ἐπιχειρήσεις, δηλ. τὸ ἔαρ, θέρος καὶ φθινόπωρον, ὑπὸ δὲ τὸν χειμῶνα ἐννοεῖ τὸ ὑπόλοιπον τοῦ ἔτους, τὴν ἀκατάλληλον πρὸς πολεμικὰς ἐπιχειρήσεις ἐποχὴν αὐτοῦ.

Κεφ. 2.

§ 1. τέσσαρα μὲν γὰρ κτλ., μετὰ τὴν παρρηθετικὴν πρότασιν γέγραπται δὲ . . . χειμῶνα μεταβαίνει ὁ Θουκ. εἰς τὴν ἐξιστόρησιν τοῦ διὰ τοῦ ἐνθένδε (ἐν κεφ. 1) δηλωθέντος συμβάντος. Κατὰ ταῦτα ὁ γὰρ=δηλαδὴ.— ἐνέμειναν = διετηρήθησαν.— αἱ τριακ. σπονδαί, αἵτινες ἐγένοντο μετὰξὺ Ἑλλ. καὶ Λακ. τῷ 445 π.Χ. — ἐπὶ Χρυσίδος ἐν Ἄργει τότε . . . ἱερωμένης= ὅτε ἡ Χρυσίς ἐν Ἄργει ἦτο τότε ἱερεία (τῆς Ἑρας) ὁ Θουκ. ὀρίζει τὴν ἑναρξιν τοῦ Πελοπ. πολέμου ὀνομάζων τὰς χρονολογίας τριῶν ἐπιφανεστάτων πόλεων, τοῦ Ἄργου, τῆς Σπάρτης καὶ τῶν Ἀθηῶν. Οἱ Ἄργεῖοι ἠρίθμουν ἀπὸ τῶν ἱερείων, ὡς οἱ Σπαρτιάται ἀπὸ τοῦ πρώτου τῶν ἐφόρων καὶ οἱ Ἀθ. ἀπὸ τοῦ πρώτου τῶν ἐννέα ἀρχόντων. Ἐννοεῖται δὲ τὸ ἔτος 431 π.Χ. — πενήκοντα δυοῖν δέοντα ἔτη=48 ἔτη.— Αἰνησίου ἐφόρου, δηλ. ὄντος=ὅτε ὁ Αἰνησίας ἦτο ἐφορος.— καὶ Πυθ. ἔτι τέσσαρας . . . ἄρχοντας Ἀθ.— καὶ ὅτε ὁ Πυθόδωρος ἔμελλε νὰ εἶναι ἄρχων τῶν Ἀθην. 4 μῆνας ἀκόμη. Ὡστε κατὰ τὰς ἀρχὰς Ἀπριλίου, διότι οἱ ἄρχοντες κατετίθεντο τὴν ἀρχὴν κατὰ τὰς ἀρχὰς Αὐγούστου.— ἅμα ἦρι ἀρχομ.= ἅμα τῇ ἐναρξί τοῦ ἔαρος.— βοιωταρχοῦντες=οἱ Βοιωτάρχοι, οἱ προϊστάμενοι τῆς Βοιωτικῆς ὀμοσπονδίας. Οὗτοι ἦσαν 11 — δύο ἐκ Θηβῶν (οἱ ἐνταῦθα μνημονευόμενοι) καὶ ἐννέα ἐκ τῶν λοιπῶν συμμηχικῶν πόλεων — καὶ εἶχον τὴν διεύθυνσιν τῶν πολιτικῶν καὶ πολεμικῶν ὑποθέσεων τῆς ὀμοσπονδίας.— περὶ πρῶτον ὕπνου = κατὰ τὸν χρόνον τοῦ πρώτου ὕπνου.— ξὺν ὀπλοῖς=ἐνοπλοί.— Πλάταιαν, ὁ ἐνικ., ὡς συνήθως παρὰ Θουκ., ἀντὶ τοῦ πληθ.= Πλαταιάς.— τῆς Βοιωτίας, ἡ γενκ. δηλοῖ τὸ ἔθνος, οὗ μέρος εἶναι τὸ ἐς Πλάταιαν.— οὖσαν . . . ξυμμαχίδα, ἡ Πλάταια τὸ κατ' ἀρχὰς ἦτο μέλος τοῦ συνδέσμου τῶν Βοιωτικῶν πόλεων, ἀπεχωρίσθη δὲ τούτου, ἵνα ἀποφύγη τὴν ἐπικυριαρχίαν τῶν Θηβῶν, καὶ ἐγένετο σύμμαχος τῶν Ἀθηῶν ἐν ἔτει 520 π.Χ.

§ 2-3. ἐπηγάγοντο δέ, δηλ. αὐτοὺς=προσεκάλεσαν δὲ αὐτούς. Διὰ τοῦ ἐπηγάγοντο δὲ—θέμενοι δὲ (§ 4) διακόπτεται ἡ ἐξιστόρησις τῆς εἰσβολῆς τῶν Θηβ. εἰς Πλαταιάς.— Πλατ. ἄνδρες = ἄνδρες ἐκ τῶν Πλαταιέων.— Ναυκλ. καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ, ἐπεξήγησις τοῦ ἄνδρες· οὗτοι προΐσταντο τῆς ἐν Πλαταιαῖς ὀλιγαρχικῆς

μερίδος.—βουλόμενοι, μτχ. αἰτλγκ. — τοὺς σφίσιν ὑπεναντίους, δηλ. τοὺς δημοκρατικούς.— διαφθεῖραι = νὰ φρονέσωσι. — τὴν πόλιν Θηβ. προσποῖησαι=τὴν πόλιν νὰ καταστήσωσι φίλην τῶν Θηβ.—ἐπραξαν=διεπραγματεύθησαν. — τοῦ Λεοντιάδου = τοῦ υἱοῦ τοῦ Λεοντιάδου. — δυνατωτάτου = ἔχοντος μεγίστην ἐπιρροήν.—προϊδόντες = ἐπειδὴ προεῖδον. — ὅτι... ἔσοιτο = ὅτι θὰ γένη. — τὴν Πλάταιαν, ἀντικμ. τοῦ προκαταλαβεῖν. — διάφορον οὐσαν=ἐχθρὰν οὐσαν (ὡς συμμαχοῦσαν τοῖς Ἀθ.).—ἔτι ἐν εἰρήνῃ =εἰρήνης ἔτι οὐσης=ἐν ᾧ ἀκόμη ἦτο εἰρήνη.—καὶ τοῦ πολ. μήπω φανεροῦ καθεστῶτος (= ὄντος) = καὶ ἐν ᾧ ὁ πόλεμος δὲν ἦτο ἀκόμη φανερός.—ἧ=διὰ τοῦτο (δηλ. διὰ τὴν μὴ φανερὰν ἀκόμη ἔκρηξιν τοῦ πολέμου).—ῥᾶον=εὐκολώτερον.—ἔλαθον ἐσελθόντες =εἰσῆλθον χωρὶς νὰ ἐννοηθῶσι· διὰ τῆς φράσεως ταύτης ἐπανέρχεται εἰς τὸ ἐν § 1 ἐσῆλθον.—φυλακῆς οὐ προκαθεστηκυίας = διότι· φρουρὰ δὲν ὑπῆρχε πρὸ τῆς πόλεως. Τοιαῦται φρουραὶ καθίσταντο μόνον κατὰ τὸν χρόνον τοῦ πολέμου.)

§ 4. θέμενοι... τὰ ὄπλα=ἀφ' οὗ παρετάχθησαν.—τοῖς μὲν ἐπαγομένοις (=ἐπαγαγομένοις)=εἰς ἐκείνους μὲν, οἵτινες προσεκάλεσαν αὐτούς. Νοεῖται· ὁ Ναυκλείδης καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ.—ὥστε...ἔχεσθαι καὶ ἰέναι ἔς = ὥστε εὐθὺς νὰ ἐπιλαμβάνωνται τοῦ ἔργου (τοῦ φόνου δηλ. τῶν δημοκρατικῶν) καὶ νὰ εἰσορμῶσιν εἰς.—τῶν ἐχθρῶν, δηλ. τῶν δημοκρατικῶν Πλαταιέων.—γνώμην δὲ ἐποιοῦντο=ἐγίνωσκον δὲ = ἀπεφάσιζον δέ. — κηρ. χρήσασθαι ἐπιτηδεῖοις=νὰ κάμωσι φιλικὰς γνωστοποιήσεις διὰ τοῦ κήρυκος.—καὶ ἔς ξύμ... ἀγαγεῖν=καὶ νὰ παρακινήσωσι μᾶλλον τὴν πόλιν εἰς φιλικὴν συνεννόησιν (ἢ νὰ προσβάλωσιν αὐτήν). — καὶ ἀνεῖπεν = καὶ πράγματι (=καὶ) ἐκήρυξεν.—τις, δηλ. τῶν Πλαταιέων.—κατὰ τὰ πάτρια τῶν πάντων Β. = κατὰ τοὺς πατέρας θεσμοὺς πάντων ὁμοῦ τῶν Βοιωτῶν (καθ' οὓς οἱ Θηβ. ἦσαν ἡγεμόνες τῶν Βοιωτῶν). — ξυμμαχεῖν, δηλ. ἑαυτοῖς(τοῖς Θηβαίοις). —τίθεσθαι παρ' αὐτοὺς τὰ ὄπλα = νὰ παρατάττηται (ὁ βουλόμενος δηλ... ξυμμαχεῖν) πλησίον των.—νομίζοντες, προσδιορίζει αἰτιολογκ. τὸ γνώμην δὲ ἐποιοῦντο.—σφίσι... προσχωρήσειν τὴν πόλιν=ἔτι ἢ πόλις θὰ προσχωρήσῃ εἰς αὐτούς.

Κεφ. 3.

§ 1-3. Πλαταιῆς, περὶ τῆς καταλ. -ης ἀντὶ -εις βλ. εἰσαγ. ἐν σελ. 52.—ἔνδον=ἐντός (δηλ. ἐν τῇ πόλει).—ὄντας...καί...κατειλημμένην=ἔτι ἦσαν... καὶ ἔτι εἶχε καταληφθῆ.—ἐξαπιναιῶς=ἐξαίφνης.—καταδείσαντες=ἐπειδὴ πολὺ ἐφοβήθησαν.—καὶ νομίσαντες πολλῶ πλείους ἐσεληλ.=καὶ ἐπειδὴ ἐνόμισαν ἔτι εἶχον εἰσελθεῖ πολὺ περισσότεροι. (παρ' ὅσοι πράγματα ἦσαν). — οὐ γὰρ ἑώρων, δηλ. αὐτοὺς=διότι δὲν ἠδύναντο νὰ ἴδωσιν αὐτούς. — ἐν τῇ νυκτὶ=κατὰ τὴν νύκτα.—πρὸς ξύμ. ἐχώρησαν=ἦλθον εἰς συνεννόησιν.—τοὺς λόγους = τὰς προτάσεις (τὰς διὰ τοῦ κήρυκος γενομένας).—δεξιόμενοι, μετχ. χρονκ. — ἄλλως τε καὶ ἐπειδὴ ἐς οὐδ. οὐδὲν ἐνεωτέρειζον (δηλ. οἱ Θηβαῖοι)=καὶ δι' ἄλλην αἰτίαν καὶ διότι πρὸς οὐδένα οὐδὲν ἐχθρικὸν ἔπραττον.—πράσσοντες δέ πως ταῦτα=ἐν ᾧ δὲ διεπραγματεύοντο τρόπον τινὰ ταῦτα.—ἐπιθέμενοι=ἐὰν ἐπιθεῶσι.—κρατήσιν, δηλ. τῶν Θηβαίων=ἔτι θὰ γίνωσι κύριοι τῶν Θηβ.—τῷ πλήθει τῶν Πλ. οὐ βουλομένην ἦν=τὸ πλῆθος τῶν Πλ. οὐκ ἐβούλετο. Διὰ τοῦ πλῆθος τῶν Πλ. νοοῦνται οἱ δημοκρατικοὶ τῶν Πλατ., ἐν ἀντιθέσει πρὸς τοὺς ὀλιγαρχικούς, οἵτινες ἠθέλον νὰ προσχωρήσωσι τοῖς Θηβαίοις.—τῶν Ἀθ. ἀφίστασθαι=ἄποστατῶσιν ἀπὸ τῶν Ἀθ.—ἐδόκει, δηλ. αὐτοῖς.—ἐπιχειρητέα εἶναι, δηλ. τοῖς Θηβαίοις=ἔτι πρέπει νὰ προσβάλωσι τοὺς Θηβ. ὁ πληθ. ἀριθ. τῶν εἰς -τέος ῥηματ. ἐπιθ. ἀντὶ τοῦ ἐνικοῦ συνήθης παρὰ Θουκυδ.—διορῶσοντες, μετχ. τροπκ.—τοὺς κοινούς τοίχους, δηλ. τῶν οἰκιῶν.—παρ' ἀλλήλους, συναπτέον τῷ ξυνελέγοντο=συνηθροίζοντο μεταξύ των.—ὅπως μὴ... φανεροὶ ᾧσιν (=δοφθῶσιν) ἰόντες =ὅπως μὴ παρατηρηθῶσιν (ὑπὸ τῶν πολεμίων) ἔτι πορεύονται διὰ τῶν ὁδῶν.—καθίστασαν=ἐτοποθέτουν.—ἴν' ἀντὶ τείχους ἦ, δηλ. τοῦτο (τὸ καθιστάναί ἀμάξας)=ἵνα τοῦτο χρησιμεύῃ ἀντὶ τείχους.—ἐξήρτυον=παρεσκευάζον.—ἦ=ὡς=καθώς.—πρὸς τὰ παρόντα =πρὸς τὰς παρούσας περιστάσεις.

§ 4. ὡς ἐκ τῶν δυνατῶν=κατὰ τὸ δυνατόν.—ἐτοῖμα ἦν, κατ' ἔννοιαν=πάντα ἐτοῖμα (=ἔτοιμα) ἦν=πάντα ἠτοιμάσθησαν.—φυλάξαντες=περιμείναντες.—ἔτι νύκτα καὶ αὐτὸ τὸ περιορθρον =τὸν χρόνον, ἔτι ἀκόμη ἦτο νύξ καὶ μάλιστα ἀκριδῶς βαθῆς ὄρθρος.—ἐπ' αὐτούς, δηλ. τοὺς Θηβαίους. — ὅπως μὴ κατὰ φῶς θαρ.

οἷσι προσφέρωνται=ἔπως μὴ ἐπιτίθενται κατ' αὐτῶν (δηλ. τῶν Θηβ.) ἐχόντων περισσότερον θάρρος ἕνεκα τοῦ φωτός (τῆς ἡμέρας).—καὶ σφίσι ἐκ τοῦ Ἰσου γίνωνται, δηλ. οἱ Θηβαῖοι=καὶ (ἔπως μὴ) οἱ Θηβ. εὐρίσκωνται ἐν ὁμοίᾳ θέσει: πρὸς αὐτούς. — ἀλλ' ἐν νυκτὶ... ὧσι=ἀλλ' ἵνα κατὰ τὴν νύκτα ἔχοντες περισσότερον φόβον ὧσι κατώτεροι (αὐτῶν, δηλ. τῶν Πλ.).—τῆς σφ. ἐμπειρίας τῆς κατὰ τὴν πόλιν = ἕνεκα τῆς ἰδικῆς των (δηλ. τῶν Πλ.) ἐμπειρίας τῆς κατὰ τὴν πόλιν· κατ' ἔννοιαν=διότι αὐτοὶ (οἱ Πλ.) γνωρίζουσι: τὰ μέρη τῆς πόλεως. Ἡ ἔννοια: οἱ Πλ. ἐπέρχονται κατὰ τὴν νύκτα, χωρὶς νὰ περιμένωσι νὰ φανῇ ἡ ἡμέρα, διότι οἱ Θηβ. κατὰ τὴν νύκτα καταλαμβάνομενοι ὑπὸ τοῦ φόβου καὶ μὴ γνωρίζοντες τὰ μέρη τῆς πόλεως ἤθελον φανῆ ἄσθενέστεροι: τῶν Πλατ.: ἐν ᾧ, ἂν οἱ Πλ. ἐπετίθεντο κατὰ τὴν ἡμέραν, πιθανὸν οἱ Θηβαῖοι θαρρυνόμενοι ὑπὸ τοῦ φωτός νὰ καθίστων τὴν νίκην ἀμφίβολον.—προσέβαλόν τε, ὃ τε = ἔθεν· ὡς ἀντικμ. τοῦ προσέβαλον νοητέον τὸ τοῖς Θηβαίοις· τὸ αὐτὸ ἀντικμ. νοητέον καὶ εἰς τό: ἔς χειρας ἦσαν (=συνεπλέκοντο).—κατὰ τάχος=ταχέως.

Κεφ. 4.

§ 1-2. οἱ δέ, δηλ. οἱ Θηβαῖοι.—ἠπατημένοι=ἔτι εἶχον ἀπατηθῆ (ὑπὸ τῶν Πλατκιέων).—ξυνεστρέφοντο = συνεπυκνοῦντο.—ἐν σφίσι αὐτοῖς=πρὸς ἀλλήλους.—ἢ προσπίπτειν=ἐκεῖ, ἔπου ἐκάστοτε ἐπετίθεντο (οἱ Πλατ.).—ἀπεθοῦντο=ἀπέκρουον (οἱ Θηβ.).—καὶ δις μὲν ἢ τρίς κτλ., παρατηρητέα ἢ ζωνηρὰ ἐξεικόνισις τῆς μάχης καὶ τῶν λεπτομερειῶν αὐτῆς, ὃ τονικὸς χρωματισμὸς τῶν λέξεων καὶ ἡ ἰσότης τῶν μελῶν.—ἀπεκοοῦσαντο, δηλ. αὐτοὺς (τοὺς Πλατ.).—ἔπειτα=ἔπειτα δέ.—αὐτῶν τε προσβαλόντων καὶ τῶν γυν... κραυγῆ τε καὶ ὀλολυγῆ χρωμένων (=κραυγαζόντων καὶ ὀλολυζόντων)... κεράμω (=κεράμιοις) βαλλόντων=ἐπειδὴ αὐτοὶ προσέβαλον καὶ αἱ γυναῖκες καὶ οἱ δοῦλοι συγχρόνως ἀπὸ τῶν οἰκιῶν ἐκραύγαζον καὶ ὀλόλυζον καὶ ἐκτύπων αὐτοὺς διὰ λίθων καὶ κεράμων.—καὶ ὑετοῦ... ἐπιγενομένου=καὶ ἐπειδὴ συγχρόνως βραχδαία βροχὴ ἔπεσε.—διὰ νυκτός=καθ' ἕλλην τὴν νύκτα.—οἱ πλείους, παράθεσις κατ' ἐπιμερισμὸν εἰς τὸ ὑποκμ. οἱ Θηβαῖοι.—ἐν σκότῳ καὶ πηλῷ = ἕνεκα τοῦ σκότους

καὶ πηλοῦ.—τῶν διόδων, ἐκ τοῦ ἄπειροι ὄντες=μὴ γνωρίζοντες τὰς διόδους.—ἡ χρῆ σωθῆναι, ἀκριβέστερος προσδιορισμὸς τοῦ: τῶν διόδων=δι' ὧν (δηλ. διόδων) πρέπει νὰ σωθῶσι.—καὶ γὰρ κτλ., αἰτιολογεῖ τὸ ἐν σκότῳ.—τελευτῶντος τοῦ μηνός=κατὰ τὸ τέλος τοῦ μηνός (ὅτε ἐφθινεν ἡ σελήνη—διότι οἱ μῆνες τῶν ἀρχαίων ἦσαν σεληνιαῖοι—καὶ ὡς ἐκ τούτου δὲν ὑπῆρχε σεληνιαῖον φῶς).—ἐμπίρους, δηλ. τῆς πόλεως.—διεφθείροντο, ὁ τρόπος τῆς ἀπωλείας αὐτῶν δηλοῦται ἐν τοῖς ἐπομένοις.

§ 3-4. ἡ=δι' ὧν (πρβλ. § 2 «ἡ χρῆ σωθῆναι»).—ἐσῆλθον, οἱ Θηβ.—συρακίῳ ἀκ... ἐς τὸν μοχλόν, βραχυλογία ἀντί: χορησάμενος συρακίῳ ἀκοντίου, ὃ ἀντὶ βαλάνου ἐς τὸν μοχλόν ἐνέβαλε =μεταχειρισθεὶς τὸ κάτω μέρος ἀκοντίου, τὸ ὅποιον ἐνέβαλεν εἰς τὸν μοχλόν ἀντὶ βαλάνου. Ἡ βάλανος ἦτο σιδήριον εἰσερχόμενον διὰ τῆς ὀπῆς εἰς τὸν ξύλινον μοχλόν (σύρτην), ὅστις ἐτίθετο ὀπίσθεν τῆς θύρας καθ' ὅλον τὸ πλάτος αὐτῆς, καὶ μετὰ ταῦτα εἰς τινα ὀπήν ἐπὶ τῆς παραστάδος τῆς θύρας ἀνεφγμένην (βαλανοδόκη), ὥστε ὁ μοχλὸς δὲν ἠδύνατο νὰ μετακινήθῃ πρὶν τὸ σιδήριον ἀφαιρεθῆ ἐκ τῆς βαλανοδόκης διὰ τινος κλειδίου ἢ ἀγκίστρου (βαλανάγρας). Δι' ἔλλειψιν βαλανάγρας ἐν ἀνάγκῃ ἐξήγητο ὁ μοχλὸς θραυόμενος πελέκει (πρβλ. κατωτέρω).—ταῦτη=εἰς τοῦτο τὸ μέρος.—διωκόμενοί τε, δηλ. οἱ Θηβ.: ὁ τε=καὶ οὕτω.—κατὰ τὴν πόλιν=ἀνά τὴν πόλιν.—οἱ μὲν...οἱ δέ, πρᾶξις κατ' ἐπιμερισμὸν εἰς τὸ διωκόμενοι (πρβλ. § 2 «οἱ πλείους...»).—τινες, προσετέθη εἰς τὸ «οἱ μὲν» πρὸς ἐξαρσιν τῆς ἀοριστίας.—ἔρριψαν, δηλ. ἀπὸ τοῦ τείχους.—ἐς τὸ ἔξω=(πρὸς τὰ) ἔξω.—διεφθάρησαν =ἐφρονεῦθησαν.—οἱ πλείους, δηλ. τῶν ὀψιάντων σφᾶς αὐτοῦς.—κατὰ πύλας ἐρήμους=διὰ πυλῶν ἀπροφυλάκτων. Δὲν πρέπει νὰ νοηθῶσιν αἱ ἐν § 3 μνημονευθεῖσαι, ἀλλ' ἄλλαι.—γυναικὸς δούσης... ἐξῆλθον=λαθόντες ἐξῆλθον (=ἔλαθον ἐξελθόντες) γυναικὸς δούσης πέλεκυν καὶ διακόψαντες τὸν μοχλόν=ἐξῆλθον χωρὶς νὰ ἐννοηθῶσιν, ἀφ' οὗ γυνὴ τις ἔδωκε πέλεκυν καὶ ἀφ' οὗ αὐτοὶ ἔθραυσαν (διὰ τοῦ πελέκειως) τὸν μοχλόν.—αἰσθησις γὰρ...ἐπεγένετο (δηλ. τοῖς Πλατ.), αἰτιολογεῖ τὸ οὐ πολλοὶ=διότι ταχέως ἐνόησαν (οἱ Πλατ.) αὐτοῦς (ἴσως ἐκ τοῦ κρότου τοῦ θραυομένου μοχλοῦ).—ἄλλη τῆς π.=ἐν ἄλλῳ μέρει τῆς πόλεως.—σποράδην=σποραδικῶς.

§ 5-8. τὸ δὲ πλείστον καὶ ὅσον... ἦν =οἱ δὲ πλείστοι καὶ

(πάντες) ὅσοι μάλιστα ἦσαν ξυνεστραμμένοι (= συσσωματωμένοι).
 — ὃ ἦν τοῦ τείχους = τὸ ὅποιον ἀνήκεν εἰς τὸ τεῖχος (= συνεί-
 χετο τῷ τείχει). — καὶ... αὐτοῦ, ἀντί: καὶ... οὗ (δηλ. οἰκήματος).
 — αἱ πλησίον (δηλ. τοῖς Θηβ.) θύραι = αἱ πλησίον τῶν Θηβ. εὐ-
 ρισκόμεναι θύραι. — οἴομενοι, προσδιόριζι: αἰτλγκ. τὸ ἐσπίπτουσι.
 — πύλας τὰς θ. τοῦ οἰκήματος εἶναι = ὅτι αἱ θύραι τοῦ οἰκήμα-
 τος ἦσαν πύλαι (τῆς πόλεως). — ἀντικρυς = κατ' εὐθείαν. — ὀρῶν-
 τες, μτχ. χροικ. — αὐτοὺς ἀπειλημμένους = ὅτι αὐτοὶ εἶχον ἐγ-
 κλεισθῆ. — εἴτε κατακαύσωσιν... εἴτε ἄλλο τι χρήσονται (δηλ. αὐ-
 τοῖς), πλαγία ἐρωτημκ. πρότασις τεθεῖσα καθ' ὑποτακτ., ἀν καὶ
 ἐξαρτάτα: ἐκ ῥήμ. ἱστορικ. χρόνου (ἐβουλεύοντο) = ἐσκέπτοντο
 ἀν ἔπρεπε νὰ κατακαύσωσιν ἢ νὰ μεταχειρισθῶσιν αὐτοὺς εἰς
 ἄλλο τι. — ὡσπερ ἔχουσιν, κατ' ἔννοιαν = ὡς τάχιστα. — καὶ ὅσοι
 ἄλλοι τῶν Θηβ. περιῆσαν = καὶ πάντες οἱ ἄλλοι Θηβ. ὅσοι πε-
 ριῆσαν (= περιεσφίζοντο). — ξυνέβησαν τοῖς Πλατ. = ἐποίησαν
 σύμβασιν μετὰ τῶν Πλατ. — χρήσασθαι, καθαρῶς τελικ. ἀπρμφ.
 ἐκ τοῦ παραδοῦναι = ἵνα μεταχειρισθῶσι (δηλ. αὐτοὺς καὶ τὰ
 ὄπλα). — ὅ,τι ἀν βούλωνται = εἰς ὅ,τι ἀν θέλωσι. Τὸ παραδίδομαι
 ἔμμαντόν τινα χρήσασθαι ὅ,τι ἀν βούληται = παραδίδομαι εἰς τινα
 ἄνευ ὄρων. — οὕτως ἐπεπράγεσαν = τοιαύτην τύχην εἶχον ὑποστῆ.

Κεφ. 5.

§ 1-4. οἱ δὲ ἄλλοι Θηβ., οἵτινες ἀπετέλουν τὸ κύριον μέρος τοῦ
 στρατοῦ. — οὓς ἔδει... παραγενέσθαι = οἵτινες ἔπρεπε (κατὰ τὴν
 συμφωνίαν, ἣν εἶχον κάμει) νὰ φθάσωσιν. — ἔτι τῆς νυκτός = ἐν
 ὄσῳ ἀκόμη ἦτο νύξ. — εἴ τι ἄρα μὴ προχ. τοῖς ἐσεληλυθόσι = ἀν
 ἴσως (= καθ' ἣν περίπτωσιν) τὰ πράγματα δὲν ἤθελον ἀποδῆ ἐπι-
 τυχῶς εἰς τοὺς Θηβ., οἵτινες εἶχον εἰσέλθει. — τῆς ἀγγελίας... αὐ-
 τοῖς ῥηθείσης = ὅτε ἀνεκοινώθη εἰς αὐτοὺς ἡ εἰδησις. — ἅμα =
 πρὸς τούτοις. Ἡ ἔννοια: οἱ Θηβ. ὄφειλον κατὰ τὴν συμφωνίαν νὰ
 φθάσωσι κατὰ τὴν νύκτα· ἐκτὸς ὅμως τῆς συμφωνίας καὶ ἄλλη
 αἰτία ἠνάγκαζεν αὐτοὺς νὰ ἐπιταχύνωσι τὴν πορείαν των, ἡ εἰδη-
 σις, ἣν ἔμαθον καθ' ὁδόν, περὶ τῶν ἐν Πλαταιαῖς συμβάντων. —
 περὶ τῶν γεγενημένων = περὶ ἐκείνων, τὰ ὅποια εἶχον συμβῆ (ὅτι
 δηλ. οἱ Πλατ. προσέβαλον τοὺς εἰσεληθόντας Θηβ.). — ἐπεβοήθουν
 = ἐπετάχουν τὴν πορείαν των. — σταδίους ἑβδομήκοντα, τὸ στά-

διον περίπου=3 λεπτά τῆς ὥρας· λοιπὸν πόσας ὥρας ἀπεῖχεν ἡ Πλάταια τῶν Θηβῶν· —τὸ ὕδωρ τὸ γενόμενον = ἡ ἐπισυμβῶσα βροχή.—τῆς νυκτός, γενκ. τοῦ χρόνου.—αὐτοῖς, δηλ. τοὺς Θηβαίους.—μέγας, προληπτικὸν κτγρμ. τοῦ ἐρρούη=ἐρρούη ὥστε μέγας γενέσθαι=ἐπλημμύρισεν.—οὐ... διαβατὸς ἦν = δὲν ἠδύνατο νὰ διαβῶν.—πορευόμενοι τε (=οὖν)... διαβάντες, μετχ. αἰτλγκ. —ἐν ἡμεῖς=ἐν βροχῇ=μέ βροχῆν.—μόλις=μόγις (πρόβλ. εἰσαγ. ἐν σελ. 52) =μετὰ κόπου.—ἕστερον=βραδύτερον (δηλ. τοῦ προσήκοντος χρόνου).—τῶν μὲν...τῶν δέ...ἐχομένων (=ἐαλωκότων), παράθεσις κατ' ἐπιμερισμὸν εἰς τό: τῶν ἀνδρῶν=ἕτε ἐκ τῶν ἀνδρῶν ἄλλοι μὲν εἶχον φονευθῆ, ἄλλοι δὲ εἶχον συλληφθῆ ζῶντες.—τὸ γεγενημένον, δηλ. ὅτι οἱ Πλατ. εἶχον νικήσει καθ' ὅλου.—ἐπεβούλευον τοῖς ἔξω... τῶν Πλαταιῶν (=Πλαταιέων)=ἐπεβούλευον τούτοις τοῖς Πλαταιεῦσιν, οἱ ἔξω τῆς πόλεως ἦσαν=ἐσχεδίζον ἐπιβουλὴν κατὰ τούτων τῶν Πλαταιέων, οἵτινες εὐρίσκοντο ἔξω τῆς πόλεως.—ἦσαν γάρ, ὁ γὰρ αἰτιολογεῖ τό: τοῖς ἔξω. —κατασκευῆ=οἰκιστικὰ σκευή.—οἶα (=ἄτε) ἀπροσδ... γενομένου=ἐπειδὴ τὸ κακὸν (δηλ. ἡ ἐπιθεσις τῶν Θηβ. κατὰ τῶν Πλαταιῶν) ἀπροσδοκῆτως συνέβη ἐν καιρῷ εἰρήνης. —ἐβουλεύοντο γάρ, ὁ γὰρ αἰτιολογεῖ τὸ ἐπεβούλευον. —σφίσι... ὑπάρχειν ἀντὶ τῶν ἔνδον, ὡς ὑποκμ. τοῦ ἀπρμψ. νοητέον τὸ τοῦτον (τὸν ληφθέντα) =νὰ ὑπάρχη εἰς αὐτοὺς ὁ συλληφθεὶς ὡς ἐνέχυρον διὰ τοὺς ἐν τῇ πόλει εὐρισκομένους.—εἴ τινα λάβοιεν=ἂν τινα ἤθελον συλλάβει.—ἦν ἄρα... ἔζωρημένοι=ἂν ἴσως κατὰ τύχην εἶχον συλληφθῆ τινες ζῶντες.

§ 5. ἔτι διαβουλεωμένων αὐτῶν=ἐν ᾧ ἀκόμη αὐτοὶ (οἱ Θηβ.) διεσκέπτοντο.—ὑποτοπήσαντες=ἐπειδὴ ὑπωπτεύθησαν. — τοιοῦτόν τι ἔσσεσθαι=ὅτι τοιοῦτόν τι θὰ συμβῆ (οἷ δηλ. οἱ Θηβ. ἐπιβουλεύουσι τοῖς ἔξω τῆς πόλεως τῶν Πλαταιῶν § 4).—δείσαντες περὶ τοῖς ἔξω=ἐπειδὴ ἐφοβήθησαν διὰ τοὺς ἀνθρώπους των, τοὺς ἔξω τῆς πόλεως εὐρισκομένους.—οὔτε τὰ πεποιημένα ὁσίως δράσασθαι (=ἐπραξάν) κτλ., ἡ ἔννοια: οἱ Θηβ. διὰ τῆς ἐπιθέσεώς των κατὰ τῶν Πλαταιῶν παραδάντες τὰς ὑπισταμένας ἐνόρκους συνθήκας κατεπάτησαν τὸ πρὸς τοὺς θεοὺς δίκαιον(=τὸ ὅσιον).—ἐν σπονδαῖς =ἐν εἰρήνῃ=ὑπαρχούσης εἰρήνης.—σφῶν (=αὐτῶν, δηλ. τῶν Πλαταιέων), συναπτεόν τῷ: τὴν πόλιν· προτάσσεται ἡ γενκ. χάριν

ἐμφράσεως· πρὸλ. καὶ κατωτέρω: αὐτῶν τοὺς ἄνδρας=τοὺς ἄνδρας αὐτῶν. — πειραθέντες = προσπαθήσαντες. — τὰ τε ἔξω (δηλ. τῆς πόλεως) ἔλεγον (=ἐκέλευον) κτλ., ἢ μετάδοσις ἐκ τῆς δευτερευούσης προτάσεως (οὔτε οὔτε τὰ . . . δράσειαν) εἰς κυρίαν ἐγένετο, ἵνα καταστῆ ἐμφαντικώτερα ἢ προτροπή.—μὴ ἀδικεῖν, ἢ ἄρνησις μὴ, διότι τὸ ἔλεγον ἐνταῦθα=ἐκέλευον.—εἰ δὲ μὴ=ἄλλως.—ἀναχωρησάντων (δηλ. αὐτῶν) δὲ πάλιν ἐκ τῆς γῆς = ἐὰν δὲ ἐπιστρέψωσι πάλιν (εἰς τὰς Θήβας) ἐκ τῆς χώρας. Ἐνταῦθα ἀντὶ γενκ. ἀπολύτου (ἀναχωρησάντων [αὐτῶν]) ἀνεμένετο ἢ μετχ. κατὰ δοτκ. πτώσιν (ἀναχωρήσασι), διότι τὸ ὑποκμ. τῆς μετχ. ὑπάρχει ἐν τῇ προτάσει κατὰ δοτκ. πτώσιν (ἀποδώσειν αὐτοῖς) καὶ ἔπρεπεν ἢ μετχ. νὰ συμφωνήσῃ πρὸς αὐτό. Προετιμήθη ὁμοῦς ἢ γενκ. ἀπόλυτος τῆς ὁμαλῆς συντάξεως, ἵνα ἢ δι' αὐτῆς ἐκφερομένη ἔννοια ἐξαρθῆ καὶ ὡς αὐτοτελεῆς παρασταθῆ.—ἀποδώσειν, ἐκ τοῦ ἔφασαν.

§ 6-7. ἐπομόσαι . . . αὐτοὺς=ἔτι αὐτοὶ (οἱ Πλατ.) ὠρίσθησαν ἐπὶ τούτοις (δηλ. τοῖς εἰρημένοις).—οὐχ ὁμολογοῦσι. . . εὐθύς ὑποσχέσθαι=δυσχυρίζονται· ἔτι δὲν ὑπεσχέθησαν εὐθύς ἐν ἀρχῇ.—τοὺς ἄνδρας . . . ἀποδώσειν = ἔτι θὰ ἀποδώσωσι τοὺς ἄνδρας.—ἀλλὰ λόγων πρῶτον γενομένων=ἀλλ' ἀφ' οὗ πρῶτον γίνωσι διαπραγματεύσεις.—ἦν τι ξυμβαίνωσι, πλαγία ἐρωτηματικ. πρότασις ἐκ τοῦ λόγων γενομένων=ἂν δύνανται γὰ κάμωσι σύμβασιν τινα.—οὐ φασιν=ἄρνούονται.—ἐκ δ' οὖν, διὰ τοῦ οὖν ἀνχλαμβάνεται ἢ διακοπεῖσα διὰ τῆς παρεμπιπεσοῦσης παρατηρήσεως (Θηβαῖοι μὲν . . . οὐ φασιν) διήγησις.—οὐδὲν ἀδικήσαντες=χωρὶς νὰ βλάψωσι: (τοὺς Πλατ.) εἰς τίποτε.—ἐπειδή, χρονκ.—τὰ ἐκ τῆς χώρας, βραχυλογία: τὰ ἐν τῇ χώρᾳ ἐκ τῆς χώρας=τὰ ἐν τοῖς ἀγροῖς εὐρισκόμενα ἐκ τῶν ἀγρῶν.—κατὰ τάχος = ταχέως.—ἐσεκομίσαντο, δηλ. εἰς τὴν πόλιν.—εὐθύς, ἢ ἐν τέλει θέσις τοῦ ἐπιρρ. πρὸς ἔμφρασιν.—πρὸς ὃν ἔπραξαν = μετὰ τοῦ ὁποίου εἶχον κάμει τὰς διαπραγματεύσεις (πρὸλ. κεφ. 2, § 3).—οἱ προδιδόντες=οἱ προδοταί.

Κεφ. 6.

ἄγγελον ἔπεμπον, οἱ Πλατ. ἔπεμψαν εἰς Ἀθ. τρεῖς ἀγγέλους, τὸν πρῶτον ἵνα ἀναγγεῖλῃ τὴν εἰσβολὴν τῶν Θηβ., τὸν δεῦτερον τὴν σύλληψιν αὐτῶν καὶ τὸν τρίτον τὴν σφαγὴν (πρὸλ. κατωτέρω

§ 3). Ἐνταῦθα πρόκειται περὶ τοῦ πρώτου ἀγγέλου.— ὑποσπόνδους ἀπέδοσαν = ἀπέδοσαν (πρὸς ταφήν) ὑπὸ συνθήκας (ἄς ἐζήτησαν οἱ Θηβ. ὡς ἤττημένοι).— καθίσταντο = ἐτακτοποιοῦν.— πρὸς τὰ παρόντα = ἐν σχέσει πρὸς τὰς παρούσας περιστάσεις.— ἦ = ὅπως.— ἠγγέλθη . . . καὶ ξυνέλαβον, ἣ σύνταξις κατὰ παράταξιν ἀντὶ καθ' ὑπόταξιν (εὐθύς ὡς ἠγγέλθη . . . ξυνέλαβον) πρὸς ἔξαρσιν καὶ τῶν δύο: ἠγγέλθη—ξυνέλαβον: ἐὰν ἡ σύνταξις ἦτο καθ' ὑπόταξιν, θὰ ἐξήρητο μόνον τὸ ξυνέλαβον οὐχὶ δὲ καὶ τὸ ἠγγέλθη.— ἠγγέλθη εὐθύς, δηλ. ὑπὸ τοῦ δευτέρου ἀγγέλου (ὡς φαίνεται ἐκ τῶν ἐπομένων).— τὰ περὶ τῶν Πλαταιῶν γεγενημένα, ἀσυνήθης ἔκφρασις ἀντί: τὰ τῶν Πλαταιῶν ἢ τὰ περὶ τοὺς Πλαταιᾶς γεγενημένα.— καὶ Βοιωτῶν τε, ὁ καὶ συνδέει ταύτην τὴν πρότασιν μετὰ τῆς προηγουμένης, ἐν ᾧ ὁ τε ἀνταποδίδεται εἰς τὸν καὶ τὸν πρὸ τοῦ «ἐς τὴν Πλάτ.» Ἡ γενκ. Βοιωτῶν ἔξαρτ. ἐκ τοῦ ὅσοι ἦσαν κτλ. = Βοιωτῶν πάντας, ὅσοι ἦσαν κτλ.— ξυνέλαβον, δηλ. οἱ Ἀθηναῖοι.— μηδὲν νεώτερον ποιεῖν περὶ τῶν ἀνδρῶν = νὰ μὴ λαμβάνωσι κανὲν βίαιον μέτρον κατὰ τῶν ἀνδρῶν (πρβλ. κεφ. 3, § 1).— Θηβαίων, ἐκ τοῦ οὗς = περὶ τῶν Θηβ., οὗς ἔχουσι.— πρὶν ἂν . . . βουλευσῶσι = προτοῦ ἀποφασίσωσιν.— οὐ γὰρ ἠγγέλθη, δηλ. ὑπὸ τοῦ τρίτου ἀγγέλου.— ἅμα . . . τῇ ἐσόδῳ γενομένη τῶν Θηβ. = συγχρόνως μὲ τὴν εἰσοδὸν τῶν Θηβ. (εἰς Πλαταιᾶς).— ἄρτι νενικ. καὶ ξυνειλημμένων, δηλ. τῶν Θηβαίων = ὅτε πρὸ ὀλίγου εἰχον νικηθῆ οἱ Θηβ. καὶ εἶχον συλληφθῆ.— καὶ τῶν ὕστερον οὐδὲν ἤδεσαν = οὐδὲν ἐκ τῶν μετέπειτα σύμβάντων ἐγνώριζον (δηλ. τὸν φόνον τῶν αἰχμαλώτων).— οὐκ εἰδότες, δηλ. ὅτι οἱ ἄνδρες τεθνηκότες εἶεν.— ἐπέστελλον = παρήγγελλον (διὰ τοῦ κήρυκος).— φρουρούς, 80 Ἀθηναίους.— τοὺς ἀχρειοτάτους = τοὺς κατ' ἐσοχὴν ἀχρηστούς (πρὸς τὸν πόλεμον), ἦτοι τοὺς νοσοῦντας καὶ τοὺς γέροντας.— ξὺν γυναιξί, ἐκτὸς 110, αἵτινες παρέμειναν ὡς σιτοποιοί.— ἐξεκόμισαν, δηλ. εἰς Ἀθήνας.

2. Αἱ πρὸς πόλεμον παρασκευαί. — Ἡ ἐν Ἑλλάδι
ἐπικρατοῦσα κατάστασις.

(Κεφ. 7 - 9)

Κεφ. 7.

γεννημένου τοῦ... ἔργου καὶ λελυμένων τῶν σπονδῶν = ἀρ' οὐ
εἶχε γείνει τὸ συμβᾶν καὶ εἶχον λυθῆ αἱ σπονδαί (αἱ τριακον-
τούτεις). — ἐν Πλαταιαῖς. ὁ πληθ. τοῦ ὀνόματος ἐνταῦθα μόνον
καὶ ἐν κεφ. 10, § 1· ἀλλαχοῦ παρὰ Θουκυδ. ὁ ἐνικός. — λαμπρῶς
= φανερῶς. Μέχρι τῆς εἰσβολῆς τῶν Θηβ. εἰς Πλαταιάς δὲν ὑπῆρχε
φανερά παράδοξις τῶν συνθηκῶν. — ὡς πολεμήσοντες = πρὸς πό-
λεμον. — πρεσβείας τε μέλλοντες... ποιούμενοι, αἱ μετχ. ἀναφέ-
ρονται εἰς ἀμφοτέρω τὰ παρασκευαζόμενα πρὸς πόλεμον μέρη,
δηλ. καὶ εἰς τοὺς Ἄθ. καὶ εἰς τοὺς Λακ., ἂν καὶ βέβαιον εἶναι
ὅτι πρέσβεις ἔστειλαν πρὸς τὸν βασιλέα τῶν Περσῶν μόνον οἱ
Λακ., οὐχὶ δὲ καὶ οἱ Ἄθ. — μέλλοντες = σκοπεύοντες. — παρὰ βα-
σιλέα, δηλ. τῶν Περσῶν. — ἐς τοὺς βαρβάρους, ὑπανίσσεται κυρίως
τὴν συμμαχίαν τῶν Ἄθην. μετὰ τοῦ βασιλέως τῶν Ὀδρυσῶν
(κεφ. 29). — εἶ... προσλήψεσθαι = ἐὰν ἡλιπίζον ἐκάτεροι ὅτι θὰ
προσλάβωσι βοήθειάν τινα ἔκ τινος μέρους (δηλ. παρὰ τῶν βαρ-
βάρων). — ξυμμαχίδας, κτγρμ. τοῦ ποιούμενοι, ὅπερ ἐνταῦθα
ἀποπειρικ. ἐνεστῶς = προσπαθοῦντες νὰ κάμωσι. — ἐκτὸς τῆς ἐαν-
τῶν δυν., ἐτέθη ἡ γενκ. ἐαυτῶν ἀντὶ τῆς αὐτῶν πρὸς ἰσχυροτέ-
ραν ἔμφασιν = ἐκτὸς τῆς δυνάμεως αὐτῶν. Ἐννοοῦνται αἱ πόλεις,
αἵτινες δὲν ἦσαν σύμμαχοι οὔτε τῶν Ἄθην. οὔτε τῶν Λακ. — πρὸς
ταῖς αὐτοῦ ὑπαρχούσαις, δηλ. ναυσί = ἐκτὸς τῶν πλοίων, τὰ ὅποια
ὑπῆρχον αὐτοῦ (δηλ. ἐν Πελοπον.). — ἐξ Ἰταλ. καὶ Σικ. τοῖς τάκει-
νων ἐλομένοις = τοῖς ἐξ Ἰταλ. καὶ Σικ. ἐλομένοις τάκεινων = τοῖς
ἐξ Ἰταλ. καὶ Σικ. προσχωρήσασιν πρὸς τὸ μέρος ἐκείνων (δηλ.
τῶν Λακ.). — ἐπετετάχασαν = εἶχον διατάξει. — κατὰ μέγεθος =
ἀναλόγως τοῦ μεγέθους. — ἐς τὸν πάντα ἀριθμὸν = ἐν συνόλῳ. —
ὧς... πεντ. νεῶν ἐσομένων = ἐπὶ τῇ ἐλπίδι ὅτι θὰ γίνωσι πεντα-

κόσια πλοία (ἐξ ὧν 200 τῆς Ἰταλίας καὶ Σικελίας). Ἡ ἐλπίς αὕτη τῶν Λακ. δὲν ἐπραγματώθη. Ὁ Θουκ. οὐχὶ ἄνευ εἰρωνείας ἀναφέρει τόσον μέγαν ἀριθμόν.—ἀργύριον δητὸν=ὄρισμένον χρηματικὸν ποσόν.—ἤσυχάζοντας καὶ... δεχομένους, μετὰ προηγουμένην δοτικ. (τοῖς ἐλομένοις) αἰ μετχ. κατὰ αἰτιατικ.—Ἀθηναίους, ἀντικμ. τοῦ δεχομένου.—μῆ νηί, δηλ. καταπλέοντας=ἐὰν καταπλέωσιν (οἱ Ἀθ.) μὲ ἐν μόνον πλοῖον (οὐχὶ μὲ περισσότερα, ὅτε οἱ Ἀθ. θὰ ἐδείκνυσον ἐχθρικοὺς σκοποὺς).—ταῦτα, δηλ. τὰ ὑπὸ τῶν Λακ. ἐπιταχθέντα (τίνα:).—τὴν ὑπάρχουσαν ξυμ.=τοὺς ὑπάρχοντας ξυμμάχους.—ἐξήταζον = ἐπεθεώρουν (ἐὰν δηλ. καὶ κατὰ πόσον ἦσαν παρεσκευασμένοι πρὸς πόλεμον).—μᾶλλον = μάλιστα = κατ' ἐξοχὴν.—ἐπρεσβεύοντο = ἐπεμπον πρέσβεις.—Κέρκ... Ζάκυνθον, ἐπεξήγησις τοῦ ἐς τὰ περὶ Π. χωρία.—ταῦτα, δηλ. Κέρκυρα, Κερ. κτλ.—βεβαίως (=ἀσφαλῶς), συναπτὸν τῷ φίλια (φιλικά) ἢ ἐν τέλει θέσις τοῦ ἐπιπρ. πρὸς ἔξαρσιν.—καταπολεμήσοντες, ἐκ τοῦ ὀρῶντες = διαβλέποντες ὅτι θὰ πολεμήσωσιν ἀποτελεσμητικῶς.

Κεφ. 8.

§ 1-3. ὀλίγον, κτηγρμ. τοῦ οὐδέν· προτάσσεται δι' ἔμφασιν = οὐδὲν ὀλίγον (=μικρόν).—ἐπενόουν=διενουοῦντο.—ἔρρωτιο ἐς τὸν πόλεμον=κατήρχοντο εἰς τὸν πόλεμον μετὰ θάρρους καὶ ἀποφασιστικότητος.—οὐκ ἀπεικίτως, λιτότης=εἰκίτως=εὐλόγως, εὐνοήτως.—πάντες=ἄλλοι καθ' ἑαυτοὺς τοὺς χρόνους.—ὀξύτερον (δηλ. ἢ ὕστερον)=μετὰ περισσοτέρας προθυμίας.—ἀντιλαμβάνονται, δηλ. ἔργου τινὸς=ἐπιχειροῦσιν ἔργον τι.—τότε δέ, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ πάντες, ὅπερ περιέχει πάντας τοὺς χρόνους.—νεότης=νεοί.—πολλοὶ μὲν... πολλοὶ δέ, ἐπικνηφορά. Οἱ νέοι ἦσαν τότε πολυάριθμοι ἐν ἀμφοτέραις ταῖς πόλεσιν, διότι ἀπὸ τοῦ 445 π. Χ. οὐδεὶς πλέον πόλεμος εἶχε γίνεαι, ἔκαστος ἐλαττώσῃ τὸν ἀριθμὸν αὐτῶν.—οὐκ ἀκουσίως, λιτότης=ἐκουσίως.—ὑπὸ ἀπειρίας=ἐνεκα ἀπειρίας. Παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ὑπῆρχεν ἡ παροιμία: γλυκὺς ἀπείρω πόλεμος.—ἦπτετο τοῦ π.=ἐπεχείρει τὸν πόλεμον.—ἄλλη, δηλ. πλὴν τῆς Πελοποννήσου καὶ τῶν Ἀθηνῶν.—μετέωρος ἦν=ἐν ἀνησυχίᾳ εὗρίσκατο.—ξυνιουσῶν τῶν πρώτων πόλεων=ἐπειδὴ συνε-

κρούοντο αἱ πρῶται πόλεις.—λόγια=προφητεῖαι (θεῖαι καὶ ἀνθρώπιναι).—ἐλέγοντο ἀντί: ἐλέγετο κατὰ τὴν Ἀττικὴν σύνταξιν.—πολλὰ μὲν . . . πολλὰ δὲ (δηλ. λόγια), ἐπικναφορά.—χρησιμολογοί=οἱ συλλέγοντες καὶ ἐρμηνεύοντες τοὺς χρησμούς.—ἐν τε τοῖς μέλ. πολεμήσειν = καὶ ἐνώπιον τῶν μελλόντων νὰ πολεμήσωσι (δηλ. τῶν Ἀθην. καὶ Πελοπον.).—καὶ ἐν...=καὶ ἐνώπιον...—ἐκινήθη, δηλ. ὑπὸ σεισμοῦ.—πρὸ τούτων, δηλ. πρὸ τῆς ἐκρήξεως τοῦ Πελ. πολέμου.—πρότερον οὐπω σεισθεῖσα=ἐν ᾧ πρότερον οὐδέποτε ἐσεισθη.—ἀφ' οὗ=ἐφ' ὅσον.—ἐδόκει=ἐπιστεύετο.—ἐπὶ τοῖς μέλ. γενήσεσθαι=ἐν σχέσει πρὸς τὰ μέλλοντα νὰ γείνωσι.—σημῆναι=ὅτι σημεῖον ἦτο (τὸ κινήθῃναι δηλ. τὴν Ἀθῆλον).—εἰτέ τι ἄλλο τοιουτότροπον=ὅσα τε ἄλλα τοιουτότροπα (=παρόμοια, δηλ. πρὸς τὸ ἐν Δήλῳ).

§ 4-5. ἡ δὲ εὐνοια... Λακεδ., ἡ φυσικὴ σειρὰ τῶν λέξεων: ἡ εὐνοια τῶν ἀνθρώπων ἐποίει (=ἐκλινεν) παρὰ πολὺ μᾶλλον εἰς τοὺς Λακ. (ἢ εἰς τοὺς Ἀθην.). Κατ' ἔγνωσαν: οἱ ἄνθρωποι ἠνόνουσαν πολὺ μᾶλλον τοὺς Λακ. ἢ τοὺς Ἀθην.—ἄλλως τε καὶ=καὶ μάλιστα.—προειπόντων, δηλ. αὐτῶν=ἐπειδὴ αὐτοὶ ἐκήρυξαν. Παρατηρητέα ἡ γενκ. ἀπόλυτος μετὰ προηγουμένην αἰτία. (τοὺς Λακ.). Πρὸλ. κεφ. 5, § 5 «ἀναχωρησάντων... αὐτοῖς».—ὅτι τὴν Ἑλλάδα ἐλευθεροῦσι=ὅτι εἶναι ἐλευθερωτὰ τῆς Ἑλλάδος. Διὰ τοῦτο συνήθιζον νὰ καυχῶνται οἱ Λακ. (πρὸλ. βιβλ. I, κεφ. 69, § 1).—ἔρρωτό τε, ὁ τε=καὶ οὕτως: τὸ δ' ἔρρωτο ἐν § 1 μετὰ τῆς προθ. ἐς, ἐνταῦθα ἀπολύτως=προεθυμεῖτο.—καὶ λόγῳ καὶ ἔργῳ=εἶτε διὰ λόγου εἶτε δι' ἔργου.—ξυνεπιλαμβάνειν αὐτοῖς=νὰ βοηθῆσαι αὐτοὺς (δηλ. τοὺς Λακ.).—ἐν τούτῳ... ᾧ μὴ τις αὐτὸς παρέσται =καὶ ἕκαστος ἐνόμιζεν ὅτι τὰ πράγματα θὰ ἐμποδίζωνται ἐκεῖ, ὅπου καὶ αὐτὸς δὲν θὰ πικρευίσκηται. Διὰ τοῦτου δηλοῦται ἡ μεγίστη προθυμία πάντων νὰ βοηθήσωσι τοὺς Λακ.—οὕτως ὀργῇ (=ἐν ὀργῇ) εἶχον... τοὺς Ἀθ.=τοιαύτην ὀργὴν εἶχον κατὰ τῶν Ἀθ.—τῆς ἀρχῆς ἀπολυθῆναι=ν' ἀπαλλαγῶσι τῆς ἀρχῆς (τῶν Ἀθ.)—βουλόμενοι... φοβούμενοι, μετχ. αἰτλγκ.—μὴ ἀρχθῶσι=μὴπως περιέλθωσιν εἰς τὴν ἐξουσίαν τῶν Ἀθ.

Κεφ. 9.

§ 1-3. παρασκευῇ μὲν οὖν τοιαύτῃ καὶ γνώμῃ, συγκεφαλαιοῖ ὁ Θουκ. τὰ πρότερον λεχθέντα, ἦτοι τὰς ἐν κεφ. 7 δηλωθείσας

παρασκευὰς καὶ τὰ ἐν κερ. 8 δηλωθέντα φρονήματα = λοιπὸν μὲ τοιαύτην μὲν παρασκευὴν καὶ μὲ τοιαύτην φρονήματα. — ὠρμητο = ἐτίθεντο εἰς κίνησιν (πολεμικήν). — πόλεις... τάσδε = τάσδε τὰς πόλεις. — ξυμμάχους, κτηρμ. — οἶδε (= οἶ ἐξῆς) ξύμμαχοι, δηλ. ἦσαν. — τούτοις, ἀναφέρεται εἰς ἀμφοτέρους τοὺς προαναφερθέντας λαοὺς (Ἄργεῖους — Ἀχαιοὺς) καὶ οὐχὶ μόνον εἰς τοὺς Ἀχαιοὺς· διότι τότε θὰ ἦτο περιττὴ ἡ ἐπανάληψις τῆς γενκ. Ἀχαιῶν μετὰ τὸ Πελληνῆς. — τούτοις ἐς ἀμφοτέρους (δηλ. Λακ. καὶ Ἀθην.) φίλια ἦν = οὗτοι ἦσαν φίλοι ἀμφοτέρων. — Πελληνῆς (-εῖς) = οἱ κάτοικοι τῆς Πελλήνης, πόλεως τῆς Ἀχαΐας. — Ἀχαιῶν, γενκ. διαίρηκ. τοῦ μόνου. — ξυνεπολέμουν, δηλ. τοῖς Λακεδαιμονίοις. — ἔπειτα δὲ ὕστερον, πλεονασμὸς = ὕστερον δέ. — καὶ ἅπαντες, κατὰ τὸ τρίτον ἔτος τοῦ πολέμου προσετέθησαν πάντες οἱ Ἀχαιοὶ τοῖς Λακεδ. — Λοκροί, οἱ Ὀπούντιοι· καὶ οἱ Ἐπικνημίδιοι· οἱ Ὀζόλαιοι συνεμάχουν τοῖς Ἀθηναίοις. — Ἀμπρακιῶται, κάτοικοι τῆς Ἀμπρακίης, πόλεως ἐν Ἀκαρνανίᾳ. — Ἀνακτόριοι, κάτοικοι τοῦ Ἀνακτορίου, πόλεως τῆς Ἀκαρνανίας ἐν τῷ Ἀμβρακικῷ κόλπῳ. — τούτων = ἐκ τούτων. — Σικυῶνιοι, κάτοικοι Σικυῶνος, πόλεως τῆς Σικυωνίας χώρας ἐν Πελοποννήσῳ.

§ 4-6. ξυμμαχία, δηλ. ἦν. — Ἀθηναίων δέ, δηλ. ξύμμαχοι ἦσαν. — Μεσσηνιοὶ οἱ ἐν Ναυπάκτῳ, οἱ Μεσσηνιοὶ μετὰ τὸ τέλος τοῦ γ' Μεσσηνιακοῦ πολέμου κατφκίσθησαν ὑπὸ τῶν Ἀθην. ἐν Ναυπάκτῳ. — καὶ ἄλλαι πόλεις = καὶ ἐκτὸς τούτων αἱ πόλεις. — αἱ ὑποτελεῖς οὔσαι = αἵτινες ἦσαν φόρου ὑποτελεῖς· ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰς προηγουμένους, αἵτινες ἦσαν αὐτόνομοι σύμμαχοι. — ἐν ἔθνεσι τοσοῖσδε = ἐν τοῖς ἐπομένοισι ἔθνεσι. — Καρία... Δωριῆς... Ἰωνία κτλ., κατ' ὄνομαστ. κατ' ἐπικράτησιν τῆς ὀνομαστ. πόλεις, ἀντὶ κατὰ δοτκ. συμφώνως πρὸς τὸ ἐν ἔθνεσι τοσοῖσδε, οὐ εἶναι ἐπεξήγησις. — ἡ ἐπὶ θαλάσση = ἡ παραθαλασσία. — Καροὶ πρόσοικοι = γεῖτονες τῶν Καρῶν. — Ἑλλήσποντος = ἡ παρὰ τὸν Ἑλλ. χώρα. — τὰ ἐπὶ Θράκης, τί ἐννοεῖται διὰ τῆς φράσεως ταύτης βλ. ἐν β:βλ. I, κερ. 56, § 2. — ὄσαι, δηλ. εἰσίν. — ἐντὸς = ἐντεῦθεν. — πρὸς ἥλιον ἀνίσχοντα = ἐστραμμέναι πρὸς τὸν ἀνατέλλοντα ἥλιον = πρὸς ἀνατολὰς. — πᾶσαι αἱ ἄλλαι κτλ., περιορίζει· τὸ νῆσοι ὄσοι κτλ. — πλὴν Μήλου καὶ Θήρας, διότι αὗται ἦσαν ἀποικία τῶν Λακ. — τούτων = ἐκ τούτων.

3. Πρώτη εἰσβολὴ τῶν Πελοποννησίων εἰς τὴν Ἀττικὴν.

(Κεφ. 10 - 25)

Κεφ. 10.

μετὰ τὰ ἐν Πλατ., τὰ ἐξιστορηθέντα ἐν κεφ. 2 καὶ ἐξῆς.—περι-
ήγγελλον... τά τε ἐπιτήδεια, ἢ σύνταξις: περιήγγελλον ταῖς πόλεσι
κατὰ τὴν Πελοπ. καὶ τὴν ἔξω ξυμμαχίαν (=τὰς χώρας τῶν ἔξω
τῆς Πελ. συμμάχων) παρασκευάζεσθαι στρατιὰν τά τε ἐπιτήδεια=
ἐπεμπον διαταγὰς κατὰ διαφόρους διευθύνσεις (=περιήγγελλον)
εἰς τὰς πόλεις ἀνὰ τὴν Πελ. καὶ τὰς χώρας τῶν ἔξω τῆς Πελ.
συμμάχων νὰ παρασκευάζωσι στρατὸν καὶ τὰ τρόφιμα.—οἷα εἰκὸς
(δηλ. ἐστὶ)... ἔχειν=ὅποια εἶναι πρέπον νὰ ἔχωσιν.—ἐπὶ ἔξοδον
ἐκδημιον = εἰς ἐκστρατεῖαν ἐξωτερικὴν. — ἐπειδὴ δὲ ἑκάστοις...
γίνοιτο, δηλ. πάντα κατ' ἔννοιαν=ὅσάκις δ' ἕκαστοι ἦτο:μά-
ζοντο.—τὸν εἰρημένον=τὸν ὄρισμένον (δηλ. ὑπὸ τῶν Λακ. πρὸς
συνάθροισιν τῶν στρατιωτικῶν δυνάμεων).—ξυνησαν, δηλ. ἕκα-
στοι, εἰς ὃ παράθεσις τό: τὰ δύο μέρη = συνήρχοντο ἕκαστοι,
ἦτο: τὰ δύο τρίτα (δηλ. τῶν ἀνδρῶν τῶν δυναμένων φέρειν ὄπλα).
—ἐπειδὴ, χρονκ.—ξυνειλεγμένον ἦν=ξυνείλεκτο=εἶχε συναθροί-
σθη. — Ἀρχίδαμος, περὶ αὐτοῦ βλ. ἐν βιβλ. I, κεφ. 79, § 2.—
ἠγεῖτο=ἦτο στρατηγός.—τοὺς μάλιστα ἐν τέλει=τοὺς ἀνωτάτους
ἄρχοντας.—ἀξιολογοτάτους=τοὺς ἀξιολογοτάτους ἀνδρας.

Κεφ. 11.

§ 1 - 2. καὶ οἱ ξύμμαχοι=καὶ ὑμεῖς οἱ ξύμμαχοι.—καὶ οἱ πατέ-
ρες... ἐποιήσαντο, καί... εἰσιν, ἐτέθη ἢ πρότασις παρατακτικῶς
ἀντὶ νὰ τεθῇ καθ' ὑπόταξιν: εἰ καὶ οἱ πατέρες...ἐποιήσαντο καὶ
(εἰ καὶ)...εἰσίν.—ἔξω, δηλ. τῆς Πελοποννήσου.—ὅμως δέ...ἐξήλ-
θομεν=ὅμως δὲ οὐπω ἐξήλθομεν (δηλ. οἱ πατέρες καὶ οἱ πρεσβύ-
τεροι αὐτῶν ἡμῶν) ἔχοντες παρασκευὴν μείζονα τῆσδε. Οἱ Πελοπ.

ἀνήρχοντο εἰς 60,000.— καὶ ἐπὶ πόλιν... καὶ αὐτοὶ = καθὼς ἐναντίον πόλεως... οὕτω καὶ ἡμεῖς αὐτοί. — στρατεύοντες, δηλ. ἐρχόμεθα. — ἡμῶν αὐτῶν, ἡ γενν. προετάχθη τοῦ : τῆς δόξης, ἐξ οὗ ἐξαρτᾶται, χάριν ἀντιθέσεως πρὸς τὸ : πατέρων. — ἐνδεεστεροὺς=κατωτέρους.— τῆδε τῆ ὄρμῃ=εἰς τὴν προῦσαν ἐκστρατείαν· συνκπτέα ἢ δοκτ. τῷ προσέχει τὴν γνώμην (=τὸν νοῦν).— ἐπιῆται = μετέωρός ἐστι (κεφ. 8, § 1) = εἶναι ἐν ἀνησυχίᾳ.— εὐνοίαν ἔχουσα=εὐχομένη.— διὰ τὸ Ἀθην. ἔχθος = διὰ τὸ πρὸς τοὺς Ἀθ. μίσος.— πρῶξι (=διαπράξασθαι) ἡμᾶς=νὰ κατορθώσωμεν ἡμεῖς.— ἃ ἐπινοοῦμεν=ὅσα κατὰ νοῦν ἔχομεν.

§ 3-5. οὐκουν χρῆ=λοιπὸν δὲν πρέπει.— τῷ=τινι.— πλήθει =μετὰ ὑπερόχου δυνάμεως.— καὶ ἀσφάλεια... εἶναι, νοητέον ἐκ τοῦ δοκοῦμεν τὸ δοκεῖ=καὶ εἴ τῷ δοκεῖ ἀσφ. πολλὴ εἶναι=καὶ ἂν τις νομίξῃ ὅτι ὑπάρχει πολλὴ ἀσφάλεια (=βεβαιότης). — μὴ ἂν ἐλθεῖν...διὰ μάχης=ὅτι οἱ ἐχθροὶ δὲν ἠθελον παραταχθῆ καθ' ἡμῶν πρὸς μάχην.— ἀμελέστερόν τι=ἀμελέστερον κάπως.— ἀλλά, δηλ. χρῆ.— τὸ καθ' ἑαυτὸν=ὅσον ἀφορᾷ τὸν ἑαυτὸν του.— προσδέχεσθαι...ἤξιεν=νὰ ἐλπίζῃ ὅτι θὰ ἐλθῇ εἰς τινὰ κίνδυνον.— τὰ τῶν πολέμων=αἱ ἐκβάσεις τῶν πολέμων.— ἐξ ὀλίγου=αἰφνιδίως.— τὰ πολλὰ=ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ· ὁ προσδιορισμὸς οὗτος προσδιορίζει καὶ τὸ ἐξ ὀλίγου καὶ τὸ δι' ὀργῆς (=ὄρμῆς) = ἐν πικρῷ φόρῳ ἐξάψει.— δεδιὸς = προσεκτικὸν ὄν=βαίνον μετὰ προφυλάξεως.— ἀμεινον (=ἐπιτυχέστερον), δηλ. ἢ οἱ πλείους μὴ δεδιότες.— ἡμίνατο, γνομικὸς ἀόριστ. = ἀποκρούει. — διὰ τὸ καταφρ... γενέσθαι=διότι καταφρονοῦντες (τὸ ἔλασσον πλῆθος) ἦλθον ἀπαράσκευοι.— ἐν τῇ πολεμίᾳ, δηλ. γῆ.— τῇ μὲν γνώμῃ = κατὰ τὸ φρόνημα μὲν.— στρατεύειν, ὡς ὑποκμ. νοητέον τὸ : τοὺς στρατεύοντας. — τῷ δὲ ἔργῳ = κατὰ τὴν πράξιν δέ, δηλ. ἐν τῇ μάχῃ. — δεδιότας παρεσκευάσθαι = νὰ εἶναι παρεσκευασμένοι (νὰ ἐνεργῶσι) μετὰ προφυλάξεως.— οὕτω = ἐὰν οὕτω πράττωσι, δηλ. ἐὰν θαρραλέως στρατεύωσι καὶ ἐν τῇ μάχῃ εἶναι προφυλακτικοί.— πρὸς τε τὸ ἐπιέναι τοῖς ἐναντίοις = καὶ εἰς τὸ νὰ προσβάλλωσι τοὺς ἐναντίους. — εὐψυχότατοι ἂν εἶεν, δηλ. οἱ στρατεύοντες=ἠθελον εἶσθαι τολμηρότατοι. — πρὸς τε τὸ ἐπιχειρεῖσθαι (πκθκ.) = καὶ εἰς τὸ προσβάλλεσθαι (ὑπὸ τῶν ἐναντίων) = καὶ ἀπὸ τὰς προσβολὰς τῶν ἐναντίων.

§ 6-8. ἐπὶ ἀδύνατον... οὕτω π. ἐρχόμεθα=ἐπὶ πόλιν οὕτω ἀδύνατον ἀμύνεσθαι ἐρχόμεθα = ἐρχόμεθα ἐναντίον πόλεως τόσον ἀδυνατόν να ὑπερσπίξῃ αὐτήν. — τοῖς πᾶσιν = κατὰ πάντα. — ἐλπίζειν=περιμένειν. — διὰ μάχης ἵνα αὐτοὺς=ἔτι αὐτοὶ θὰ πολεμήσωσι καθ' ἡμῶν. — εἰ μὴ καὶ νῦν=εἰ καὶ νῦν μὴ. — ὄρμηται = ἔχουσιν ἐκκινήσει. — ἐν ᾧ=καθ' ὃν χρόνον. — οὕτω πάρεσμεν = δὲν εἴμεθα παρόντες ἀκόμη (δηλ. ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Ἀθ.). — ἀλλ', δηλ. ὀρμηθήσονται. — τὰ κείνων, δηλ. τὰ τῶν Ἀθηναίων. — πᾶσι... ὄργῃ προσπίπτει=πάντας καταλαμβάνει ὄργῃ. — ἐν τοῖς ὀμμασι καὶ ἐν τῷ παραπίπτει ὄραν πάσχοντάς τι ἀηθές τι=ἔταν πάσχουσιν ἀσύνηθές τι πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν των καὶ ἐν τῇ πρώτῃ θέᾳ (=ἔσον τὸ δυνατόν πλησίον των). — καὶ οἱ λογ. ἐλάχιστα χρώμενοι=καὶ οἱ οὐδόλως κύριοι τοῦ λογισμοῦ των. Τοιοῦτοι εἶναι πάντες, οἷς ὄργῃ προσπίπτει. — θυμῷ=μεθ' ὀρμῆς. — πλεῖστα=ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον. — ἐς ἔργον=εἰς τὴν μάχην. — πλέον τι=μᾶλλον τι=περισσότερον κατὰ τι. — εἰκός, δηλ. ἔστι. — τοῦτο δρᾶσαι, δηλ. καθίστασθαι ἐς ἔργον. — οἷ=διότι οὗτοι. — τὴν τῶν πέλας=τὴν χώραν τῶν ἄλλων. — ὄραν, δηλ. δημομένην.

§ 9. ὡς...στρατεῦντες καὶ...οἰσόμενοι=νομίζοντες ἔτι ἐκστρατεύετε καὶ ἔτι θὰ φέρητε. — τοσαύτην=τόσον ἰσχυράν. — δόξαν, μέση λέξις ἐκ ταύτης ἐξαρτ. τό: ἐπ' ἀμφοτέρω (=εὐκλείας καὶ δυσκλείας) ἐκ τῶν ἀποβαινόντων (=κατὰ τὰ ἀποτελέσματα). Ἡ ἔννοια: ἐὰν ὁ ἀγὼν ἀποβῇ καλῶς, θὰ ἔχωμεν ἡμεῖς καὶ οἱ πρόγονοι ἡμῶν δόξαν, εἰ δὲ μὴ, κατασχύνην. — τοῖς τε προγόνοις, διότι καὶ τὴν δόξαν των θίγει ἢ εὐκλεία ἢ ἡ δύσκλεια τῶν ἀπογόνων. — κόσμον=εὐταξίαν. — φυλακὴν=προφύλαξιν. — περὶ πάντος π. = ὑπὲρ πᾶν ἄλλο τηροῦντες. — τὰ παραγγελόμενα=τάς στρατιωτικὰς διαταγὰς. — ὀξέως δεχόμενοι=ταχέως καὶ ἀκριβῶς ἐκτελοῦντες. — τόδε, δηλ. ἔστι ἐπεξηγήσεις τούτου τό: πολλοὺς ὄντας (δηλ. ἡμᾶς) ἐνὶ κ. χρωμένους φαίνεσθαι = να φρινόμεθα δηλ. ἔτι ἡμεῖς, ἂν καὶ εἴμεθα πολλοί, ἔχομεν μίαν τάξιν.

Κεφ. 12.

§ 1-3. τοσαῦτα=τόσα μόνον. — τὸν ξύλλογον=τὴν συνέλευσιν. — πρώτον, προτοῦ δηλ. προχωρήσῃ εἰς τὴν Ἀττικὴν. — ἀποστέλει = ἀπέστειλε. — εἴ τι ἄρα μᾶλλον ἐνδοῖεν, πλαγία ἐρωτηματκ.

πρότασις ἐξαχρωμένη ἐκ τοῦ ἀποστέλλει, ἐν ᾧ περιέχεται ἡ ἔννοια τῆς ἀποπέριξ—(ἵνα ἴδῃ) ἂν τυχὸν νῦν μᾶλλον (ἢ πρότερον) κἄπως ὑποχωρήσωσιν. — ἤδη σφᾶς ἐν ὁδῷ ὄντας—ὅτι αὐτοὶ εὐρίσκονται ἤδη καθ' ὁδόν.—οἱ δὲ—οὗτοι δὲ (δηλ. οἱ Ἄθην.).—ἐπὶ τὸ κοινόν = εἰς τὰς ἀρχὰς τῆς πόλεως, δηλ. εἰς τὴν βουλὴν καὶ τὴν ἐκκλησίαν.—ἦν... νενικηκυῖα—ἐνενικήκει—εἶχεν ὑπερισχύσει.—πρότερον, δηλ. πρὸ τῆς πρεσβείας. — Λακ. ἐξεστρατευμένων—ὅταν οἱ Λακ. ἔχωσιν ἐκστρατεύσει = ὅταν οἱ Λακ. εὐρίσκονται ἐν ὁδῷ.—οὖν—κατὰ ταῦτα. — ἐκέλευον, δηλ. αὐτόν.—ἐκτὸς ὄρων—ἔξω ἀπὸ τὰ σύνορα.—αὐθημερόν—κατὰ τὴν αὐτὴν ἡμέραν.—τό τε λοιπόν, συναπτέον τῷ πρεσβεύεσθαι, οὐ ὡς ὑπκμ. νοητέα ἢ αἰτιατικ. αὐτοὺς (δηλ. τοὺς Πελοπον.)—καὶ ἐν τῷ μέλλοντι νὰ πέμπωσιν αὐτοὶ πρέσβεις. — ἀναχωρήσαντας = ἀφ' οὗ ἐπιστρέψωσιν.—ἐπὶ τὰ σφέτερα αὐτῶν—εἰς τὴν ἑαυτῶν χώραν.—ἦν τι βούλωνται, δηλ. πρεσβεύεσθαι.—ξυμπέμπουσι τῷ Μ.—πέμπουσι μετὰ τοῦ Μελ.—ἀγωγὸς—συνοδοῦς.—ὅπως μηδενὶ ξυγγένηται—ὅπως μὴ συγκοινωνήσῃ μὲ κανένα. Οἱ Ἄθ. ἐφοδοῦντο τὰς συνεννοήσεις αὐτοῦ μετὰ τῶν ἀριστοκρατικῶν, οἵτινες διέκειντο φιλικῶς πρὸς τοὺς Λακ. — ἐπειδή, χρονικ.—ἐπὶ τοῖς ὁρίοις ἐγ.—ἔφθασεν εἰς τὰ σύνορα.—διαλύσεσθαι (δηλ. ἀπὸ τῶν ἀγωγῶν)—ν' ἀποχωρισθῆ (ἀπὸ τοῦ συνοδοῦς). — τοσόνδε = τόσον μόνον (πρὸλ. ἀνωτέρω § 1: τοσαῦτα). — ἦδε ἡ ἡμέρα = ἡ σημερινὴ ἡμέρα.—ἄρξει—ἀρχὴ ἔσται—θα εἶναι ἀρχή.

§ 4-5. οὐδέν πω, ἐμφαντικώτερον τοῦ οὐπω· ἀσυνήθης ἢ σύνταξις αὐτοῦ μετὰ μέλλ.: ἐνδώσουσι· κατ' ἔννοιαν—δὲν εἶναι πρόθυμοι ἀκόμη νὰ ὑποχωρήσωσι.—οὕτω δὴ (= ἤδη)—τότε πλέον.—ἄρας (= ὄρηθηεις) τῷ στρατῷ = ἐκκινήσας μὲ τὸν στρατόν. — Βοιωτοὶ δὲ κτλ., συμπληρωματικὴ σημεῖωσις τοῦ κεφ. 10, § 2.—μέρος τὸ σφέτερον, ἢ θέσις τοῦ οὐσιαστ. πρὸ τοῦ ἐνᾶρθρου ἐπιθέτου πρὸς ἔμφασιν τοῦ τελευταίου—τὸ σφέτερον μέρος—τὸ ἰδικόν των μέρος, ἦτοι τὰ δύο τρίτα (πρὸλ. κεφ. 10, § 1).—ἵππεάς παρείχοντο, πρὸλ. κεφ. 9, § 3.—ξυστρατεύειν (δηλ. αὐτοῖς), καθαρῶς τελκ. ἀπρμφ. ἐκ τοῦ παρείχοντο—παρείχον ἵνα συστρατεύωσι μετ' αὐτῶν (τῶν Πελ.). Κατ' ἔννοιαν: παρείχον διὰ τὴν κοινὴν ἐκστρατείαν. — τοῖς δὲ λειπομένοις (= τοῖς δὲ λοιποῖς), δοτικ. τῆς συνοδείας—μὲ τοὺς λοιποὺς δὲ, ἦτοι μὲ τὸ ἐν τρίτον.

Κεφ. 13.

§ 1. ἔτι, συναπτόειον τῷ ξυλλεγομένων... καὶ ὄντων=ἐν ᾧ ἀκόμῃ
 συνηθροίζοντο καὶ ἦσαν.—ἐν ὁδῷ, δηλ. τῇ ἀπὸ τοῦ Ἰσθμοῦ εἰς
 Ἀττικὴν. —δέκατος αὐτὸς = αὐτὸς μετὰ ἐννέξ ἄλλων. Δι' αὐτῆς
 τῆς φράσεως ἐξαίρεται ὁ Περικλῆς ὡς ὁ σπουδαιότερος.—ὡς=ὅτε.
 —τὴν ἐσβολὴν ἐσομένην=ὅτι ἢ ἐσβολὴ θὰ γείνη. —ὑποιοπήσας=
 φοβηθεῖς. —ὄτι=διότι. —ξένος=φίλος ἐκ φιλοξενίας. —μὴ πολλάνικς
 κτλ., πλαγίᾳ ἐρωτηματικ. πρότκσις ἐξαρτ. ἐκ τοῦ ὑποιοπήσας· τὸ
 πολλάνικς ἐνταῦθα (ὡς ἐνίστε καὶ μετὰ τὸ εἶ, εἶαν, ἵνα μὴ)=ἴσως·
 περιπίπτει δ' εἰς ταύτην τὴν σημασίαν, διότι τό: μὴ πολλάνικς...
 κτλ. κατὰ βραχυλογίαν ἀντί: μὴ, ὃ πολλάνικς γίγνεται κτλ. —
 ἰδίᾳ=ἐξ ἰδίας προαιρέσεως· ἐν ἀντιθέσει: πρὸς τὸ κατωτέρω Λακ.
 κελουσάντων.—χαρίζεσθαι, δηλ. αὐτῷ (τῷ Περικλεῖ).—παράλιπη
 (=φεισθῆ) καὶ μὴ (=οὐ) δηώση, ἢ αὐτὴ ἔννοια ἐκφέρεται κατα-
 φατικῶς καὶ ἀποφατικῶς πρὸς ἕξαρσιν αὐτῆς. Ἀντιθετικὸς παραλ-
 ληλισμὸς. —Λακ. κελουσάντων=τῇ διαταγῇ τῶν Λακ.—ἐπὶ διαβολῇ
 τῇ ἑαυτοῦ=ἵνα αὐτὸς διαδληθῆ (ἔτι δηλ. ἔχει μυστικὰς συνεννοή-
 σεις μετὰ τῶν Λακ.). —τοῦτο, δηλ. ἢ μὴ δῆλωσις τῶν ἀγρῶν αὐτοῦ.—
 τὰ ἀγγη=τοὺς ἐναγεῖς=τοὺς ἀνοσίους. Ἐννοοῦνται οἱ ἀπόγονοι τῶν
 Ἀλκμεωνιδῶν, τῶν φονευσάντων (ἐν ἔτει 612) τοὺς ὀπαδοὺς τοῦ
 Κύλωνος πρὸς τοὺς βωμοὺς τῶν Εὐμενίδων κατὰ τοὺς πρόποδας
 τῆς ἀκροπόλεως (πρβλ. I, κεφ. 126, § 11).—ἐλαύνειν=να ἐκδιώ-
 κωσι.—προεῖπον=δημοσίᾳ ἀπήτησαν (παρὰ τῶν Ἀθ. οἱ Λακ.).
 Τοῦτο ἐγένετο καθ' ὃν χρόνον ἀπεφασίσθη ὑπὸ τῶν Λακ. ὁ πόλε-
 μος καὶ ἐγίνοντο αἱ παρασκευαί (πρβλ. I, κεφ. 126).—ἐνεκα ἐκεί-
 νου, ὁ Περικλῆς πρὸς μητρὸς (τῆς Ἀγαρίστης) κατήγετο ἐξ
 Ἀλκμεωνιδῶν οἱ Λακ. κελεύοντες τοὺς Ἀθ. να ἐκδιώξωσι τοὺς
 ἐναγεῖς ἠλπίζον ὅτι θὰ κατώρθουν ἢ να ἐξορσθῆ ὁ ἐπικίνδυνος
 αὐτοῖς Περικλ. ἢ να διαδληθῆ οὗτος παρὰ τοῖς Ἀθ. (I, κεφ. 127).
 —προηγόρευε=δημοσίᾳ ἔλεγε.—οἱ ξένος=φίλος αὐτοῦ (ἐκ φιλο-
 ξενίας). —οὐ μέντοι... γένοιτο=δὲν ἐγένετο ὅμως (τοιούτος, δηλ.
 ξένος). —ἐπὶ κακῷ τῆς πόλεως=πρὸς βλάβην τῆς πόλεως.—καὶ
 οἰκίος = καὶ τὰς οἰκίας. — ἦν ἄρα = ἄν ἴσως. — ὥσπερ καὶ τὰ
 τῶν ἄλλων, δηλ. δηώσουσι.—ἀφήσιν, ἐξαρτᾶται καὶ τοῦτο ἐκ τοῦ
 ὅτι· δὲν ἐτέθη ὅμως κατ' εὐκτικὴν, ὡς τὸ εἶη καὶ γένοιτο, ἀλλὰ

καθ' ὄριστι.—αὐτά, δηλ. τοὺς ἀγροὺς καὶ οἰκίας.—εἶναι, καθα-
ρῶς τελκ. ἀπρμφ.—ὥστε εἶναι.—καὶ μηδ...γίγνεσθαι, τὸ ἀπρμφ.
ἐκ τοῦ βούλεται τοῦ νοουμένου ἐκ τοῦ προηγόρευε.—κατὰ ταῦτα
=διὰ ταῦτα (δηλ. διὰ τὴν μὴ δῆωσιν τῶν ἀγρῶν καὶ τῶν οἰκιῶν του).

§ 2. παρήνει...ἄπερ καὶ πρότερον=ἔκαμνε τὰς αὐτὰς ἀκριβῶς
παραινέσεις, ἃς καὶ πρότερον (ὅτε δηλ. οἱ Ἄθ. ἐδίσταζον ν' ἀνα-
λάβωσι πόλεμον κατὰ τῶν Λακεδ.).—περὶ τῶν παρόντων=ἀνα-
φορικῶς πρὸς τὰς παρούσας περιστάσεις.—τὰ ἐκ τῶν ἀγρῶν, βρα-
χυλογία ἀντί: τὰ ἐν τοῖς ἀγροῖς ἐκ τῶν ἀγρῶν.—ἐσκομίζεσθαι,
δηλ. ἐς τὴν πόλιν.—ἔς τε μάχην μὴ ἐπεξιέναι=νὰ μὴ ἀντεπεξέρ-
χωνται εἰς μάχην.—ἐσελθόντας=ἀφ' οὐ εἰσεέλθωσιν.—ἤπερ=ὅπου,
ἐν ᾧ (δηλ. ναυτικῷ).—ἐξαρτύεσθαι=νὰ παρασκευάζωσι.—τὰ τῶν
ξυμμάχων(=τοὺς ξυμμάχους) διὰ χειρὸς ἔχειν=νὰ φυλάττωσιν
ἐπιμελῶς τοὺς συμμαχοὺς (μήπως δηλ. οὗτοι ἀποστατήσωσι).—
τὴν ἰσχὺν αὐτοῖς εἶναι=ὅτι ἡ ἰσχὺς των ἐξαρτᾶται.—ἀπὸ τού-
των... τῶν χρημάτων τῆς προσόδου = ἀπὸ τῆς προσόδου τῶν
χρημάτων τούτων (δηλ. τῶν συμμαχῶν).—τὰ δὲ πολλὰ τοῦ πολέ-
μου...κρατεῖσθαι=λί δὲ πλεῖσται ἐν πολέμῳ νίκαι (ὅτι) κατορ-
θοῦνται.—γνώμη καὶ χρημάτων περιουσία=διὰ φρονήσεως καὶ
ἀφθονίας χρημάτων.

§ 3-5. θαρσεῖν (=θαυρεῖν) ἐκέλ. = προέτρεπε νὰ ἔχωσι θάρ-
ρος.—προσιόντων ἕξ. τάλαντων... φόρου... τῇ πόλει=ἐπειδὴ
εἰσῆρχοντο εἰς τὴν πόλιν 600 τάλαντα ὡς φόρος = ἐπειδὴ εἰσε-
πραττεν ἡ πόλις ὡς φόρον 600 τάλαντα. "Ἐκαστον τάλαντον ἀντι-
στοιχεῖ πρὸς 6.000 δραχμὰς (ὡν ὀκταπλασία τοῦλάχιστον ἢ ἀνά-
λογος σημερινῆ ἀξία).—ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ=συνήθως.—κατ' ἐνιαυτὸν
=κατ' ἔτος.—ἀνευ τῆς ἄλλης προσόδου, δηλ. τῆς ἀπὸ δημοσίων
κτῆσεων, τελῶν, εἰσφορῶν καὶ τῶν τοιοῦτων.—ὑπαρχόντων δέ...
ἀργυρίου ἐπισήμου ἕξ. τάλαντων=ἐπειδὴ δὲ ὑπῆρχον 6.000
τάλαντα ἀργυρίου ἔχοντος νομισματικὸν σημεῖον.—ἐν τῇ ἀκρο-
πόλει, δηλ. εἰς τὸν ὀπισθόδομον τοῦ Παρθενῶνος, ἐν ᾧ ἐφυλάσ-
σεται ὁ δημόσιος θησαυρός.—τὰ γὰρ πλεῖστα... ἐγένετο, αἰτιολογεῖ
τό: ἔτι τότε = διότι ἡ ἀνωτάτη ποσότης ἀνῆλθεν εἰς 10.000
τάλαντα ἑλλείψει: τριακοσίων (ἦτοι εἰς 9,700).—ἔς τὰ προπ.—διὰ
τὰ προύλαια, διὰ τὴν κατασκευὴν δηλ. αὐτῶν.—τάλλα οἰκοδ.,
δηλ. τὸν Παρθενῶνα, τὸ ᾠδεῖον, τὸ ἐν Ἐλευσίνι: τελεστήριον.—ἔς

Ποτειδαιαν = διὰ τὴν πολιορκίαν τῆς Ποτειδαιίας. — ἀπανηλώθη = ἐγένετο δαπάνη. — χωρὶς = πρὸς τούτους, ἐκτὸς τούτων. — χρυσίου ἀσήμου καὶ ἀργυρίου... οὐκ ἐλάσσονος ἢ π. ταλ., δηλ. ὑπάρχοντος = ἐπειδὴ ὑπῆρχε χρυσίου ἄσημον (= ἄκοπον, ἄνευ νομισματικοῦ σημείου) καὶ ἀργύριον οὐχὶ ὀλιγώτερον τῶν 500 ταλάντων. — ἐν ἀναθήμασιν = ἐν ἀφιερώμασιν. — ἰδίους καὶ δημοσίους = ἰδιωτῶν καὶ τῆς πόλεως. — καὶ ὅσα ἱερὰ σκεύη = καὶ ἐν ἱεροῖς σκεύεσι, ὅσα ἦν (= ἐχρησιμοποιοῦντο). Νοσοῦνται οἱ τρίποδες, τὰ ἀγγεῖα καὶ τὰ τοιαῦτα. — περὶ τε τὰς π. καὶ τοὺς ἀγ. = διὰ τὰς πομπὰς καὶ τοὺς ἀγῶνας. — σκύλα Μηδικὰ = ἐν Μηδικοῖς σκύλοις (= λαφύροις), ὅσα ἦν (= ὑπῆρχον). Ἐνοοῦνται: ὁ ἀργυρόπους θρόνος τοῦ Ξέρξου καὶ ὁ χρυσοῦς ἀκινάκης τοῦ Μαρδονίου. — εἴ τι τοιοῦτότροπον (= παρόμοιον), δηλ. ἦν. — οἷς χρῆσασθαι αὐτοῖς, ἐκ τοῦ νοουμένου ἔλεγε = τὰ ὅποια ἔλεγε ὅτι θὰ μεταχειρισθῶσιν αὐτοί. — ἦν... ἐξειργῶνται πάντων = ἂν καθόλου ἀποκλείωνται πάντων (δὲν δύνανται δηλ. νὰ μεταχειρισθῶσι: διὰ λόγους θρησκευτικούς) ὁ Περικλῆς ἐννοεῖ τὰ ἀναθήματα, τὰ ἱερὰ καὶ τὰ τοιαῦτα. — καὶ αὐτῆς τῆς θεοῦ τοῖς περικ. χρυσοῖς = καὶ τὸν χρυσοῦν κόσμον τὸν περὶ τὸ ἄγαλμα αὐτῆς τῆς θεᾶς. Ἐννοεῖ τὸ ὑπὸ τοῦ Φειδίου ποιηθὲν χρυσελεφάντινον ἄγαλμα τῆς Ἀθηνᾶς, ὅπερ ἔχον ὕψος 40 περίπου ποδῶν εὐρίσκετο ἐν τῇ Παρθενῶν. Τὰ γυμνά μέρη τοῦ ἀγάλματος τούτου ἦσαν ἐξ ἐλεφαντίνου ὁστοῦ, ἢ δ' ἐσθῆς καὶ τὰ ἄλλα κοσμήματα ἐκ χρυσοῦ. — ἀπέφαινε = ἀπεδείκνυε. — ἔχον... σταθμὸν = ὅτι τὸ ἄγαλμα εἶχεν ὡς βάρος. — τεσσαράκοντα τάλαντα... χρυσοῦ ἀπέφθου = τεσσαράκοντα τάλαντα χρυσοῦ καθαρωτάτου. Τάλαντον ἐνταῦθα δὲν εἶναι χρηματικὴ ποσότης, ἀλλὰ βάρος· τὸ δὲ βάρος αὐτοῦ ὑπολογίζεται ὅτι ἰσοδυναμεῖ περίπου πρὸς 20 ὀκ. — καὶ περιαιρετὸν εἶναι ἅπαν, πκρατηρητέα ἢ μεταβολὴ τῆς συντάξεως: ἀπέφαινε ἔχον... εἶναι = καὶ ὅτι ἅπαν (τὸ χρυσίον) δύναται ν' ἀφαιρηθῆται (ὡς προσηλωμένον ἐπὶ τοῦ ξυλίνου ἔσωθεν σκελετοῦ). — χρησαμένους = ἀφ' οὗ μεταχειρισθῶσιν (τὸ χρυσίον τοῦ ἀγάλματος). — ἐπὶ σωτηρίᾳ = πρὸς σωτηρίαν (τῆς πόλεως). — μὴ ἐλάσσω, οὐδ. πληθ. ἄνευ ἀναφορᾶς εἰς ὠρισμένον τι οὐσιαστικόν· κατ' ἐννοίαν = δ' ἰσοῦ βάρους (δηλ. 40 ταλάντων).

§ 6 - 9. χρήμασι, βραχυλογία = διὰ τῆς ἐπιδείξεως τῶν χρηματικῶν πόρων. — ἐθάρσυνε = ἐθάρρυνε. — ὀπλίτας... τρισχ... εἶναι,

τὸ ἀπκρμφ. ἐκ τοῦ νοουμένου ῥ. ἔλεγεν = ἔλεγεν ὅτι ὑπάρχουσι 13,000 ὀπλιται. — ἄνευ τῶν ἐν τοῖς... μυρίων = ἐκτὸς τῶν 16.000, οἱ ὅποιοι εὐρίσκοντο εἰς τὰ φρούρια (τὰ ἐν τῇ Ἀττικῇ) καὶ ἀνὰ τὰς ἐπάλξεις (= ἀνὰ τὰ τεῖχη). — τοσοῦτοι = τόσοι πολλοί, δηλ. 16.000. — ἐφύλασσαν, ἀμτῶ. = φύλακες ἦσαν. — τὸ πρῶτον = κατ' ἀρχάς, δηλ. κατὰ τὰ πρῶτα 10 ἔτη τοῦ πολέμου. — ὁπότε... ἐσβάλοιεν = δσάκις εἰσέδαλλον. — ἀπὸ τε τῶν πρεσβυτάτων καὶ τῶν νεωτάτων, πρεσβύτατοι ἦσαν οἱ ὑπὲρ τὰ 50 ἔτη γεγονότες, νεώτατοι δὲ οἱ ἔφηβοι (οἱ ἀπὸ τοῦ 18-20 ἔτους). Οἱ πρεσβύτατοι καὶ οἱ νεώτατοι ἐκαλοῦντο μόνον διὰ τὴν ἄμυναν τῆς χώρας· οἱ μὲν α' διὰ τὴν φρούρησιν τῶν τευχῶν, οἱ δὲ β' διὰ τὴν φρούρησιν τῶν φρουρίων. Τὰς ὑπερορίας στρατείας ἐξήρχοντο οἱ περὶ τὰ 20 καὶ μέχρι 50 ἐτῶν ἄγοντες ἡλικίαν. — μετοίκων, γενν. διαιρτικ. τοῦ ὄσοι. Οἱ πλουσιώτατοι μόνον τῶν μετοίκων ἐστρατεύοντο ὡς ὀπλιται. — τοῦ Φαλ. τεύχους, τοῦτο συνδέει τὰς Ἀθήνας μετὰ τοῦ Φαλήρου. Τὸ Φαλ. τεῖχος καὶ τὸ βόρειον, τὸ ἐνῶνον τὰς Ἀθήνας μετὰ τοῦ Πειραιῶς, ἐγένετο ὑπὸ τοῦ Κίμωνος. Τὸ νότιον δὲ ἦ τὸ διὰ μέσου τεῖχος, ὕπερ καὶ αὐτὸ ἦγωνε τὰς Ἀθήνας μετὰ τοῦ Πειραιῶς, ἐγένετο ὑπὸ τοῦ Περικλέους. — στάδιοι, τὸ Ἀττικὸν στάδιον περιέχει 185 μέτρα. — πρὸς τὸν κύκλον = μέχρι τοῦ περιβόλου. Ὁ περίβολος τῶν Ἀθηνῶν, τὸ τεῖχος δηλ., τὸ ὅποιον περιέβαλλε τὰς Ἀθήνας χωρὶς νὰ ἐνώνη αὐτὰς μετὰ τοῦ Πειραιῶς, καθὼς καὶ ὁ περίβολος τοῦ Πειραιῶς, ἐγένετο ὑπὸ τοῦ Θεμιστοκλέους. — τὸ φυλασσόμενον, δηλ. μέρος. — ἔστι... ὁ = μέρος τι ἐπεξηγεῖται διὰ τοῦ τὸ μεταξὺ... Φαλ. = δηλ. τὸ μεταξὺ κτλ. τοῦτο ἀνήρχετο εἰς 17 στάδια. — αὐτοῦ, δηλ. τοῦ κύκλου. — τοῦ μακροῦ, δηλ. τεύχους. Νοεῖται· τὸ βόρειον τεῖχος, ὕπερ κατωτέρω κλεῖται· τὸ ἔξωθεν. — τὰ μακρὰ τεῖχη, τὸ βόρειον καὶ τὸ νότιον. — τεσσαρ. σταδίων, δηλ. ἕκαστον. — πρὸς τὸν Πειραιᾶ = μέχρι τοῦ Πειραιῶς. — τες σταδίων, δηλ. ἦν. — τὸ ἔξωθεν (δηλ. τὸ βόρειον) ἐτηρεῖτο (= ἐφυλάσσετο), διότι τὸ νότιον ὑπεστηρίζετο ὑπὸ τοῦ Φαληρικῶ. — Μουνιχία, λόφος πρὸς Α. τοῦ Πειραιῶς (νῦν Καστέλλα). — ὁ... περίβολος, δηλ. ἦν. — τὸ δ' ἐν φυλ. ὄν = τὸ δὲ φυλασσόμενον (§ 7). — ἡμισυ, δηλ. 30 σταδίων. — τούτου, δηλ. τοῦ περιβόλου. — τοῦ τε γὰρ Φαλ... ἡμισυ τούτου, κατὰ ταῦτα τὸ ὅλικόν μῆκος τῶν τευχῶν ἀνήρχετο ὅλων εἰς 235 στάδια· ἐκ τούτων δ' ἐφυλάσσοντο στάδια

148.—Ἰππέας, ἡ ἐν ἀρχῇ θέσις τῆς λέξεως πρὸς ἔμφρασιν (πρβλ. § 6 ὀπλίτας, καὶ κατωτέρω : καὶ τριήρεις).—ξὺν ἰσποτοξόταις(= ἐπίπποις τοξόταις), οὗτοι ἀνήρχοντο εἰς 200 καὶ ἐχρησίμευον ὡς πρόδρομοι, ἦτοι ἀκροβολισταί.—τοξότας, λαμβανομένους ἐκ πενестέρων πολιτῶν. Οἱ τοξόται ἐνταῦθα ἀποτελοῦσι μέρος τοῦ στρατοῦ· πρέπει δὲ νὰ διακριθῶσι τῶν Σκυθῶν τοξοτῶν, οἵτινες δοῦλοι ὄντες καθήκον εἶχον νὰ τηρῶσι τὴν εὐκοσμίαν καὶ τάξιν ἔν τε τῇ ἐκκλησίᾳ καὶ τοῖς δικαστηρίοις, καὶ ἐν τοῖς δημοσίοις τόποις καὶ τοῖς δημοσίοις ἔργοις.—πλωίμους=ἰκανὰς πρὸς πλοῦν.—καὶ οὐκ ἐλάσσω κτλ., ἀκριβέστερος προσδιορισμὸς τοῦ ταῦτα.—Πελοπον., συναπτέα ἡ γενκ. τῶ : ἡ ἐσβολή.—καθίσταντο, δηλ. οἱ Ἀθηναῖοι.—οἰάπερ εἰώθει, δηλ. λέγειν.—τοῦ περιέσεσθαι τῶ πολέμῳ=τοῦ ὅτι οὗτοι θὰ εἶναι ὑπέρτεροι (τῶν Πελοπ.) ἐν τῶ πολέμῳ.

Κεφ. 14.

ἀνεπιίδοντο, ἐμφραντικώτερον τοῦ ἀπλοῦ ἐπειθόντο· ἡ ἀνα-ἐν τῶ ῥ. ὑποδεικνύει τὴν ὑπερνίκησιν τῶν δυσχερειῶν.—ἐσεκομίζοντο, δηλ. ἐς τὴν πόλιν.—καὶ τὴν ἄλλην...ἐχρῶντο=καὶ ἐκτὸς τούτων (=καὶ τὴν ἄλλην [πρβλ. κεφ. 9, 4]) τὰ σκεύη, τὰ ὅποια ἐν τῶ οἴκῳ μετεχειρίζοντο(=τὰ οἰκιακά).—καὶ αὐτῶν...ξύλωσιν=καὶ τὴν ξύλωσιν(=τὴν ξυλείαν, ἦτοι τὰς θύρας, τὰ παράθυρα καὶ τὰ τοιαῦτα) αὐτῶν τῶν οἰκιῶν καθαιροῦντες(=ἀποσπῶντες) αὐτήν.—πρόβατα καὶ ὑποζύγια...διεπέμφαντο=τὰ ἑαυτῶν πρόβατα καὶ ὑποζύγια διέπεμφαν(=ἀπέστειλαν).—τὰς ἐπικειμένας=τὰς πλησίον (τῆς Ἀττικῆς) κειμένας.—χαλεπῶς=μετὰ δυσχερείας.—διὰ τὸ ἀεὶ εἰωθέναι τοὺς πολλοὺς=διότι οἱ πολλοὶ πάντοτε ἦσαν συνηθισμένοι.—δαιτᾶσθαι=νὰ ζῶσι.—ἡ ἀνάστασις=ἡ μετανάστασις, ὁ μετοικισμός.

Κεφ. 15.

§ 1-2. ἀπὸ τοῦ πάνυ ἀρχαίου, δηλ. χρόνου=ἐξ ἀρχαιοτάτου χρόνου.—ἐτέρων, β' ὄρος τῆς συγκρίσεως=ἡ ἐτέροις.—τοῦτο, δηλ. τὸ ἐν τοῖς ἀγροῖς δαιτᾶσθαι.—ἐς Θησέα=μέχρι τοῦ Θησέως.—κατὰ πόλεις, 12 τὸν ἀριθμὸν κατὰ τὴν παράδοσιν.—ᾧκειτο=διῳκειτο.—πρυτανεῖα=διοικητήρια.—καὶ ὁπότε μὴ...οὐ ξυνῆσαν, δηλ. οἱ πολῖται τῶν 12 πόλεων=καὶ δσάνκις δὲν ἤθελον φοδη-

θῆ, δὲν συνήρχοντο· κατ' ἔννοιαν: τότε μόνον συνήρχοντο, ὁσάκις εἶχον νὰ φοδηθῶσι τι. — βουλευόμενοι = ἔνα σκεφθῶσι. — ὡς τὸν β. = πρὸς τὸν βασιλέα· συναπτεόν τῷ ξυνῆσαν. — αὐτοὶ = μόνου των. — ἐπολέμησαν, δηλ. πρὸς τὸν βασιλέα. — αὐτῶν, συναπτεά ἢ γενκ. τῷ τινός. — ὥσπερ = καλῶς π. χ.· νοητέον τὸ β. ἐπολέμησαν. — μετ' Εὐμόλπου, ὁ Εὐμόλπος κατὰ τὸν μῦθον ἦτο υἱὸς τοῦ Ποσειδῶνος καὶ τῆς Χιόνης, βασιλεὺς τῶν Θρακῶν, ἰδρυτῆς τῶν Ἐλευσινίων μυστηρίων καὶ ἀρχηγέτης τῶν Εὐμολπιδῶν, τοῦ ἱερατικοῦ γένους τῆς Ἐλευσίνος. Ἐλθὼν ἐπὶ κεφαλῆς τῶν Θρακῶν εἰς βοήθειαν τῶν Ἐλευσινίων πολεμοῦντων πρὸς τοὺς Ἀθ. ἐπολέμησε πρὸς τὸν Ἐρεχθεά καὶ ἔπεσεν ἐν τῇ μάχῃ. — Ἐρεχθεά, βασιλέα τῶν Ἀθηνῶν. — ἐπειδὴ, χρονκ. — ἐβασίλευσε = ἐγένετο βασιλεὺς. — γενόμενος μετὰ τοῦ ξυνετοῦ (= πρὸς τῇ ξυνέσει) καὶ δυνατὸς = ὅστις ὑπῆρξεν ὄχι μόνον συνετός, ἀλλὰ καὶ δυνατός. — τὰ τε ἄλλα = καὶ κατὰ τὰ ἄλλα. — διεκόσμησε = ἐτεκτοποίησε. — ἐς τὴν νῦν πόλιν οὔσαν = ἐς τὴν νῦν οὔσαν (= εἰς τὴν σημερινήν) πόλιν (δηλ. τὰς Ἀθήνας). Ὁ προσδιορισμὸς οὗτος συναπτεόν τῷ ξυνόκησε (= ἤνωσε πολιτικῶς) πάντας. — ἐν = ἐν μόνον. — ἀποδείξας = καταστήσας. — νεμομένους = ἔν καὶ ἐκαρποῦντο. — τὰ αὐτῶν = τὰ κτήματά των. — ἀπερ καὶ πρὸ τοῦ (= πρότερον), δηλ. ἐνέμοντο. — μιᾷ πόλει ταύτῃ χρῆσθαι = νὰ ἔχωσι ταύτην τὴν πόλιν (τὰς Ἀθήνας) ὡς μίαν πόλιν (= ὡς πρωτεύουσαν τῶν 12 πόλεων). — ἀπάντων ἤδη ξυντελούντων ἐς αὐτήν = ἐπειδὴ ὅλοι: τώρα πλέον ἀνήκον πολιτικῶς εἰς αὐτήν, δηλ. ἐπλήρῳ τὸς φόρους των εἰς αὐτήν. — τοῖς ἔπειτα = εἰς τοὺς διαδόχους του. — ξυνοίκια, δηλ. ἱερά = ἑορτὴ πρὸς ἀνάμνησιν τοῦ ὑπὸ τοῦ Θησέως γενομένου συνοικισμού τῶν 12 πόλεων τῆς Ἀττικῆς καὶ τῆς ὑπαγωγῆς αὐτῶν ὑπὸ τὴν διοίκησιν μιᾶς (τῶν Ἀθηνῶν). Ἐπανηγυρίζετο αὕτη τῇ 16 Ἐκατομβαιῶνος (Ἰουλίου — Αὐγούστου). — ἐξ ἐκείνου, δηλ. τοῦ χρόνου. — τῇ θεῷ = πρὸς τιμὴν τῆς θεᾶς (δηλ. τῆς Ἀθηνᾶς). — ἑορτὴν δημοτελῆ, κτηρμ. τοῦ ξυνοίκια· δημοτελής δὲ ἑορτὴ = ἑορτὴ τελουμένη δημοσίᾳ δαπάνῃ.

§ 3-5. τὸ δὲ πρὸ τούτου = πρότερον δέ. — ἡ νῦν οὔσα = ἡ σημερινή. — πόλις, κτηρμ. — καὶ τὸ... τετραμμένον (= ἐστραμμένον, δηλ. μέρος), β' ὑποκμ. τοῦ ἦν τὸ α' εἶναι: ἡ ἀκρόπολις ἢ νῦν οὔσα. — τεκμήριον δὲ = τὸδε δὲ τεκμήριον τούτου (τοῦ ὅτι δηλ. ἡ σημε-

ρινή ἀκρόπολις καὶ τὸ ὑπ' αὐτὴν πρὸς Ν. ἐστρξιμὲνον μέρος ἦτο προτερον πόλις) ἐστὶ. — γάρ, διασαφητικός. — τὰ τῆς Ἀθηνᾶς, ἦτοι τὸ Ἐρέχθειον καὶ ὁ Παρθενών. — καὶ τὰ ἔξω, δηλ. τῆς ἀκροπόλεως ἱερά. — πρὸς τοῦτο τὸ μέρος τῆς πόλεως, δηλ. πρὸς Ν. — μᾶλλον, ὁ β' ὅρος τῆς συγκρίσεως: ἢ πρὸς ἕτερον μέρος τῆς πόλεως. — τό τε τοῦ Διὸς κτλ., ἐπεξήγησις τοῦ: τὰ ἔξω=δηλ. ὁ ναὸς τοῦ Διὸς κτλ. — τὸ τοῦ Διὸς τοῦ Ὀλυμπίου=τὸ Ὀλυμπίειον ὁ ναὸς οὗτος κείμενος πρὸς τὰ ΝΑ. τῆς ἀκροπόλεως ἤρξατο νὰ οἰκοδομηθῆται ἐπὶ Πεισιστράτου (530 π. Χ.)· μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ τὸ ἔργον ἐπὶ αἰῶνας ἔμεινεν ἡμιτελές, περὶ δὲ τὸ 164 π. Χ. Ἀντίοχος ὁ Ἐπιφανής, ὁ βασιλεὺς τῆς Συρίας, ἀνέλαβε ν' ἀποπερνώσῃ τὸν ναὸν καὶ ᾠκοδομήσατο μέγα μέρος αὐτοῦ, ἀλλ' ἀποθανὼν κατέλιπε τὸ ἔργον ἀτελές· τρεῖς αἰῶνας σχεδὸν μετὰ ταῦτα (τῷ 129 μ. Χ.) ὁ αὐτοκράτωρ Ἀδριανὸς ἀπεπεράτωσε τὸν ναὸν τοῦτον. Τοῦ ναοῦ τούτου σφίζονται νῦν 16 κίονες. — τὸ Πύθειον=ὁ ναὸς τοῦ Πυθίου Ἀπόλλωνος. Οὗτος ἔκειτο πλησίον τοῦ Ὀλυμπείου. — τὸ τῆς Γῆς, πρὸς τὰ ΝΑ. τῆς ἀκροπόλεως κείμενον. — τὸ ἐν Λίμναις Διον., αἱ Λίμναις ἦτο τόπος πρὸς τὰ ΝΑ. τῆς ἀκροπόλεως καὶ παρὰ τὸ Διονυσιακὸν θέατρον. — ᾧ=πρὸς τιμὴν τοῦ ὁποίου. — τὰ ἀρχαιότερα Διονύσια, δηλ. τὰ Ἀνθεστηρία. Ταῦτα διήρκουν τρεῖς ἡμέρας (ἀπὸ τῆς 11 μέχρι τῆς 13 τοῦ Ἀνθεστηριῶνος μηνός), ὧν ἐκάστη εἶχεν ἴδιον ὄνομα· ἐκαλεῖτο δὲ ἡ μὲν πρώτη Πιθοίγια, ἡ δὲ δευτέρα Χόες καὶ ἡ τρίτη Χύτροι. — ἐν μηνί Ἀνθ., ὁ Ἀνθεστηριῶν ἀντιστοιχεῖ περίπου πρὸς τὸ δεῦτερον δεκαπενθήμερον τοῦ Φεβρουαρίου καὶ τὸ πρῶτον τοῦ Μαρτίου. Ἔλαβε τὸ ὄνομα ἀπὸ τῶν Ἀνθεστηριῶν, ἅτινα ἤγοντο κατὰ τὴν 11, τὴν 12 καὶ 13 ἡμέραν αὐτοῦ. — ποιεῖται=ἐορτάζονται. — οἱ ἀπ' Ἀθ. Ἴωνες=οἱ καταγόμενοι ἀπὸ τῶν Ἀθ. Ἴωνες. — νομίζουσι=κατὰ συνήθειαν ἐορτάζουσι. — ταύτη=ἐν τούτῳ τῷ τόπῳ (δηλ. ἐν τῷ πρὸς Ν. τετραξιμμένῳ τῆς πόλεως). — τῇ κρήνῃ, ἀντικμ. τοῦ ἔχρῳντο. — τῶν τυράννων (δηλ. τῶν Πεισιστρατιδῶν) οὕτω σκευασάντων=διότι οἱ τύραννοι οὕτω (δηλ. με ἐννέα κρουνοὺς) κατεσκεύασαν. — Ἐννεακρούνη, ΝΑ τοῦ Ὀλυμπείου κειμένη παρὰ τῇ κοίτῃ τοῦ Ἰλίου. — φανεῶν οὐσῶν τῶν πηγῶν=ὅτε αἱ πηγαὶ ἦσαν φανεραὶ (πρὸ τῆς κατασκευῆς δηλ. τῶν κρουνῶν ὑπὸ τῶν τυράννων). — Καλλιρρόη, διὰ τὴν καλὴν ῥοὴν τοῦ ὕδατος, ἣτις διὰ τῶν κρου-

νῶν δὲν ἐγένετο αἰσθητή. — ἐκεῖνοι, δηλ. οἱ ἀρχαῖοι Ἰσθμίων. — ἐγγὺς οὔση, δηλ. τῇ ἀκροπόλει—ἐπειδὴ ἦτο (ἢ κρήνη) πλησίον τῆς ἀκροπόλεως.—τὰ πλείστου ἄξια = τὴν πλείστου ἄξιαν χρῆσιν—εἰς τὰς σπουδαιστάτας τελετάς.—ἀπὸ τοῦ ἀρχαίου, δηλ. χρόνου.—πρὸ γαμικῶν—πρὸ τῆς ἐορτῆς τῶν γάμων. Πρὸ ταύτης ἔθος ἦν νὰ λούηται ὁ γαμβρὸς καὶ ἡ νύμφη δι' ὕδατος ἐκ τῆς Καλλιρρόης κομιζομένου ὑπὸ παιδὸς ἀμφιθαλοῦς (τοῦ λουτροφόρου).—καὶ ἐς ἄλλα τῶν ἱεροῶν—καὶ εἰς ἄλλας (πλὴν δηλ. τῶν γαμικῶν) ἱεροτελεστίας.—νομίζεται—συνήθεια ὑπάρχει.—τῷ ὕδατι, δηλ. τῆς Ἐννεακρούνου κρήνης.—ταύτη—ἐν τούτῳ τῷ τόπῳ (δηλ. ἐν τῇ ἀκροπόλει).—μέχρι τοῦδε, δηλ. μέχρι τῶν χρόνων τοῦ Θουκυδ.—πόλις, ἐν ᾗ κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Θουκυδ. ἡ ἀκρόπολις ἦτο κατοικία μόνον τῶν θεῶν.

Κεφ. 16.

τῇ... αὐτονόμῳ οἰκήσει, δοτκ. τοῦ αἰτίου—διὰ τὴν ἀνεξάρτητον οἰκισιν—ἐπειδὴ κατήκησαν ἀνεξάρτητοι.—δ' οὖν (=λοιπόν), διὰ τούτου ἀναλαμβάνεται ἢ διακοπεῖσθαι διήγησις τοῦ κεφ. 14, § 2 «χαλεπῶς δ' αὐτοῖς» κτλ.». — ἐπὶ πολὺ—ἐπὶ πολὺν χρόνον.—κατὰ τὴν χώραν—πενταχοῦ ἀνὰ τὴν χώραν.—καί... γενόμενοί τε καὶ οἰκήσαντες, μετχ. αἰτιολογ. τιθέμεναι ἐκ παραλλήλου πρὸς τὴν δοτκ. τῇ... οἰκήσει = καὶ ἐπειδὴ ἐγεννήθησαν καὶ κατήκησαν.—ἐπειδὴ (χρονκ.) ξυνοικήθησαν—μετὰ τὸν συνοικισμόν.—ἐν τοῖς ἀγροῖς, συναπτεόν τῷ γενόμενοί τε καὶ οἰκ.—ὅμως, δηλ. καίπερ ξυνοικισθέντες.—οἱ πλείους, παράθεσις περιορίζουσα τὸ ὑποκμ. οἱ Ἰσθμῖοι.—τῶν ἀρχαίων καὶ τῶν ὕστερον, κατ' ἔννοιαν—ἐν τῷ ἀρχαίῳ χρόνῳ καὶ ὕστερον τὸ τελευταῖον προσδιορίζεται ἀκριβέστερον διὰ τοῦ: μέχρι τοῦδε τοῦ πολέμου—μέχρι: τοῦ παρόντος πολέμου (δηλ. τοῦ Πελοπον.).—οὐ ῥαδίως—χαλεπῶς (πρὸς κεφ. 14, § 2).—τὰς μεταναστάσεις... ἐποιοῦντο—μετανίσταντο (=μετενάστευον), δηλ. ἐκ τῶν ἀγρῶν εἰς τὴν πόλιν.—πανοικησία—μεθ' ὅλης τῆς οἰκογενείας.—ἄλλως τε καὶ ἄρτι ἀνεληφότες = καὶ μάλιστα διότι πρὸ ὀλίγου εἶχον ἀνανεώσει.—τὰς κατασκευὰς—τὰ οἰκιακὰ των σκεύη.—μετὰ τὰ Μηδικὰ = μετὰ τοὺς Περσικοὺς πολέμους.—ἐβαρύνοντο δὲ καὶ χαλ. ἔφερον, διασάφησις τοῦ: οὐ ῥαδίως

τὰς μεταν. ἐποιοῦντο=ἐλυποῦντο καὶ ἐδυσφόρουν.—καταλείποντες, μετχ. αἰτιολγ., ὡς καὶ αἱ κατωτέρω: μέλλοντες καὶ ἀπολείπων.—ἀ... ἦν... πάτρια=τὰ ὅποια εἶχον αὐτοὶ κληρονομικά.—διὰ παντός, δηλ. τοῦ χρόνου=ἀεὶ τοῦτο προσδιορίζεται ἀκριβέστερον διὰ τοῦ: ἐκ τῆς κατὰ τὸ ἀρχαῖον πολιτείας=ἀπὸ τοῦ ἀρχαίου πολιτικοῦ των συστήματος (τοῦ πρὸ τοῦ συνοικισμοῦ τοῦ Θησέως).—δίαιταν=τρόπους ζωῆς.—οὐδὲν ἄλλο, δηλ. ποιῶν.—πόλιν=πικρίδα.—ἀπολείπων, ἢ μετχ. καθ' ἕλξιν πρὸς τὸ ἕκαστος ἐτέθη ἐνικῶς ἀντὶ νὰ τεθῆ πληθυντικῶς κατὰ τὰς προηγουμένας μετχ. (καταλείποντες—μέλλοντες).

Κεφ. 17.

ἐπειδὴ, χρονκ.—καὶ παρὰ... καταφυγὴ=καὶ καταφυγὴ (δηλ. ὑπῆρχε) παρὰ (=πρὸς) τινος (τῶν) φίλων ἢ (τῶν) οἰκείων (=συγγενῶν).—τὰ ἐρῆμα=τὰ ἀνοικοδόμητα μέρη (ἐνθα φαίνεται ὅτι κκετεσκεύασαν καλύδας [πρόλ. κεφ. 52, § 2]).—τὰ ἡρῶα=τὰ εἰς τοὺς ἡρώας ἀφιερωμένα ἱερά.—τοῦ Ἐλευσινίου, τοῦ ἱεροῦ δηλ. τῆς Δήμητρος καὶ τῆς Κόρης, ὑπερῆκετο πιθανῶς ΒΑ τῆς ἀκροπόλεως.—καὶ εἴ τι ἄλλο... ἦν =καὶ ὅ,τι ἄλλο... ἦν=καὶ ὅ,τι ἄλλο τελείως ἠδύνατο νὰ κλεισθῆ.—τὸ Πελασγικόν, τοῦτο δηλοῖ οὐ μόνον τὸ ἀρχαῖον τείχος τοῦ ΒΔ μέρους τῆς ἀκροπόλεως, ἀλλὰ καὶ τὸν χῶρον τὸν ἐντὸς τούτου τοῦ τείχους περιλαμβανόμενον.—ὅ, ἔξαρτ. ἐκ τοῦ οἰκεῖν, ὑπερ ἐτέθη μετὰ τοῦ μὴ διὰ τὴν ἐν τῇ ἐπάρατον ἦν ἐνυπάρχουσαν ἔννοιαν τῆς ἀπαγορεύσεως=τὸ ὅποιον κατὰρα τις ἀπηγόρευε νὰ κατοικῶσι. Κατὰ τὴν παράδοσιν οἱ ἐνταῦθα κατοικοῦντες Πελασγοὶ ἦλθον εἰς ἐχθροπραξίας πρὸς τοὺς Ἀθ., οἵτινες διώξαντες τοὺς Πελασγοὺς κατηράσθησαν νὰ μὴ οἰκισθῆ ὁ τόπος.—τι, συναπτὸν τῇ ἀκροτελεύτιον (=τελευττικὸν μέρος τοῦ στίχου) εἰς τοῦτο προστίθεται ὡς κατγρμ. τὸ τοιόνδε.—μαντείου=χρησμοῦ.—διεκώλυε, δηλ. μὴ οἰκεῖν.—τὸ Πελ. ἀργὸν ἄμεινον, δηλ. ἐστὶ ἢ σύνταξις προσωπική: κατ' ἔννοιαν=ἄμεινόν ἐστι τὸ Π. ἀργὸν εἶναι=καλύτερον τὸ Πελ. νὰ εἶναι ἀκατοίκητον.—ὑπὸ τῆς παρ. αἰ ἀγκης=ἐνεκα τῆς παρουσίας ἀνάγκης (ἐπειδὴ δηλ. δὲν ὑπῆρχον ἐν τῇ πόλει ἄλλα: θέσεις πρὸς κατοικίαν).—ἐξωκλήθη=ἐντελῶς κατωκλήθη.—τὸ μαντεῖον τοῦναντίον ξυμβῆναι ἢ προσεδέχοντο=

ὅτι ὁ χρησιμὸς ἀντιστρόφως ἐξεπληρώθη παρ' ὅ,τι περιέμενον. Οἱ Ἄθ. δηλ. ἐπίστευον ὅτι αἱ συμφοραὶ τῆς πόλεως ἐπῆλθον διὰ τὴν παράνομον ἐνοίκησιν, ἐν ᾧ πράγματι αὐταὶ ἐπῆλθον διὰ τὸν πόλεμον, ὅστις ἐπέβαλε τὴν ἐνοίκησιν.—διὰ τὴν παράνομον, καλεῖ οὕτω τὴν ἐνοίκησιν ὡς ἀπηγορευμένην ὑπὸ τοῦ Πυθικοῦ μαντείου.—αἱ ξυμφοραὶ γενέσθαι, νοητέον τὸ δοκοῦσι ἐκ τοῦ δοκεῖ.—ἡ ἀνάγκη τῆς οἰκίσεως, δηλ. δοκεῖ γενέσθαι.—ὄν οὐκ ὀνομάζον κτλ., κατ' ἔννοιαν=ὄν οὐκ ὠνόμαζε τὸ μαντεῖον καίπερ προειδὸς μὴ κτλ.—μὴ ἐπὶ ἀγαθῷ=ἐπὶ κακῷ=ἐν κακαῖς (μόνον) ἡμέραις.—αὐτό, δηλ. τὸ Πελασγικόν.—κατοικισθησόμενον=ὅτι θὰ κατοικηθῆ.—κατεσκευάσαντο = ἠτοίμασαν κατοικίας.—ἐχώρησεν=ἐχώρησεν.—δή, ἐπιτείνει τὸ ὕστερον=ὕστερον μάλιστα.—τὰ τε μακρὰ τείχη, δηλ. τὸν χώρον τὸν περιλαμβανόμενον ἐντὸς τῶν μακρῶν τειχῶν. Περὶ τῶν μακρῶν τειχῶν βλ. ἀνωτέρω ἐν σελ. 76.—κατανεμιάμενοι=διανεύμαντες μεταξὺ τῶν.—τὰ πολλά, δηλ. μέρη.—ἄμα, ἐκτὸς δηλ. τῶν μέτρων, ἀ ἐλάμβανον οἱ Ἄθ. καὶ περὶ ὧν λόγος ἐγένετο ἐν κεφ. 14.—τῶν πρὸς τὸν πόλεμον ἦπτοντο=ἠσχολοῦντο εἰς τὰς προετοιμασίας πρὸς τὸν πόλεμον.—ἀγείροντες=συναθροίζοντες.—τῇ Πελ... ἐξαριύοντες=παρασκευάζοντες ἐπίπλουν ἑκατὸν νεῶν κατὰ τῆς Πελ. κατ' ἔννοιαν=παρασκευάζοντες 100 πλοῖα, ἵνα ἐπιπλεύσωσι κατὰ τῆς Πελ.—οἱ μὲν, δηλ. οἱ Ἄθ., ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ ἐπομένου κεφ. «ὁ δὲ στρατὸς τῶν Πελ.»—ἐν τούτῳ παρασκευῆς (=ἐν ταύτῃ τῇ παρασκευῇ) ἦσαν=ἠσχολοῦντο εἰς ταύτην τὴν προετοιμασίαν.

Κεφ. 18.

§ 1-2. προῖων=προχωρῶν.—τῆς Ἀττικῆς, ἡ γενκ. δηλοῖ τὸ ὄλον, οὐ μέρος εἶναι τὸ ἐς Οἰνόνην=ἐς Οἰνόνην τῆς Ἀττικῆς. Ἡ Οἰνὴ ἦτο φρούριον Ἀττικὸν ἐπὶ τῶν συνόρων τῆς Βοιωτίας κατὰ τὴν εἰς Θήβας ἀγούσαν ὁδόν.—πρῶτον = κατὰ πρῶτον ἢ ἀπόδοσις τούτου ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ ἐπομένου κεφ. «ἐπειδὴ μέντοι...».—ἤπερ ἔμελλον ἐσβαλεῖν (δηλ. ἐς Ἀττικὴν)=δι' ἧς ὁδοῦ προετίθεντο νὰ εἰσβάλωσιν εἰς τὴν Ἀττ. Ὁ Ἀρχ. ἠδύνατο νὰ εἰσβάλῃ καὶ διὰ τῆς συντομωτέρας ὁδοῦ τῆς ἀπ' εὐθείας ἀγούσης ἐκ Μεγάρων εἰς Ἐλευσίνα, ἀλλ' ἐπίτηδες προετίμησε τὴν

μακροτέραν ὁδόν, ἵνα δώσῃ πλείονα χρόνον τοῖς Ἀθ. πρὸς ὑποχώρησιν.—ἐκαθέζοντο, ὁ παρτι. ἔχει σημησιάν ἀορίστου=ἐστρατοπέδευσαν (δηλ. πρὸ τῆς Οἰνότης).—προσβολὰς...ποιησόμενοι=παρεσκευάζοντο ποιησόμενοι προσβολὰς (=προσβαλοῦντες) τῷ τείχει=πρερσκευάζοντο ἵνα προσβάλωσι τὸ τεῖχος.—μηχαναῖς=διὰ μηχανῶν (πολιορκητικῶν, κριῶν δηλ., καταπελτῶν κλπ.).—αὐτῷ, καὶ ἔλξιν πρὸς τὸ κτγρμ. φρουρίῳ ἀντὶ αὐτῆ (δηλ. τῆς Οἰνότης), ἕπερ ἀντικμ. τοῦ ἐχοῶντο = εἶχον αὐτήν (τὴν Οἰνόην) ὡς φρούριον.—ὁπότε πόλεμος καταλάβοι(=γένοιτο)=δσάκις ἐγένετο πόλεμος=ἐν καιρῷ πολέμου.—τάς τε οὖν προσβ. κτλ., δηλ. οἱ Λακεδ.—ἠϋτρεπίζοντο=προητοιμάζον.—καὶ ἄλλως = καὶ δι' ἄλλου ἀκόμη τρόπου (ἄχι μόνον δηλ. διὰ τῶν προετοιμασιῶν αὐτῶν πρὸς προσβολήν).—χρόνον = ἐπὶ μακρὸν χρόνον. — περὶ αὐτήν, δηλ. τὴν Οἰνόην.

§ 3-5. αἰτίαν=κτηγορίαν.—οὐκ ἐλαχίστην, λιτότης = μεγίστην.—ἀπ' αὐτοῦ = ἐξ αὐτοῦ (δηλ. τοῦ χρονοτριβῆσαι πρὸ τῆς Οἰνότης).—δοκῶν = διότι ἐφαίνετο.—ἐν τῇ ξυναγωγῇ τοῦ πολέμου=κτὰ τὴν προετοιμασίαν πρὸς τὸν πόλεμον = καθ' ὃν χρόνον προητοιμάζετο ὁ πόλεμος. — μαλακὸς εἶναι = ὅτι ἦτο οὐχὶ δραστήριος.—ἐπιτήδειος=φίλος.—οὐ παραινῶν προθ. πολεμεῖν, ἢ μετχ. αἰτιολογεῖ τό: δοκῶν καὶ ἐν τῇ ξ. κτλ.=διότι δὲν προέτρεπε μετὰ προθυμίας πρὸς πόλεμον. Ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῆς Σπάρτης ὁ Ἀρχ. εἶχεν ἀποτρέψει τοὺς Λακ. νὰ κηρύξωσι τὸν κατὰ τῶν Ἀθ. πόλεμον (πρὸλ. I, κεφ. 80 κ. ἐξ.).—ἐπειδὴ(=ὅτε) τε κτλ., ἢ ἔννοια: καθὼς τότε ἐν Σπάρτῃ κατὰ τὰς προετοιμασίας πρὸς πόλεμον ἐδεικνύετο ὀκνός, οὕτω καὶ βραδύτερον, ὅτε συνηθροίζετο ὁ στρατός.—ἢ ἐν τῷ ἰσθμῷ... γενομένη = ἢ γενομένη ἐν τῷ Ἰσθμῷ χρονοτριβῆ (πρὸλ. κεφ. 12, § 1-5). — καὶ κατὰ τὴν ἄλλην πορείαν ἢ σχολαιότης=καὶ πρὸς τούτοις (=ἄλλην· πρὸλ. κεφ. 14, § 1) ἢ κτὰ τὴν πορείαν βραδύτης.—ἢ ἐπιμονὴ καί... ἢ σχολ. διέβαλεν αὐτόν, προσωποποιεῖα=κατέστησεν αὐτὸν ὑποπτον.—μάλιστα=κτ' ἐξοχίην.—ἐπίσχεσις=χρονοτριβῆ.—ἔσεχομίζοντο, δηλ. τὰ ἐκ τῶν ἀγρῶν (πρὸλ. κεφ. 13, § 2).—ἐδόκουν=ᾔοντο=ἐνόμιζον.—ἀν... καταλαβεῖν = ὅτι ἤθελον καταλάβει.—διὰ τάχους (= ταχέως), συναπτεόν τῷ ἐπελθόντες. — ἔξω, δηλ. τῆς πόλεως· ἐπομένως = ἐν τοῖς ἀγροῖς. — εἰ μὴ διὰ

τὴν ἐκείνου μέλλησιν, βραχυλογικὴ ἔκφρασις ἀντί: εἰ μὴ ἡ ἐκείνου μέλλησις (=βραδύτης) ἐκώλυσεν. — ἐν τοιαύτῃ ὁργῇ... τὸν Ἄρ... εἶχεν=οὕτω ὠργίζετο κατὰ τοῦ Ἀρχιδάμου. — ἐν τῇ καθέδρᾳ = κατὰ τὸν χρόνον τῆς χρονοτριβῆς αὐτοῦ (πρὸ τῆς Οἰνότης). — προσδεχόμενος = ἐπειδὴ ἤλπιζε. — τοὺς Ἄθ... ἐνδώσειν τι καὶ κατοκνήσειν = ὅτι οἱ Ἄθ. θὰ ὑποχωρήσωσι κάπως καὶ ὅτι θὰ διστάσωσι. — τῆς γῆς ἔτι... οὔσης = ἐν ᾧ ἡ χώρα αὐτῶν ἦτο ἀκόμῃ ἀβλαβής. — περιδεῖν αὐτὴν τμηθεῖσαν=να ἴδωσιν ἀπαθῶς τὴν λεηλασίαν αὐτῆς. — ἀνεῖχεν, ἀμετῶ. = ἐχρονοτριβεί.

Κεφ. 19.

ἐπειδὴ, χρονκ.—μένιοι, ἀπόδοσις τοῦ πρῶτον (κεφ. 18, § 1). — πᾶσαν ἰδέαν(=πάντα τρόπον)πειράσαντες, δηλ. αὐτῆς (τῆς Οἰνότης) =δοκιμάσαντες πάντα τρόπον κατ' αὐτῆς=δοκιμάσαντες μὲ πάντα τρόπον νὰ κυριεύσωσιν αὐτήν. — ἐλεῖν, δηλ. αὐτήν. — οἱ τε Ἄθ..., ἐξκκολουθεὶ ἢ ἐξάρτησις ἐκ τοῦ ἐπειδὴ=καὶ ὅτε οἱ Ἄθ... — οὐδὲν ἐπεκηρυκεύοντο = δὲν ἔπεμπον κήρυκα πρὸς διαλλαγὴν. — οὕτω δὴ, διὰ τούτου εἰσάγεται μετ' ἐμφάσεως ἢ ἀπόδοσις τοῦ ἐπειδὴ=τότε πλέον (πρβλ. κεφ. 12, § 4). — ὀρμήσαντες=ἐκκινήσαντες. — μετὰ τὰ ἐν Πλ... μάλιστα=κατὰ τὴν ὀγδοηκοστὴν περίπου ἡμέραν μετὰ τὰ ἐν Πλαταιαῖς συμβάντα. — τοῦ θέρους καὶ τοῦ σίτου ἀκμάζοντος=ἐν τῇ ἀκμῇ τοῦ θέρους καὶ τοῦ σίτου (δηλ. περὶ τὰ τέλη τοῦ μηνὸς Ἰουνίου). — καθεζόμενοι=στρατοπεδεύσαντες. — ἔτεμον = ἐλεηλάτουν. — Ἐλευσίνα, ἐνταῦθα=τὸ Ἐλευσίνιον πεδῖον (οὐχὶ τὴν πόλιν Ἐλευσίνα). — τὸ Θριάσιον πεδῖον, τοῦτο ἔκειτο Α. τοῦ Ἐλευσίνιου πεδίου· ὠνομάζετο δὲ οὕτω ἐκ τῆς Θριάς, τοῦ δήμου τῆς Ἀττικῆς. — τροπὴν... τῶν Ἄθ... ἐποιήσαντο = ἐτρέψαντο (=ἔτρεψαν εἰς φυγὴν)τοὺς Ἄθ. ἱππέας. — περὶ τοὺς Ῥεῖτους κ.= περὶ τοὺς καλουμένους Ῥεῖτους. Οἱ Ῥεῖτοι ἦσαν δύο μικραὶ ἀλμυραὶ λίμναι παρὰ τὴν ἱερὰν ὁδόν, τὴν ἄγουσαν ἀπὸ Ἐλευσίνος εἰς Ἀθήνας· ἐχρησίμευόν ποτε ὡς ὄριον τῶν Ἄθ. καὶ Ἐλευσινίων. — τὸ Αἰγάλεων ὄρος, τὸ κείμενον ἀντικρὺ τῆς Σαλαμῖνος καὶ χωρίζον τὸ Ἀθηναϊκὸν πεδῖον ἀπὸ τοῦ τῆς Ἐλευσίνος. Νῦν βουνὸ τοῦ Σκαραμαγαῶ. — Κρωπειᾶς, δήμου τῆς Ἀττικῆς μετὰ τὸ Πάρνηθος καὶ Αἰγάλεω. — ἔως=ἔως ὅτου. — Ἀχαρνάς, νῦν Μενίδι. — τῶν δήμων καλουμένων=ἐκ τῶν καλουμένων δήμων. Οἱ ἄττικοί

δῆμοι κατ' ἀρχὰς ἦσαν 100, εἶτα δὲ βαθμιαίως ἕνεκα τῆς αὐξήσεως τοῦ πληθυσμοῦ ἢ καὶ ἄλλων λόγων ηὐξήθησαν εἰς 174.—ἐς αὐτόν, δηλ. τὸν χῶρον· ἐπομένως—ἐς Ἀχαρνάς.—χρόνον πολὺν—ἐπὶ πολὺν χρόνον.—ἔμμεϊναντες = παραμείναντες.—ἔτεμον, δηλ. αὐτόν (τὸν χῶρον).

Κεφ. 20.

γνώμη τοιαύτη—μὲ τὸν ἐξῆς σκοπὸν· ἐπεξηγεῖται διὰ τοῦ ἐν § 2: «τοὺς γὰρ Ἀθην. ἤλιπιζεν κτλ.»—τὸν Ἀρ.... ὡς ἐς μάχην τάς. μεῖναι—ὅτι ὁ Ἀρχίδαμος παραταχθεὶς ὡς πρὸς μάχην ἔμεινε.—ἐς τὸ πεδίον, συναπτόεν τῷ οὐ καταβῆναι—ὅτι δὲν κατέβη εἰς τὴν πεδιάδα.—ἐκείνη τῇ ἐσβολῇ, δοτκ. τοῦ χρόνου—κατ' ἐκείνην τὴν ἐσβολὴν (ἐν ἀντιθέσει πρὸς ἄλλας μεταγενεστέρas ἐισβολάς, καθ' ἃς κατέβη ὁ Ἀρχ. εἰς τὴν πεδιάδα).—τοὺς γὰρ Ἀθ. ἤλιπιζε... ἴσως ἂν ἐπεξ. καί... οὐκ ἂν... τιμηθῆναι—ἤλιπιζε δηλ. ὅτι οἱ Ἀθ. ἴσως ἤθελον ἀντεπεξέλθει (κατὰ τῶν Λακ.) καὶ δὲν ἤθελον ἀνεχθῆναι ἐν λεηλατηθῆναι ἢ χῶρα (αὐτῶν):—ἀκμάζοντας νεότητι πολλῇ—ἐπειδὴ ἴσχυον διὰ πολυαριθμοῦ νεότητος (πρβλ. κεφ. 8, § 1).—καὶ παρεσκευασμένους—καὶ ἐπειδὴ ἦσαν πρερσκευασμένοι.—ὡς οὐπω πρότερον—καθὼς οὐδέποτε πρότερον (δηλ. πρερσκευασμένοι ἦσαν).—αὐτῷ... οὐκ ἀπήντησαν—δὲν ἀντεπεξῆλθον κατ' αὐτοῦ.—ἐς Ἐλευσίνα—ἐς τὸ Ἐλευσίνιον πεδίον (πρβλ. κεφ. 19, § 2).—πεῖραν ἐποιεῖτο (= ἐδοκίμαζε), ἐκ τούτου ἐξερτ. ἢ πλαγία ἐρωτημ. πρότεις: εἰ ἐπεξίσαιεν—ἂν θὰ ἀντεπεξέλθωσιν.—καθήμενος, προσδιόριζει τροπικῶς τὸ πεῖραν ἐποιεῖτο.—ἅμα μὲν... ἅμα δὲ—ἄφ' ἐνόμισεν... ἄφ' ἐτέρου δέ.—αὐτῷ, δηλ. τῷ Ἀρχ.—ἐπιτήδειος... ἐν στρατοπεδεῦσαι—κατάλληλος πρὸς στρατοπέδευσιν.—ὄντες—ἀποτελοῦντες.—τῆς πόλεως—τῆς πολιτείας (τῶν Ἀθηναίων).—οὐ περιόψεσθαι... διαφθαρέντα—ὅτι δὲν θὰ ἴδωσιν ἀπαθῶς τὴν καταστροφὴν.—ὀρμήσειν, μεταβτκ.—ὅτι θὰ παρορμήσωσιν.—τοὺς πάντας—δλους ὁμοῦ (τοὺς Ἀθ.).—εἰ... μὴ ἐπεξέλθοιεν—ἐὰν δὲν ἤθελον ἀντεπεξέλθει.—ἐκείνη τῇ ἐσβολῇ, πρβλ. ἀνωτέρω § 1.—ἀδεέστερον—ἀφροώτερον.—ἐς τὸ ὕστερον—κατόπιν.—τεμῖν καί... χωρήσεται, ἐκ τοῦ ῥ. ἐνόμιζε, ὅπερ νοητέον ἐκ τοῦ ἐδόκουν—ἐνόμιζεν ὅτι θὰ λεηλατήσῃ καὶ ὅτι θὰ προχωρήσῃ.—τὴν πόλιν, δηλ. τὰς Ἀθήνας.—τοὺς γὰρ Ἀχαρ...

οὐχ... ἔσεσθαι ἐκ τοῦ νοουμένου ἐνόμιζε=διότι ἐνόμιζεν ὅτι οἱ Ἀχ. δὲν θὰ εἶναι πρόθυμοι.—ὁμοίως, καθὼς δηλ. ὑπὲρ τῆς ἑαυτῶν γῆς.—ὑπὲρ τῆς τῶν ἄλλων, δηλ. γῆς.—στάσιν... ἐνέσεσθαι τῇ γνώμῃ=ὅτι θὰ ὑπάρξῃ διαφωνία ἐν τῇ γνώμῃ (δηλ. τῶν Ἀθηναίων)· κατ' ἔννοιαν = ὅτι καὶ αὐτοὶ οἱ Ἀθ. θὰ διχογνωμήσωσι (ὡς πρὸς τὴν μάχην δηλ.).—τοιαύτη διανοία=μὲ τοιοῦτον σκοπόν.

Κεφ. 21.

§ 1-2. μέγρι οὐ=ἐν ὄσφ.—ὁ στρατός, δηλ. τῶν Λακεδ.—καὶ τινα ἐλπίδα εἶχον = εἶχον ἀκόμη (=καὶ) ἐλπίδα τινα.—ἐς τὸ ἐγγυτέρω=ἐγγύτερον (δηλ. τῆς πόλεως τῶν Ἀθηνῶν).—αὐτοὺς (δηλ. τοὺς Λακ.) μὴ προϊέναι= ὅτι αὐτοὶ δὲν θὰ προχωρήσωσιν.—μεμνημένοι καὶ Πλλ... ὅτε (=ὅτι)... ἀνεχώρησε, πρόληψις ἀντί: μεμνημένοι ὅτι καὶ Πλειστοάναξ... ἀνεχώρησε=ἐνθυμούμενοι ὅτι καὶ ὁ Πλειστοάναξ... ἀνεχώρησε.—τῆς Ἀττ. ἐς Ἐλευσίνα=ἐς Ἐλ. τῆς Ἀττικῆς.—Θριῶζε, ἐξ ἀρχαίου τύπου Θριῶ ἀντί Θριάζε (ὡς Ἀθήναζε, Θήβαζε) ἐκ τοῦ Θριᾶ· κατ' ἔννοιαν= εἰς τὸ Θριάσιον πεδῖον (περὶ οὗ βλ. ἀνωτέρω ἐν κεφ. 19, § 2).—στρατῶ = μετὰ στρατοῦ. — πρὸ τοῦδε τοῦ πολ. τέσ . . . ἔτεσι = 14 ἔτη πρὸ τοῦ παρόντος πολέμου (ἦτοι τῷ 446 π. X.).—πάλιν, συναπτεόν τῷ ἀνεχώρησε.—ἐς τὸ πλεῖον=περσιτέρω.—δή, ἐπιτείνει τὸ διὸ=διὰ τοῦτο ἀκριβῶς.—ἡ φυγὴ αὐτῷ ἐγένετο, περίφρασις ἀντί: αὐτὸς ἔφυγεν (=ἐξωρίσθη).—δόξαντι=ἐπειδὴ ἐφάνη.—χρήμασι πεισθῆναι, δηλ. ὑπὸ τῶν Ἀθ. ἀναχωρήσαι= ὅτι διὰ χρημάτων ἐπεισθη ὑπὸ τῶν Ἀθ. ν' ἀναχωρήσῃ.—ῥπειδῆ, χρνκ.—περὶ Ἀχαρνάς . . . ἀπέχοντα = περὶ Ἀχαρνάς ὄντα καὶ ἀπέχοντα.—τῆς πόλεως, δηλ. τῶν Ἀθηνῶν.—ἐξήκοντα σταδίους, πύσας ὄρας:—οὐκέτι ἀνασχετὸν ἐποιοῦντο=δὲν ἐθεώρουν πλέον (τοῦτο) ὑποφερτόν. — αὐτοῖς, συναπτεόν τῷ δεινὸν ἐφαίνετο, ᾧ συναπτεόν καὶ τὸ ὡς εἶκος (δηλ. ἐστι) = καθὼς φυσικὸν εἶναι.—γῆς τεμν. ἐν τῷ ἐμφανεῖ = ἐπειδὴ ἐλεηλατεῖτο χώρα φανερώς (=πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν των).—οὔπω ἐωράκεσαν = δὲν εἶχον ἴδει ἀκόμη.—πλήν (ἐπίρ.) τὰ Μηδικὰ = ἐκτὸς ἐπὶ τῶν Μηδικῶν (ὅτε παρόμοια συνέδησαν).—ἐδόκει=ἐφαίνετο καλόν. — μὴ περιορᾶν, δηλ. γῆν τεμνομένην.

§ 3. κατὰ ξυστάσεις τε γινν.—λοιπὸν (= τε) συνκροιζόμενοι καθ' ὁμάδας. — ἐν πολλῇ ἔριδι ἦσαν, δηλ. πρὸς ἀλλήλους. — οἱ μὲν. . . οἱ δέ, παράθεσις κατ' ἐπιμερισμὸν εἰς τὸ ὑποκμ. τοῦ ἦσαν.— κελεύοντες... οὐκ ἔωντες, μετχ. ἀτιλγκ. — τινες, προσετέθη εἰς τὸ οἱ δὲ πρὸς ἐξερσιν τῆς ἀοριστίας (πρβλ. κεφ. 4, § 4).— χρησμολόγοι, περὶ τούτων βλ. κεφ. 8, § 2.— παντοίους=παντὸς εἶδους (δηλ. ὡς πρὸς τὴν ἔκδοσιν τοῦ πολέμου).— ὧν ἀκροᾶσθαι ἕκαστος ὄργητο (τοῦ ῥ. ὄργῳ)=οὓς ἕκαστος σφόδρα ἐπόθει ν' ἀκούη.—παρὰ σφίσιν αὐτοῖς οὐκ ἔλ. (=μεγίστην) μοῖραν εἶναι τῶν Ἄθ.=ἔτι εἰς αὐτοὺς ὑπάρχει μέγιστον μέρος τῶν Ἄθ. κατ' ἔννοιαν = ἔτι αὐτοὶ ἀποτελοῦσι τὸ μέγιστον μέρος τῆς πολιτείας τῶν Ἄθ. (πρβλ. κεφ. 20, § 4 «μέγα μέρος ὄντες τῆς πόλεως»).— ὧς=ἐπειδὴ.—ἐνήγον = παρεκλίνου. — ἀνηρέθιστο=εἶχε περιέλθει εἰς ἀγανάκτησιν.—τὸν Π. ἐν ὄργῃ εἶχον = ὄργιζοντο (δηλ. οἱ πολιτῆι) τῷ Περ.—ὧν=τούτων, ἄ.—πρότερον, συνκπτέον τῷ παρήνεσε. Νοεῖται ὁ χρόνος ὁ πρὸ τῆς ἐκρήξεως τοῦ πολέμου (ἔτε ὁ Περ. εἶχε συμβουλεύσει τοὺς Ἄθ. νὰ μὴ ταράσσωνται ἐν περιπτώσει δηλώσεως τῆς χώρας των ὑπὸ τῶν Λακ.).—ἐκάκισον=κατηγόρου. — ὅτι... οὐκ ἐπεξάγοι=διότι δὲν ἀντεπεξέρχεται.— αἰτιὸν τε σφ. κτλ., δηλ. αὐτὸν εἶναι=ἔτι αὐτὸς εἶναι αἷτιος εἰς αὐτούς.—ὧν, καθ' ἕλξιν ἀντί : ἄ.

Κεφ. 22.

§ 1. αὐτοὺς πρὸς τὸ παρὸν χαλεπ.=ἔτι αὐτοὶ ἠγανάκτου. διὰ τὴν παρούσαν κατάστασιν τῶν πραγμάτων.— τὰ ἄριστα=τὰ ὠφελιμώτατα.— ὀρθῶς γινώσκειν=ἔτι ἔχει ὀρθὴν γνώμην.— περὶ τοῦ μὴ ἐπεξίναί=ὡς πρὸς τὴν μὴ ἐξοδον.—ἐκκλησίαν οὐκ ἐποίησε, τὸ δικαίωμα τοῦ συναγεῖν τὴν ἐκκλησίαν εἶχον οἱ πρυτάνεις· ἀλλὰ καὶ ὁ στρατηγὸς εἶχε τὸ δικαίωμα τοῦτο (πρβλ. κεφ. 59, § 3).—ξύλλογον = συνάθροισιν (οἱ ἀνδρήποτε οὐχὶ κατὰ νόμον ὠρισμένην, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν νόμιμον συνάθροισιν, τὴν ἐκκλησίαν). Ἄλλαχοῦ ὡς ἐν βιβλ. I, κεφ. 67, § 3, ξύλλογος = ἐκκλησία (πρβλ. καὶ κεφ. 59 § 3, ἔνθα ξύλλογος = ἐκκλησία σύγκλητος [=ἐκτακτος]).— τοῦ μή... τι... ἐξαμαρτεῖν=ἵνα μὴ διαπράξωσι σφάλμα τι.— ὄργῃ μᾶλλον ἢ γνώμῃ ξυνελθόντας (=εἰ ξυνέλθοιεν)=ἐὰν ἤθελον συνέλθει (εἰς

ἐκκλησίαν ἢ εἰς συνάθροισιν) μὲ ἐξέψιν μαλλόν ἤ μὲ (ἤσυχον) σκέψιν. — τὴν τε πόλιν ἐφύλασσε, ἐκ τῶν ἐξώθεν δηλ. κινδύνων. — δι' ἡσυχίας... εἶχε, δηλ. τὴν πόλιν ⇒ ἐτήρει ἤσυχον τὴν πόλιν, δηλ. ἀνεχαίτιζεν αὐτὴν ἀπὸ ἀσυνήθων ἐπιχειρήσεων. — μάλιστα ὅσον ἡδύνατο = ὅσον ἡδύνατο περισσότερον (δηλ. δι' ἡσυχίας ἔχειν).

§ 2-3. ἱππέας μέντοι, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰ προειρημένα προφυλακτικὰ μέτρα : «τὴν τε πόλιν ἐφύλασσε... καὶ δι' ἡσυχίας... εἶχεν». — ἀεὶ = διαρκῶς· συναπτόν τῷ ἐξέπεμπε. — τοῦ μὴ προδρομοῦς... κακουργεῖν = ἵνα μὴ πρόδρομοι εἰσπίπτοντες ἀπὸ τοῦ στρατοῦ (τῶν Λακεδ.) εἰς τοὺς ἀγρούς... βλάβωσιν (αὐτούς). Οἱ πρόδρομοι ἦσαν φίλοι στρατιῶται χρησιμεύοντες ὡς πρόσκοποι. — βραχεῖα = ἀσήμαντος. — ἐν Φρυγίῳ (ὄνομαστ. Φρύγια), θέσει κειμένη κατὰ τοὺς ΒΑ. πρόποδας τοῦ Αἰγάλεω. — τῶν τε Ἄθ. τέλει ἐνὶ τῶν ἱππέων = ἐνὶ τέλει τῶν ἱππέων τῶν Ἄθ. Τέλος = τάγμα (ἄγνωστον ἐκ πόρων ἱππέων ἀποτελούμενον). — μετ' αὐτῶν, δηλ. τῶν Ἄθ. — οὐκ ἔλασσον εἶχον = δὲν ἐφάνησαν κατώτεροι — μέχρι οὗ... τροπὴ ἐγένετο αὐτῶν = ἕως οὗ αὐτοὶ (δηλ. οἱ Ἄθ. καὶ οἱ Θεσσαλοὶ) ἐτρέπησαν εἰς φυγὴν. — προσβοηθησάντων τοῖς Βοιωτοῖς τῶν ὀπλιτῶν = ἄρ' οὐ ἦλθον εἰς βοήθειαν τῶν Βοιωτῶν οἱ ὀπλιταί. — ἀνείλοντο... αὐτούς... ἀσπόνδους = ἀνέσυραν αὐτούς (δηλ. τοὺς φονευθέντας) πρὸς ταρῆν ἀνευ συνθηκῶν. Τὸ ἀνελέσθαι τοὺς νεκροὺς ἀσπόνδους ἦτο ἀπόδειξις ὅτι οἱ Ἄθ. δὲν ἠττήθησαν ἐντελῶς. Ἡ ἀντιθετος φράσις ἀποδίδοναί τοὺς νεκροὺς ὑποσπόνδους (πρὸ βλ. I, κεφ. 63, § 3 — II, κεφ. 6, § 1). — τροπαῖον ἐστήσαντο εἰς ἐνδειξὴν τῆς νίκης των. Περὶ τοῦ τροπαίου βλ. I, κεφ. 30, § 1. — κατὰ τὸ παλ. ξυμμαχικὸν = κατὰ τὴν παλαιὰν ξυμμαχίαν = συνεπέα τῆς παλαιᾶς συμμαχίας (τῶν Θεσ. μετὰ τῶν Ἄθ.). Ἡ παλαιὰ συμμαχία τῶν Ἄθ. μετὰ τῶν Θεσ. ἐγένετο διὰ τὴν ἐξῆς αἰτίαν: Οἱ Λακ. κατὰ τὴν πολιρκίαν τῆς Ἰθώμης εἶχον καλέσει τοὺς Ἄθ. εἰς βοήθειαν (τῷ 461), ἀλλὰ φοβούμενοι, μὴ οὗτοι ἐνωθῶσι μετὰ τῶν ἐπαναστατῶν, ἀπέπεμψαν αὐτούς τὴν ἀποπομπὴν ταύτην θεωρήσαντες ὡς προσβολὴν οἱ Ἄθ. ἔλυσαν τὴν μετὰ τῶν Μακεδ. ἐπὶ τῶν Μηδικῶν συμμαχίαν καὶ ἐγένοντο σύμμαχοι τῶν Ἀργείων καὶ Θεσσαλῶν, τῶν ἐχθρῶν τῆς Σπάρτης. — Κραννώνιοι, κάτοικοι τῆς Κραννώνος, πόλεως τῆς ἐν Θεσσαλίᾳ Πελαγονιώτιδος. — Πυράσιοι, κάτοικοι τοῦ Πυράσου, πόλεως τῆς ἐν

Θεσσαλίᾳ Φθιώτιδος. — Γυρτώνιοι, κάτοικοι τῆς Γυρτώνος, πόλεως τῆς ἐν Θεσσαλίᾳ Πελαγονιώτιδος. — Φεραῖοι, κάτοικοι τῶν Φερῶν, πόλεως ἐν Θεσσαλίᾳ. — ἀπὸ τῆς στάσεως ἑκάτερος = ἑκάτερος ὑπὸ τῆς πολιτικῆς του μερίδος (ἀποσταλεῖς). Ἐν Λαρίσῃ ὑπῆρχον δύο πολιτικαὶ μερίδες (=στάσεις), ἡ δημοκρατικὴ καὶ ἡ ὀλιγαρχικὴ· ἑκατέρα δὲ τούτων ἔπεμψε καὶ ἴδιον στρατηγὸν τοῦ πρὸς βοήθειαν τῶν Ἀ⁴. ἀποσταλέντος στρατοῦ.

Κεφ. 23.

ἄραντες, ἀμετῶ. = ὀρμηθέντες = ἐκκινήσαντες (πρόβλ. κεφ. 12, § 4). — τῶν δ. τινὰς ἄλλους = ἄλλους τινὰς τῶν δήμων (ἦτοι τοὺς δήμους Κηφισίαν, Οἶον καὶ Ἀφίδνας). — τῶν μεταξὺ... ὄρους = τῶν κειμένων μεταξὺ τῆς Πάρνηθος καὶ τοῦ ὄρους Βριλησσῶ. Ἡ Πάρνης (νῦν Ὀξιά) καὶ ὁ Βριλησσὸς (νῦν Πεντελικὸν) εἶναι ὄρη ὑψούμενα κατὰ τὸ ΒΔ μέρος τῆς Ἀττικῆς. — ὄντων δὲ αὐτῶν ἐν τῇ γῆ = ἐν ᾧ δὲ αὐτοὶ (δηλ. οἱ Πελ.) εὕρισκοντο ἐν τῇ γῆ (δηλ. τῇ Ἀττικῇ). — ἄσπερ παρορκευάζοντο = εἰς τὴν πικρασκευὴν τῶν ὀπείων ἐνησχολοῦντο ἤδη πρὸ πολλοῦ (πρόβλ. κεφ. 17, § 4). — χιλίους ὀπλίτας, ἐπομένως πόσοι ὀπλιταὶ ἐπέβαινον ἐπὶ ἑκάστης νεῶς: — ἐστρατήγει, ὁ στόλος, ὡς καὶ ὁ κατὰ ξηρὰν στρατός, διψοκίετο ὑπὸ ἐνὸς ἢ πλείονων στρατηγῶν. Τὸ πλήρωμα ἑκάστης νεῶς ἀπετελεῖτο α') ἐκ τῶν ἐπιβατῶν, οἵτινες ἦσαν ὀπλιταὶ 10 περίπου ἐν ἑκάστη νηί, τεταγμένοι πρὸς τὸν πόλεμον, πρὸς τε τὰς ἐπιθέσεις καὶ τὴν ἄμυναν, β') ἐκ τῶν ἐρετῶν, ναυτῶν ἢ ναυβατῶν καλουμένων, οἵτινες ἐκωπηλάτουσαν ἐν τρισὶν ἐπαλλήλοις σειραῖς καθήμενοι· κατειχον δ' ἐν ἑκάστη τριήρει τὴν μὲν ἀνωτάτην θέσιν οἱ 62 θρανίται, τὴν μέσην 54 ζυγίται καὶ τὴν κατωτάτην 54 θαλαμίται, καὶ γ') ἐκ τῶν ἐμπείρων τῆς ναυτικῆς τέχνης, ἦτοι ἐκ τοῦ κυβερνήτου, τοῦ πρηνέως, τοῦ κελευστοῦ, τριῶν πεντηκοντάρχων καὶ ἐνὸς ἢ δύο ναυπηγῶν. Τοῦ πληρώματος ἦρχεν ὁ τριήραρχος. — περιέπλεον, δηλ. περὶ τὴν Πελοπ. — χρόνον... ὅσου = χρόνον τοσοῦτον, ὅσου = ἐπὶ τοσοῦτον χρόνον, ἐφ' ὅσον. Οἱ Πέλ. ἔμειναν ἐν τῇ Ἀττικῇ ἐπὶ ἕνα περίπου μῆνα. — διὰ Βοιωτῶν = διὰ τῆς Βοιωτίας. — οὐχ ἤπερ ἐσέβαλον (δηλ. ἐς Ἀττικὴν) = οὐχ: διὰ τῆς ὁδοῦ, δ' ἦς εἰσέβαλον (πρόβλ. κεφ. 18, §

1). — παριόντες Ὀρωπὸν = παρελθόντες τὸν Ὀρωπὸν (κείμενον ἐν τοῖς ὄροις Ἀττικῆς καὶ Βοιωτίας). — τὴν γῆν, ἀντικμ. τοῦ ἐδῆσαν. — τὴν Γραϊκὴν καλ., ἐκ τοῦ ἀρχαιοτάτου ὀνόματος τοῦ Ὀρωποῦ Γραῖα καὶ τῶν κατοίκων Γραῖς.

Κεφ. 24.

αὐτῶν, δηλ. τῶν Πελοποννησίων. — δῆ=ἀπὸ τοῦδε. — διὰ παντὸς τοῦ πολέμου = κατὰ τὴν διάρκειαν ὅλου τοῦ πολέμου (καὶ οὐχὶ μόνον ἐν χρόνοις, καθ' οὓς οἱ πολέμιοι ἦσαν ἐν τῇ χώρᾳ). — ἀπὸ τῶν ἐν τῇ ἀκρ. χρημάτων, δηλ. ἀπὸ τῶν 6.000 ταλάντων (πρβλ. κεφ. 13, § 3 «ὑπαρχόντων ἐν τῇ ἀκρ. ἑξακισχιλίων ταλάντων»). — ἔδοξεν αὐτοῖς ἐξαίρετα ποιησαμένοις (= ἔξελομένοις) = ἀπεφάσισαν αὐτοὶ ἀφ' οὗ λάθωσι. — χωρὶς θέσθαι καὶ μὴ ἀναλοῦν = νὰ θέσωσι χωριστὰ (δηλ. ἀπὸ τῶν ἄλλων χρημάτων) καὶ νὰ μὴ δαπνωσιν. — ἀπὸ τῶν ἄλλων, δηλ. χρημάτων. — ἦν... εἶπη ἢ ἐπιψηφίσθη = ἐάν τις προτείνῃ ἢ τὴν πρότασιν θέσῃ εἰς ψηφοφορίαν ὁ προτείνων πρότερον τινὰ παρέδιδε ταύτην ἑγγραφον εἰς τὸν προεδρεύοντα τῆς ἐκκλησίας ἐπιστάτην τῶν πρυτάνεων, ὅστις ἔθετε ταύτην εἰς ψηφοφορίαν (= ἐπεψήφισεν). — κινεῖν τὰ χρ. = νὰ ἐγγίξωσι τὰ χρήματα. — ἐς ἄλλο τι = δι' ἄλλο τι = πρὸς ἄλλην τινὰ χρῆσιν. — ἦν μὴ = ἐκτὸς ἐάν. — νηίτη στρατῶ = ναυτικῶ στρατῶ. — θάν. ζημίαν ἐπέθεντο (= ἐπέθεσαν) = ἐπέδελον ὡς τιμωρίαν τὸν θάνατον. — μετ' αὐτῶν, δηλ. τῶν χιλίων ταλάντων. — ἐξαιρέτους ἐποιήσαντο, ἐνταῦθα = ἐξέλεξαν. — κατὰ τὸν ἐν. κτλ., ἐπεξήγησις τοῦ προηγουμένου = δηλ. καθ' ἕκαστον ἔτος κτλ. — τριηράρχους αὐταῖς (= δι' αὐτάς), ὁ τριηράρχος ἐξώπλιζε κενὴν τριήρη διδομένην ὑπὸ τῆς πόλεως καὶ δίδκει αὐτήν, τῆς πόλεως καταβλαλούσης μόνον τὸν μισθὸν τοῦ πληρώματος. Ἡ ὑπὸ τοῦ τριηράρχου καταβαλλομένη δαπάνη ἦτο 40-60 μνῶν. — ὧν (δηλ. τριήρων) μὴ χρῆσθαι μηδεμιᾶ, τὸ ἀπρφ. ἐκ τοῦ νοουμένου ῥ. ἔδοξε = καὶ ἀπεφάσισαν καμμίαν ἀπὸ αὐτὰς τὰς τριήρεις νὰ μὴ μεταχειρίζονται. — περὶ τοῦ αὐτοῦ κινδ., δηλ. ἦν οἱ πολέμιοι νηίτη στρατῶ ἐπιπλέωσι τῇ πόλει κτλ. — ἦν δέη, δηλ. χρῆσθαι αὐταῖς.

Κεφ. 25.

§ 1-2. οἱ δ' ἐν ταῖς... Ἀθην., πρβλ. κεφ. 23, § 2-3. — προσβεβηθηκότες = οἷτινες εἶχον ἔλθει εἰς βοήθειαν. — τῶν ἐκεῖ (= ἐν

ἐκείνοις τοῖς παραλίοις) συμμάχων, δηλ. τῶν ἐν Ναυπάκτῳ Μεσσηνίων καὶ Ἀκαρνανῶν (πρὸλ. κεφ. 7, § 3 καὶ κεφ. 9, § 4).— ἄλλα, σύστοιχον ἀντικμ. τοῦ ἐκάνουν=ἄλλας βλάβας προυξένουν.— Μεθώνην τῆς Λακωνικῆς, ἢ Μεθώνη ἀνήκει κυρίως τῇ Μεσσηνίᾳ καὶ οὐχὶ τῇ Λακωνικῇ· ἀλλὰ τὸ ὄνομα Λακωνικὴ ἀπεδόθη καὶ εἰς τὴν Μεσσηνίαν μετὰ τὴν ὑποταγὴν αὐτῆς.— ἀποβάντες, δηλ. ἐκ τῶν νεῶν.— ὄντι ἀσθ. καὶ ἀνθρ. (δηλ. πολλῶν) οὐκ ἐνότων=ὄντι ἀσθενεῖ καὶ οὐκ ἔχοντι ἀνθρώπους πολλοὺς=τὸ ἕποισον ἦτο ἀσθενὲς καὶ δὲν εἶχε πολλοὺς ἀνθρώπους (πρὸς φύλαξιν)· ἢ β' πρότασις προσδιορίζει σαφέστερον τὴν α'.— Βρασίδης, κατ' αὐτοῦ ἀπειλήσαντος τῷ 424 νὰ καταλάβῃ τὴν Ἀμφίπολιν ἐστάλη ὁ Θουκυδίδης (βλ. εἰσαγ. ἐν σελ. 49).— φρουράν, ἐνταῦθα= στρατόν.— αἰσθόμενος, δηλ. τὸν κίνδυνον τῆς Μεθώνης.— τοῖς ἐν τῷ χωρίῳ= τοῖς ἐν Μεθώνῃ.— διαδραμῶν τὸ . . . στρατόπεδον=ἀφ' οὗ διήλθε δρομαίως διὰ μέσου τοῦ στρατοῦ τῶν Ἀθην. — πρὸς τὸ τεῖχος τετρ.=ἔχων ἐστραμμένην τὴν προσοχὴν του εἰς τὸ τεῖχος=ἀπησχολημένον περὶ τὰς ἐργασίας τῆς προσβολῆς τοῦ τεύχους.— ὀλίγους τινάς, συναπτόεν τῷ τῶν μεθ' ἑαυτοῦ.— ἐδρομῆ=ἐσβολῇ.— περιεποίησε=διέσφεν.— ἀπὸ τούτου, ἢ ἀπὸ= ἕνεκα.— πρῶτου (δηλ. ὄντος) τῶν κατὰ τὸν π. (δηλ. τολμημάτων) = ὕπερ ἦτο πρῶτον ἐκ τῶν τολμημάτων τῶν (δειχθέντων ὑπὸ τοῦ Βρασίδου) κατὰ τοῦτον τὸν πόλεμον.— ἐπηνέθη, δηλ. διὰ δημοσίου ψήφισματος.

§ 3-5. ἄραντες, δηλ. τὰς ἀγκύρας· ἐπομένως=ἀποπλεύσαντες.— σχόντες ἔς = ἀποβιβάσθέντες εἰς.— Φειάν, νῦν Κατάκωλον.— προσβ. . . τριακοσίους λογάδας. . . ἐκράτησαν=ἐνίκησαν τριακοσίους ἐπιλέκτους, οἵτινες ἦλθον πρὸς βοήθειαν.— τῶν ἐκ τῆς κοίλης Ἡλίδος, βραχυλογία· τῶν ἐν τῇ κ. Ἡλίδι ἐκ τῆς κ. Ἡλίδος· οὕτω καὶ κατωτέρω : τῶν αὐτόθεν ἐκ τῆς π. Ἡλείων· κοίλη δὲ Ἡλὶς ἐκαλεῖτο ἢ βόρειος ἢ κυρίως Ἡλὶς, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν ὄρεινὴν—τὴν Πισατινὴν καὶ Τριφυλίαν—, ἦτις καὶ περιοικίς Ἡλείων λέγεται.— ἐκ τῆς περὶ Ἡλείων, ἐπεξήγησις τοῦ αὐτόθεν.— μάχη= ἐν μάχῃ.— ἀνέμου κατιόντος μεγάλου=ὅτε ἠγέρθη σφοδρὸς ἄνεμος.— χειμαζόμενοι = βασανιζόμενοι ὑπὸ τῆς τρικυμίας.— περιέπλεον . . . ἔς=περιέπλεον κατευθυνόμενοι εἰς.— τὸν Ἰχθ. καλ. ἄκρον = τὸ ἀκρωτήριον τὸ καλούμενον Ἰχθῦν (νῦν Κάβο Κατακώλου).— οἱ δὲ Μεσσηνιοί, δηλ. οἱ ἐν Ναυπάκτῳ.— ἐν τούτῳ, δηλ. τῷ χρόνῳ

—οί οὐ δυν. ἐπιβ. (δηλ. ἐπὶ τὰς ναῦς) = ἔσοι δὲν ἠδύναντο νὰ ἐπιβιδοσθῶσιν ἐπὶ τῶν πλοίων (ὡς ἐκ τοῦ σφοδροῦ ἀνέμου). — περιπλείσασαι, δηλ. περὶ τὸν Ἰχθυὺν καλούμενον τὴν ἄκραν. — ἔξανάγονται = πλέουσι πρὸς τὸ πέλαγος. — καὶ τῶν Ἑλ. κτλ., ἢ σύνταξις κατὰ παράταξιν ἀντὶ καθ' ὑπόταξιν : καὶ ὕστερον, ἐπεὶ (= ἐπειδὴ) τῶν Ἑλ. ἡ στρατιὰ προσεβोधήθησεν, αἱ νῆες ἔξανάγονται. — ἡ πολλὴ στρατιὰ, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τοὺς τριακκοσίους λογάδας, οἵτινες εἶχον προκποσταλῆ πρὸς βοήθειαν. — ἐπὶ ἄλλα χωρία, δηλ. πρὸς τὰ παράλια τῆς Ἀκαρνανίας (πρὸβλ. κεφ. 30, § 1). — ἐδήουν, δηλ. αὐτὰ (= ἄλλα χωρία).

4. Τὰ τελευταῖα πολεμικὰ συμβάντα τοῦ ἔτους 431.

(Κεφ. 26-33)

Κεφ. 26.

ὑπὸ τὸν αὐτὸν χρ. τοῦτον = κατὰ τὸν αὐτὸν ἀκριδῶς χρόνον. — περὶ τὴν Λοκρίδα = εἰς τὰ πέριξ τῆς Λοκρίδος. — καὶ Εὐβ. ἄμα φυλακὴν, κτγρ. τοῦ τριάκοντα ναῦς = καὶ συγχρόνως ἕνα αὐταὶ (αἱ νῆες) χρησιμεύουσιν ὡς φυλακὴ τῆς Ἐυβοίας = καὶ πρὸς φύλαξιν συγχρόνως τῆς Εὐβοίας (ἧτις ἀνήκε τοῖς Ἀθηναίοις). — ἀποβάσεις ποιησ. (= ἀποβάς), δηλ. ἀπὸ τῶν νεῶν ἐς τὴν γῆν. — τῆς τε παραθαλ. (δηλ. γῆς), ἔξαρτ. ἐκ τοῦ ἔστιν ἄ = τινὰ (μέρη). — Θρόνιον, πόλιν τῆς Λοκρίδος· αὕτη ἔκειτο ὀλίγον μακρὰν τῆς παραλίας· διὰ τοῦτο καὶ τό· τῆς τε παραθαλασσοῦ. — αὐτῶν, δηλ. τῶν κατοίκων τοῦ Θρόνιου. — Ἀλόπη, πόλις τῆς Λοκρίδος. — τοὺς βοηθήσαντας = τοὺς σπεύσαντας πρὸς βοήθειαν. — μάχη ἐκράτησαν, πρὸβλ. κεφ. 25, § 3.

Κεφ. 27.

ἀνέστησαν = ἐξεδίωξαν. — ἐπικαλέσαντες, δηλ. αὐτοῖς (τοῖς Ἀἰγίνοι). = κατηγορήσαντες αὐτούς. — οὐχ ἦκιστα (= μάλιστα) τοῦ πολ. . . εἶναι = ὅτι κατ' ἐξοχὴν ἦσαν αἴτιοι τοῦ πολέμου (δηλ. τοῦ Πελο-

πον.)· οἱ Αἴγιν. πράγματι· ἐν τῇ πρώτῃ συνελεύσει τῶν συμμάχων ἐν Σπάρτῃ εἶχον συντελέσει· εἰς τὸν ἐναντίον τῶν Ἀθηνῶν ἐξερεθισμὸν τῶν Πελοπον. (πρὸλ. I, κεφ. 67, § 2). — καὶ τὴν Αἴγιναν κτλ., ἢ σύνταξις· καὶ (=καὶ ἐκτὸς τούτου, δηλ. τῆς αἰτίας αἰτίας κατὰ τῶν Αἰγινήτων) ἐφαίνετο αὐτοῖς ἀσφαλέστερον εἶναι πέμψαντας ἐποίκους αὐτῶν ἔχειν τὴν Αἴγιναν τῇ Π. ἐπικειμένην (=οὔσαν πλησίον τῆς Πελοπ.). — καὶ ἐξ., ὁ καὶ=καὶ πράγματι. — τοὺς οἰκήτορας=τούτους τοὺς οἰκήτορας (περὶ ὧν ἐγένετο λόγος). — ἔκπεστοῖς Αἴγ. =εἰς τοὺς ἐκδιωχθέντας Αἰγινήτας. — Θυρέαν, πόλιν κειμένην ἐν πεδιάδι (Θυρεάτιδι) ἀνηκούσῃ εἰς τὴν Κυνourίαν ἐρείπια τῶν τευχῶν τῆς πόλεως εὐρίσκονται ἐπὶ βουνοῦ 2 ὥρας ΝΔ ἀπὸ τοῦ Ἄστρους, λέγονται· δὲ νῦν Ἑλληνικὸ ἢ τευχό. — οἰκεῖν καὶ... νέμεισθαι, καθαρῶς τελικὰ ἀπαρμφ. ἐξαρτ. ἐκ τοῦ δόντες=ἵνα κατοικήωσι· καὶ ἵνα νέμονται. — κατὰ τὸ... διάφορον (=κατὰ τὴν διαφορὰν) =διὰ τὴν πρὸς τοὺς Ἀθην. ἔχθραν. — καὶ ὅτι=καὶ διότι. — σφῶν, δηλ. τῶν Λακεδ. — ὑπὸ τὸν σεισμὸν=κατὰ τὸν χρόνον τοῦ σεισμοῦ (τοῦ ἐν ἔτει 466 π. Χ. συμβάντος). — καὶ τὴν... ἔπαν. =καὶ ὑπὸ (=κατὰ) τὴν ἔπαν.· οἱ Εἰλωτες ὠφελῆθέντες ἐκ τοῦ σεισμοῦ ἐπανεστάτησαν τότε οἱ Αἴγ. ἐδορήθησαν τοὺς Λακεδ. — μεθορία... ἐστὶ =κεῖται· ἐν τοῖς μεθορίοις. — ἐπὶ θάλ. καθήκουσα=ἐκτετακτομένη μέχρι τῆς θαλάσσης. — αὐτῶν, δηλ. τῶν Αἰγινήτων. — ἐσπάρησαν =διεσπάρησαν.

Κεφ. 28.

τοῦ αὐτοῦ θέρους, γενκ. τοῦ χρόνου. — νομηνία κατὰ σελήνην. νομηνία=ἡ νέα σελήνη (ἡτις ἦτο ἡ ἀρχὴ τοῦ ἀρχαίου σεληνιακοῦ μηνός)· νομηνία κατὰ σελήνην=ἡ ἀληθής, ἡ ὄντως νέα σελήνη (κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὸ νομηνία τῶν ἡμερολογίων)· ἐπομένως νομηνία κατὰ σελ. =κατὰ τὴν ἀληθῆ νέαν σελήνην. — δοκεῖ... δυνατὸν=δοκεῖ δύνασθαι γίνεσθαι (δηλ. τὸ ἐκλειπεῖν τὸν ἥλιον). — ὥσπερ καὶ κτλ., ἡ ἔννοια· φαίνεται· ὅτι ἡ ἔκλειψις τοῦ ἡλίου δύναται νὰ γίνῃ μόνον κατὰ τὴν νομηνίαν. — ὁ ἥλιος ἐξέλιπε, ἡ ἔκλειψις αὕτη τοῦ ἡλίου ἐγένετο τῇ 3 Αὐγούστου τοῦ 431. — ἀνεπληρώθη=ἀποκατεστάθη εἰς τὸ πρότερον σχῆμά του. — γενόμενος μηνοειδής=ἀφ' οὗ ἔλαβεν ὄψιν μηνοειδῆ (=δρεπανοειδῆ). — καὶ ἀστέρων τινῶν ἐκφ. =καὶ ἀφ' οὗ ἐφάνησαν ἀστέρες τινές (δηλ. ἡ Ἀφροδίτη καὶ ὁ Ἄρης).

Κεφ. 29.

Πύθεω (ὄνομαστ. Πύθης)... Τήρεω (ὄνομαστ. Τήρης), γενικ. Ἰωνικῶν=Πύθου... Τήρού.— Ἀβδηρίτην=ἐξ Ἀβδήρων (πόλεως τῆς Θράκης παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Νέστου).—εἶχε, δηλ. γυναῖκα.—μέγα, συναπτόν τῷ δυνάμενον παρ' αὐτῷ (δηλ. τῷ Σιτάλκῃ) τὸ δὲ μέγα δύναμαι παρὰ τινι=ἔχω μεγάλην δύναμιν πλησίον τινός:—πρότερον π. νομίζοντες (δηλ. αὐτὸν [τὸν Νυμφρόδωρον]), ἢ μετχ. προσδιορίζει: ἐνδοτικῶς τὸ πρ. ἐποιήσαντο.—πρόξενον, πρόξενος ἐκκληίτο ὁ πολίτης πολιτείας τινός, ὅστις ἐξελέγετο ὑπ' ἄλλης πολιτείας καὶ εἶχε καθήκον νὰ ὑποδέχεται, νὰ ξενίξῃ, περιποιητῆται τοὺς πρέσβεις καὶ πολίτας τῆς πόλεως, ἣν ἀντεπροσώπευε, καὶ ἐν γένει: νὰ ὑποστηρίξῃ τὰ συμφέροντα τῆς διορισάσης αὐτὸν πόλεως.—μετεπέμψαντο, δηλ. εἰς Ἀθήνας.—βουλόμενοι, μετχ. αἰτιολγ. —ἐλθὼν τε, ὁ τε=οὖν.—τὴν τε... ξυμ. ἐποίησε, καὶ Σάδ... Ἀθην.=κατώρθωσε τὴν συμμάχίαν τοῦ Σιτάλκου καὶ ἔκαμε τὸν Σάδοκον πολίτην Ἀθηναίων.—αὐτοῦ, δηλ. τοῦ Σιτάλκου.—τόν τε ἐπὶ Θρ. πόλεμον, ὃν οἱ Ἀθ. διεξήγον παρὰ τὰς παραθαλασσίους πόλεις.—ὑπεδέχτο (=ὑπισχεῖτο) καταλ.=ὑπέσχετο νὰ καταπαύσῃ.—πέισειν, ἐξερτ. ἐκ τοῦ νοουμένου ῥ. ἔλεγε.—ἰππέων τε καὶ πελτ., συναπτόν τῷ στρατιᾶν Θρ.—ξυμβίβασε=συνεφιλίωσε.—Θέρμην, ἣν κατεῖχον οἱ Ἀθηναῖοι: ἡ δὲ Θέρμη ἦτο πόλις τῆς Μακεδονίας, ἡ ἔπειτα Θεσσαλονίκη.—ἔπεισε, δηλ. τοὺς Ἀθηναίους.—Χαλκιδέας=κατοίκους τῆς Χαλκιδικῆς.—Φορμίωνος, ὅστις εὕρισκετο ἐν τῇ Χαλκιδικῇ μετὰ 1,600 ὀπλιτῶν περὶ τούτου βλ. καὶ κατωτέρω ἐν κεφ. 83 κ. ε.

Κεφ. 30.

ἐν ταῖς ἑκατὸν ναυσί, ταῖς μνημονευθεῖσαις ἐν κεφ. 23, § 1 καὶ 25, § 1.—Σόλλιον... Ἀστακόν, πόλεις ἐν Ἀκαρνανίᾳ.—Παλαίρευσι=εἰς τοὺς κατοίκους τῆς Παλαίρου, πόλεως ἐν Ἀκαρνανίᾳ.—νέμεσθαι(=οἰκεῖν), καθαρῶς τελικὸν ἀπρημ. ἐξαρτῶμ. ἐκ τοῦ παραδιδόασι.—κατὰ κράτος=ἐξ ἐφόδου.—αὐτόν, δηλ. τὸν Ἐβάρχον.—ἐς τὴν ξυμ. προσεποιήσαντο=προσεῖλκυσαν εἰς τὴν συμμαχίαν των.—προσηγάγοντο(=προσεποιήσαντο), δηλ. αὐτὴν ἐς τὴν ξυμμαχίαν.—κατὰ=ἀπέναντι.—τειράπολις οὖσα, Παλῆς κτλ.=

ἀποτελουμένη ἐκ τεσσάρων πόλεων, τῆς τῶν Πικλίων, τῆς τῶν Κρανίων, τῆς τῶν Σχμαίων καὶ τῆς τῶν Προναίων (δηλ. τῆς Πάλης, τῆς Κράνης, τῆς Σάμης καὶ τῶν Πρόνων).

Κεφ. 31.

πανδημει=πανστρατιᾶ.—αὐτοὶ καὶ οἱ μέτοικοι, ἐπεξήγησις τοῦ πανδημεί· οἱ μέτοικοι σπανίως ἐξεστράτευον ὡς ὀπλίται, διότι συνήθως ἦσαν φρουροὶ ἐν τοῖς φρουρίοις καὶ παρ' ἑπαλξιν (πρβλ. κεφ. 13, § 6).—ἐς τὴν Μεγ., δηλ. γῆν.—Περικλ. τοῦ Ξ. στρατηγ.—ὑπὸ τὴν στρατηγίαν τοῦ Περικλέους τοῦ υἱοῦ τοῦ Ξανθίππου.—οἱ περὶ Πελ. Ἀθ. ἐν ταῖς ἐ. ν. = οἱ ἐπὶ τῶν ἑκατὸν πλοίων περιπλέοντες τὴν Πελ. Ἀθηναῖοι.—ἐπ' οἴκου ἀνακομιζ. = ἐπιστρέφοντες εἰς τὴν πατρίδα των περὶ τοῦ πράγμ. πρβλ. κεφ. 30, § 3.—ἐν Μεγάροις=ἐν Μεγαρίδι.—ξυνεμίχθησαν, δηλ. αὐτοῖς = ἠνώθησαν μετ' αὐτῶν. — στρατ. τε μέγιστον δὴ τοῦτο... Ἀθ. = τοῦτο τε ἀθρ. ἐγένετο στρατ. μέγιστον δὴ Ἀθ. = καὶ οὕτω (=τε) οὗτος ὁ στρατὸς συνηγμένος ὑπῆρξε μέγιστος ἐξ ὅλων (=δὴ) στρατῶν τῶν Ἀθην. κατ' ἔννοιαν: οὐδέποτε ἄλλοτε οἱ Ἀθ. συνήθροισαν τόσῳ μέγαν στρατόν.—ἀκμαζούσης ἔτι τῆς π. καὶ οὕτω ν. = διότι εὐρίσκετο ἀκόμη ἐν ἀκμῇ ἢ πόλις καὶ δὲν εἶχεν ἀκόμη καταληφθῆ ὑπὸ τῆς νόσου (δηλ. ὑπὸ τοῦ λιμοῦ τοῦ ἐπελθόντος τὸ ἐπόμενον θέρος καὶ φθείραντος πολλοὺς Ἀθ. πρβλ. κεφ. 47, § 3). — αὐτοί, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ μέτοικοι δέ.—χωρὶς δὲ κτλ., τοῦτο προσετέθη, ἵνα μὴ φανῇ ἀσυμφωνία πρὸς τὰ ἐν κεφ. 13, § 6 λεχθέντα. — χωρὶς = ἐκτὸς τούτων (δηλ. τῶν 10.000 ὀπλιτῶν).—οἱ ἐν Ποτειδαίᾳ τρισχ., κατὰ τῆς Ποτειδαίας ἀποστάσης τῶν Ἀθηνῶν τῷ 432 οἱ Ἀθην. εἶχον ἀποστείλει 3.000 ὀπλίτας καὶ βραδύτερον 1.600 ὑπὸ τὸν Φορμίωνα· ἀλλ' οἱ τελευταῖοι οὗτοι δὲν συναριθμοῦνται ἐνταῦθα, διότι ἐν τῷ μεταξὺ εἶχον ἐπιστρέφει εἰς Ἀθήνας καὶ ἐπομένως συγκαταλέγονται ἐν τοῖς 10.000. — ξυνεσέβαλον (δηλ. ἐς τὴν Μεγ.)=εἰσέβαλον ὁμοῦ=μετέσχον τῆς εἰσβολῆς.—ὄμιλος=πληθος.—τὰ πολλὰ τῆς γῆς = τὸ πλεῖστον μέρος τῆς χώρας. — Νίσαια, λιμὴν τῶν Μεγάρων ἐν τῷ Σαρωνικῷ κόλπῳ· ὁ λιμὴν οὗτος ἐάλω τῷ 424 π. X.

Κεφ. 32.

φρούριον, κτηριμ. = ὡς φρούριον. — τοῦ θ. τούτου τελ. = κατὰ τὰ τέλη τοῦ θέρους τούτου. — ἢ ἐπὶ Δ..., δηλ. κειμένη = ἡ νῆσος ἢ κειμένη πλησίον τῶν Ὀπουντίων Λοκρῶν. — τοῦ μή... κακουρ- γεῖν = ἐνὰ μὴ βλάβῃ. — Ὀποῦντος, πρωτευούσης τῶν Ὀπουντίων Λοκρῶν. — τὴν Εὐβοίαν, ἣτις ἀνήκε τοῖς Ἀθην. — μετὰ τήν.. ἀναχώρησιν, πρὸλ. κεφ. 23, § 3 «οἱ δὲ Πελοπ... ἀνεχώρησαν διὰ Βοιωτῶν...».

Κεφ. 33.

τοῦ ἐπιγιγν. χειμῶνος = κατὰ τὸν ἀκόλουθον χειμῶνα. — ἐς τὴν Ἄστακὸν κατελθεῖν = ἐνὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν Ἄστακὸν (ἐξ ἧς εἶχεν ἐκδιωχθῆ ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων πρὸλ. κεφ. 30, § 1). — ἑαυτὸν κατ. = ἐνὰ ἐπαναφέρωσιν αὐτόν. — ἐλικούρους = μισθωτοῦς. — προσεμισθώσατο, ἢ πρὸς = πρὸς τούτοις (ἐκτὸς δηλ. τῆς ὑπὸ τῶν Κορινθ. παρασχεθείσης στρατιωτικῆς δυνάμεως). — ὁ Χρῦσιδος, ἐξ ὀνομαστ. ὁ Χρῦσις· τὸ δὲ Χρῦσις, ἴδος θηλ. (κεφ. 2, § 1). — καὶ (= καὶ πράγματι) κατήγαγον, δηλ. αὐτόν (τὸν Εὐαρχον). — τῆς ἄλλης Ἀκ., ἐκτὸς δηλ. τῆς Ἀστακοῦ. — ἔστιν ἅ = ἔνια (= τινά). — προσποιήσασθαι (= ἐνὰ ὑποτάξωσι), τὸ αὐτὸ ἀπρμφ. νοητέον καὶ εἰς τὸ πειραθέντες καὶ εἰς τὸ ὡς (= ἐπειδὴ) οὐκ ἠδύναντο. — σχόντες... ἐς Κ. = προσορμισθέντες... εἰς Κεφ. (πρὸλ. κεφ. 25, § 3 «σχόντες ἐς Φειάν»). — ἐν τῷ παράπλω = κατὰ τὸν πκράπλου — ἀπόβ. ποιησάμενοι (= ἀποβάντες), δηλ. ἐκ τῶν νεῶν. — Κρανίων, πρὸλ. κεφ. 30, § 2. — ἐξ ὁμολογίας τινὸς (= συνεπιεὶς συνθήκης τινὸς) κτλ., ἢ ἔννοια: οἱ Κράνιοι ἐπιτιμῶντες ν' ἀπατήσωσι τοὺς Κορινθίους συνῆψαν συνθήκην μετ' αὐτῶν· κατόπιν ὅμως οὗτοι ἐπιπεσόντες κατὰ τῶν Κορ., αἵτινες δὲν ἀνέμενον τοιαύτην ἐπίθεσιν, ἐπιφέρουσιν αὐτοῖς ἀπωλείας. — ἄνδρας = τινάς· συναπτέον τῷ σφῶν αὐτῶν. — ἀποβάλλουσι = χά- νουσιν. — ἐπιθεμένων ἀπροσδ. τῶν Κραν. = ἀφ' οὗ οἱ Κράνιοι ἀπροσδοκῆτως ἐπετέθησαν (κατ' αὐτῶν). — βιαιότερον ἀναγ. = ἀφ' οὗ ἀπέπλευσαν πολὺ στενοχωρούμενοι (ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν). — ἐκομίσθησαν ἐπ' οἴκου = ἐπέστρεψαν εἰς τὴν πατρίδα των.

1. Δευτέρα εισβολή τῶν Πελοποννησίων εἰς τὴν Ἀττικὴν.—Λοιμὸς ἐν Ἀθήναις.

(Κεφ. 47, 2 - 54)

Κεφ. 47.

§ 2. τοῦ θέρους... ἀρχομένου = κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ θέρους (ἴητοι κατὰ τὸν Μάρτιον τοῦ ἔτους 430 π.Χ.). Περὶ τῆς διαιρέσεως τοῦ ἔτους εἰς θέρους καὶ χειμῶνα πρβλ. κεφ. 1.—εὐθύς, συναπτόν τῷ ἐσέβαλον.—τὰ δύο μέρη (= τὰ δύο τρίτα), πρᾶθεσις εἰς ἀμφοτέρω τὰ ὑποκμ. (πρβλ. κεφ. 10, § 2).—ἠγεῖτο = ἠγεμὼν ἦτο.—καθεζόμενοι = στρατοπεδεύσαντες.—ἐσέβαλον... ἐδήουν, διατί τὸ α' ῥ. κατ' ἀόριστον, τὸ δὲ β' κατὰ παρακτ. :

§ 3-4. ὄντων αὐτῶν = ὅτε αὐτοὶ ἦσαν.—οὐ, συναπτόν τῷ πω.—ἡ νόσος = ἡ γνωστὴ νόσος, ὁ γνωστὸς λοιμὸς.—πρῶτον, ἐνισχύει μετ' ἐμφάσεως τὴν σημασίαν τοῦ ἤρξατο.—λεγόμενον μὲν, κανονικῶς ἔπρεπε νὰ συμφωνήσῃ πρὸς τὸ ἡ νόσος καὶ νὰ τεθῇ : λεγομένη μὲν (= ἡ ἐλέγετο μὲν) ἐτέθη ὁμοίως κατ' οὐδέτερον γένος ὡσεὶ προηγείτο : τὸ νόσημα. Σχῆμα πρὸς τὸ συνώνυμον.—πολλαχόσε = εἰς πολλὰ μέρη· ἀκριδέστερος προσδιορισμὸς αὐτοῦ τό : καὶ περὶ Λῆμνον κτλ. — ἐγκατασκήψαι, ἀμετθ. = ὅτι ἐνέσκηψε.—Λῆμνον, νῆσον τοῦ Β. μέρους τοῦ Αἰγαίου πελάγους.—χωρίως = τόποις.—οὐ μέντοι... ἐμνημονεύετο, μετάδοσις ἐκ τῆς μετοχῆς (λεγόμενον μὲν) εἰς ἀνεξάρτητον πρότασιν. — λοιμὸς, ἐνταῦθα = ὄλεθρος.—οὕτως, προσδιορίζει τὸ γενέσθαι = ὅτι συνέδη ἐν τοιοῦτῳ βαθμῇ (ὡς δηλ. ἐν Ἀθήναις).—ἤρκουν = ἐδοθήθουν, ὠφέλουν.—τὸ πρῶτον θεραπ. ἀγνοία = οἷτινες κατ' ἀρχὰς ἐπεχείρουν νὰ θεραπεύωσιν ἀγνοοῦντες (τὴν φύσιν τῆς νόσου). — αὐτοὶ = οἱ ἰδοὶ (δηλ. οἱ ἰατροί).—μάλιστα = πρὸ πάντων.—ὕσφ = καθ' ὅσον.

—προσησαν, δηλ. τοῖς νοσοῦσι = ἐπλησίαζον τοὺς νοσοῦντας. — οὔτε ἄλλη κτλ., δηλ. ἤρκει. — ὄσα, σύστοιχον ἀντικμ. τοῦ ἰκέτευσαν = ὄσας ἰκετείας (= ἰκεσίας) ἰκέτευσαν. — πρὸς ἱεροῖς = ἐν ἱεροῖς τόποις. — ἢ μαντείοις καὶ τοῖς τοιοῦτοις ἐχρήσαντο = ἢ ὄσα ἐδοκίμασαν διὰ χρησίων καὶ τῶν τοιούτων (π.χ. τῶν καθαρμῶν). — τελευτῶντες = τέλος. — αὐτῶν ἀπέστησαν = ἀφῆκαν αὐτὰ (δηλ. τοὺς χρησμούς, τὰς πρὸς τοὺς θεοὺς ἰκεσίας καὶ ἐν γένει τὴν χρῆσιν παρομοίου μέσου πρὸς ἀπόκρουσιν τῆς νόσου). — νικῶμενοι = καταβαλλόμενοι.

Κεφ. 48.

§ 1-2. ἦρξατο, δηλ. τὸ κακὸν (= ἡ νόσος). — ἐξ Αἰθιοπίας τῆς ὑπὲρ (= ὑπεράνω) Αἴγ., διὰ τούτου νοεῖται πᾶσα ἡ ἐνδοτέρω Ἀφρικῇ, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ: ἡ Αἴγυπτος καὶ ἡ Λιβύη, δι' ὧν νοεῖται ἡ βόρειος Ἀφρικῇ. — ἐς τὴν βασ. γῆν τὴν πολλὴν = εἰς τὸ μέγιστον μέρος τῆς γῆς τοῦ μεγάλου βασιλείως, δηλ. τοῦ Περσικοῦ κράτους. — ἐς τὴν Ἀθ. πόλιν, ἐνταῦθα γενικῶς περὶ τῆς ἄνω καὶ κάτω πόλεως (δηλ. τῶν Ἀθηνῶν καὶ τοῦ Πειραιῶς). — ἔξαπιναίως = ἐξαίφνης. — ἦψατο τῶν ἀνθρώπων = προσέβαλε τοὺς ἀνθρώπους. — ὑπ' αὐτῶν, δηλ. τῶν ἐν τῷ Πειραιεῖ. — ὡς οἱ Πελ. . . . ἐσβεβλήκοιεν (= εἶχον ῥίψει), καθ' ὅσον ὀλίγας ἡμέρας μετὰ τὴν εἰσβολὴν τῶν Πελ. εἰς τὴν Ἀττικὴν ἐνέπεσεν ἡ νόσος (πρὸλ. κεφ. 47, § 3.). — φάρμακα = δηλητήρια. — φρέατα = δεξαμενάς (ἐν αἷς διετηροῦντο ὑδροῖα ὕδατα). — κρῆναι, ὡς ἐν τῇ ἄνω πόλει ἡ Ἐννεάκρουνος (περὶ ἧς ἰδ. κεφ. 15, § 5). — οὔπω ἦσαν αὐτόθι = δὲν ὑπῆρχον ἀκόμη αὐτοῦ (δηλ. ἐν Πειραιεῖ). Τοιαύτας κρήνας ἐν Πειραιεῖ βραδύτερον περὶ τὸ 414 κατασκευάσεν ὁ περίφημος γεωμέτρης Μέτων. — ἐς τὴν ἄνω πόλιν, δηλ. τὰς Ἀθήνας, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν κάτω πόλιν, δηλ. τὸν Πειραιᾶ. — πολλῶ μᾶλλον ἤδη = πολὺ περισσότερον τῶρα πλέον (ἢ καθ' ὅν χρόνον ἡ νόσος ἐμαίνετο μόνον ἐν Πειραιεῖ).

§ 3. περὶ αὐτοῦ, δηλ. τοῦ νοσήματος. — ὡς ἕκαστος γ. = ἕκαστος ὡς γινώσκει (= κρίνει). — καὶ ἱατρὸς καὶ ἰδιώτης, ἀκριβέστερος προσδιορισμὸς τοῦ: ἕκαστος = εἴτε ἱατρὸς εἶναι οὗτος εἴτε ἰδιώτης (δηλ. ἄπειρος τῆς ἱατρικῆς). — ἀφ' οὗτου (= ἐκ τίνος αἰτίας) κτλ., ἐξαργτάται ἐκ τοῦ λεγέτω. — εἰκὸς ἦν γενέσθαι αὐτὸ

=πιθανόν ἦτο ὅτι προῆλθεν αὐτὸ (δηλ. τὸ κακόν).—καὶ τὰς αἰτίας κτλ., ἢ σύνταξις: καὶ (λεγέτω) (ταύτας) τὰς αἰτίας τοσαύτης μεταβολῆς ἄστινας νομίζει ἱκανὰς εἶναι δύναμιν σχεῖν ἐς τὸ μεταστῆσαι = καὶ ἅς λέγει ταύτας τὰς αἰτίας τόσῃ μεγάλῃς μεταβολῆς (τῆς ὑγιεινῆς καταστάσεως), τὰς ὁποίας νομίζει ὅτι ἦσαν ἱκαναὶ νὰ ἐπιδράσωσι τόσῃ πολὺ (=δύναμιν σχεῖν) εἰς τὴν παραγωγὴν τοιαύτης μεταβολῆς. — ἐγὼ δὲ κτλ., ἢ ἔννοια: ὁ Θουκ. ἀδιαφορεῖ διὰ τὰς δηλώσεις, ἅς ἠδύνατό τις νὰ δώσῃ περὶ τῶν αἰτίων καὶ ἀφορμῶν τῆς νόσου· οὗτος θέλει νὰ διηγηθῆ μόνον τὰς ἐξωτερικὰς ἐκδηλώσεις καὶ συμπτώματα τῆς νόσου καὶ τοῦτο πρὸς διδασχὴν τῶν μεταγενεστέρων.—οἷον ἐγένετο = πῶς ἐξεδηλοῦτο (ἢ νόσος).—καὶ ἀφ' ὧν... ἀγνοεῖν=καὶ ταῦτα (δηλ. τὰ συμπτώματα), ἀπὸ τῆς παρατηρήσεως τῶν ὁποίων ὀρμώμενός τις, ἐάν ποτε καὶ πάλιν ἢ νόσος ἐπιπέσῃ, θὰ ἠδύνατο κατ' ἐξοχίαν ὡς προγνωρίζων τὴν νὰ μὴ ἀγνοῇ (δηλ. τὴν νόσον). — ἄν... ἄν ἔχοι, παρατηρητέα ἢ ἐπικινάληψις τοῦ δυνατικοῦ ἄν.—αὐτὸς νοσήσας... αὐτὸς ἰδὼν = ἐγὼ ὅστις καὶ ὁ ἴδιος ἐνόσησα καὶ ὁ ἴδιος εἶδον. Ἡ αὐτὸς ἐπικινάλαμβάνεται μετ' ἐμφάσεως πρὸς ἐνίσχυσιν τῆς ἀξιολογίης τῶν δηλώσεων τοῦ συγγραφέως.

Κεφ. 49.

§ 1-4. γάρ, διασπληνικός. Ὁ ἐνταῦθα περιγραφόμενος λοιμὸς φαίνεται ὅτι ἦτο ἐξανθηματικός τύφος. — ἐκ (= ὑπὸ) πάντων, ποιητ. αἰτιον.—δή, ἐπιτείνει: τὸ ὑπερθετ. μάλιστα.—ἐκεῖνο, συναπτεόν τῷ: τό... ἔτος· ἐννοεῖται: τὸ ἔτος 430. — ἄνοσον ἐς τὰς ἄλλας ἀσθ.=ἄνευ νόσου ἀναφορικῶς πρὸς τὰς ἄλλας ἀσθενείας· κατ' ἐννοιαν: ἀπηλλαγμένον τῶν λοιπῶν ἀσθενειῶν (ἐκτός δηλ. τοῦ λοιμοῦ).—προέκαμνέ τι=πρότερον (δηλ. προτοῦ καταληφθῆ ὑπὸ τοῦ λοιμοῦ) ἠσθένει ἀσθενείαν τινα. — ἐς τοῦτο πάντα ἀπεκρίθη=εἰς τοῦτο τὸ νόσημα (δηλ. τὸν λοιμὸν) ἔλαί αἱ ἀσθενεῖαι κατέληξαν.—τούς δ' ἄλλους, δηλ. τοὺς μὴ προκάμνοντας.—ἀπ' οὐδεμιᾶς προφάσεως=ἄνευ οὐδεμιᾶς φανεράς ἀφορμῆς. — ἐξαίφνης, συναπτεόν τῷ ἐλάμβανε (=κατελάμβανε). — πρῶτον μὲν, διὰ τούτου δηλοῦται τὸ α' στάδιον τῆς νόσου· τὸ β' στάδιον δηλοῦται διὰ τοῦ ἔπειτα... καὶ τὸ γ' διὰ τοῦ ὀπίτε...—θέρμαι=

πυρετός. — ἐρυθήματα καὶ φλόγῳσις, προετάχθη τὸ ἀποτέλεσμα τῆς αἰτίας. — τὰ ἐντός, δηλ. τοῦ στόμακος. — ἢ τε φάρυγξ καὶ ἡ γλῶσσα, ἐπεξήγησις τοῦ: τὰ ἐντός. — αἱματώδη = ἐρυθρὰ ὡς αἷμα. — πνεῦμα = ἀναπνοήν. — ἄτοπον = ἀσυνήθη. — ἠφίει (παρτκ. τοῦ ῥ. ἀφίημι), ὑποκμ. τούτου τὰ ἐντός. — ἔξ αὐτῶν = μετ' αὐτά, δηλ. τὰ συμπτώματα. — πταρμός = πτάρσιμον. — βράγχος = στενοχωρία τῶν βρόγχων, βραχνάδα. — ὁ πόνος = ἡ νόσος. — ὁπότε... στηρίξειεν. δηλ. ὁ πόνος = ὁσάκις ἤθελε καταλήξει (ἡ νόσος). — ἐς τὴν καρδίαν = εἰς τὸν στόμαχον. — αὐτήν, δηλ. τὴν καρδίαν (= τὸν στόμαχον). — ἀποκαθάρσεις... πᾶσαι = ἔμετοι παντὸς εἶδους (ὡς διαφέροντες κατὰ τὸ χρῶμα καὶ τὴν ὁσμὴν). — ἐπῆσαν = ἐπήρχοντο. — καὶ αὐται = καὶ μάλιστα: ἀκριβέστερος προσδιορισμὸς τοῦ ἀποκαθάρσεις κτλ. — μετὰ τάλαιπωρίας μεγ. = μετὰ σφοδροῦ πόνου: — κενή, ἄνευ δηλ. ἐμέτου. — ἐνδιδοῦσα = προξενούσα. — τοῖς μὲν μετὰ ταῦτα λωφήσαντα, ἢ μετχ. συναπτέα τῶ: σπασμὸν = ὄστις (σπασμὸς) εἰς ἄλλους μὲν μετὰ τὰ συμπτώματα ταῦτα (δηλ. τὰς ἀποκαθάρσεις καὶ τὴν λύγγα) κατέπαυσε. — πολλῶ ὕστερον, δηλ. λωφήσαντα.

§ 5. τὸ μὲν ἔξωθεν ἀποτόμενον σῶμα = τὸ μὲν ἔξω σῶμα (τῶ) ἔξωθεν ἀποτόμενον (αὐτοῦ) = τὸ μὲν ἔξω σῶμα εἰς τὸν ἀπτόμενον ἔξωθεν αὐτὸ (δηλ. τὸ σῶμα): ἢ μετχ. ἀποτόμενον ἀρμόζει: μόνον εἰς τό: οὐτ' ἄγαν (= πολὺ) θερμὸν ἦν: εἰς τὸ οὔτε χλωρὸν κτλ. νοητέα ἢ μετχ. ὀρῶντι (αὐτό, δηλ. τὸ σῶμα). — χλωρὸν = ὠχρὸν. — ὑπέρυθρον = ὀλίγον τι ἐρυθρὸν. — πελιτνὸν = πελιδνόν. — φλυκταίναις μ. καὶ ἔλκεσιν ἐξηνηθὸς = κεκαλυμμένον ὑπὸ φουσκαλίδων μικρῶν καὶ ἐλκῶν. — τὰ δ' ἐντός, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τό: τὸ μὲν ἔξωθεν... σῶμα. — ὥστε μῆτε κτλ., ὡς ὑποκείμε. νοητέον οὗτοι (δηλ. οἱ νοσοῦντες). Εἰς τὸ μῆτε ἀνταποκρίνεται τό τε τὸ μετὰ τὸ ἥδιστα. — ὥστε... ἀνέχεσθαι, παρατηρητέα ἢ διττὴ σύνταξις τοῦ ἀνέχεσθαι: 1) μετ' ἀντικμ. κατ' αἰτιατκ.: τὰς ἐπιβολὰς μὴδ' ἄλλο τι, 2) μετὰ κατηγορ.: γυμνοί: ἐν τῇ α' συντάξει: τὸ ῥ. μετῶκ., ἐν τῇ β' ἀμτῶ. = ὥστε οἱ νοσοῦντες μῆτε τὰς ἐπιβολὰς τῶν πολὺ λεπτῶν ἱματίων καὶ σινδόνων μὴδ' ἄλλο τι ν' ἀνέχωνται: παρὰ (μόνον) νὰ διαμένωσι γυμνοί. Ἡ ἔννοια: οἱ νοσοῦντες δὲν ὑπέφερον τὰ σκεπάσματα μὲ τὰ ἱμάτια καὶ τὰς σινδόνας, ἀλλ' ἐπεθύμουν μόνον νὰ μένωσι γυμνοί. — ἥδιστα τε ἄν... ῥίπτειν = καὶ λίαν εὐχαρίστως

θα ἔρριπτον ἑαυτοὺς (ἂν δηλ. δὲν εἶχον ἐπιτήρησιν) εἰς ὕδωρ ψυχρόν.—τοῦτο, συναπτέον τῷ καὶ ἔδρασαν=καὶ πράγματι(=καὶ) ἔπραξαν τοῦτο=καὶ πράγματι ἔρριψαν ἑαυτοὺς· δι' αὐτὸ καὶ ὁ προσδιορισμός: ἐς φρέατα.—τῶν ἡμελημένων ἀνθρ.=ἐκ τῶν ἀνθρώπων, οἵτινες δὲν εἶχον ἐπιτήρησιν.—τῇ δίψῃ ἀπαύστῳ ξυνεχ.=διότι: ἐδρασανίζοντο ὑπὸ ἀσθέστου δίψης.—ἐν τῷ ὁμοίῳ καθεισθίκει (=ἦν) τό τε... ποτόν=τὴν αὐτὴν ἐνέργειαν εἶχε καὶ τὸ περισσότερον καὶ τὸ ὀλιγώτερον ποτόν. Ἡ ἔννοια: ἦτο ἀδιάφορον, ἂν οὗτοι: ἔπινον περισσότερον ἢ ὀλιγώτερον· ἢ δίψα των δὲν ἐσθέννυτο.—τοῦ μὴ ἡσυχάζειν, ἢ ἄρνησις ἐτέθη διὰ τὴν ἐν τῇ λ. ἀπορία ἐνυπάρχουσαν ἔννοιαν τοῦ κωλύειν=ἢ ἀμηχανία τοῦ νὰ εὔρωσιν ἡσυχίαν=ἢ ἔλλειψις ἡσυχίας.—ἐπέκειτο=ἐστενοχώρει (αὐτοὺς).—διὰ παντός, δηλ. τοῦ χρόνου=διαρκῶς (δηλ. καὶ κατὰ τὴν ἡμέραν καὶ κατὰ τὴν νύκτα).

§ 6-7. ὅσον περ... ἀκμάζοι=ἐφ' ὅσον χρόνον καὶ ἡ νόσος εὐρίσκετο εἰς τὴν ἀκμὴν της.—παρὰ δόξαν=παρὰ προσδοκίαν.—διεφθείροντο=ἀπέθνησκον.—ἐναταῖοι καὶ ἐβδομαῖοι=κατὰ τὴν ἐνάτην ἢ ἐβδόμην ἡμέραν.—ὑπὸ τοῦ ἐντός καύματος=ὑπὸ τοῦ ἐσωτερικοῦ πυρετοῦ.—ἔτι ἔχοντές τι δυνάμεως=ἀκόμη ἔχοντες μερικὴν δύναμιν. Ἡ ἔννοια: ἀπέθνησκον ἐκ τοῦ πυρετοῦ πρὶν ἢ ἐντελῶς ἐξαντληθῶσιν αἱ σωματικαὶ αὐτῶν δυνάμεις.—εἰ διαφύγοιεν=ἐὰν ἤθελον διασωθῆ.—ἐπικατιόντος τοῦ ν. καὶ... ἐγγιγνομένης καὶ... ἐμπιπτούσης=ἄφ' οὗ τὸ νόσημα κατέβαινε μετὰ ταῦτα εἰς τὴν κοιλίαν καὶ ἔλκωσις ἐγένετο ἰσχυρὰ εἰς αὐτὴν καὶ συγχρόνως ἐνεφανίζετο διάρροια καθαρὰ (ἔχουσα δηλ. μόνον χολὴν ἄνευ ὕδατῶδους ἀναμίξεως).—δι' αὐτήν, δηλ. τὴν διάρροϊαν· ἀκριδέστερος προσδιορισμός τούτου τό: ἀσθενεία=ἐξ ἀδυναμίας.—ἀπεφθείροντο=ἀπέθνησκον.—διεξήει=διέτρεχε.—ἄνωθεν ἀρξάμενον, πρβλ. § 2, ἐνθα ἐλέχθη ὅτι ἡ ἀσθένεια τὸ πρῶτον ἐνετοπίσθη ἐν τῇ κεφαλῇ «πρῶτον μὲν τῆς κεφαλῆς θέρωμαι ἰσχυραὶ κτλ.».—τὸ κακὸν=ἡ νόσος.—εἴ τις ἐκ τῶν μεγίστων περιγένοιτο=ἐὰν τις ἤθελε σωθῆ ἐκ τῶν μεγίστων κινδύνων.—τῶν γε ἄκρ... ἐπεσήμαινε=ἡ προσβολὴ αὐτοῦ (δηλ. τοῦ κακοῦ=τῆς νόσου) ἄφινε σημεῖον εἰς τὰ ἄκρα τοῦλάχιστον (δηλ. εἰς τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας). Ἡ ἔννοια: ἡ νόσος προσέβαλλε τὰ ἄκρα τοῦ σώματος καὶ ἐκεῖ ἄφινεν ἴχνη τῆς διαβάσεώς της.—κατέσκηπτε=ἐνέ-

σκηπτε.—ἐς ἄκρας χεῖρας καὶ (ἄκρους) πόδας=εἰς τὰ ἄκρα τῶν χειρῶν καὶ ποδῶν.—στερισκόμενοι=στερούμενοι.—τούτων, τί-νων;—διέφευγον, δηλ. τὸν θάνατον.—εἰσὶ δὲ οἱ=ἔνιοι(=τινές), δηλ. διέφευγον.—τῶν ὀφθαλμῶν, δηλ. στερισκόμενοι.—τοὺς δὲ καὶ... ὁμοίως=ἄλλοι δὲ εὐθὺς ἐγερθέντες ἐκ τῆς νόσου (=εὐθὺς μετὰ τὴν ἀνάρρωσιν) καὶ ἐλησμόνησαν ἀνεξικρέτως ὄλα.—ἠγνόησαν = δὲν ἀνεγνώρισαν. Ἡδύνατο ὅμως νὰ ἐπέλθῃ καὶ τελεία ἴασις, καθὼς δεικνύει τὸ παράδειγμα τοῦ Θουκ. (πρβλ. κεφ. 48, § 3).—τοὺς ἐπιτηδέους=τοὺς φίλους.

Κεφ. 50.

γενόμενον γὰρ κρεῖσσον κτλ., ἢ σύνταξις: τὸ γὰρ εἶδος τῆς νόσου γενόμενον κρεῖσσον λόγου κτλ. ὁ γὰρ αἰτιολογεῖ τὸ ἐν τῷ τέλει τοῦ προηγουμένου κεφ. δηλωθὲν θαυμαστὸν φαινόμενον τῆς νόσου.—κρεῖσσον λόγου=ὑπέρτερον πάσης περιγραφῆς.—τὸ εἶδος =ἡ ἰδιότης.—τά τε ἄλλα, αἰτιατικ. τῆς ἀναφορᾶς.—χαλεπωτέρως ἢ κατὰ τὴν ἀνθ. φύσιν=ἰσχυρότερον πρὸ ὅσον ἠδύνατο νὰ ὑποφέρωσιν ἀνθρώπινα: δυνάμεις.—προσέπιπτεν=ἐνέσκηπτεν.—ἐν τῷδε=ἐν τῷ ἐπομένῳ ἐπεξηγεῖται διὰ τοῦ: τὰ γὰρ ὄρνεα κτλ.—ἐδήλωσε, ὑποκμ. τούτου: τὸ εἶδος τῆς νόσου.—ἄλλο τι ὄν=ὅτι ἦτο ἄλλο τι.—ἢ τῶν ξυντρόφων τι=ἢ τι τῶν ξυντρόφων (=τῶν εἰωθότων)=ἢ τι ἐκ τῶν συνήθων.—ὅσα ἀνθρώπων ἄπτεται=ὅσα κκαταβιβρώσκουσιν ἀνθρώπινα πτώματα.—πολλῶν ἀτ. γιγνομένων, ἢ μετχ. προσδιορίζει: ἐνδοτικῶς τὸ οὐ προσήει=ἀν καὶ πολλὰ ἀνθρώπινα πτώματα ἔμενον ἄταφ. — οὐ προσήει (τὰ ὄρνεα καὶ τετράποδα)=δὲν ἐπλησίζον (δηλ. αὐτὰ τὰ πτώματα).—γευσάμενα, δηλ. αὐτῶν (τῶν πτωμάτων)=ἐὰν ἐγεύθησαν αὐτά.—τεκμήριον δὲ =τόδε δὲ τεκμήριον τούτου (τίνος;) ἦν (πρβλ. κεφ. 15, § 4).—τῶν μὲν τοιοῦτων ὀρνίθων(=ὀρνέων), δηλ. οἱ ἀνθρώπων ἄπτονται.—ἐπίλειψις=ἔλλειψις (ἐνεκα τῆς μὴ προσελεύσεως καὶ τῆς διαφθορᾶς).—ἄλλως, ἐνταῦθα=ἄλλαχού.—οὔτε περὶ τοιοῦτον οὐδὲν=οὔτε περὶ τοιοῦτόν τι(δηλ. ἀνθρώπινον πτώμα).—μᾶλλον, δηλ. τῶν ὀρνίθων.—αἰσθησὶν παρεῖχον τοῦ ἀποβαίνοντος = καθίστων αἰσθητὸν τὸ ἀποτέλεσμα(τὸ ὅποσον εἶχεν ἢ ὑπ' αὐτῶν [τῶν κυνῶν] κκατάρχθισις ἀνθρωπίνων πτωμάτων, δηλ. τὸν θάνατον).—διὰ τὸ ξυνδαιτιασθαι, δηλ. τοῖς ἀνθρώποις=διότι συνέζων μετὰ τῶν ἀνθρώπων.

Κεφ. 51.

§ 1-3. πολλὰ καὶ ἄλ. παραλιπόντι ἀτοπίας = παραλιπόντι πολλὰ καὶ ἄλλα ἀτοπίας = ἐὰν ἀφίση τις καὶ πολλὰ ἄλλα ἀσυνήθη. — ὡς ἐκάστω ἐτύγχανέ τι... γιγνόμενον, ἐπεξηγεῖ τὸ πολλὰ καὶ ἄλλα ἀτοπίας = καθὼς δηλ. εἰς ἕκαστον κατὰ τύχην συνέβαινέ τι: ἐτι ἀκριδέστερον προσδιορίζεται διὰ τοῦ: διαφερόντως ἐτέρω πρὸς ἕτερον = εἰς τὸν ἓνα διαφόρως τοῦ ἄλλου. — ἐπὶ πᾶν = καθ' ἕλεν. — τὴν ἰδίαν (= τὸ εἶδος [κεφ. 50, § 1]), αἰτιατικ. τοῦ κατὰ τι = κατὰ τὴν ἰδιότητα. Ἡ ἔννοια ἑλθῆς τῆς περιόδου: τὸ νόσημα καθ' ἕλεν ἦτο τοιοῦτον: παραλείπω δὲ καὶ πολλὰ ἄλλα ἀσυνήθη συμπτώματα αὐτοῦ ἐμφανιζόμενα διαφορετικὰ ἐπὶ ἑκάστου ἀνθρώπου. — καὶ ἄλλο, συναπτόεν τῷ οὐδὲν τῶν εἰωθότων = καὶ οὐδὲν ἄλλο ἐκ τῶν συνήθων (νοσημάτων). — παρελύπει = ἐκτὸς τοῦ λοιμοῦ (= παρ-) παρηνώχλει: (αὐτοῦς). — ὃ δὲ καὶ γένοιτο = εἰ δέ τι (νόσημα) καὶ γένοιτο = ἐὰν δὲ καὶ νόσημά τι ἐγένετο. — ἐς τοῦτο, δηλ. τὸν λοιμόν. — ἐτελεύτα = κατέληγε. — ἀμελεία = ἐλλείψει: περιποιήσεως: ἐν ἀντιθέσει: πρὸς τὸ: πάνυ θεραπευόμενοι = τυγχάνοντες μεγάλης περιποιήσεως. — ἐν οὐδὲ ἐν, ἐμφαντικωτάτη ἐπανάληψις = οὐδὲ ἐν μοναδικόν: μετριάξεται: ἡ ἔννοια τούτου διὰ τοῦ ἀπολύτως τιθεμένου ἀπαρμφ.: ὡς εἰπεῖν = ἓνα οὕτως εἶπω = σχεδόν. — κατέστη = εὐρέθη. — προσφέροντας = εἴ τις προσέφερεν (αὐτό). — τό τῷ ξυνενεγκόν = τὸ ὠφελῆσάν τινα. — ἄλλον, συναπτόεν τῷ ἔβλαπτε. — τοῦτο (= ἀκριδῶς τοῦτο), ἐπαναλαμβάνει μετ' ἐμφάσεως τὸ προηγούμενον: τό τῷ ξυνενεγκόν. — σῶμα... διεφάνη πρὸς αὐτὸ = οὐδὲν τε σῶμα διεφάνη αὐταρκῆς ὄν πρὸς αὐτὸ (δηλ. τὸ νόσημα) = πρὸς τοῦτοις οὐδὲν σῶμα ἐφάνη ὅτι ἦτο ἱκανὸν (ν' ἀντιπαλαίση) πρὸς αὐτὸ τὸ νόσημα. — ἰσχύος πέρη ἢ ἀσθενείας, κατ' ἔννοιαν = εἴτε ἰσχυρὸν εἴτε ἀσθενὲς ἦν. — πάντα, δηλ. τὰ σώματα. — ξυ ν ἤρει = ἄνευ διακρίσεως (= ξυν-) ἠφάνιζεν. — πάση διαίτη = με πάντα τρόπον δικίτης. Ἡ ἔννοια τῶν § § 2 καὶ 3: οὐδεμία θεραπεία, οὐδὲν ἴαμα καὶ οὐδεμία ἰσχύς τοῦ σώματος ὑπερήσπιζε τοὺς νοσοῦντας.

§ 4-5. δεινότατον, κτηρμ. τοῦ ἢ ἀθυμία καὶ τῆς προτάσεως: ὅτι... ἔθνησκον = τὸ ὅτι... ἀπέθνησκον. — ὁπότε τις αἴσθοιτο κάμινων = ὁπότε ἤθελεν ἐννοήσει: τις ὅτι νοσεῖ. — πρὸς τὸ ἀνέλι-

στον (=τὴν ἀνεπισιτίαν) τραπόμενοι τῇ γνώμῃ = ἀπελπισθέντες ἐν τῇ διανοίᾳ των· ἢ μετχ. κατὰ πληθ., ὡς καὶ τὰ ῥ. προείεντο — ἀντειχόν, διότι τό τις (: ὁπότε τις αἰσθοίτο κάμνων), εἰς ὃ ἀνκφέρονται, περιληπτικόν. — πολλῶ μᾶλλον, ὁ β' ὄρις: ἢ ἐὰν δὲν ἀπηλπίζοντο οὗτοι. — προείεντο σφᾶς αὐτοὺς = ἐγκατέλειπον ἑαυτούς. — οὐκ ἀντειχόν = δὲν πκρείχον ψυχικὴν ἀντίστικσιν. — ἀφ' ἐτέρου θεραπείας = ἀπὸ τῆς θεραπείας ἐτέρου = διὰ τῆς πρὸς ἄλλον περιποίησεως. — ἀναπιμπλάμενοι (= μολυνόμενοι), ἢ μετχ. κατὰ πληθ. ἀριθ., ὡς καὶ τὸ ῥ. ἔθνησκον, διότι τὸ ἕτερος περιληπτικόν. — ὡσπερ τὰ πρόβατα, δηλ. ἕτερον ἀφ' ἐτέρου ἀναπίμπλαται (= μολύνεται). — τὸν πλείστον φθόρον = τὴν πλείστην φθοράν. — τοῦτο, δηλ. τὸ μόλυσμα. — ἐνεποιεῖ = προυξένει. — εἶτε... μὴ θέλοιεν... ἄλλ. προσίειναι = καὶ ἐὰν δὲν ἤθελον νὰ πλησιάζωσιν ἀλλήλους. — δεδιότες = ἐκ φόβου (δηλ. μὴ μολυνθῶσι). — ἀπώλλυντο, δηλ. οἰνοσοῦντες. — ἐρῆμοι = ἐγκατακλεισμένοι. — ἐκενώθησαν, δηλ. τῶν ἐνοικούντων = ἡρημώθησαν. — ἀπορία τοῦ θεραπεύσοντος = δι' ἔλλειψίν τινος, ὅστις ἠδύνατο νὰ περιποιηθῇ αὐτούς. — εἶτε προσίειναι = καὶ ἐὰν ἐπλησιάζον. — οἱ ἀρετῆς τι μεταποιούμενοι = οἱ οἰκειοποιούμενοι ἀνδρείαν τινά. — αἰσχύνῃ = ἐκ φόβου (μὴ φανῶσι δειλοί). — ἠφείδουν σφῶν αὐτῶν = δὲν ἐδείκνυον προφύλαξιν διὰ τὸν ἑαυτῶν των. — παρὰ τοὺς φίλους = πρὸς τοὺς φίλους (τοὺς ὑπὸ τῶν οἰκείων ἐγκατακλεισμένους). — ἐπεὶ, αἰτλγκ. — τὰς ὀλοφύσεις τῶν ἀπογινομένων... ἐξέκαμνον = ἀπέκαμνον ὀλοφυρόμενοι τοὺς (ἐκάστοτε) ἀποθνήσκοντας. Ἡ ἔννοια: δὲν ἠδύνατο πλέον οὗτοι νὰ ἐξωτερικεύσωσι τὸν οἰκίον των. — τελευτῶντες = τελευταῖοι (πρὸβλ. κεφ. 47, § 4). — οἱ οἰκεῖοι = οἱ συγγενεῖς ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ : οἱ φίλοι νικώμενοι, πρὸβλ. κεφ. 47, § 4.

§ 6. ἐπὶ πλέον = μᾶλλον (δηλ. τῶν οἰκείων). — οἱ διαπεφυγότες, δηλ. τὴν νόσον = ἐκείνοι, οἵτινες εἶχον διαφυγεῖ τὴν νόσον (= εἶχον ἀνκρῶσει). — τὸν πονούμενον = τὸν νοσοῦντα. — ᾤκτιζοντο = ᾤκτιρον = ἠσθάνοντο συμπάθειαν. — διὰ τὸ προειδέναι = διότι ἐξ ἰδίας πείρας ἐγνώριζον (τὴν νόσον καὶ τοὺς πόνους αὐτῆς). — καὶ αὐτοὶ... ἐν τῷ θ. εἶναι = καὶ (διότι) αὐτοὶ πλέον ἦσαν ἐν ἀσφαλείᾳ. — δις τὸν αὐτὸν . . . οὐκ ἐπελάμβανε = δις δὲν προσέδαλλε (ἢ νόσος) τὸν αὐτὸν τὴν ἔννοιαν τῆς προτάσεως ταύτης περιορίζει ἢ φράσις : ὥστε καὶ κτείνειν = τοῦλάχιστον

(=καί) οὕτως ὥστε νὰ ἔχη ἡ νόσος ἀποτέλεσμα τὸν θάνατον.
 Ἡ ἔννοια: Ἡδύνατο νὰ συμβῆ ὥστε ἡ νόσος νὰ προσβάλλῃ δις τὸν αὐτόν, ἀλλὰ τὴν β' φοράν δὲν ἐπῆρχετο θανατηφόρος.—ἐμακαρίζοντο. οἱ διαπεφευγότες. — τῷ παραχρημα περιχαρεῖ (=τῇ περιχαρείᾳ [πρβλ. κεφ. 15, § 2 «τὸ ξυνετόν»]) = διὰ τὴν ἐν τῷ παρόντι μεγάλην χαράν.—καὶ ἐς τὸν ἔπειτα χρόνον, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τό: παραχρημα.—ἐλπίδος τι εἶχον κούφης=εἶχον κάποιαν ματαίαν ἐλπίδα. Καλεῖ τὴν ἐλπίδα οὕτω (ματαίαν), διότι πολλὰκις τὸ ἐναντίον συνέβαινε.—μηδ' ἄν... διαφθαρήναι = ἔτι οὐδέποτε εἰς τὸ ἐξῆς (= ἔτι) ἤθελον ἀποθάνει ὑπ' ἄλλου νοσήματος.
 Ἡ ἔννοια: ἐπειδὴ ὁ λοιμὸς δὲν ἐξήρπασεν αὐτούς, ἤλπιζον ἔτι οὐδεμία ἄλλη νόσος ἠδύνατο νὰ ἐξαρπάσῃ αὐτούς, ἀλλ' ἔτι οὗτοι θὰ ζήσωσι μέχρι βλάβος γήρατος.

Κεφ. 52.

ἐπίσειε δὲ... καὶ ἡ ξυγκ.=περισσότερον δ' ἐστενοχώρησεν αὐτοὺς ἐν τῇ ὑπαρχούσῃ νόσῳ καὶ ἡ συρροή· κατ' ἔννοιαν=ἡ ὑπάρχουσα νόσος ἔτι μᾶλλον ἐνισχύθη διὰ τῆς συρροῆς. — ἡ ξυγκομιδὴ ἐκ τῶν ἀγρῶν ἐς τὸ ἄστυ, αὕτη ἐξισοτήθη ἐν κεφ. 14-17.—καὶ οὐχ ἦσσον (=μᾶλλον)=καὶ μάλιστα (=καὶ) περισσότερο (ἀπὸ τοὺς ἐν τῷ ἄστυ οἰκοῦντας). — τοὺς ἐπελθόντας, δηλ. ἐπίσειε=τοὺς κατόπιν ἐλθόντας (ἐκ τῶν ἀγρῶν εἰς τὸ ἄστυ) ἐστενοχώρησεν.—οἰκιῶν οὐχ ὑπαρχουσῶν = ἐπειδὴ δὲν ὑπῆρχον οἰκίαι ἀρκεταὶ (διὰ τοὺς ἐκ τῶν ἀγρῶν ἐλθόντας). — ἀλλ'... διαιτωμένων, δηλ. αὐτῶν = ἀλλ' ἐπειδὴ αὐτοὶ διητῶντο.—ῶρα ἔτους=ἐν καιρῷ θέρους. — ὁ φθόρος (=ἡ φθορὰ) ἐγ. = ἀπέθνησκον.—οὐδενὶ κόσμῳ=μετὰ μεγίστης ἀταξίας· τοῦτο σαφέστερον ἀναπτύσσεται ἐν τῷ: ἀλλὰ καὶ νεκροὶ κτλ.—καὶ νεκροὶ ἐπ' ἄλλ. ἀποθνήσκοντες ἔκειντο=ἀποθνήσκοντες (οὗτοι) πλησίον ἀλλήλων ἔκειντο καὶ ὡς νεκροὶ (ἀκόμη) πλησίον ἀλλήλων. — ἐκαλινδοῦντο=ἐκυλίοντο.—ἡμιθνήτες(=ἡμιθανεῖς), ἐτέθη ἐν τέλει· χάριν ἐμφάσεως, ὡς διὰ τὸν αὐτὸν λόγον οἱ νεκροὶ ἐτέθη ἐν ἀρχῇ.—τοῦ ὕδατος ἐπιθυμία=διὰ τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ ὕδατος. Περὶ τοῦ πράγμ. πρβλ. κεφ. 49, § 5.—τὰ ἱερά ἐν οἷς ἐσκήνηντο(=εἶχον κατασκηνώσει), πρὶ τοῦ πράγμ. πρβλ. κεφ. 17, § 1.—πλέα=πλήρη.—αὐτοῦ ἐνα-

ποθνησκόντων, δηλ. τῶν ἀνθρώπων—ἐπειδὴ οἱ ἄνθρωποι αὐτοῦ ἐν τοῖς ἱεροῖς ἀπέθνησκον.—ὑπερβιαζομένου τοῦ κακοῦ—ἐπειδὴ τὸ κακὸν πολὺ ἐστενοχώρει.—οὐκ ἔχοντες—μὴ γνωρίζοντες.—ὅ,τι γένωνται, πλαγ. ἐρωτημ. πρότασις καθ' ὑποτακτ. ἀπορηματικὴν—τί νὰ γείνωσι.—ἐξ ὀλιγοῦριαν ἐτράποντο καὶ ἱερῶν καὶ δοσίων—ἀπώλεσαν τὸν σεβασμὸν πρὸς τοὺς ἱεροὺς τόπους καὶ τὰς θρησκευτικὰς συνηθείας.—ὁμοίως—ἄνευ διακρίσεως.—νόμοι τε πάντες, τοῦτο ἐπιφέρεται ὡς γενίκευσις τῶν διὰ τοῦ τε προηγουμένων—καὶ ἐν γένει ὄλα: αἱ (θρησκευτικαὶ) συνήθειαι.—ξυνεταράχθησαν—παρεδιάσθησαν.—οἷς (δηλ. νόμοις) ἐχρῶντο = ἄς (συνηθείας) μετεχειρίζοντο.—ἐξ ἀναισχύντους θήκας—εἰς ἀναισχύντους (=ἀναξιοπρεπεῖς) τρόπους ταφῆς. Ἡ ἐπεξήγησις ἐπιτετακτωτέρω ἐν τῷ «ἐπὶ πυρὸς γὰρ κτλ.»—σπάνει τῶν ἐπιτηδείων—δ: ἔλλειψιν τῶν πρὸς ταφὴν ἀναγκαίων.—διὰ τὸ συχνὸς ἤδη προτεθνάναι σφίσι, αἰτιολογεῖ τό: σπάνει τῶν ἐπιτηδείων =διότι πολλοὶ μέχρι τοῦδε εἰς αὐτοὺς εἶχον προηγουμένως ἀποθάνει (διὰ τὴν ταφὴν τῶν ὁποίων εἶχον φροντίσει).—ἐπὶ πυρὸς ἀλλοτριίας, ὁ προσδιορισμὸς οὗτος ἀνήκει εἰς ἀμφοτέρας τὰς μετχ.: ἐπιθέντες—ἐπιβαλόντες.—φθάσαντες τοὺς νήσαντας (=προφθάσαντες τοὺς συσσωρεύσαντας ξύλα διὰ τὴν πυράν), ἀναφέρεται μόνον εἰς τό: οἱ μὲν ἐπιθέντες—ὑφῆπτον (=ἔθετον πῦρ).—καομένου ἄλλου, δηλ. νεκροῦ—ἐν ᾧ ἐκαίετο ἄλλος νεκρός.—ὄν φέροειν—τοῦτον, ὄν φέροειν (=ἔφερον).

Κεφ. 53.

πρῶτον, ἐνισχύει μετ' ἐμφάσεως τὴν σημασίαν τοῦ ἤρξε (ὡς καὶ ἐκ κεφ. 47, § 3)· ἐκ τοῦ ἤρξε ἐξαρτ. ἡ γενν. ἀνομίας—τὴν πρώτην ἀρχὴν παρανομίας ἔκαμεν—ἔδωκε τὴν πρώτην ἀφορμὴν παρανομίας.—καὶ ἐξ τᾶλλα—καὶ ὑπ' ἄλλην ἐποψιν (δηλ. ἠθικὴν καὶ θρησκευτικὴν).—ἐπὶ πλέον—ἐν μεγαλυτέρῳ βαθμῷ (ἢ πρότερον).—ᾶ—ταῦτα, ᾶ.—μὴ καθ' ἡδονὴν ποιεῖν, τὸ μὴ ἐτέθη διὰ τὴν ἐν τῷ ῥ. ἀπεκρύπτετο ἐνυπάρχουσαν ἀρνητικὴν ἔννοιαν—ἀπέφευγε νὰ πράττῃ κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν του.—ἀγχίστροφον = ταχεῖαν.—ὄρωντες, κατὰ πληθ., διότι τὸ τις, εἰς ὃ ἡ μετχ. ἀναφέρεται, περιληπτικόν.—τῶν τ' εὐδ. κτλ., ἐξαρτ. ἐκ τοῦ: τὴν μεταβολὴν.—

τῶν τ', ἀνταποκρίνεται εἰς τό: καὶ τῶν καὶ ἕκαστον ἔχει παρ' ἑαυτῷ δύο ἐπίθετα (εὐδαιμόνων, θνησκόντων — κερτημένων, ἔχόντων) = καὶ ἐκείνων, οἵτινες ἦσαν εὐδαιμόνες καὶ αἰφνιδίως ἀπέθνησκον, καθὼς καὶ ἐκείνων, οἵτινες πρότερον οὐδὲν κατειχον, εὐθὺς δὲ κατελάμβανον τὰ ὑπάρχοντα ἐκείνων (δηλ. τῶν εὐδαιμόνων καὶ αἰφν. θνησκόντων). — τὰς ἐπαυρέσεις = τὰς ἀπολαύσεις. — πρὸς τὸ τερπνὸν = τερπνάς. — ἡξιουν = ἐβούλοντο. — ἐφήμερα = πρόσκαιρα, βραχυχρόνια. — τὸ προταλαιπωρεῖν, ἐκ τοῦ πρόθυμος ἦν = πρόθυμος ἦτο (εἰς τὸ) νὰ κοπιᾶζῃ προηγουμένως. — τῷ δόξαντι καλῷ = χάριν ἐκείνου, τὸ ὅποιον ἐφάνη ὡς καλόν. — ἄδηλον νομίζων = διότι ἐνόμιζεν ὡς ἀδέσβαιον. — εἰ... διαφθαρήσεται, πλαγ. ἐρωτημ. πρότασις = ἂν δὲν θ' ἀποθάνῃ = ἂν θὰ ζήσῃ: τὸ εἰ ἐνταῦθα, ὡς καὶ μετὰ τὰς ἐκφράσεις ἀμφιβολίας καὶ ἀδεσβαιότητος = εἰ μὴ. — πρὶν ἐπ' αὐτὸ (δηλ. τὸ καλόν) ἔλθειν = πρὶν κατορθώσῃ αὐτό. — ὅ,τι δὲ (ἐν ἀντιθέσει πρὸς τό: καὶ τὸ μὲν) ἤδη τε ἡδύ, δηλ. ἦν· κατ' ἔννοιαν = ἡ στιγμιαία δὲ εὐχαρίστησις. — καὶ πανταχόθεν τὸ ἐς αὐτὸ (δηλ. τὸ ἤδη ἡδύ) κερδαλέον = καὶ τὸ δὲ παντὸς μέσου (εἴτε καλοῦ εἴτε αἰσχροῦ) ὠφέλιμον πρὸς ἐπίτευξιν αὐτῆς τῆς εὐχαριστήσεως. — τοῦτο, ἐπικναλαμβάνει τὸ ὅ,τι δὲ κτλ. — κατέστη = ἐνομίσθη. — ἀπειργε = ἠμπόδιζε (δηλ. τοὺς ἀνθρώπους ἀπὸ τοῦ κακοῦ). — τὸ μὲν = ἄφ' ἑνὸς μὲν. Εἰς τοῦτο ἀντιστοιχεῖ τό: τῶν δὲ ἁμαρτημάτων... πολὺ δὲ μείζω κτλ. — κρίνοντες, ἀνακλόουθον· ἢ μετχ. ἐτέθη κατ' ὄνομαστ. ὡσεὶ προηγεῖτο: θεῶν δὲ φόβῳ... οὐκ ἀπείργοντο. — ἐν ὁμοίῳ, δηλ. εἶναι· ἐκ τούτου ἐξαρτ. τό: καὶ σέβειν καὶ μὴ (δηλ. σέβειν) = ὅτι εἶναι ὅμοιον καὶ νὰ σέβωνται καὶ νὰ μὴ σέβωνται (τοὺς θεοὺς καὶ τοὺς νόμους). — ἐκ τοῦ πάντας ὄρᾶν ἐν ἴσῳ ἀπολλυμένους = διότι ἔδλεπον ὅτι: ὅλοι (οἱ πολῖται) ἀπέθνησκον ἄνευ διακρίσεως (καὶ οἱ εὐσεβεῖς δηλ. καὶ οἱ ἀσεβεῖς). — τῶν δὲ ἁμαρτημάτων, ἢ γενκ. ἀνήκει καὶ εἰς τὸ δίκην καὶ εἰς τὸ τιμωρίαν. — ἐλπίζων = νομίζων. — μέχρι τοῦ δίκην γ. βιοῦς... ἀντιδοῦναι = ὅτι ζήσας μέχρι τοῦ νὰ γείνη δίκη ἤθελεν ἀνταποδώσει τὴν τιμωρίαν. — πολὺ δὲ... ἐπικρεμασθῆναι, ἐκ τοῦ ἐλπίζοντες (= νομίζοντες) = ἀλλὰ (νομίζοντες) ὅτι: πολὺ μεγαλύτερα ἠπεῖλει αὐτοὺς ἢ ἤδη ἐψηφισμένη κατ' αὐτῶν τιμωρίαν (δηλ. ὁ λοιμός).

— ἦν πρὶν ἔμπεσεῖν, κατ' ἔννοιαν = πρὶν δὲ ταύτην ἔμπεσεῖν = προτοῦ δὲ αὕτη (δηλ. ἡ τιμωρία = ὁ λοιμὸς) ἐμπέση. — εἰκὸς εἶναι = ὅτι εἶναι εὐλογον τὸ ἀπαρμψ. ἐξαρτ. ἐκ τοῦ αὐτοῦ ῥ., ἐξ οὗ καὶ τὸ ἐπικρεμασθῆναι. — τοῦ βίου τι ἀπολαῦσαι = ν' ἀπολαύσωσι καὶ τι ἐκ τοῦ βίου.

Κεφ. 54.

§ 1-3. τοιοῦτω πάθει... περιπεσόντες = εἰς τοιαύτην συμφορὰν περιπεσόντες. — ἀνθρώπων... θνησκόντων καὶ γῆς... δηουμένης = ἐπειδὴ ἐντός (δηλ. ἐν τῇ πόλει) οἱ ἄνθρωποι ἀπέθνησκον καὶ ἔξω ἢ χώρῃ ἐλεηλατεῖτο. — ἐν δὲ τῷ κακῷ, ἐνταῦθα ἢ ἐν χρονικῶς = ἐν ᾧ δ' ἡ νόσος ἐπεκράτε: = κατὰ τὴν νόσον δέ. — οἷα εἰκὸς, δηλ. ἦν αὐτοὺς ἀναμνησθῆναι = καθὼς ἦτο φυσικὸν αὐτοῖς νὰ ἐνθυμηθῶσιν. — ἀνεμνήσθησαν... τοῦδε τοῦ ἔπους = ἐνεθυμήθησαν καὶ τὸν ἀκόλουθον στίχον. — φάσκοντες οἱ πρεσβύτεροι, ἢ μετχ. ἐτέθη κατὰ τὴν αὐτὴν πτώσιν τοῦ ὑποκμ. τοῦ ῥ. οἱ Ἀθηναῖοι, ἀν καὶ τὸ νέον ὑποκμ. (οἱ πρεσβύτεροι) εἶναι μόνον μέρος τοῦ ὑποκμ. ἐκείνου (δηλ. τοῦ: οἱ Ἀθ.). — πάλαι ἄδεσθαι = ὅτι ἀπὸ παλαιοῦ χρόνου ἐψάλλετο (δηλ. ὑπὸ τῶν χρησιμολόγων). — Δωρικὸς = Δωρικὸς. — ἄμ' αὐτῷ = μετ' αὐτοῦ (δηλ. τοῦ πολέμου). — ἐγένετο ἔρις τοῖς ἀνθρ. = ἠγέρθη φιλονικία μετὰ τῶν ἀνθρώπων. — μὴ... ὀνομάσθαι = ὅτι δὲν εἶχεν ὀνομασθῆ. — ἐν τῷ ἔπει = ἐν τούτῳ τῷ στίχῳ. — ἐνίκησε, δηλ. ἡ γνώμη = ἐπεκράτησεν ἢ γνώμη. — ἐπὶ τοῦ παρόντος = ὑπὸ τὰς παρούσας περιστάσεις. — εἰκότως, συναπτόεν τῷ ἐνίκησε. — πρὸς ἃ ἔπασχον τὴν μνήμην ἐπ. = προσήρμοζον τὰς ἀναμνήσεις των πρὸς τὰ παθήματα των. — καταλάβη = ἐκραγῆ. — τοῦδε ὕστερος = μετὰ τὸν παρόντα (πόλεμον). — κατὰ τὸ εἰκὸς = πιθανῶς. — οὕτως, δηλ. καὶ λοιμὸς ἄμ' αὐτῷ.

§ 4-6. μνήμη ἐγένετο... τοῖς εἰδόσι (δηλ. αὐτῷ) = ἀνεμνήσθησαν καὶ τοῦ Λακ. χρηστηρίου οἱ εἰδότες = ἐνεθυμήθησαν καὶ τὸν πρὸς τοὺς Λακ. δοθέντα χρησμὸν οἱ γνωρίζοντες αὐτόν. — ὅτε ἔπερ. κτλ., ἐξαρτ. ἐκ τοῦ μνήμη ἐγένετο καὶ χρησιμεύει συγχρόνως ὡς ἐπεξηγήσις τοῦ: τοῦ Λακ. χρηστηρίου = ὅτε (= ὅτι) δηλ. . . . Περὶ τῆς σημασίας τοῦ ὅτε μετὰ τὰ μνήμης σημαντικὰ πρὸδλ. κεφ. 21, § 1. — ἔπερωτῶσιν αὐτοῖς... ἀνεῖλεν = εἰς αὐτοὺς ἐρωτῶντας... ἐχρησιμοδότησε. — τὸν θεόν, δηλ. τὸν Ἀπόλλωνα. — κατὰ κράτος πολεμοῦσι νίκην ἔσεσθαι = ὅτι θὰ νικήσωσιν, ἐὰν ὀλιγὸς δυνάμει

πολεμῶσιν.—αὐτός, συναπτόεν τῷ ξυλλήψεσθαι [=βοηθήσειν]=
 ὅτι αὐτὸς ὁ ἴδιος θὰ βοηθήσῃ (αὐτούς).—περὶ τοῦ χρηστηρίου=
 ἕσον ἀφορᾶ τὸν χρησιμόν.—τὰ γινν. ἤκαζον νόμιμα εἶναι (δηλ.
 τῷ χρηστηρίῳ)=ὑπέθετον (οἱ Ἀθ.) ὅτι τὰ γιγνόμενα συμφωνοῦσι
 πρὸς τὸν χρησιμόν(διότι ἐθεώρουν τὴν ἐν Ἀθήναις ἐμφάνισιν τοῦ
 λοιμοῦ ὡς βοήθειαν τοῦ Ἀπόλ., ἣν οὗτος ὑπέσχετο τοῖς Λακ).—
 ἐσβεβληκότων δὲ... εὐθύς = τὸ βέβαιον ὅμως εἶναι ὅτι (= δὲ)
 εὐθύς μετὰ τὴν εἰσβολὴν τῶν Πελοπ. (εἰς τὴν Ἀττικὴν) ἡ νόσος
 ἤρχισεν.—οὐκ ἐσῆλθεν, ὅτι καὶ ἄξιον εἰπεῖν (δηλ. ἔστιν) =δὲν
 εἰσῆλθέ τι (τῆς νόσου), τὸ ὅποιόν καὶ ἄξιον εἶναι νὰ εἴπῃ τις. Ἡ
 ἔννοια: ἡ εἰσελθοῦσα εἰς τὴν Πελ. νόσος ἦτο ἀνκξίξ λόγου.—
 ἐπενειμίματο=ἐδεκάτισε.—ἔπειτα δὲ κτλ., ὁ λοιμὸς ἐνέσκηψε τὸ
 πρῶτον κατὰ τὸ ἔαρ τοῦ 430 καὶ ἐμαίνετο μέχρι τοῦ 429 ἀπαύ-
 στως· τῷ 428-427 ἐγένετο ἀσθενέστερος κατὰ τὴν ἀπειλητικώτε-
 ρος δὲ πάλιν ἐξερράγη κατὰ τὸ φθινόπωρον τοῦ 427 καὶ ἐξηκο-
 λούθησε μκινόμενος μέχρι τοῦ 426. Οἱ ἐκ τοῦ λοιμοῦ δὲ ἀπολε-
 σθέντες ὑπερβαίνουσι—κατὰ τοὺς πιθανωτέρους ὑπολογισμοὺς—
 τοὺς δεκακισχιλίους.—ταῦτα μὲν κτλ., δηλ. ἦν=ταῦτα μὲν ἦσαν
 τὰ συμβάντα ὡς πρὸς τὴν νόσον.

2. Ὁργὴ τῶν Ἀθηναίων κατὰ τοῦ Περικλέους καὶ δημηγορία αὐτοῦ.

(Κεφ. 59-64)

Κεφ. 59.

ὡς=ἐπειδὴ.—ἐπέκειτο = ἐστενοχώρει (αὐτούς).—ἠλλοίωντο
 τὰς γν.= εἶχον μεταβληθῆ κατὰ τὰς γνώμας (ἐν ἀντιθέσει πρὸς
 τὰς ἐν κεφ.8 δηλωθείσας διαθέσεις αὐτῶν «ἔρρωντο ἐς τὸν πόλε-
 μον» κτλ. (πρόλ. καὶ κεφ. 14, § 1-22, § 1).—ἐν αἰτία εἶχον=ἠτιῶντο
 =κατηγόρουν.—ὡς, συναπτόεν καὶ μετὰ τοῦ: περιπεπτωκότες.
 —πρὸς δὲ τοὺς Λακ. ὤρμηντο (=ὤρμῶντο) ξυγχαρεῖν (=σπέν-
 δεσθαι) = ἐπεθύμουν δὲ νὰ συνθηκολογῶσι μετὰ τῶν Λακ.—ὡς

αὐτοὺς=πρὸς αὐτούς.— ἄπρακτοι ἐγένοντο=οὐδὲν κατώρθωσαν.
 —πανταχόθεν τε=οὗτω (=τε) ὑπὸ πᾶσαν ἐποψίν.—τῇ γν. ἄπο-
 ροι καθεστῶτες=περιελθόντες εἰς μεγάλην ἀμηχανίαν.—ἐνέκειν-
 το τῷ Περ. = ἐπετίθεντο κατὰ τοῦ Περικλέους. — ὄρων, μετχ.
 αἰτλγ.— αὐτοὺς . . . χαλεπαίνοντας καὶ . . . ποιοῦντας=ὅτι αὐτοὶ
 ἠγανάκτουν καὶ ἔπραττον.— πρὸς τὰ παρόντα=διὰ τὴν κρού-
 σαν κατάστασιν τῶν πραγμάτων.—ἤλιπε=ἐφροβείτο.—ξύλλογον,
 ἐνταῦθα=ἐκκλησίαν σύγκλητον (=ἔκτακτον), πρβλ. κεφ. 22, § 1.
 Αἱ ἐκκλησίαι διεκρίνοντο εἰς δύο κατηγορίας, τὰς τεταγμένας ἐκ
 τῶν νόμων, ἦτοι τὰς τακτικάς, καὶ τὰς συγκλήτους, ἦτοι τὰς
 ἐκτάκτους. — ἔτι δ' (= γὰρ) ἐστρατήγει = διότι ἀκόμη ἦτο
 στρατηγός [καὶ ὡς τοιοῦτος εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ συγκαλέσῃ ἐκ-
 κλησίαν πρβλ. καὶ κεφ. 22, § 1].—θαροῦναι, δηλ. τοὺς Ἀθηναίους·
 τὸ αὐτὸ ἀντικμ. νοητέον καὶ εἰς τὸ καταστῆσαι. — ἀπαγαγὼν=
 ἀπομικρύνας, καταπραῦνας.—τὸ ὀργιζόμενον τῆς γν. = τὰς ὀρ-
 γίλας διαλέσεις αὐτῶν.— πρὸς τὸ ἠπιώτ. καὶ ἄδ. καταστῆσαι =
 νὰ καταστήσῃ (αὐτοὺς) ἠπιωτέρους καὶ ἀφροωτέρους.—παρελθὼν
 =ἀνεβὰς εἰς τὸ βῆμα.

Κεφ. 60.

§ 1-4. καὶ ἰ προσδεχομένῳ . . . γεγένηται, καὶ ἰ ξυνήγαγον, ἡ
 σύνταξις κατὰ παράταξιν ἀντὶ κατ' ὑπόταξιν: ἐπειδὴ . . . γεγένη-
 ται, ξυνήγαγον. Ἡ κατὰ παράταξιν πλοκὴ καθιστᾷ τὸν λόγον
 ζωηρότερον (πρβλ. κεφ. 6, ἐν σελ. 64).—προσδεχομένῳ μοι=εἰς ἐμέ,
 ὅστις περιέμενον· κατ' ἔννοιαν=οὐχὶ παρὰ προσδοκίαν μου.—τὰ
 τῆς ὀργῆς ὑμῶν ἐς ἐμέ=αἱ ἐκδηλώσεις τῆς κατ' ἐμοῦ ὀργῆς ὑμῶν.
 —αἰσθάνομαι=καλῶς γνωρίζω.—τὰς αἰτίας, δηλ. τὰς ἰδιωτικὰς
 συμφορὰς.—ὅπως ὑπομνήσω . . . εἰκτε, ἐν αὐτῷ κεῖται ἡ πρόθε-
 σις τοῦ λόγου, ἣτις καὶ ἐν τῷ προηγουμένῳ κεφ. 59, § 2 ἐδηλώθη
 «θαροῦναι τε καὶ . . . καταστῆσαι». — εἰ, ἐνταῦθα=ὅτι.—τι=κατὰ τι.
 —ἐμοὶ χαλεπαίνετε=ὀργίζεσθε κατ' ἐμοῦ.—ταῖς ξυμφοραῖς εἴκετε
 =ὑποχωρεῖτε εἰς τὰς συμφορὰς=φαίνεσθε δεῖλοὶ εἰς τὰς δυστυ-
 χίας.—γάρ, διασκηφτικός.—πλείω . . . ὀφελεῖν τοὺς ἰδιώτας=
 ὅτι περισσοτέρως ὀφελείας παρέχει εἰς τοὺς ἰδιώτας· πρκατηρητέα
 ἢ μετὰ διπλῆς αἰτιατ. σύνταξις τοῦ ὀφελεῖν.—ξύμπασαν ὀρθου-

μένην = ἐὰν ἔλη εὐτυχῆ. — ἢ καθ' ἕκαστον... εὐπραγοῦσαν =
 πρὸς ἐὰν εὐτυχῆ ὡς πρὸς ἕκαστον τῶν πολιτῶν. — ἀθρόαν δὲ
 σφαλλομένην = γενικῶς δὲ (ἐὰν) δυστυχῆ τὸ σφαλλομένην ἀντι-
 τίθεται τῷ ὀρθουμένῃ. — καλῶς . . . φερόμενος = εὐτυχῶν. — τὸ
 καθ' ἑαυτὸν (= ὅσον ἀφορᾷ τὸν ἑαυτὸν του), συναπτόεν τῷ καλῶς
 φερόμενος. — διασφειρομένης τῆς πατρίδος = ἐὰν ἡ πατρίς δια-
 σφείρηται. — οὐδὲν ἦσσαν, δηλ. ἢ κακῶς φερόμενος· ἐπομένως =
 ὡσαύτως (ὡς καὶ ὁ δυστυχῶν). — κακοτυχῶν = δυστυχῶν. — ἐν
 εὐτυχούσῃ, δηλ. τῇ πατρίδι. — πολλῶ μᾶλλον, δηλ. ἢ ἐν δυστυ-
 χούσῃ· παρατηρητέα ἢ συμμετρία, μάλιστα δὲ ἡ ἰσχυρίμια τῶν
 συλλεβῶν ἐν τοῖς: καλῶς... ἀνὴρ καὶ κακοτυχῶν . . . εὐτυχούσῃ·
 ὡσαύτως ἐν τοῖς: οὐδὲν... ξυναπόλλυται καὶ πολλῶ... διασφύζεται.
 — ὁπότε, ἐνταῦθα αἰτλγκ. = ἐπειδὴ. — τὰς ἰδίας ξυμφορὰς = τὰς
 συμφορὰς τῶν ἰδιωτῶν. — οἷα τε, δηλ. ἐστὶν = εἶναι· ἰκανῆ = δύνα-
 ται. — φέρειν = νὰ ὑπομένῃ. — εἷς δὲ ἕκαστος, δηλ. τῶν πολιτῶν.
 — τὰς ἐκείνης, δηλ. τὰς τῆς πόλεως συμφορὰς. — ἀδύνατος, δηλ.
 ἐστὶ φέρειν. — πάντας ἀμύνειν αὐτῇ = πάντες νὰ βοηθῶσιν αὐτήν.
 — καὶ μὴ, δηλ. δρᾶν = καὶ νὰ μὴ πράττωσι. — ταῖς κατ' οἶκον
 κτλ., ἀσύνδετον ὡς ἐπεξήγησις τῆς ἀναφρκ. προτάσεως: ὁ νῦν
 ἡμεῖς δρᾶτε. — ταῖς κατ' οἶκον κακοπραγίαις = διὰ τὰς οἰκιακάς
 δυστυχίας. — τοῦ κοινοῦ τῆς σωτηρίας (= τῆς σωτηρίας τοῦ κοι-
 νοῦ) ἀφίεσθε = ἀμελεῖτε τὴν σωτηρίαν τῆς πολιτείας· ἢ γενκ.
 τοῦ κοινοῦ προετάχθη τῆς γενκ. τῆς σωτηρίας διὰ τὴν ἀντίθεσιν
 πρὸς τό: κατ' οἶκον (ὡς καὶ ἐν κεφ. 61, § 4 ἐν τέλει). — ξυνέ-
 γνωτε = συναπερχασάτε (δηλ. μετ' ἐμοῦ). — δι' αἰτίας ἔχετε = αἰ-
 τιᾶσθε = κτηγορεῖτε.

§ 5-7. καίτοι = καὶ ὅμως. — οὐδενὸς οἶομαι ἦσσαν εἶναι =
 νομίζω ὅτι ἀπὸ κανένα δὲν εἶμι κατώτερος. — γινῶναι = εἰς τὸ
 νὰ ἐπινοήσω. — τὰ δέοντα = τὰ ὀρθά, τὰ ὠφέλιμα (τῇ πολιτείᾳ).
 — ἐρμηνεῦσαι = εἰς τὸ νὰ παραστήσω σαφῶς διὰ τοῦ λόγου. —
 φιλόπολις τε κτλ. = ὅς φιλόπολις τε καὶ χρημάτων κρείστων εἶμι.
 — χρημάτων κρείστων = ἀφιλοκερδῆς. — ὅ τε γὰρ κτλ., ὁ γὰρ
 αἰτιολογεῖ τὴν ἐξῆς νοουμένην ἔξωθεν πρότασιν: καὶ τῷ ὄντι ἀναγ-
 καῖται εἶναι αἱ ἀρεταὶ αὐταὶ πάσαι ὁμοῦ τῷ πολιτικῷ ἀνδρὶ. — ὁ
 γνοὺς (= ὁ ἐπινοήσας), δηλ. τὰ δέοντα. — σαφῶς διδάξας = ἐρμη-
 νεύσας. — ἐν ἴσῳ (δηλ. ἐστὶ) καὶ εἰ μὴ ἐνεθυμήθη = ἐν ἴσῳ τῷ

μὴ ἐνθυμηθέντι (= τῷ μὴ γνόντι) = εἰς τὴν αὐτὴν θέσιν εἶναι πρὸς τὸν μὴ ἐπινοήσαντα. — ἀμφοτέρω, δηλ. τὸ γινῶναι καὶ σαφῶς διδάξαι. — τῇ δὲ πόλει δύνουσι = διακείμενος ὁμοῦς δυσμενῶς πρὸς τὴν πόλιν. — οὐκ ἄν... οἰκείως (δηλ. τῇ πόλει) φράζοι = δὲν δύναται νὰ λέγῃ τι πρὸς τὸ συμφέρον τῆς πόλεως. — ὁμοίως, δηλ. καὶ εἰ φιλόπολις ἦν = ὁμοίως ὡς ἐάν ἦτο φιλόπολις. — προσόντος δὲ καὶ τοῦδε (δηλ. τοῦ φιλόπολιν εἶναι) = ἐάν δὲ πρὸς τούτοις ὑπάρχῃ καὶ τοῦτο (δηλ. τὸ νὰ εἶναι φιλόπολις). — χρήμασι δὲ νικωμένου (δηλ. αὐτοῦ) = (ἐάν) νικᾷται δὲ αὐτὸς ὑπὸ τῶν χρημάτων. — τὰ ξύμπαντα... ἂν πωλοῖτο = τὰ σύμπαντα δύναται νὰ πωλῶνται. — τούτου ἑνός, γενκ. τοῦ τιμήματος = ἀντὶ ἑνὸς τούτου (δηλ. τῶν χρημάτων). — εἰ... ἐπεισθητε = ἀπ' οὗ ἐπεισθητε. — καὶ μέσως ἡγούμενοι (ἕμοι) μᾶλλον ἑτέρων (= ἢ ἑτέροις) προσεῖναι αὐτὰ = ἐπειδὴ νομίζετε ὅτι ἐγὼ ἔχω καὶ εἰς μέτριον μόνον βαθμὸν (= καὶ μέσως) περισσότερον παρὰ ἄλλοι αὐτὰ (δηλ. τὰ πλεονεκτήματα τὰ δηλωθέντα ἐν § 5). — οὐκ ἄν... φεροίμην = οὐχὶ εὐλόγως δύναμαι ἐγὼ τοῦλάχιστον νὰ κατηγορῶμαι τώρα ὅτι ἀδικῶ.

Κεφ. 61.

§ 1 - 3. καὶ γάρ, συναπτόν τῷ πολλῇ ἄνοιά (ἔστι) = διότι πάντως εἶναι πολλῇ ἀνοησία· κίτιολογεῖ δὲ τὸ ἐν τῇ τέλει τοῦ προηγούμενου κεφ.: «οὐκ ἂν εἰκότως... αἰτίαν φεροίμην». — οἷς μὲν (= τούτοις μὲν, οἷς) αἴρεσις γεγ. = εἰς τούτους μὲν, εἰς τοὺς ὁμοίους εἶχε δοθῆ ἐλευθέρω ἐκλογὴ μεταξὺ εἰρήνης καὶ πολέμου. — τᾶλλα εὐτυχοῦσι = ἐν ᾧ κατὰ τὰ ἄλλα εἶναι εὐτυχεῖς. — πολεμῆσαι = ν' ἀναλάβωσι πόλεμον. — εἰ δ'... = ἄλλ' ἀπ' οὗ ἦτο ἀνάγκη. — ἢ εἴξ. εὐθύς . . . ὑπακοῦσαι = ἢ ὑποχωρήσαντες εἰς τοὺς ἄλλους εὐθύς νὰ ὑπκούσωσιν (εἰς αὐτούς). — ἢ κινδυνεύσαντας περιγ. = ἢ διὰ κινδύνων μόνον (καὶ οὐχὶ δι' ἄλλου τρόπου) νὰ ὑπερσχύσωσι (τοῦ ἐχθροῦ). — τοῦ ὑποστάντος (δηλ. τὸν κίνδυνον), β' ὅρος τῆς συγκρίσεως. — μεμπτότερος (δηλ. ἔστι) = εἶναι περισσότερον ἀξιόμεμπτος. — ὁ αὐτός, δηλ. τῇ γνώμῃ. — οὐκ ἐξίσταμαι, δηλ. τῆς γνώμης = δὲν μεταβάλλομαι. — μεταβάλλετε, δηλ. γνώμην. — ἀκεραίοις, δηλ. οὔσι = ὅτε ἦσθε ἀβλαβεῖς. — μεταμέλειν δὲ κακὸν μένοις = νὰ μετανοήτε δὲ (νῦν) ὅτε κακὰ ὑφίστασθε. — καὶ τὸν

ἔμὸν λόγον... μὴ ὀρθὸν φαίνεσθαι (δηλ. ὑμῶν), ἐπακολουθεῖ ἡ ἐξάρτησις ἐκ τοῦ: ἐπειδὴ ξυνέβη=καὶ αἱ ἐμαὶ συμβουλαὶ αἱ λεχθεῖσαι ἐν τῷ τότε λόγῳ μου νὰ μὴ φαίνωνται: (εἰς ὑμᾶς) ὀρθαί. Ἐννοοῦνται: αἱ ὑπὸ τοῦ Περικλ. εἰς τοὺς Ἄθ. δοθεῖσαι συμβουλαί, ὅπως οὗτοι ἀναλάβωσι τὸν κατὰ τῶν Λακ. πόλεμον.—ἐν τῷ ὑμετέρῳ ἀσθενεῖ τῆς γνώμης=ἐν τῷ ἀσθενεῖ (=τῇ ἀσθενείᾳ) τῆς ὑμετέρας γνώμης (= φρονήματος): κατ' ἔννοιαν = ἐν τῇ δειλίᾳ ὑμῶν. Ἡ ἀντων. ὑμετέρῳ προετάχθη (ἐν ᾧ ἔπρεπε νὰ συναφθῆ μετὰ τοῦ: τῆς γνώμης [=τῆς ὑμετέρας γν.]), ἵνα ἐνισχυθῆ ἢ ἀντίθεσις πρὸς τό: τὸν ἔμὸν λόγον.—τὸ λυποῦν= ἡ λύπη=ἡ βλάβη (ἣν συνεπάγεται: ὁ πόλεμος).—ἔχει=παρέχει.—ἤδη=ἀμέσως.—τῆς δὲ ὀφείλειας... ἅπασι=εἰς ὅλους δὲ ἀκόμη δὲν εἶναι φανερὰ ἡ ὀφέλεια. Ἡ ἔννοια: ὅλοι δὲν καθορῶσι τὴν ἐν τῷ μέλλοντι κοινὴν ὀφέλειαν.—καὶ... ταπεινὴ (δηλ. ἔστι), ἐξακολουθεῖ ἡ ἐξάρτησις ἐκ τοῦ διότι.—μεταβ. μεγάλης ἐμπ.=ἐπειδὴ ἐνέπεσε μεγάλη μεταβολή.—καὶ ταύτης ἐξ ὀλίγου=καὶ μάλιστα αἰφνιδίως.—ἡ διάνοια=τὸ φρόνημα.—ἐγκαρτερεῖν, ἐκ τοῦ ταπεινὴ (ἔστι)=εἰς τὸ νὰ ἐμμένητε σταθερῶς.—ἂ ἔγνωτε=τούτοις, ἂ ἔγνωτε (=ἀπερασίσκετε).—δουλοῖ γὰρ κτλ.=διότι ταπεινώνει κτλ. Διὰ τούτων ὁ Περικλ. δικαιολογεῖ πῶς τοὺς Ἄθην. διὰ τὴν ταπεινώσιν τοῦ φρονήματος αὐτῶν.—φρόνημα, ἀντικμ.=τὸ φρόνημα.—τὸ πλείστω παραλόγῳ ξυμβαῖνον=τὸ συμβαῖνον μετὰ πλείστου παραλογοῦσμοῦ (=ὅπως παρ' ἐλπίδα).—δ=καὶ τοῦτο.—πρὸς τοῖς ἄλλοις, δηλ. δεινοῖς=ἐκτός τῶν ἄλλων συμφορῶν (δηλ. τῆς δηλώσεως τῆς χώρας καὶ τῆς ἐν τῇ πόλει κατακλήψεως).—οὐχ ἦκιστα=μάλιστα.—κατὰ τὴν νόσον=διὰ τὴν νόσον.

§ 4. οἰκοῦντας (δηλ. ὑμᾶς) καὶ... τεθραμμένους=ἐπειδὴ κατοικεῖτε καὶ ἐπειδὴ ἔχετε ἀνατραφῆ.—ἐν ἧθεισιν ἀντιπάλοις αὐτῇ =μὲ ἦθη ἀντάξια τοῦ μεγέθους αὐτῆς.—χρεῶν, δηλ. ἔστι=χρῆ' ἐκ τούτου ἐξαργ. τὸ ἀπρμφ. ἐθέλειν καὶ ἐξ αὐτοῦ τὰ ἀπρμφ. ὑφίστασθαι, ἀφανίζεσθαι καὶ ἀντιλαμβάνεσθαι.—ξυμφοραῖς ταῖς μεγ., ἀντικμ. τοῦ ὑφίστασθαι=νὰ ὑπομένητε τὰς μεγίστας συμφοράς.—τὴν ἀξίωσιν=τὴν δόξαν.—ἐν ἴσῳ γὰρ... ὀρεγόμενον, ἡ φυσικὴ σειρὰ τῶν λέξεων: οἱ γὰρ ἄνθρωποι δικαιοῦσιν αἰτιᾶσθαι τε ἐν ἴσῳ (τοῦτον) ὅστις μαλακίᾳ ἐλλείπει τῆς ὑπαρχούσης δόξης καὶ μισεῖν τὸν θρασυτέτη ὀρεγόμενον τῆς μὴ προσηκούσης

(δόξης) = διότι οἱ ἄνθρωποι κρίνουσι δίκαιον καὶ νὰ κατηγορῶσιν ὁμοίως τοῦτον, ὅστις δι' ἀνανδρίαν εἶναι κατώτερος τῆς ὑπαρχούσης δόξης, καθὼς καὶ νὰ μισῶσι τὸν διὰ θρασύτητα ἐπιδιώκοντα δόξαν, ἣτις δὲν τῷ ἀνήκει. — ἀπαγγέσαντας δὲ τὰ ἴδια = ἀπ' οὗ δὲ πύσητε νὰ λυπησθε διὰ τὰς ἰδίας συμφοράς. — τοῦ κοινοῦ τῆς σωτηρίας ἀντιλαμβάνεσθαι = νὰ ἐργάζησθε διὰ τὴν σωτηρίαν τῆς πολιτείας· περὶ τῆς θέσεως τῶν λέξεων: τοῦ κοινοῦ τῆς σωτηρίας πρὸλ. κεφ. 60, § 4.

Κεφ. 62.

§ 1-2. τὸν δὲ πόνον... ὑποπτευόμενον, ἢ φυσικὴ σειρὰ τῶν λέξεων: ἀρκεῖω δὲ ὑμῖν καὶ ἐκεῖνα μὲν, ἐν οἷς ἄλλοτε πολλάκις γε δὴ ἀπέδειξα οὐκ ὀρθῶς τὸν πόνον τὸν κατὰ τὸν πόλεμον ὑποπτευόμενον μὴ γένηταί τε πολὺς καὶ οὐδὲν μᾶλλον περιγενώμεθα = ἄς εἶναι δὲ ἀρκετὰ εἰς ὑμᾶς καὶ ἐκεῖνα μὲν, διὰ τῶν ὁποίων ἄλλοτε πολλάκις βεβαίως, ὡς γνωστόν, ἀπέδειξα ὅτι οὐχὶ ὀρθῶς ἢ ἐν τῷ πολέμῳ καταπόνησις ὑποπτεύεται μήπως αὕτη περὶ καταθῆ ἔπι πολὺ (= ὅτι οὐχὶ ὀρθῶς φροεῖσθε μήπως ἢ ἐν τῷ πολέμῳ καταπόνησις περὶ καταθῆ ἔπι πολὺ) καὶ μεθ' ἑλληνικύτην (τὴν καταπόνησιν) δὲν ὑπερισχύσωμεν. — τὸν πόνον..., προετάρχη τοῦτο πρὸς ἕξαρσιν. — ἄλλοτε πολλάκις, ἐν κεφ. 13, § 9 «ἔλεγε δὲ καὶ ἄλλα . . . τοῦ περιέσεσθαι τῷ πολέμῳ». — τόδε, δ... μεγέθους πέρ: ἐς τὴν ἀρχὴν = τὸ ἐξῆς (πλεονέκτημα), τὸ ὁποῖον ἀναφερόμενον εἰς τὸ μέγεθος τῆς ἡγεμονίας ὑμῶν. — μοι δοκεῖτε οὐτ' αὐτοῖ... ὑπάρχον ὑμῖν = οὐτε οἱ ἴδιοι μοι φαίνεσθε (= νομίζω) ὅτι ἐσυλλογίσθητέ ποτε ἕως τῶρα ὅτι ἔχετε. — οὐτ' ἐγώ, δηλ. ἱκανῶς (= διεξοδικῶς) ἐδήλωσα. — ἐν τοῖς πρὶν λόγοις. οὗς ὁ Περικλ. ἐποίησατο πρὸς τοὺς Ἀθ. — οὐδ' ἂν νῦν ἐχρησάμην, δηλ. αὐτῷ = οὐδὲ τῶρα θὰ ἀνέφερον αὐτό. — κομπωδεστέραν ἔχοντι τὴν προσποίησιν = ἐπειδὴ ἔχει ἀλαζονικὴν κᾶπως τὴν ὄψιν. — παρὰ τὸ εἰκὸς = παρ' ὅσον πρέπει. — γάρ, ἐπεξηγεῖ τὸ τόδε. — ἀποφαίνω = ἀποδεικνύω. — δύο μερῶν, ἕξαρτ. ἐκ τοῦ ἑτέρου. — τῶν ἕς χρῆσιν φανερῶν, παρὰθεσις τοῦ: δύο μερῶν = ἐκ τῶν δύο μερῶν, τὰ ὅποια εἶναι φανερὰ προωρισμένα εἰς χρῆσιν τῶν ἀνθρώπων. — γῆς καὶ θαλάσσης, ἐπεξήγησις τοῦ: δύο μερῶν = δηλ. τῆς γῆς

καὶ τῆς θαλάσσης.—τοῦ ἑτέρου, δηλ. τῆς θαλάσσης. — κυριωτάτους ὄντας=ἔτι εἰσθε ἀπόλυτοι κύριοι. — ἐφ' ὅσον τε νῦν νέμεσθε καί...βουληθῆτε = ὅχι μόνον (=τε) εἰς τόσην ἔκτασιν, ὅσην κατέχετε, ἀλλὰ καὶ (=καί) εἰς περισσοτέραν, ἐὰν θελήσῃτε. — οὐκ ἔστιν ὅστις= οὐδεὶς. — τῇ ὑπαρχ. παρασκευῇ τοῦ ναυτικοῦ, συναπτόεν τῷ πλεόντας=ἐὰν πλέητε μὲ τὸν ὑπάρχοντα στόλον.— βασιλεύς, ὅχι ὁ τῶν Περσῶν, ἀλλ' οἰσοδῆποτε. — οὔτε ἄλλο οὐδὲν ἔθνος = οὔτε προσέτι: (= ἄλλο· πρὸλ. κεφ. 14, § 1) οὐδὲν ἔθνος.—τῶν ἐν τῷ παρόντι (δηλ. χρόνῳ)=τῶν νῦν.

§ 3-5. οὐ κατὰ τὴν...χρεῖαν...αὕτη ἡ δ. φαίνεται (δηλ. οὐσα) =αὕτη ἡ δύναμις (δηλ. ἡ τοῦ ναυτικοῦ) φαίνεται ἔτι δὲν δύναται νὰ συγκριθῇ πρὸς τὴν ὑφέλειαν τῶν (ἀγροτικῶν) οἰκιῶν καὶ τῶν ἀγρῶν (ἀλλ' ἔτι εἶναι πολὺ μεγαλυτέρα).—ὧν μεγάλων (κτγρμ.) νομίζετε ἔστερησθαι=τῶν ὁποίων στερηθέντες νομίζετε ἔτι ἔχετε στερηθῆναι μεγάλων.—εἰκός, δηλ. ἔστι = πρέπον εἶναι=πρέπει.— χαλεπῶς φέρειν = ν' ἀγανακτῆτε.—αὐτῶν, γενκ. τῆς αἰτίας = δι' αὐτὰ=διὰ τὴν στέρησιν αὐτῶν (δηλ. τῶν οἰκιῶν καὶ τῆς γῆς). —ἢ οὐ, μετὰ τὸ μᾶλλον συνοδευόμενον ὑπ' ἀρνήσεως=ἀλλά.— κηπίον καὶ ἐγκαλ... ὀλιγορῆσαι (δηλ. αὐτῶν) = νομίσαντες ἔτι αὐτὰ (δηλ. αἱ οἰκίαι καὶ ἡ γῆ) ἐν συγκρίσει πρὸς ταύτην τὴν δύναμιν εἶναι κηπάριον καὶ κόσμημα πλοῦτου (πράγματι δηλ. εὐάρεστα μὲν εἰς τὸν βίον, ἀλλ' ἀνωφελῆ) (πρέπει) νὰ καταφρονήσῃτε (αὐτὰ).—γνώναι, ἐκ τοῦ εἰκός (ἔστι), ἐξ οὗ καὶ τὰ ἀπρμφ. φανῆναι, λέναι.—ἐλευθερίαν μὲν... ἀναληψομένην = ἔτι ἢ μὲν ἐλευθερία θὰ ἐπανακτῆσῃ.—ἀντιλαμβανόμενοι αὐτῆς = φροντίζοντες περὶ αὐτῆς.—διασώσωμεν (=διατηρήσωμεν), δηλ. αὐτήν.—ἄλλων δ' ὑπακούουσι, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ: ἐλευθερίαν μὲν =εἰς τοὺς ὑπηκόους δὲ ἄλλων. — καὶ τὰ προκ. φιλεῖν ἔλασ. = (ἔτι) συνηθίζουσι νὰ ἐλαττώωνται: καὶ ἐκεῖνα, τὰ ὅποια πρότερον ἔχουσι ἀποκτηθῆναι τὸ ἀπαρμ. φιλεῖν ἐκ τοῦ γνώναι· παρατηρητέα δὲ ἢ μεταβολὴ τῆς συντάξεως: γνώναι... ἀναληψομένην... φιλεῖν.—τῶν τε πατ. μὴ χείρους...φανῆναι = καὶ (πρέπει) νὰ μὴ φανῆτε κατώτεροι τῶν πατέρων.—κατ' ἀμφοτέρω, δηλ. κατὰ τὸ κατασεῖν καὶ τὸ διασώσαντας παραδιδόναι.—πόρων=κόπων.—αὐτὰ, δηλ. τὴν ἀρχὴν ἢ αἰτιατικ. αὕτη νοητέα καὶ εἰς τὸ κατέσχον.—αἴσχιον (δηλ. ἔστι) ἔχ. ἀφαιρεθῆναι (δηλ.

τινάς) = εἶναι αἰσχροτέρον ἐν ᾧ ἔχει τις νὰ χάσῃ τι. — ἢ κτωμ. ἀτυχήσαι = παρὰ νὰ ἀποτύχῃ ἐν ᾧ προσπαθεῖ νὰ ἀποκτήσῃ. — ἰέναι δέ... ὁμόσε, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τό: τῶν τε πατέρων κτλ. = ἀλλὰ (πρέπει) νὰ ἐπέρχησθε κατὰ τῶν ἐχθρῶν. — μὴ φρον. μόνον, ἀλλὰ καὶ καταφρ., παρονομασία (ὡς καὶ ἐν I, κεφ. 33, § 4) = ὄχι μόνον μετὰ τυφλοῦ θάρρους (προερχομένου δὴλ. ἐκ τῆς συναισθήσεως τῆς ὑπεροχῆς). Εὐρυτέρα διασάφησις τῶν λέξ. φρόνημα καὶ καταφρόνημα γίνεται ἐν τοῖς ἐπομένοις: αἴχημα μὲν γὰρ κτλ. — αἴχημα = φρόνημα = τὸ ἀλαζονικὸν θράσος. — ἀπὸ ἀμαθίας εὐτυχοῦς = προερχόμενον ἐξ ἀμαθίας πρκακολουθουμένης ὑπὸ εὐτυχίας. — καταφρόνησις (= τὸ λογικὸν θάρρος), δὴλ. τοῦτω ἐγγίγνεται. — γνώμη = ἐν συνειδήσει: κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τό: ἀπ' ἀμαθίας εὐτυχοῦς. — τῶν ἐναντίων προέχειν = ὅτι εἶναι ὑπέρτερος τῶν ἐχθρῶν. — τὴν τόλμαν = τὴν τόλμην. — ἀπὸ τῆς ὁμοίας τύχης = ἐν περιπτώσει ὁμοίας τύχης (εἰς ἀμφοτέρα τὰ διαμχόμενα μέρη). — ἡ ξύνεσις = ἡ ὀρθὴ γνώσις (τοῦ κινδύνου). — ἐκ τοῦ ὑπέρφρονος = συνεπέα τῆς συναισθήσεως τῆς ὑπεροχῆς. — ἔχυρ. παρέχεται = καθιστᾷ ἀσφαλεστέραν. — πιστεύει, δὴλ. ἡ τόλμη. — ἡς ἐν τῷ ἀπόρῳ ἢ ἰσχύς (δὴλ. ἐστίν) = τῆς ὁποίας ἡ ἰσχύς ὑπάρχει (μόνον) ἐν ταῖς ἀμηχανίαις. — γνώμη δὲ ἀπὸ τῶν ὑπαρχόντων, δὴλ. πιστεύει = ἀλλὰ πιστεύει εἰς τὴν ὀρθὴν γνώσιν τὴν προερχομένην ἐκ τῶν ὑπαρχόντων μέσων. — ἡς βεβαιοτέρα (δὴλ. τῆς ἐλπίδος) ἢ πρόνοια, δὴλ. ἐστίν = τῆς ὁποίας ἡ πρόνοια εἶναι ἀσφαλεστέρα τῆς ἐλπίδος. Ἡ ἔννοια: Διὰ τῆς ὀρθῆς γνώσεως τῆς προερχομένης ἐκ τῶν ὑπαρχόντων μέσων δύναται τις νὰ προνοήσῃ ἀσφαλέστερον (περὶ τοῦ μέλλοντος) παρὰ διὰ τῆς ἐλπίδος.

Κεφ. 63.

τῆς πόλεως... βοηθεῖν, ἡ φυσικὴ σειρὰ τῶν λέξεων = εἰκός (ἐστὶ) ὑμᾶς βοηθεῖν τῷ ἀπὸ τοῦ ἄρχειν τιμωμένῳ (= τῇ ἀπὸ τοῦ ἄρχειν τιμῇ) τῆς πόλεως = πρέπει σεις νὰ προσπαθῆτε νὰ διατηρῆτε τὴν ἀπὸ τῆς ἡγεμονίας προερχομένην τιμὴν τῆς (ἡμετέρας) πόλεως. — ᾧ... ἀγάλλεσθε = δι' ἡν (τιμὴν) σεις περισσότερον ἀπὸ πάντας τοὺς ἄλλους εἰσθε ὑπερήφανοι. — ἢ μηδὲ = εἰ δὲ μὴ μηδὲ. — διώκειν = νὰ ἐπιζητήτε. — ἢ μηδὲ νομίσαι, δὴλ. εἰκός ἐστι

ὑμᾶς.—δουλείας ἀντ' ἐλευθερίας, ἐπεξήγησις τοῦ ἑνὸς μόνου= δηλ. περὶ δουλείας ἢ ἐλευθερίας. Δουλείαν δ' ἔννοεῖ ἐνταῦθα τὴν ὑποταγὴν εἰς τὴν Σπάρτην.—ἀλλὰ καὶ ἀρχῆς στερήσεως καὶ κινδύνου, γοητέα καὶ ἐνταῦθα πρὸ τῶν γενν. στερήσεως καὶ κινδύνου ἢ πρὸθ. περὶ=ἀλλὰ καὶ περὶ στερήσεως ἀρχῆς καὶ περὶ κινδύνου.—ῶν (=τούτων, ᾧ) ἐν τῇ ἀρχῇ ἀπήχθεσθε (δηλ. τοῖς ἀρχομένοις) = διὰ ταῦτα, διὰ τὰ ὅποια ἐν τῇ ἀρχῇ ὄντες ἐγίνατε μισητοὶ (εἰς τοὺς ὑπηκόους σας).—ἦς=ταύτης δὲ (δηλ. τῆς ἀρχῆς).—οὐδ' ἐκοιτῆσαι ἔτι ὑμῖν ἔστι (=ἔξεστιν)=οὐδὲ ν' ἀπομακρυνθῆτε πλέον εἶναι δυνατόν εἰς ὑμᾶς.—εἴ τις καὶ τότε...ἀπραγ. ἀνδραγαθίζεται, βραχυλογικῶς ἀντὶ τοῦ: εἴ τις καὶ τότε (δηλ. τὸ ἐκοιτῆσαι τῆς ἀρχῆς) ἀπραγμοσύνη παραινεῖ ἀνδραγαθίαν ἐπιδεικνύμενος δεδιῶς ἐν τῷ παρόντι=ἐάν τις καὶ τοῦτο ἐξ ἀγάπης πρὸς τὴν εἰρήνην (=ἀπραγμοσύνη) προτεινῆ θέλων νὰ φαίνεται: ὡς ἀνὴρ ἀγαθός, ἐν ᾧ πράγματι φοβεῖται εἰς τὰς παρούσας περιστάσεις. Ταῦτα λέγων ὁ Περικλ. ὑπαινίσσεται φίλους τινὰς τῆς εἰρήνης, οἵτινες προβάλλοντες φιλανθρωπικοὺς λόγους, πράγματι ὁμῶς φοβούμενοι τὰς τοιμηρὰς πράξεις, συνίστων τοῖς Ἀθ. νὰ παραιτηθῶσι τῆς ἀρχῆς.—αὐτήν, δηλ. τὴν ἀρχήν.—ὡς τυραννίδα, κτλ., ἢ αὐτὴ ἰδέα καὶ ἐν I, κεφ. 75, § 4.—οἱ τοιοῦτοι, δηλ. οἱ ἀπράγμονες, οἱ φίλοι τῆς εἰρήνης.—ἑτέρους τε πείσαντες=καὶ ἐὰν ἄλλους ἤθελον πείσει: (δηλ. νὰ εἶναι ἀπράγμονες). Ἡ ἀπόδοσις: καὶ εἴ που κτλ.—εἴ που... οἰκίσειαν=ἐὰν ἤθελον κατοικήσει κάπου.—ἐπὶ σφῶν αὐτῶν=μόνοι, ἀποχωρισθέντες ἀπὸ τῶν ἄλλων (καταλιπόντες δηλ. τὰς Ἀθήνας).—τὸ γὰρ ἀπραγμον... τεταγμένον = διότι ἡ ἡσυχία (τὸ εἰρηνόφιλον) δὲν διατηρεῖται, ἐὰν δὲν συνοδεύηται ὑπὸ τῆς δραστηριότητος. Κατ' ἔννοιαν: οἱ φιλειρηνικοὶ ἄνθρωποι καταστρέφονται (πολιτικῶς), ἂν μὴ εἶναι καὶ δραστήριοι.—ξυμφέροι (= ἀρμόζει), ὡς ὑποκμ. τούτου τό: ἀσφαλῶς δουλεύειν = νὰ ὑπακούῃ εἰς τὴν θέλησιν ἄλλου ἀποφεύγουσα τοὺς κινδύνους (καθὼς συνιστῶσιν οἱ φίλοι τῆς εἰρήνης).—ἐν ὑπηκόῳ, δηλ. πόλει.

Κεφ. 64.

§ 1-3. ὑπὸ τῶν τοιῶνδε (= τοιούτων) πολιτῶν, δηλ. τῶν ἀπραγμόνων, τῶν φίλων τῆς εἰρήνης, περὶ ὧν ἐγένετο λόγος ἐν

τῷ προηγουμένῳ κεφ. (§ 2 καὶ 3).—παράγεσθε=ἀπατάσθε.—ἐμὲ δι' ὀργῆς ἔχετε=ὀργίζεσθε ἐμοί.—ὧ... ξυνδιέγνοντε=μετὰ τοῦ ὁποίου συναπερασάσατε (πρβλ. κεφ. 60, § 4).—εἰ καί, ὁ εἰ ἐναντία = ὅτι (=διότι)· ἐκ τοῦ εἰ καὶ ἔξαρτ. καὶ τὸ ἐπιγεγένηται τε κτλ. —εἰκὸς ἦν, δηλ. δοῦσαι.—μὴ ἐθελησάντων ὑμῶν=ἐπειδὴ σεῖς δὲν ἠθελήσατε.—ὕπακούειν, δηλ. αὐτοῖς (τοῖς ἐναντίοις).—ἐπιγεγένηται τε=καὶ (διότι) ἔχει· ἐνσκήψει.—πέρα ὧν προσεδ.=πέρα τούτων, ἃ προσεδεχόμεθα (=περιεμμένομεν) =παρὰ προσδοκίαν. —μόνον δὴ τῶν πάντων=μόνον ὡς γνωστὸν ἐξ ὧλων.—ἐλπίδος κρεῖσσον=παρ' ἐλπίδα.—καὶ δι' αὐτὴν κτλ.=καὶ οἶδα ὅτι δι' αὐτὴν (δηλ. τὴν νόσον) κτλ. — μέρος τι = ἐν μέρει. — μᾶλλον, ὁ β' ἕρος τῆς συγκρίσεως· ἢ διὰ τὴν δῆλωσιν τῆς χώρας. — εἰ μὴ... ἀναθήσετε = ἐκτὸς ἐὰν ἀποδώσητε. — καὶ ὅταν παρὰ λόγον τι εὖ πράξῃτε = καὶ ὅταν παρὰ προσδοκίαν συμβῇ εἰς ὑμᾶς εὐτυχία τις.—φέρειν τε κτλ., διὰ τοῦ τε ἐξοκλουθεὶ ἢ παρκίνεσθε ἢ διὰ τοῦ μήτε... ἔχετε ἀρξάμενη. — τὰ δαιμόνια = τὰ ἐκ θεῶν προερχόμενα (δηλ. τὴν νόσον· πρβλ. κεφ. 54, § 4). — ἀναγκαίως, κυρίως=ὕποτασσόμενοι εἰς τὴν ἀνάγκην, τὸ πεπρωμένον· εἶτα=ἀγογγύστως, μετὰ κερτερίας. — τά τε ἀπὸ τῶν πολεμίων, δηλ. προερχόμενα δεινά.—ἐν ἔθει=συνήθη.—μὴ ἐν ὑμῖν κωλυθῆ = ὁρᾶτε μὴ ἐν ὑμῖν κωλυθῆ (δηλ. ἐν ἔθει εἶναι) =προσέχετε μήπως ἐξ αἰτίας ὑμῶν ἐμποδισθῶσι νὰ εἶναι συνήθη.—γνώτε=μάθετε καλῶς· ἐκ τούτου ἔξαρτ. 1) αἰ μετχ. ἔχουσαν, κεκτημένην, 2) ἢ εἰδικὴ πρότασις: 'Ἐλλ. ὅτι... ἤρξαμεν κτλ. — αὐτὴν, δηλ. τὴν πόλιν.—ἐν πᾶσιν ἀνθρ.=μεταξὺ ὧλων τῶν ἀνθρώπων.—διὰ τό... μὴ εἴκειν = διότι δὲν ὑποχωρεῖ. — πλείστα δέ... ἀνηλωκέναι (ζεῦγμα) πολέμῳ, ἐξοκλουθεὶ ἢ ἔξαρτ. ἐκ τοῦ διὰ τό=ἀλλὰ διότι ἔχει θυσιάσει ἐν πολέμῳ πλείστα σώματα καὶ (πλείστους) κόπους (ἔχει καταβάλει). — δῆ, ἐπιτείνει τὸ ὑπερθτκ. μεγίστην =ἐντελῶς μεγίστην.—κεκτημένην, δηλ. αὐτὴν (τὴν πόλιν)=εἶτι (αὐτῇ) ἔχει ἀποκτήσει.—ἦς, ἔξαρτ. ἐκ τοῦ: μνήμη.—ἐς αἰδίον =ζώντως.—ἦν καί...ποτε=ἂν ἴσως καὶ νῦν ἐξασθενήσωμεν ὀλίγον (δηλ. κατὰ τὴν δύναμιν).—πάντα...πέφυκε καὶ ἔλ.=διότι ὅλα ἔχουσιν ὀρισθῆ ὑπὸ τῆς φύσεως καὶ νὰ ἐλαττώωνται· κατ' ἔννοιαν· ὅλα ὑπάγονται εἰς τὸν φυσικὸν νόμον τῆς αὐξήσεως καὶ φθορᾶς.—καταλείψεται =θ' ἀπομείνη.—'Ἐλλ. τε ὅτι 'Ἐλλ. κτλ. =εἶτι

τε Ἕλληνες Ἑλλήνων κτλ. Ἡ γενκ. προετάχθη πρὸς ἔμφρασιν.—
 δη., ἐπιτείνει: τὸ πλείστων. — πολέμοις μεγίστοις = ἐν πολέμοις
 μεγίστοις. — πρὸς τε ξύμπαντας = καὶ πρὸς ὅλους ὁμοῦ. — καὶ
 καθ' ἑκάστους = καὶ πρὸς ἑκάστους ἰδίᾳ. — τοῖς πᾶσιν = καθ' ὅλα
 (πρόβλ. κεφ. 11, § 6). — εὐπορωτάτην = πλουσιωτάτην.

§ 4-5. καίτοι = καὶ τῇ ἀληθείᾳ. — μέμψαιτ' ἂν = δύνανται νὰ
 κατηγορήσῃ. — καὶ αὐτός, συναπτεόν τῷ: δορᾷ τι = καὶ ὁ ἴδιος νὰ
 πράττῃ τι. — ζηλώσει, δηλ. αὐτὰ τὸ αὐτὸ ἀντικμ. νοητέον καὶ εἰς
 τό: κέκτηται. — εἰ δέ τις = ὅς δέ. — τὸ δὲ μισεῖσθαι καὶ λυπη-
 ροὺς εἶναι ἐν τῷ π. = τὸ δὲ νὰ μισῶνται: καὶ νὰ εἶναι δυσάρεστοι
 ἐν τῷ παρόντι. — δη = ὡς γνωστόν. — ἕτεροι, προσετέθη πρὸς ἔξαρ-
 σιν τῆς γενκ. ἐτέρων (ὡς καὶ ἐν § 3 Ἑλλήνων... Ἕλληνες). —
 ἠξίωσαν = ἠθέλησαν. — ἐπὶ μεγίστοις = διὰ μέγιστα συμφέροντα. —
 τὸ ἐπίφθονον (= τὸ μισεῖσθαι) λαμβ. = μισεῖται. — ἐπὶ πολὺ =
 ἐπὶ πολὺν χρόνον. — ἀντέχει = διαρκεῖ. — ἡ δὲ λαμπρότης καὶ...
 δόξα, τὸ ἄρθρον (ἡ) ἀνήκει καὶ εἰς τὰ δύο οὐσιαστικά (λαμπρό-
 τῆς — δόξα) = ἡ δὲ παρούσα λαμπρότης καὶ ἡ μετέπειτα δόξα.
 — ἀείμνηστος, κτγρμ.

§ 6-7. ὑμεῖς δέ, διὰ τούτων γίνεται: μετάδοσις ἐκ τῆς γενικῆς
 πικρατηρήσεως εἰς τὴν μερικὴν καὶ συγχρόνως συγκεφαλαίωσιν
 τοῦ περιεχομένου τοῦ λόγου. — ἔς τε τὸ μέλλον καλὸν... ἔς τε τὸ
 αὐτίκα μὴ αἰσχρόν, κατὰ σχῆμα χιαστὸν τὸ α' ἀναφέρεται: εἰς τό:
 ἔς τὸ ἔπειτα δόξαν, τὸ β' εἰς τό: ἡ παραντίκα λαμπρότης = προ-
 νοήσαντες καὶ διὰ τὸ μέλλον δόξαν καὶ διὰ τὸ παρὸν ὄχι: καται-
 σχύνην. — τῷ ἤδη προθύμῳ = διὰ τῆς μέχρι: τοῦδε (δειχθείσης)
 προθυμίας (ὕμῳ). — ἀμφοτέρα, δηλ. τὴν παρχυτικά λαμπρότητα
 καὶ τὴν ἔπειτα δόξαν. — μήτε ἐπικηρυκεύεσθε = μήτε κήρυκας
 πέμπετε περὶ συμφυλιώσεως. — μήτε ἐνδηλοῖ ἔστε = μήτε διὰ φανε-
 ρῶν ἐκδηλώσεων δεικνύετε. — βαρυνόμενοι = ὅτι καταπονεῖσθε. —
 ὡς, ἀτέλγκ. — οἵτινες κτλ., ὁ Περικλῆς κλείει τὸν λόγον του διὰ
 τινος πολιτικῆς γνώμης. — γνώμη = ἐν τῇ καρδίᾳ των. — οἱτοί
 ἀνακεφαλαιοὶ τὴν προηγουμένην ἀναφρκ. πρότασιν (οἵτινες...
 ἀντέχουσι). — τῆς ἐπ' αὐτὸν ὁργῆς παραλίειν = ν' ἀπαλλάττῃ
 ἀπὸ τῆς ἐναντίας αὐτοῦ ὁργῆς. — ἀπάγειν = ν' ἀπομακρύνῃ. —
 τὴν γνώμην = τὴν διάνοιαν (αὐτῶν).

*Ναυμαχία τοῦ Φορμίωνος
πρὸς τὸν Πελοποννησιακὸν στόλον.*

(Κεφ. 83-92)

Κεφ. 83.

§ 1-3. τὸ δ' ἐκ τῆς Κορ... ναυτικόν, οἱ Ἀμπρακιῶται ἐπιθυμοῦντες νὰ υποτάξωσι τὴν Ἀκαρνανίαν, τὴν σύμμαχον τῶν Ἀθ., εἶχον ζητήσῃ τὴν βοήθειαν τῶν Λακ. οὗτοι δὲ οὐ μόνον ἀπέστειλαν κατὰ τῆς Ἀκαρνανίας τὸν ναύαρχον αὐτῶν Κνήμιον μετὰ 1000 ὅπλιτων, ἀλλὰ καὶ διέταξαν τοὺς συμμάχους νὰ ἐτοιμάσωσι ναυτικὸν τάχιστα. Ἐκ τῶν συμμάχων ἰδίᾳ οἱ Κορίνθιοι ἔδειξαν μέγαν ζῆλον ὑπὲρ τῶν Ἀμπρακιωτῶν, τῶν ἀποίκων αὐτῶν, καὶ παρεσκεύασαν ναυτικόν, περὶ οὗ ἐνταῦθα ὁ λόγος. — τῶν ἐκ τοῦ Κρισαίου κόλπου = τῶν ἐν τῷ Κρισαίῳ (= Κορινθιακῷ) κόλπῳ. — παραγενέσθαι Κνήμιῳ = νὰ συνενωθῇ μετὰ τοῦ Κνήμιου (ὅστις ναύαρχος ὦν τῶν Λακεδ. εἶχεν ἀποσταλῆ ὑπ' αὐτῶν μετὰ χιλίων ὅπλιτων πρὸς βοήθειαν τῶν Ἀμπρακιωτῶν). — ἄνω = εἰς τὸ ἐσωτερικόν συναπτεῖν τῷ ξυμβοηθῶσι...οἱ ἀπὸ θαλάσσης. — Ἀκαρνᾶνες, βραχυλογικῶς ἀντί: οἱ ἐπὶ θαλάσῃ (= οἱ παραθαλάσσιοι) Ἀκαρνᾶνες ἀπὸ θαλάσσης (πρὸβλ. κεφ. 13, § 2 «τὰ ἐκ τῶν ἀγρῶν»). — οὐ παραγίγνεται = δὲν παρευρίσκεται. — ἠναγκάσθησαν, δηλ. οἱ Κορίνθιοι καὶ οἱ σύμμαχοι. — τῇ ἐν Στράτῳ μάχῃ, ἐξαρτ. ἐκ τοῦ: τὰς αὐτὰς ἡμέρας· κατ' ἔννοιαν = ἐν αἴσπερ (= καθ' ὅς ἀκριβῶς) ἢ ἐν Στράτῳ μάχῃ ἐγένετο. Ἡ Στράτος ἦτο πρωτεύουσα τῆς Ἀκαρνανίας· ἐν αὐτῇ πολεμήσαντες οἱ ὑπὸ τὸν Κνήμιον Λακ., οἱ Ἀμπρακιῶται καὶ ἄλλοι λαοὶ τῆς Ἠπείρου πρὸς τοὺς Ἀκαρνᾶνας ἠττήθησαν. — Φορμίωνα, στρατηγὸν Ἀθηναίων τοῦτον εἶχον ἀποστείλει: οἱ Ἀθ. μετὰ 20 πλοίων εἰς Ναύπακτον, ὅπως κωλύῃ τὴν διάβασιν ἐκ τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου. — ἐν Ναυπάκτῳ, ἢ Ναύ

πακτος εἶναι ἐπίκαιρον χωρίον πρὸς ἐπιτήρησιν τοῦ Κορινθ. κόλπου.— γάρ, διασαφητικός.— παραπλέοντας αὐτοὺς . . . ἐτήρει = ἐπετήρει αὐτοὺς πλέοντας παρὰ τὴν παραλίαν πρὸς τὰ ἔξω τοῦ κόλπου. Οἱ μὲν Πελ. ἔπλεον κατὰ τὴν μεσημβρινὴν περὶ κλίαν, οἱ δ' Ἀθην. κατὰ τὴν βόρειον.— βουλόμενος, μετχ. αἰτιλγν.— ἐν τῇ εὐρυχωρίᾳ = ἐν ἀνοικτῇ θαλάσῃ.— ἔπλεον μὲν, ἢ ἀπόδοσις: ἐπειδὴ μέντοι κτλ.— οὐχ ὡς ἐπὶ ναυμαχίαν = οὐχὶ μὲ σκοπὸν νὰ συνάψωσι: ναυμαχίαν.— ἀλλὰ στρατιωτικώτερον ἔς Ἀκαρν.— ἀλλὰ μάλλον πρὸς στρατεῖν κατὰ ξηρὰν ἐνκντίον τῆς Ἀκαρνανίας.— οὐκ ἂν οἰόμενοι . . . τολμῆσαι = οἰόμενοι οὐκ ἂν τολμῆσαι.— ναυμαχίαν ποιήσασθαι = ναυμαχῆσαι.— ἐπειδὴ, χροικ.— ἀντιπαραπλέοντας ἐώρων αὐτοὺς (δηλ. τοὺς Ἀθ.) = ἔδλεπον (οἱ Κορ.) ὅτι αὐτοὶ (οἱ Ἀθ.) ἔπλεον ἀπέναντι παρὰ τὴν (Αἰτωλικὴν) παραλίαν.— παρὰ γῆν σφῶν (δηλ. τῶν Κορ.) κομιζομένων = ἐν ᾧ αὐτοὶ (οἱ Κορ.) ἔπλεον παρὰ τὴν ξηράν. Ἡ μετχ. ἐτέθη κατὰ γενν. ἀπόλυτον, ἂν καὶ τὸ ὑποκμ. αὐτῆς εἶναι: τὸ αὐτὸ πρὸς τὸ τῆς προτάσεως, ἵνα ἐξαρθῆ ἐμφραντικώτερον ἢ διὰ τῆς μετχ. ἐκφερομένη ἔννοια καὶ ὡς αὐτοτελής περὶ σταθῆ.— ἐκ Πατρῶν . . . διαβάλλοντες = ἐν ᾧ διεπεραιούοντο ἐκ Πατρῶν τῆς Ἀχαΐας πρὸς τὴν ἀντικρὺ ἤπειρον.— κατείδον τοὺς Ἀθ. . . προσπλέοντας σφίσι = παρετήρησαν καλῶς ὅτι οἱ Ἀθ. ἔπλεον ἐναντίον αὐτῶν.— ἀπὸ τῆς Χαλκίδος, τῆς ἐν Αἰτωλίᾳ.— Εὐήνου, ποταμοῦ τῆς Αἰτωλίας: οὗτος νῦν καλεῖται Φίδαρης.— καὶ οὐκ ἔλαθον . . . ἀφορμισάμενοι, ἐξακολουθεῖ ἢ ἐκ τοῦ ἐπειδὴ ἐξάρτησις = καὶ ὅτε δὲν κατώρθωσαν ν' ἀποπλεύσωσιν ἀπερχομένηται.— οὕτω δὲ, διὰ τούτου εἰσάγεται μετ' ἐμφράσεως ἢ ἀπόδοσις τοῦ ἐπειδὴ = τότε πλέον (πρόβλ. κεφ. 19, § 1).— κατὰ μέσον τὸν πορθμὸν (= τὴν θάλασσαν) = ἐν τῷ μέσῳ τῆς θαλάσσης. Θάλασσαν δ' ἔννοεῖ ἐνταῦθα τὴν μετὰ τῶν Πατρῶν καὶ τῶν ἐκβολῶν τοῦ Εὐήνου.

§ 4-5. κατὰ πόλεις = χωριστὰ κατὰ πόλεις.— οἱ παρεσκευάζοντο = οἵτινες συνεβάλλοντο πρὸς παρασκευὴν τούτου τοῦ στόλου.— ἐτάξαντο κύκλον τῶν νεῶν = παρέταξαν τὰ πλοῖα τῶν εἰς κύκλον (= κύκλῳ).— ὡς μέγιστον οἰοί τε ἦσαν = ὅσον ἠδύναστο νὰ κάμωσι: μέγιστον = εἰς ὅσον τὸ δυνατόν μέγιστον (δηλ. κύκλον).— μὴ διδόντες διέκπλουν = μὴ θέλοντες νὰ δίδωσι (τοῖς Ἀθην.) διέκπλουν. Περὶ τοῦ διέκπλου βλ. I, κεφ. 49, § 2.— τὰς πρόφρας...

τὰς πρύμνας, δηλ. ἔχοντες.— τὰ λεπτὰ = τὰ μικρά.— ἐντὸς ποι-
οῦνται=φέρουσιν εἰς τὸ μέσον.— ἐκπλέοιεν, δηλ. οἱ ἐν ταῖς πέν-
τε ναυσί, ταῖς ἄριστα πλεύσαις καὶ οὐχί οἱ ἐν τοῖς λεπτοῖς πλοίοις,
διότι: τὰ λεπτὰ πλοῖα ἐτέθησαν εἰς τὸ μέσον πρὸς ἰδίαν ἀσφάλειαν.
—διὰ βραχείος = ἐκ μικρῆς ἀποστάσεως· συναπτόεν τῇ παραγι-
γνόμενοι = εἴ πη προσπίπτοιεν=ἐὰν κάπου (=πανταχοῦ, ὅπου)
ῆθελον ἐπιπίπτει.

Κεφ. 84.

§ 1-2. κατὰ μίαν ναῦν τετ., ἔχοντες δηλ. τὸ ἐν πλοῖον ὀπισθεν
τοῦ ἄλλου.— ξυνῆγον ἐς ὀλίγον=ἐστενοχώρουν ἐν στενῷ τόπῳ.—
ἐν χοῶ, κυρίως=πλησιέστικτα πρὸς τὸ δέριμα· εἶτα μεταφορικῶς
(ὡς ἐνταῦθα)=πλησιέστατα.— δόκησιν παρέχοντες = κάμνοντες
αὐτοὺς (τοὺς Πελ.) νὰ νομίζουσιν.— ἐκβαλεῖν= ὅτι θὰ ἐπιτεθῶσιν
(αὐτοί, δηλ. οἱ Ἄθ.).— μὴ ἐπιχειρεῖν= νὰ μὴ προσβάλλωσι: (τοὺς
ἔχθρους).— πρὶν ἂν. . . σημήνη = προτοῦ αὐτὸς δώσῃ τὸ σημεῖον.
— αὐτῶν οὐ μενεῖν τὴν τάξιν = ὅτι ἢ παράταξις αὐτῶν δὲν θὰ
δικτηρηθῆ. — ὡσπερ ἐν γῆ πεζῆν, καθ' ἑλξιν ἀντί: ὡσπερ ἐν γῆ
πεζῇ (τάξις μένει).— ξυμπεσεῖσθαι τὰς ναῦς πρὸς ἄλ. = ὅτι: τὰ
πλοῖα θὰ συγκρουσθῶσι πρὸς ἄλληλα. — καὶ τὰ πλοῖα, δηλ. τὰ
λεπτὰ (τὰ ἐν κεφ. 83, § 5 μνημονευθέντα). — ταραχὴν παρέξειν
= ὅτι: θὰ προσενήσωσι ταραχὴν.— εἰ ἐκπνεύσειεν . . . τὸ πνεῦμα=
ἐὰν ἐγερθῆ ὁ ἄνεμος.— καὶ εἰώθει=καὶ ὕπερ πνεῦμα εἰώθει=καὶ
ὅστις ἄνεμος συνήθειζε.— ὑπὸ τὴν ἕω=περὶ τὴν αὐγὴν.— οὐδένα
χρόνον ἠσυχάσειν αὐτοὺς, τὸ ἀπαρμυ. ἐκ τοῦ ἠλιπυζε = ὅτι: οὐδε-
μίαν στιγμὴν αὐτοὶ θὰ εἶναι ἠσυχοί.— τὴν ἐπιχείρησιν ἐφ' ἑαυτῶ
. . . εἶναι = ὅτι: ἢ προσβολὴ ἐξαρτᾶται ἀπὸ αὐτόν.— τῶν νεῶν . .
πλευσῶν=ἐπειδὴ τὰ πλοῖα (τῶν Ἄθ.) ἔπλεον καλύτερον.— καὶ
τότε, ὅταν δηλ. ὁ ἄνεμος ἐκπνεύσῃ ἐκ τοῦ κόλπου. — καλλίστην
(δηλ. τὴν ἐπιχείρησιν) γίνεσθαι, ἐκ τοῦ ἐνόμιζε = ὅτι: γίνετα:
καλλίστη (ἢ προσβολή).

§ 3. ὡς, χρονκ.—κατήει=ἔπνεε.—ἐν ὀλίγῳ ἤδη οὔσαι=εὐρι-
σκόμενα: πλέον ἐν στενῷ χώρῳ (πρὸβλ. § 1 «ξυνῆγον ἐς ὀλίγον».)
— τοῦ τε ἂν. καὶ τῶν πλοίων (δηλ. τῶν λεπτῶν· πρὸβλ. κεφ. 83, § 5),
ἐπεξήγησις τοῦ: ὑπ' ἀμφοτέρων. — ναῦς νηὶ προσέπιπτε = τὸ ἐν
πλοῖον προσέπιπτεν ἐπὶ τοῦ ἄλλου. — τοῖς κοντοῖς διεωθοῦντο

(δηλ. αἱ νῆες) — με τοὺς κοντοὺς ἐσπρώχοντο (πρὸς ἀποφυγὴν τῆς συγκρούσεως). — βοῆ χρώμενοι (δηλ. οἱ ναῦται) καὶ... ἀντιφυλακῆ καὶ λοιδορία = κραυγάζοντες καὶ ἀμοιβαίως προφυλαττόμενοι (μὴ συγκρουσθῶσι) καὶ λοιδορούμενοι (καθ' ἣν περίπτωσιν δὲν κτώρθωνον ἢ ἀποφύγῃσι: τὴν σύγκρουσιν). — οὐδὲν κατήκουον οὔτε τῶν παρ. οὔτε τῶν κ. = οὐδὲν ἠκούον οὔτε τὰς διαταγὰς (τὰς ὑπὸ τῶν ἀρχόντων δοσμένας) οὔτε τοὺς κελευστὰς (τοὺς διευθύνοντας δηλ. τὴν κωπηλασίαν)· περὶ τῶν κελευστῶν καὶ ἐν γένει περὶ τῶν ἀποτελούντων τὸ πλήρωμα ἐκάστης νεὸς βλ. κεφ. 23, ἐν σελ. 89. — τὰς κώπας... ἀναφέρειν = τὰς κώπας νὰ ἐξάγῃσιν ἐκ τῆς θαλάσσης. — ἐν κλυδωνίῳ = ἐν θλασσοταραχῇ. — ἀπειθεστέρας τὰς ναῦς, προσωποποιεῖα. — κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτον, προσδιόριξε: ἀκριδέστερον τὸ τότε δὴ = κατὰ τὴν εὐνοϊκὴν ταύτην στιγμήν (πρβλ. I, κεφ. 58, § 1). — σημαίνει = δίδει: τὸ σημεῖον (δηλ. ὁ Φορμίων). — ἦ (κατ' ἔννοιαν = πρὸς ὕσας) χωρήσειαν = πρὸς ὕσας ἤθελον ἐπέλθει: (οἱ Ἄθ.). — κατέστησαν ἐς... αὐτῶν = κατέστησαν μηδένα αὐτῶν τρέπεσθαι ἐς ἄλκην = ἕκαμαν ὥστε κανεῖς ἐξ αὐτῶν νὰ μὴ τρέπηται πρὸς ἄμυναν (= νὰ μὴ ἀνθίσταται κατὰ τῶν Ἄθ.). — ὑπὸ τῆς ταραχῆς, ἢ ὑπὸ = ἔνεκα. — φεύγειν δέ, ὡς ὑποκειμ. νοητέον ἐκ τοῦ μηδένα τὸ πάντας = ἀλλὰ νὰ φεύγῃσι πάντες. — Δύμην, πόλιν τῆς Ἀχαΐας.

§ 4-5. καταδιώξαντες, τίνας: — ἀνελόμενοι, ἐνταῦθα = λαβόντες εἰς τὰ πλοῖά των· ἀλλαχού τὸ ἀνελέσθαι λεγόμενον ἐπὶ νεκρῶν καὶ ναυγίων τίνα σημασίαν ἔχει: — Μολύκρειον, πόλιν Αἰτωλίας μελιμένα πρὸς τὸ ἀκρωτήριον Ἀντιρρίου. — τροπαῖον, περὶ τοῦτου βλ. βιβλ. I, κεφ. 30 ἐν σελ. 72. — ἐπὶ τῷ Ῥίῳ, τῷ ἐπὶ τῆς Αἰτωλικῆς περαλίας κειμένῳ ἀκρωτηρίῳ, δηλ. τῷ Ἀντιρρίῳ, ὅπερ κείται ἀπέναντι τοῦ Ῥίου τοῦ Ἀχαϊκοῦ. — τῷ Ποσειδῶνι, οὐ νόος ἔκειτο ἐν τῷ Ἀντιρρίῳ. Ἡ ἀνάθεσις τῆς νεὸς ἐγένετο οὐχὶ ἐν τῷ ναῶ — διότι δὲν θὰ ἐξήρκει ὁ χώρος —, ἀλλ' ἐν τῷ περὶ τὸν ναὸν ἱερῷ χώρῳ. — ταῖς περιλοίοις τῶν νεῶν = ταῖς περιλοίοις ναυσί. — αἱ ἐκεῖθεν νῆες... ἀφικνοῦνται = αἱ ἐκεῖ (δηλ. ἐν Λευκάδι) νῆες ἐκεῖθεν ἀφικνοῦνται (πρβλ. κεφ. 13, § 2 «τὰ ἐκ τῶν ἀγρῶν»). Νοεῖται τὸ ἐκ Λευκάδος καὶ Ἀνακτορίου καὶ Ἀμπρακίης ναυτικόν, ὅπερ τῇ διαταγῇ τῶν Λακεδ. ἐλθὼν εἰς Λευκάδα περιέμενον

ἐν αὐτῇ. — ἄς ἔδει ταύταις ξυμμιῶσαι — αἱ ὅποια ὄφειλον νὰ ἐνωθῶσι μὲ ταύτας (δηλ. τὰς ναῦς τῶν Πελοπ.).

Κεφ. 85.

§ 1-3. ξυμβούλους, κητγρι. — ὡς συμβούλους. Οὗτοι πρὸς τῇ Κνήμῃ ἐνεργοῦσιν ὡς στρατηγοὶ (πρὸλ. κεφ. 86, § 6). — βελτίω — εὐνοϊκωτέραν (δηλ. τῆς γενομένης). — κατασκευάζεσθαι = νὰ ἐτοιμάσωσι. — μὴ... εἶργεσθαι τῆς θαλάσσης = νὰ μὴ ἐπιτρέπωσι τὸν ἀποκλεισμὸν τῆς θαλάσσης. — ὑπ' ὀλίγων νεῶν, πόσαι ἦσαν αἱ νῆες τοῦ Φορμίωνος: — ἄλλως τε καὶ... πειρασαμένοις = καὶ μάλιστα διότι πρῶτην φορὰν (ἐν τῇ Πελ. πολέμῳ) ἔλαβον πείραν ναυμαχίας. — πολὺς ὁ παράλογος εἶναι = ὅτι τὸ παρὰ προσδοκίαν γενόμενον ἦτο πολὺ μέγα. — οὐ τοσοῦτω... λείπεσθαι = δὲν ἐπίστευον ὅτι τὸ ναυτικὸν αὐτῶν ἦτο τοσοῦτω (ὅσῳ δηλ. πράγματι ἦτο) κατώτερον (δηλ. τοῦ ναυτικοῦ τῶν Ἀθ.). — γεγενῆσθαι δὲ τινα μαλ. — ἀλλ' ὅτι εἶχε δειχθῆ ἀνανδρία τις. — οὐκ ἀντιτιθέντες τὴν... ἐκ πολλοῦ (δηλ. χρόνου)... δι' ὀλίγου (δηλ. χρόνου) μελέτης = διότι δὲν ἀντιπαρέδωλλον τὴν μακροχρόνιον ἐμπειρίαν τῶν Ἀθ. πρὸς τὴν ἰδικὴν τῶν ὀλιγοχρόνιον ἀσκησιν. Ἡ ἔννοια τῆς § 2: οἱ Λακεδ. ἐπειδὴ νῦν τὸ πρῶτον ἐλάβανον πείραν ναυμαχίας καὶ ἐπειδὴ δὲν ἐγνώριζον τὴν ἐμπειρίαν τῶν Ἀθην. ἀπέδιδον τὴν ἦτταν εἰς ἀνανδρίαν τῶν στρατηγῶν αὐτῶν. — ὀργῆ = μετ' ὀργῆς. — ἀπέστελλον, δηλ. τοὺς ξυμβούλους. — οἱ δέ, τίνες: — ναῦς περιήγγελλον κατὰ πόλεις = διὰ πρεσβείας κατὰ δικφόρους διευθύνσεις ἀνὰ τὰς πόλεις ἀπήτουν τὴν ἀποστολὴν πλοίων. — τὰς προὔπαρχούσας, δηλ. ναῦς. — ἐξηρτύοντο = παρεσκευάζον.

§ 4-6. πέμπει, δηλ. ἀγγέλους. — αὐτῶν, τῶν Λακεδ. — ἀγγελουῦντας καὶ... φράσοντας = ἵνα ἀναγγείλωσι καὶ ἵνα εἴπωσι. — ἐνίκησαν, δηλ. ὁ Φορμίων καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ. — καὶ κελεύων (δηλ. τοὺς Ἀθ.), ὁ καὶ συνδέει τὰς μετχ. ἀγγελουῦντας καὶ φράσοντας μετὰ τῆς μετχ. κελεύων· ἐν τῇ ἐρμηνείᾳ οὗτος ἄς παραλειφθῆ. — ὅτι πλείστας, τὸ ὅτι ἐπιτείνει τὸ ὑπερθε. = ὅσῳ τὸ δυνατόν περισσοτέρως. — διὰ τάχους = ταχέως. — ὡς... ἐλπίδος οὔσης, δηλ. τοῖς Ἀθ. = διότι (οἱ Ἀθ.) περιέμενον. — καθ' ἡμέραν ἐκάστην, ἐνισχύεται διὰ τοῦ αἰεὶ πρὸς ἕξαρσιν τοῦ ἀναγκαίου τῆς αἰτήσεως

= διαρκῶς καθ' ἑκάστην ἡμέραν. — προσεπέστειλαν = διέταζαν προσέτι (= προσ). — Γορτύνιος, ὁ ἐκ Γόρτυνος, πόλεως τῆς Κρήτης. — πρόξενος, ἐκαλεῖτο ἐκεῖνος ὁ πολίτης πόλεως τίνος, ὅστις ἐξελέγετο ὑπ' ἄλλης πόλεως ὡς ἀντιπρόσωπος τῶν συμφερόντων αὐτῆς· ὥστε οἱ πρόξενοι ἦσαν ὅμοιοι τρόπον τινὰ πρὸς τοὺς σημερινοὺς προξένους καὶ πολιτικοὺς πράκτορας, ἂν καὶ ἐν τῇ ἀρχαιότητι ὁ πρόξενος ἦτο πάντοτε μέλος τῆς ξένης πόλεως. — Κυδωνίαν, τὴν σπουδαιότεραν μετὰ τὴν Κνωσὸν καὶ τὴν Γόρτυνα πόλιν τῆς ἀρχαίας Κρήτης· ἔκειτο ἐπὶ τῆς θέσεως τῶν σημερινῶν Χανίων. — προσποιήσθην αὐτὴν (δηλ. τοῖς Ἀθην.) = ἔτι θὰ ὑποτάξῃ αὐτὴν εἰς τοὺς Ἀθ. — οὖσαν πολεμίαν, δηλ. τοῖς Ἀθην. — ἐπήγε, δηλ. τοὺς Ἀθ. ἐπὶ Κυδωνίαν· τὸ δ' ἐπάγειν = προσκαλεῖν. — δέ, ἐνταῦθα = πράγματι ὅμως. — Πολιχνίταις, κατοικοῖς τῆς Πολίχνης, πόλεως μικρᾶς ἐν Κρήτῃ παρὰ τὴν Κυδωνίαν. Ἡ Πολίχνη ἀνέκαθεν ἦτο ἐχθρὰ τῶν Κυδωνιατῶν. — ὁμόροις, δηλ. οὖσιν. — ὑπὸ ἀπλοίας = ἐπειδὴ δὲν ἠδύνατο γὰ ἀποπλευσῆ (ἐνεκα τῶν ἐναντίων ἀνέμων). — ἐνδιέτριψεν = ἐχρονοτρίβησεν ἐν Κρήτῃ.

Κεφ. 86.

§ 1-4. ἐν τούτῳ, δηλ. τῷ χρόνῳ. — κατεῖχοντο = ἐκρατοῦντο (δηλ. ὑπὸ τῆς ἀπλοίας· πρβλ. κεφ. 85, § 6). — Πάνορμον, λιμένα ἀντικρὺ τῆς Ναυπάκτου. — οὐπερ αὐτοῖς... προσεβεβηθήκει (= ἦν, ὅς προσεβεβηθήκει) = ὅπου ἀκριδῶς εὐρίσκετο ὁ κατὰ ξηρὰν στρατὸς τῶν Πελ., ὅστις εἶχε βοηθήσει αὐτούς. — παρέπλευσε, ἐκ Ναυπάκτου (πρβλ. κεφ. 84, § 4). — ἐπὶ τὸ Ῥίον, τὸ ἐπὶ τῆς Αἰτωλικῆς παραλίας κείμενον ἀκρωτήριο, δηλ. τὸ Ἀντίρριον· καλεῖται δὲ τοῦτο Μολυκρικὸν ἐκ τῆς πλησίον αὐτοῦ κειμένης πόλεως Μολυκρείου (πρβλ. κεφ. 84, § 4). — ἔξω αὐτοῦ, δηλ. εἰς τὴν ἀνοικτὴν θάλασσαν. — φίλιον = φιλικόν. — τὸ δὲ ἕτερον Ῥίον, δηλ. τὸ Ἀχαϊκόν. — ἐστὶν ἀντιπέρασ = κείται ἀντικρὺ. — τὸ ἐν τῇ Πελ., παράθεσις τοῦ: «τὸ ἕτερον Ῥίον». — διέχετον = ἀπέχουσι (τὸ Ἀντίρριον καὶ Ῥίον). — μάλιστα = περίπου. — τῆς θαλάσσης, συναπτέα ἢ γενν. τῷ: σταδίους = σταδίους, οὗς ἀποτελεῖ ἡ θάλασσα. Ἡ ἔννοια: τὸ διάστημα τῆς μεταξὺ τοῦ Ῥίου καὶ Ἀντιρρίου θαλάσσης ἦτο περίπου ἑπτὰ σταδίων. —

τοῦ Κρισαίου κόλπου, πρβλ. κεφ. 83, § 1. — στόμα τοῦτό ἐστι — τοῦτο (δηλ. τὸ διάστημα τῆς μεταξὺ τῶν δύο ἀκρωτηρίων θαλάσσης) ἀποτελεῖ τὸ στόμ.ον. — ἀπέχοντι οὐ πολὺ, τὸ ῥίον τὸ Ἀχαικὸν ἀπέχετο τοῦ Πανόρμου 15 σταδίου. — καὶ αὐτοί, ὡς δηλ. ὁ Φορμίων (§ 2). — ναυσὶν ἑπτὰ καὶ ἑβδομήκοντα, ὥστε εἰς τὰς ὑπολειφθείσας ἐκ τῆς ἀναυμαχίας 35 ναῦς (κεφ. 84, § 4) προσετέθησαν 42, αἱ μὲν ἐκ Λευκάδος (κεφ. 87, § 5), αἱ δὲ ἐξ ἄλλων πόλεων (κεφ. 85, § 3). — ἐπειδὴ, χρονκ. — εἶδον, δηλ. ὀρμισσαμένους.

§ 5-6. ἀνθώρμου ἀλλήλοισι — ἦσαν ἠγκυροδολημένοι ἀπέναντι ἀλλήλων. — μελετῶντες = ἀσκούμενοι. — τὴν ναυμαχίαν = τὴν ἐπιχειρήσασαν ναυμαχίαν. — οἱ μὲν, δηλ. οἱ Πελοπον. — ἐς τὴν εὐρυχωρίαν = εἰς τὴν ἀνοικτὴν θάλασσαν. — φοβούμενοι, μετχ. αἰτλγκ. — πάθος = πάθημα. — οἱ δέ, δηλ. οἱ Ἀθην. — νομίζοντες, μετχ. αἰτλγκ. — πρὸς ἐκείνων εἶναι τὴν... ναυμαχίαν = ὅτι πρὸς τὸ συμφέρον ἐκείνων εἶναι ἢ ἐν στενῷ χώρῳ ναυμαχία. — οἱ ἄλλοι στρατηγοί, οἱ ἐν κεφ. 85, § 1 ὀνομασθέντες ξύμβουλοι (ὡς δηλοῦται ἐκ τοῦ κεφ. 87, § 9). — πρὶν τι καὶ ἐπιβοηθῆσαι = προτοῦ ἀκόμη ἔλθῃ βοήθειά τις παρὰ τῶν Ἀθηναίων.

Κεφ. 87.

§ 1-2. ἡ μὲν γενομένη ναυμαχία, περὶ αὐτῆς βλ. ἐν κεφ. 83 καὶ 84. — ἄρα = τυχόν. — δι' αὐτήν, δηλ. τὴν γενομένην ναυμαχίαν. — ὕμῶν, συναπτεῖα ἢ γενκ. τῶ: τις' ὁ χωρισμὸς τοῦ ὕμῶν ἀπὸ τοῦ τις ἐγένετο πρὸς ἐμφαντικὴν ἑξαρσιν ἀμφοτέρων. — τὴν μέλλουσαν, δηλ. ναυμαχίαν. — οὐχὶ δικαίαν ἔχει τέκμαρσιν (κατγρμ.) τὸ ἐκροβῆσαι (ἀντικμ.) = δὲν παρέχει ὡς εὐλογον συνέπειαν τὴν ἐκρόθησιν ὕμῶν πρὸς τὴν μέλλουσαν. Ἡ ἔννοια: ἐπειδὴ ἢ προτέρα ναυμαχία ἐφόδισεν ὕμῶν, δὲν ἔπεται ἐκ τούτου ὅτι πρέπει νὰ φοβῆσθε διὰ τὴν μέλλουσαν. Ἐν τούτῳ περιέχεται ἡ πρόθεσις τοῦ λόγου. — τῆ τε γὰρ κτλ., τὸ ἀ' αἴτιον, δι' ὃ ἡ γενομένη ναυμαχία δὲν παρέχει εἰς τοὺς Πελ. ἀφορμὴν νὰ φοβῶνται διὰ τὴν μέλλουσαν ἢ ἀπόδοσις τοῦ τε κεῖται ἐν τῶ: δὲ καί, τῶ μετὰ τὸ ξυνέβη. — ἐνδεῆς (= ἐλλειπῆς) ἐγένετο, δηλ. ἡ γενομένη ναυμαχία. — οὐχὶ... μᾶλλον... ἢ... ἐπλέομεν... = δὲν ἐπλέομεν τόσον διὰ ναυμαχίαν, ὅσον δι' ἐκστρατείαν κατὰ ξηράν. Περὶ τοῦ πράγμ.

πρὸλ. κεφ. 83, § 3. — ξυνέβη δὲ καὶ κτλ., τὸ β' αἴτιον. — τὰ ἀπὸ τῆς τύχης... οὐκ ὀλίγα (κτγρμ.). . . ἐναντιωθῆναι = αἱ ἀπὸ τῆς τύχης προσερχόμεναι ἐναντιότητες ὄχι ὀλίγα (ὡς ὁ ἄνεμος καὶ ἄλλα, περὶ ὧν ἰδ. ἐν κεφ. 84, § 3). — καὶ πού τι καί. . . (= καὶ ἴσως κατὰ τι καί . . .), τὸ γ' αἴτιον. — πρῶτον ναυμαχοῦντας (δηλ. ἡμᾶς) ἔσφηλε (= ἐποίησε σφαλῆναι) = ἔκαμεν ἡμᾶς, οἱ ὅποιοι διὰ πρῶτην φοράν ἐναυμαχοῦμεν, ν' ἀποτύχωμεν.

§ 3. κατὰ τὴν ἡμετέραν κακίαν = ἐνεκ τῆς ἡμετέρας δειλίας. — τὸ ἠσσησθαι = ἦ ἦ τττ. — προσεγένετο, δηλ. ἡμῖν = συνέβη εἰς ἡμᾶς. — δίκαιον, δηλ. ἐστι. — τῆς γνώμης τὸ μὴ κατὰ κράτος νικηθὲν = ἢ μὴ κατὰ κράτος νικηθεῖσα γνώμη = τὸ φρόνημα, τὸ ὅποιον δὲν ἐνίκηθη διὰ τῆς δυνάμεως τῶν ἐχθρῶν. — τινα... ἀντιλογίαν = δι' αἰτιολογητικόν τινα λόγον (διὰ τὴν ἦτταν) ποῖον: — τῆς ξυμφορᾶς τῷ ἀποβάντι = τῇ ἀποβάσει ξυμφορᾶ (πρὸλ. ἀνωτέρω: τῆς γνώμης τό. . . νικηθὲν) = διὰ τὴν συμβῆσαν ξυμφοράν. — ἀμβλύνεσθαι = νὰ ἐξασθενῆται. — νομίσαι δέ, δηλ. δίκαιόν ἐστι = ἀλλὰ εἶναι δίκαιον νὰ νομίσητε: ἐκ τοῦ νομίσαι ἐξαρτ. τὰ ἀπρμφ. ἐνδέχεσθαι, εἶναι, γενέσθαι. — ταῖς μὲν τύχαις = ὡς πρὸς μὲν τὰ τυχεῖα συμβάντα. — ταῖς δὲ γνώμαις = ὡς πρὸς δὲ τὰ φρονήματα. — αἰ = ὑπὸ πάσας τὰς περιστάσεις. — ἀνδρείους ὀρθῶς εἶναι = ὅτι εἶναι ἀληθῶς ἀνδρεῖοι. — καὶ μὴ... γενέσθαι, ἢ φυσικῇ σειρά τῶν λέξεων: καὶ (δίκαιον νομίσαι) μὴ εἰκότως ἂν ἔν τινι (δηλ. ἔργῳ, κινδύνῳ) κακοὺς γενέσθαι προβαλλομένους ἀπειρίαν τοῦ ἀνδρείου (= τῆς ἀνδρείας) παρόντος = καὶ εἶναι δίκαιον νὰ νομίσητε ὅτι οὐχὶ εὐλόγως δύνανται ἐν τινι κινδύνῳ νὰ γίνωσι (οὗτοι) δειλοὶ προτείνοντες ὡς πρόσχημα (= προφασίζόμενοι) ἀπειρίαν, ἐν ᾗ ὑπάρχει (εἰς τούτους) ἢ ἀνδρεία. Ἡ ἔννοια: εἰάν τις εἶναι πράγματι ἀνδρεῖος, δὲν προφασίζεται οὗτος ἀπειρίαν, ἵνα ἐν κινδύνῳ δεχθῆ δειλός.

§ 4-7. ὑμῶν, συναπτέα ἢ γενν. τῷ: ἡ ἀπειρία: προετάρθη χάριν ἐμφάσεως, ὡς καὶ ἡ ἐπομένη γενν. τῶνδε. — λείπεται = εἶναι κατωτέρα (δηλ. τῆς ἐμπερίας τῶν Ἀθην.). — προέροχεται = ὑπερέχετε (δηλ. τῶν Ἀθην.). — ἡ ἐπιστήμη = ἡ ἐμπερία. — ἔχουσα, μετχ. ὑποθηκ. — μνήμην ἔξει (= μεμνήσεται) = θὰ ἐνθυμηθῆ: προσωποποιεῖται. — ἐν τῷ δεινῷ = κατὰ τὴν στιγμήν τοῦ κινδύνου. — εὐψυχίας = τόλμης. — οὐδεμία τέχνη, οἷα εἶναι: ἡ ἐμπερία τῶν

Ἄθην. εἰς τὰ ναυτικά. — ἐκπλήσσει = ἐκδιώκει. — ἀλκῆς = εὐψυχίας. — πρὸς. . . τὸ ἐμπειρότερον αὐτῶν (δηλ. τῶν Ἄθην.) = πρὸς τὴν ὑπεροχὴν αὐτῶν κατὰ τὴν ἐμπειρίαν. — τὸ τολμηρότερον = τὴν ὑπεροχὴν (ὑμῶν) κατὰ τὴν τόλμην. — πρὸς τὸ διὰ τὴν ἦσαν δ. = πρὸς τὸν ἐκ τῆς ἤττης (προσερχόμενον) φόβον. — τὸ ἀπαρ. τότε τυχεῖν, δηλ. ὄντες = τὸ ὅτι τότε (ἔτε δηλ. ἐγένετο ἡ πρώτη ναυμαχία) κατὰ τύχην ἦσθε ἀπαράσκευοι. — πλῆθος τε νεῶν καὶ . . . ναυμαχεῖν, ἀμφότερα ὑποκμ. τοῦ περιγίγνεται ὑμῖν = σεις ὑπερτερεῖτε καὶ κατὰ τὸν ἀριθμὸν τῶν πλοίων καὶ κατὰ τὸ ὅτι ναυμαχεῖτε. — πλῆθος νεῶν, οἱ Πελ. εἶχον 77 πλοῖα, οἱ δ' Ἄθην. 20 (πρὸβλ. κεφ. 86, § 4, § 2). — πρὸς τῇ γῇ . . . παρόντων ὀπλιτῶν (= παρουσία ὀπλιτῶν), οἱ Πελ. ὄρμουν ἐν τῷ Ῥίῳ τῷ Ἀχαϊκῷ πλησίον τοῦ Πανόρμου, ἐνθα ἦτο ὁ πεζὸς στρατὸς αὐτῶν (πρὸβλ. κεφ. 86, § 4). — τὰ πολλὰ = ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, συνήθως. — τὸ κράτος = ἡ νίκη. — οὐδὲ καθ' ἓν = κατ' οὐδέν. — εἰκότως ἂν ἡμᾶς σφαλλομένους = ὅτι ἡμεῖς δυνάμεθα πιθανῶς νὰ ἀποτύχωμεν. — ὅσα ἡμάρτομεν πρότερον = τὰ πρότερον σφάλματα ἡμῶν. — αὐτὰ ταῦτα = ἀκριδῶς ταῦτα. — προσγενόμενα = προστεθέντα (εἰς τὰ ἄλλα πλεονεκτήματα ἡμῶν). — διδασκαλίαν παρέξει, δηλ. ἡμῖν = θὰ παράσχουσιν εἰς ἡμᾶς διδασκαλίαν = θὰ χρησιμεύσωσιν εἰς ἡμᾶς ὡς μαθήματα.

§ 8-9. θαρσοῦντες = μετὰ θάρρους. — τὸ καθ' ἑαυτὸν ἕκαστος = ἕκαστος ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὸν ἑαυτὸν του. — χώραν = τάξιν. — προλείποντες = κατὰλείποντες. — ἧ (= ἐν ἧ) ἂν τις προσταχθῆ = ἐνθα ἕκαστος ἤθελε ταχθῆ. — τῶν δὲ πρότερον ἠγεμόνων, δηλ. τῶν περὶ Μαχάονα καὶ Ἰσοκράτην, οἵτινες κατεναυμαχήθησαν ὑπὸ τοῦ Φορμίωνος (πρὸβλ. κεφ. 83, § 4). — οὐ χεῖρον, λιτότης = ἄμεινον. — τὴν ἐπιχείρησιν = τὴν μελετωμένην προσβολήν. — οὐκ ἐνδώσομεν πρ. οὐδενί... γεν. = δὲν θὰ δώσωμεν εἰς κανένα ἀφορμὴν νὰ δειχθῆ δειλός. — ἄρα = τυχόν. — βουληθῆ, δηλ. κακὸς γενέσθαι. — τῇ πρ. ζημία = διὰ τῆς πρεπούσης τιμωρίας. — οἱ δὲ ἀγαθοὶ = οἱ δὲ ἀνδρεῖοι. — τιμήσονται = τιμηθήσονται. — τοῖς προσ. ἄθλοις τῆς ἀρετῆς = διὰ τῶν καταλλήλων βραβείων τῆς ἀνδρείας.

Κεφ. 88.

καὶ αὐτός, ὡς δηλ. οἱ στρατηγοὶ τῶν Πελοπ. (πρὸλ. κεφ. 86, § 6).—ὄρρωδιαν=δειλίαν.—τῶν νεῶν, δηλ. τῶν Πελοπ.—κατὰ σφᾶς αὐτοὺς ξυριστάμενοι=συναθροϊζόμενοι καθ' ὀμάδας.—παραίνεσιν... ποιήσασθαι=παραίνεσαι.—ἐν τῷ παρόντι=εἰς τὰς παρούσας περιστάσεις· τούτο λέγει ἀναφορικῶς πρὸς τό: πρότερον μὲν κτλ.—καὶ προπαρ. τὰς γνώμας=καὶ (διὰ τούτου, δηλ. τοῦ λέγειν) προπαρασκευάζει τὰ πνεύματα αὐτῶν.—ὡς οὐδὲν κτλ., ἐξαρτ. ἐκ τοῦ ἔλεγε.—αὐτοῖς, συναπτεῖα ἢ δοτικ. τῷ ἂν ἐπιπλέοι.—ὄ τι οὐχ ὑπομενετόν αὐτοῖς ἔστιν=τὸ ὅποιον δὲν δύνανται αὐτοὶ νὰ ὑπομένωσι.—καὶ οἱ στρατιῶται, ὁ καὶ=καὶ ὡς ἐκ τούτου.—ἐκ πολλοῦ, δηλ. χρόνου=ἀπὸ πολλοῦ.—ἐν σφίσιν αὐτοῖς=μεταξύ των.—τὴν ἀξίωσιν=τὴν γνώμην.—μηδένα ὄχλον... Πελ. νεῶν ὑποχωρεῖν, ἐπεξήγησις τοῦ: τὴν ἀξίωσιν ταύτην=δηλ. αὐτοὶ ὡς Ἀθηναῖοι νὰ μὴ ὑποχωρῶσι πρὸ οὐδενὸς πλήθους Πελ. πλοίων. Πρακτηρητέα ἢ σύνταξις τοῦ ὑποχωρεῖν μετ' αἰτίας. (μηδένα ὄχλον) κατ' ἀναλογίαν τῆς συντάξεως τοῦ φεύγειν.—τότε δὲ κτλ., ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ πρότερον μὲν κτλ.—πρὸς τὴν παροῦσαν ὄψιν, συναπτεόν τῷ ἀθυμοῦντας· ἢ δὲ πρὸς=ἐνεκα (πρὸλ. κεφ. 22, § 1 καὶ κεφ. 59, § 3).—ὑπόμνησιν ποιήσ. τοῦ θαρσεῖν=νὰ ὑπενθυμίῃ τὸ (πρότερον) θάρρος (αὐτῶν).

Κεφ. 89.

§ 1. πεφοβημένους τὸ πλήθος τῶν ἐναντίων=ἔτι εἰσθε πλήρεις φόβου διὰ τὸ πλήθος τῶν ἐχθρῶν. Καὶ ἐνταῦθα, ὡς καὶ ἐν τῷ προηγουμένῳ λόγῳ τῶν Πελοπ. στρατηγῶν, ἡ αἰτία, δι' ἣν ἀναλαμβάνει ὁ Φορμ. νὰ ὀμιλήσῃ, εἶναι ὁ φόβος τῶν στρατιωτῶν αὐτοῦ (πρὸλ. κεφ. 88, ἐνθα δηλοῦται: ὁ σκοπὸς καὶ τὸ περιεχόμενον τοῦ λόγου: θαρσεῖν τε καὶ παραίνεσιν... ποιήσασθαι § 1—ὑπόμνησιν π. τοῦ θαρσεῖν § 3—προπαρασκευάζει τὰς γνώμας ὡς... τοσοῦτον § 2).—οὐκ ἀξίων=διότι: κρίνω ἀνάξιον.—τὰ μὴ δεινὰ=τὰ μὴ ἐπίφοβα.—ἐν ὄρρωδιᾷ ἔχειν=ὄρρωδεῖν=φοβεῖσθαι.

§ 2-4. διὰ τὸ προνενηκῆσθαι καὶ μηδὲ αὐτοὶ οἶεσθαι=διότι: ἔχουσι προηγουμένως νικηθῆ (ὑφ' ἡμῶν) καὶ διότι: οὐδὲ αὐ-

τοὶ νομίζουσι.—ὁμοῖοι = ἰσόπαλοι.— τὸ πλῆθος τῶν νεῶν καὶ οὐκ ἀπὸ τοῦ ἴσου = οὐκ ἀπὸ τοῦ ἴσου, ἀλλὰ τὸ πλῆθος τῶν νεῶν = ὄχι ἴσως, ἀλλὰ περισσοτέρας ναῦς. Ἡ αὐτὴ ἔννοια δηλοῦται ἀποφατικῶς καὶ καταφατικῶς πρὸς μείζονα ἔξαρσιν αὐτῆς. Ἀντιθετικὸς παρλληλισμὸς. — παρεσκευάσαντο = παρεσκεύασαν ἑαυτοῖς.— ᾧ, ἀναφέρεται εἰς τό: τούτῳ, ὕπερ νοητέον μετὰ τὸ θαρσοῦσι.— προσέρχονται = ἐπέρχονται.— ὡς προσῆκον σφίσι ἀνδρ. εἶναι, ἐπεξήγησις τοῦ: ᾧ = ὅτι δηλ. φυσικὴ εἶναι ἡ ἀνδρεία αὐτῶν.— ἢ...κατορθοῦντες, ἀντιστοιχεῖ τῷ προηγουμένῳ: οὐ δι' ἄλλο τι ὥστε = ἢ ὅτι κατορθοῦσι = πρὸς διότι ἐπιτυχάνουσι.— διὰ τὴν... ἐμπειρίαν, ἢ διὰ = ἔνεκα.— ἐν τῷ πεζῷ. κατ' ἔννοιαν = ἐν τῷ πεζῷ πολέμῳ = ἐν τῷ κατὰ ξηρὰν πολέμῳ τὸ ἀντίθετον: ἐν τῷ ναυτικῷ.— καὶ...οἴονται, ὁ καὶ = καὶ ὡς ἐκ τούτου.— σφίσι, συναπτέον τῷ ποιήσιν.— τὰ πλείω = ὡς ἐπὶ τὸ πλείστον = συνήθως.— ποιήσιν, ὡς ὑποκμ. νοητέον: τὴν ἐν τῷ πεζῷ ἐμπειρίαν = ὅτι ἢ ἐν τῷ πεζῷ ἐμπειρία θὰ κατορθώσῃ. τὸ αὐτό, δηλ. νὰ ἐπιτύχῃσι.— τὸ δ' = τοῦτο δέ, δηλ. τὸ κατορθοῦν.— ἐκ τοῦ δικαίου = δικίως.— μᾶλλον, δηλ. ἢ ἐκείνοις.— νῦν, δηλ. ἐν τῇ προκειμένῃ νουμαχίᾳ.— περιέσται = ὡς πλεονέκτημα θὰ εἶναι.— εἶπερ καὶ τούτοις (δηλ. τοῖς Πελοπ.) ἐν ἐκείνῳ, δηλ. περιέσται.— ἐν ἐκείνῳ, δηλ. ἐν τῇ πεζομαχίᾳ: ἐν ἀντιθέσει πρὸς τό: νῦν.— ἐπεὶ, αἰτλγκ.— εὐψυχία γε = κατὰ τὴν τόλμην τοῦλάχιστον.— οὐδὲν προσφέρουσι = οὐδὲν ὀφείλουσι ὑπερέχουσιν (ἡμῶν).— τῷ δὲ ἐκείνων... ἔσμεν, ἐξακολουθεῖ ἢ ἐκ τοῦ ἐπεὶ ἐξάρτησις = ἀλλὰ (ἐπειδὴ) εἴμεθα τόλμηρότεροι, διὰ τὸ ὅτι ἡμεῖς αὐτοὶ εἴμεθα ἐμπειρότεροι ἐκείνων.— Λακεδαιμόνιοί τε, διὰ τοῦ τε εἰσάγεται τὸ γ' αἴτιον μετὰ τὸ πρῶτον μὲν, ἔπειτα (ὡς καὶ ἐν I, κεφ. 33, § 1).— τῶν ξυμμάχων, ἢ γενκ. ἀνήκει τῷ ἡγούμενοι: νοητέον ἕμῳ καὶ εἰς τό: τοὺς πολλοὺς.— διὰ τὴν σφ. δόξαν, συναπτέον τῷ ἡγούμενοι = (μόνον) χάριν τῆς ἰδιοκῆς των δόξης: οὕτως ἢ ἡγεμονία τῶν Λακ. χαρακτηρίζεται: ὡς ἰδιοτελής (πρόβλ. I, κεφ. 76, § 1).— προσάγουσι = παρασύρουσι.— οὐκ ἄν ποτε ἐπεχείρησαν, δηλ. οἱ πολλοὶ τῶν ξυμμάχων: ὡς ἡγούμενον νοητέον: εἰ μὴ ἄκοντες προσήχθησαν.— παρὰ πολὺ = κατὰ κράτος, ἐντελῶς: συναπτέον τῷ ἡσηθέντες (πρόβλ. I, κεφ. 29, § 5).— μὴ... δείσητε = μὴ φοβηθῆτε.

§ 5-7. πολὺ (=πολλῶ)... πλέω φόβον = πολὺ περισσότερον φόβον.—πιστότερον=βεβαιότερον.—κατὰ (=διὰ) τε τὸ προνευικη-
κέναι=καὶ διότι προηγουμένως ἔχετε νικήσει. — καὶ ὅτι οὐκ ἄν
ἡγοῦνται... ἀνθίστασθαι (δηλ. αὐτοῖς) ἡμᾶς=καὶ διότι νομίζου-
σιν ὅτι ἡμεῖς δὲν ἠθέλομεν ἀντισταθῆ κατ' αὐτῶν.—μὴ μέλλον-
τας... πράξειν=ἐὰν δὲν ἐμέλλομεν νὰ πράξωμεν.—τι ἄξιον τοῦ
παρὰ πολὺ (δηλ. πρᾶχθέντος)=τι ἀντάξιον τῆς ἐξόχου νίκης (ἣν
κατηγάγομεν).—ἀντίταλοι, κατηγρ.=ὡς ἀνταγωνισταί. — ὡσπερ
οὔτοι, δηλ. οἱ Λακ.—τὸ πλεόν=μᾶλλον.—πίσυνοι=πεποιθότες.
—τῇ γνώμῃ=εἰς τὸ φρόνημα, εἰς τὴν τόλμην.—οἱ δ' (δηλ. ἐπι-
όντες) ἔκ πολλῶ ὑποδεεστέρων=οἱ δ' ἐπερχόμενοι: μὲ πολὺ ἀσθε-
νεστέρας δυνάμεις (καθὼς ἡμεῖς). — καὶ ἅμα οὐκ ἀναγκαζόμενοι
= καὶ συγχρόνως χωρὶς ν' ἀναγκάζονται: (καθὼς οἱ πλεῖστοι
τῶν συμμάχων τῶν Λακ. § 4).—μέγα τι, κατηγρ. τοῦ: τῆς δια-
νοίας τὸ βέβαιον = τὴν σταθερότητα τοῦ φρονήματος εἰς μέγαν
τινὰ βαθμὸν.—ἀντιτολμῶσι=τολμηρῶς ἀνθίστανται. — ἃ = καὶ
τὰυτα.—τῷ οὐκ εἰκότι=διὰ τὸ ἀπροσδόκητον (διότι δηλ. ἀπροσ-
δοκῆτως ἐπερχόμεθα κατ' αὐτῶν μὲ μικροτέρας δυνάμεις). —
πλεόν=μᾶλλον.—ἢ τῇ κατὰ λόγον παρασκευῇ=ἢ εἰ κατὰ λόγον
παρασκευάσθη = παρὰ ἐὰν εἴχομεν παρασκευὴν ἀνάλογον (πρὸς
τὴν παρασκευὴν αὐτῶν).—στρατόπεδα=στρατεύματα.—ἦδη ἔπε-
σεν (=ἠττήθη)=ὡς γνωστὸν ἠττήθησαν.—ὑπ' ἔλασσόνων=ὑπὸ
μικροτέρων (κατὰ τὸν ἀριθμὸν).—τῇ ἀπειρίᾳ... τῇ ἀτολίᾳ=διὰ
τὴν ἀπειρίαν... διὰ τὴν ἀτολίαν.—ἔστι... ἃ=τινά.—ὦν=ἀλλὰ
τούτων.

§ 8. ἐν τῷ κόλπῳ, δηλ. τῷ Κορινθιακῷ.—ἐκὼν εἶναι = ὅσον
ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς θελήσεώς μου. — πρὸς πολλὰς κτλ., ἢ πρὸς=
ἐναντίον.—ἀνεπιστήμονας=ἀπείρους.—ὡς χρῆ=καθὼς πρέπει
(δηλ. νὰ ἐπιπλεύσῃ): ἐπομένως =καταλλήλως. — ἔς ἐμβολὴν =
πρὸς προσβολὴν (τῶν ἐχθρικῶν πλοίων) διὰ τοῦ ἐμβόλου. — μὴ
ἔχων τὴν πρόσσφιιν τῶν πολ. ἐκ πολλοῦ=ἐὰν δὲν βλέπῃ μακρό-
θεν (=ἐκ πολλοῦ) τοὺς ἐχθρούς. — ἐν δέοντι = ἐν καταλλήλῳ
χρόνῳ. — διέκπλοι, περὶ τούτων βλ. ἐν βιβλ. I, κεφ. 49, § 3.—
ἀναστροφαί=ἐπιστροφαί (καὶ ἐν τῷ διέκπλῳ γινόμενα: μετὰ τὴν
πλῆξιν τοῦ ἐχθρικοῦ πλοίου εἰς τὰ πλάγια διὰ τοῦ ἐμβόλου: πρβλ.
I, κεφ. 49, § 3). — καθίστασθαι = γίγνεσθαι. — ἐν τούτῳ=ἐν

ταύτη τῇ περιπτώσει: (ἐν δηλ. ἡ ναυμαχία μεταβλήθη εἰς πεζομαχίαν).—κρείσσους=χρησιμώτεροι (δηλ. τῶν ὀλιγωτέρων).

§ 9-11. τούτων... ἔξω τὴν πρόνοιαν (=προνοήσομαι) = περὶ τούτων θὰ προνοήσω.—κατὰ τὸ δυνατόν=κατὰ δύναμιν.—παρὰ ταῖς ναυσί=πλησίον τῶν πλοίων. Οἱ στρατιῶται τοῦ Φορμ. ἔμμενον πλησίον τῶν πλοίων ἐν τῇ ξηρᾷ (πρβλ. κεφ. 90, § 3 «ἀκίων... ἔμβιβασας ἔπλει»). — ὀξέως δέχεσθε = ταχέως καὶ ἀκριδῶς ἐκτελεῖτε (πρβλ. κεφ. 11, § 9).—ἄλλως τε καὶ δι' ὀλίγου τῆς ἐφ. οὔσης=καὶ μάλιστα ἐπειδὴ ὁ σκληρὸς (τῶν ἐχθρῶν) εἶναι εἰς μακρὰν ἀπόστασιν (καὶ ἐπομένως οὗτοι εὐκόλως δύνανται νὰ προσβάλωσιν ἡμᾶς). Οἱ δύο στόλοι ἀπειχον ἀλλήλων ἐπὶ τὰ περίπου στάδια (πρβλ. κεφ. 86, § 3).—ἐν τῷ ἔργῳ=ἐν τῇ μάχῃ.—κόσμον καὶ οἰγὴν περὶ πλ. ἠγεῖσθε (=περὶ πλείστου ποιεῖσθε) = φροντίζετε περὶ τῆς τάξεως καὶ σιωπῆς.—ἔς τε τὰ πολλὰ τῶν πολεμικῶν =καὶ εἰς τὰς πολλὰς πολεμικὰς ἐπιχειρήσεις.—ναυμαχία, δηλ. ξυμφέρει.—οὐχ ἦμιστα, λιτότης=μάλιστα.—ἀμύνασθε = ἀποκρούσατε.—τούσδε, δηλ. τοὺς Πελοπον.—τῶν προειργασμένων, δηλ. τῆς προτέρας νίκης ἡμῶν.—ὁ ἀγὼν (=ὁ σκοπὸς τοῦ ἀγῶνος) μέγας ὑμῖν, δηλ. ἐστὶ κατ' ἐννοιαν=πρόκειται: σεῖς ν' ἀγωνισθῆτε περὶ μεγάλου.—καταλῦσαι... καταστῆσαι, ἔξαρτ. ἐκ τοῦ: ὁ ἀγὼν.—Πελοπ. τὴν ἐλπίδα τοῦ ναυτικοῦ, ἀμρότεροι αἱ γενν. ἔξαρτ. ἐκ τοῦ τὴν ἐλπίδα· ἢ α' ὑποκμ., ἢ β' ἀντικειμν.=τὴν πρὸς τὸ ναυτικὸν ἐλπίδα, ἣν ἔχουσιν οἱ Πελοπ.—ἐγγυτέρω καταστῆσαι Ἀθ. τὸν φόβον περὶ τῆς θ.=νὰ καταστήσητε πλησιέστερον τὸν φόβον (=νὰ ἐμβάλητε περισσότερον φόβον) εἰς τοὺς Ἀθ. περὶ τῆς κατὰ θάλασσαν ὑπεροχῆς (αὐτῶν). Ἡ ἐννοια: ἐὰν οἱ Ἀθ. ἐν τῇ ναυμαχίᾳ δὲν ματαιώσωσι τὴν πρὸς τὸ ναυτικὸν ἐλπίδα τῶν Πελοπ., τότε ὀφείλουσι καὶ αὐτοὶ νὰ φοβῶνται διὰ τὴν θαλασσοκρασίαν των.—αὐ=πάλιν(μετὰ τὰ ἐν § 2 καὶ § 5 λεχθέντα).—ἐθέλουσιν=συνηθίζουσι.—αἱ γνῶμαι=τὰ φρονήματα, τὸ θάρρος.—ὁμοῖαι, δηλ. πρὸ τῆς ἤττης.

Κεφ. 90.

§ 1-3. καὶ ὁ Φορμ., ὡς δηλ. οἱ στρατηγοὶ τῶν Πελοπον. (ἐν κεφ. 87).—οἱ δὲ Πελοπ., περὶ τῆς θέσεως, ἐν ἣ ὄρμουν οἱ τε Πελοπ. καὶ οἱ Ἀθ. βλ. κεφ. 86, § 2, § 4. — αὐτοῖς, δηλ. τοῖς Πελοπ.

συναπτεᾶ ἢ δοτκ. τῷ ἐπέπλεον. — βουλόμενοι, προσδιόριζι: αἰτλγκ.
 τό: οὐκ ἐπέπλεον. — ἔσω = εἰς τὰ ἐντός. — προαγαγεῖν = νά
 πκρσούρωσι. — ἀναγόμενοι, δηλ. οἱ Πελοπ. — ἅμα ἔω = με τὰ
 χαράγματα. — ἐπὶ τεσσάρων ταξάμενοι τὰς ναῦς = τάξαντες τὰ
 πλοῖα εἰς τέσσαρκε γραμμιάς. — παρὰ τὴν ἑαυτῶν γῆν = παρὰ
 τὴν παραλίαν τῆς χώρας των, δηλ. παρὰ τὸ Ῥίον, ἐν)α οὗτοι
 ὄρμου (πρβλ. κεφ. 86, § 4). — ἔσω ἐπὶ τοῦ κόλπου = εἰς τὰ
 ἐντός τοῦ κόλπου. — δεξιῶ κέρα ἡγουμένω = με τὸ δεξιὸν κέρα
 προπορευόμενον. — ὥσπερ καὶ ὄρμου, κατ' ἔννοιαν = τηροῦντες
 τὴν αὐτὴν τάξιν, ἣν εἶχον καὶ ὅτε ὄρμου. — ἐπὶ δ' αὐτῶ, δηλ.
 τῷ δεξιῶ κέρα = ἐν αὐτῷ δὲ τῷ δεξιῶ κέραι. — εἴκοσι ἔταξαν, αἱ
 20 αὐται: νῆες δὲν ἀποτελοῦσι: μέρος τοῦ δεξιῶ κέραιος, ἀλλ' ἐτέ-
 θησαν ἐν αὐτῷ διὰ τὰς δηλουμένας ἐν τοῖς ἐπομένοις αἰτίαι: ὅπως...
 μὴ διαφύγοιεν κτλ. — ὅπως... μὴ διαφύγοιεν... ἔξω τοῦ ἑαυτῶν
 κέραιος = ὅπως μὴ διαφύγωσιν οἱ Ἀθ. προπλεύσαντες τοῦ (δεξιῶ)
 κέραιος αὐτῶν (τῶν Πελ.). — εἰ ἄρα = ἐὰν τυχόν. — αὐτούς, δηλ.
 τοὺς Πελοπ. — ἐπιβοηθῶν, δηλ. Ναυπιάκω = σπεύδων πρὸς βοή-
 θειαν τῆς Ναυπ. — ταύτη = εἰς ταύτην τὴν διεύθυνσιν, δηλ. εἰς
 Ναύπακτον: συναπτεῶν τῷ: παραπλέοι. — τὸν ἐπίπλεον σφῶν (δηλ.
 τῶν Πελ.) = τὸν ἐπιπλέοντα στόλον αὐτῶν (δηλ. τῶν Πελ.). —
 ἀλλ'... περικλήσειαν = ἀλλ' (ἕνα) περικυκλώσωσιν (αὐτούς, δηλ.
 τοὺς Ἀθ.). — αὐται αἱ νῆες, δηλ. αἱ εἴκοσι αἱ ἄριστα πλέουσαι. —
 ὁ δέ, δηλ. ὁ Φορμίων. — προσεδέχοντο = περιέμενον. — περὶ τῷ
 χωρίῳ ἐρήμω ὄντι = περὶ τοῦ τόπου, ὅστις ἦτο ἀπροφύλακτος.
 Ἐννοεῖ τὴν Ναύπακτον, ἐν ἣ δὲν ὑπῆρχον πλοῖα οὐδὲ φρουρά
 Ἀθηναίων πρὸς προστασίαν, καθ' ὅσον οἱ Ἀθ. εὐρίσκοντο πκρ-
 τεταγμένοι: ἀπέναντι: τῶν Πελοπ. πκρὰ τὸ Ἀντίρριον. — ὡς, χρονκ.
 — ἄκων καὶ κατὰ σπουδῆν = ἀκουσίως καὶ ἐσπευσμένως. — ἐμβι-
 βιάσας, δηλ. τοὺς στρατιώτας εἰς τὰς ναῦς (καθ' ὅσον οὗτοι ἕμενον
 ἐν τῇ ξηρᾷ παρὰ ταῖς ναυσί: πρβλ. κεφ. 89, § 9). — τῶν Μεσση-
 νίων, δηλ. τῶν ἐκ Ναυπάκτου (πρβλ. κεφ. 9, § 4). — παρεβοήθει
 = παρὰ τὴν παραλίαν πορευόμενος (= παρα) ἐβοήθει.

§ 4-6. κατὰ μίαν (δηλ. ναῦν) ἐπὶ κέραιος παραπλέοντας, δηλ.
 τοὺς Ἀθην. = ὅτι οἱ Ἀθ. παρέπλεον ἔχοντες τὸ ἐν πλοῖον ὀπι-
 σθεν τοῦ ἄλλου (= κατὰ μίαν) εἰς μίαν γραμμὴν κατὰ βάθος
 (= ἐπὶ κέραιος). — πρὸς τῇ γῆ = πλησίον τῆς ξηρᾶς. — ἐβούλοντο,

δηλ. οἱ Πελοπον. - ἀπὸ σημείου ἐνὸς=δι' ἐνὸς σημείου.—ἄφνω
 =ἐξαίφνης.—ἐπιστρέψαντες=στρέψαντες, δηλ. πρὸς τὰριστερὰ
 (οὕτως ὥστε ἡ προτέρα ἐπὶ τεσσάρων [§ 1] πκράταξις ἀνεσχη-
 ματίσθη· ταύτην δὲ τὴν παράταξιν ἐπακολουθεῖ ἢ κατὰ μέτωπον
 [=μετωπηδὸν] προσβολή). — ὡς εἶχε τάχους, κατ' ἐννοίαν = ὡς
 τάχιστα.—ἀπολήψεσθαι=ἴτι θὰ περικυκλώσωσι.—τῶν δὲ=τού-
 των δὲ (δηλ. τῶν νεῶν τῶν Ἀθην.).—ἠγοῦντο=προηγούμενοι.—τὸ
 κέρας, δηλ. τὸ δεξιόν.—τὴν ἐπιστροφὴν=τὸν ἐπίπλουν τῶν ἐστραμ-
 μένων πλοίων.—εἰς τὴν εὐρυχωρίαν, συναπτέον τῇ ὑπεκφεύγουσι
 =διαφεύγουσιν εἰς τὸν εὐρύτερον χώρον τοῦ κόλπου (τὸν περὶ
 τὴν Ναυπάκτον).—ἐπικαταλαβόντες=προφθάσαντες. — ἐξέωσαν
 πρὸς τὴν γῆν=ᾤθησαν ἔξω πρὸς τὴν ξηράν. — ὑποφευγούσας=
 προσπαθούσας νὰ διαφύγωσι.—διέφθειραν = κατέστησαν ἀχρή-
 στούς εἰς πλοῦν.—ὄσοι μὴ ἐξένευσαν αὐτῶν=ὅσοι ἐξ αὐτῶν δὲν
 ἐσώθησαν (εἰς τὴν ξηράν) κλυμθῶντες. — ἀναδούμενοι, δηλ. ἐκ
 τῶν ἑαυτῶν νεῶν=ἄφ' οὗ ἔδενον ἐκ τῶν πλοίων των.—μίαν δὲ...
 ἤδη, ταῦτα ἐτέθησαν διὰ τὸ κενὰς καὶ ἐξιστοροῦσι· ἤδη πρότερον
 γεγόμενον· ὡς ἐκ τούτου ὁ ἀόρ. εἶλον ἔχει σημ. ὑπερσυντλ.=μίαν
 δὲ ναῦν μὲ αὐτοὺς τοὺς ἀνδρας εἶχον συλλάβει ἤδη πρότερον.—
 τὰς δὲ τινὰς=ἄλλας δὲ τινὰς (δηλ. ἐκ τῶν Ἀθην. νεῶν).—παρα-
 βοηθήσαντες = σπεύσαντες εἰς βοήθειαν. — καὶ ἐπιβάντες (δηλ.
 ἐπὶ τὰς ναῦς), ὁ καὶ συνδέει τὰς μετχ. ἐπεσβαίνοντες καὶ μαχό-
 μενοι· ἢ δὲ μετχ. ἐπιβάντες προσδιορίζει χρόν. τὴν μετχ. μαχό-
 μενοι.—ἀπὸ τῶν καταστρ., συναπτέον τῇ μαχόμενοι.—ἀφείλοντο,
 δηλ. τοὺς Πελοπ.=ἀπέσπασαν ἀπὸ τοὺς Πελοπ.—ἐλκομένας ἤδη
 =ἐν ᾧ ἤδη ἐσύροντο (ὑπὸ τῶν Πελοπον.).

Κεφ. 91.

ταύτη=ἐν ταύτῃ τῇ θέσει. (δηλ. πκρὰ τὴν ἀκτὴν ἐγγὺς τῆς
 Ναυπάκτου).—ἐκράτουν καὶ διέφθειραν=ἤσαν νικητὰ καὶ εἶχον
 καταστήσει ἀχρήστους πρὸς πλοῦν.—αἱ ἀπὸ τοῦ δεξιοῦ κέρας,
 πρὸβλ. κεφ. 90, § 2.—αἱ περὶ ὑπεξέφυγον κτλ., πρὸβλ. κεφ. 90, § 5.
 —φθάνουσιν αὐτοὺς (δηλ. τοὺς ἀνδρας τῶν 20 νεῶν)... προκατα-
 φυγοῦσαι, δηλ. αἱ ἑνδεκα νῆες τῶν Ἀθ. ἢ δὲ ἐννοία τοῦ φθά-
 νουσι ἐνσχύεται μετ' ἐμφάσεως διὰ τῆς προθέσεως προ τῆς ἐν τῇ
 προκαταφυγοῦσαι = πρὸ αὐτῶν καταφεύγουσι. — πλὴν μιᾶς

νεώς, περι ἧς ὁ λόγος κατωτέρω ἐν § 4. — ἰσχοῦσαι = ἀγκυρο-
 βολοῦσαι. — ἀντίπρωροι, δηλ. τοῖς Πελοπον. = μὲ τὰς πρῶρας
 ἐστραμμέναις πρὸς τοὺς Πελοπ. — κατὰ τὸ Ἀπολλώνιον = παρὰ
 τὸ ἱερόν τοῦ Ἀπόλλωνος (τὸ ἐν τῷ λιμένι κείμενον) ὁ προσδιορι-
 σμὸς συναπτέος τῷ ἰσχοῦσαι. — ἀμννούμενοι = πρὸς ἄμυναν. —
 ἦν. . . πλέωσιν, δηλ. οἱ Πελοπ. — οἱ δέ, τίνες; — παραγενόμενοι
 ὕστερον, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ : φθάνουσι. — ἐπαιάνιζον = ἐψαλ-
 λον τὸν παιᾶνα (= ἐπινίκιον ᾄσμα). — ἅμα, συναπτέων τῷ πλέοντες =
 ἐν τῷ ἔπλεον. — ὡς νενικηκότες = νομίζοντες ὅτι ἤδη ἔχουσι νική-
 σει. — τὴν μίαν ναῦν, δηλ. τὴν μὴ κατορθώσασαν νὰ καταφύγῃ,
 ὡς αἱ ἄλλαι, εἰς τὸν λιμένα τῆς Ναυπάκτου. — τὴν ὑπόλοιπον =
 τὴν ὕστερήσασαν. — πολὺ πρὸ τῶν ἄλλων, δηλ. προηγουμένη. —
 ἔτυχε. . . ὀρμουῖσα = κατὰ τύχην ἠγκυροδόλει. — δλικὰς = φορτηγὸν
 πλοῖον. — μετέωρος = ἐν τῷ πελάγει. — φθάσασα, βραχυλογίαι: ἀντι-
 φθάσασα περιπλεύσασα = ταχέως περιπλεύσασα. — τῇ Λευκ. διω-
 κούσῃ ἐμβάλλει μέση = κτυπᾷ διὰ τοῦ ἐμβόλου τὴν καταδιώκου-
 σαν Λευκαδ. ναῦν εἰς τὸ μέσον. — γενομένου. . . ἀπροσδ. καὶ παρὰ
 λόγον = ἐπειδὴ τοῦτο ἐγένετο ἀπροσδοκῆτως καὶ παρ' ἐλπίδα. —
 διώκοντες... δρωῖντες... βουλόμενοι, δηλ. οἱ ἐν ταῖς ναυσὶν ἄνδρες.
 — διὰ τὸ κρατεῖν (= νικᾶν) = ἕνεκα τῆς νίκης. Ἡ ἔννοια : οἱ Πελ.
 νομίζοντες ὅτι εὐρίσκοντο ἐν ἀσφαλείᾳ ἕνεκα τῆς νίκης ἐδίωκον
 ἀτάκτως. — καθεῖσαι τῆς κ. = ἀφήσασα: τὰς κώπας κάτω εἰς τὴν
 θάλασσαν. — ἐπέστησαν τοῦ πλοῦ = ἐσταμάτησαν τὸν πλοῦν. —
 ἀξύμφορον δρωῖντες πρὸς τὴν... ἀντεξόρησιν = ἐπιβλαβὲς πράτ-
 τοντες ἀναφορικῶς πρὸς τὴν ἐκ μικρᾶς ἀποστάσεως ἔφοδον (τῶν
 Ἀθ.). — βουλόμενοι, προσδιορίζει: αἰτλογ. τό: ἐπέστησαν τοῦ πλοῦ.
 — ἐς βράχεια (ὄνομαστ.: τὸ βράχος) = εἰς ἀβαθῆ μέρη. — ἀπειρία
 χωρίων = ἕνεκα ἀγνοίας τῶν μερῶν.

Κεφ. 92.

§ 1-3. ἰδόντας, μετχ. χρονκ. — ἔλαβε = κατέλαβε. — ἀπὸ ἐνὸς
 κελεύματος = διὰ μιᾶς διαταγῆς (πρὸβλ. κεφ. 90, § 4 «ἀπὸ σημ.
 ἐνός»). — ἐμβοήσαντες = φωνάζαντες δυνατὰ (ἵνα θηρρύνωσιν ἀλλή-
 λους). — οἱ δέ, δηλ. Πελοπ. — διὰ τὰ... ἁμαρτήματα = διὰ τὰ δια-
 πραχθέντα (ὑπ' αὐτῶν) σφάλματα (περὶ ὧν βλ. κεφ. 91, § 4). —
 παροῦσαν = ἐπικρατοῦσαν. — ὑπέμειναν = ἀντέστησαν. — ἐς τὸν

Πάνορμον κτλ., πρβλ. κεφ. 86, § 1. — ἐπιδιώκοντες = καταδιώκοντες. — μάλιστα, συναπτόεν τῷ ἐγγύς = ἐγγύτατα. — ἀφείλοντο, δηλ. τοὺς Πελοπον. — ἀπέσπασαν ἀπὸ τοὺς Πελοπον. τινὰς τῶν νεῶν τῶν Ἀθ. εἶχον ἀποσπάσει ἀπὸ τοὺς Πελοπ. καὶ οἱ Μεσσήνιοι (πρβλ. κεφ. 90, § 6). — τὸ πρῶτον, συναπτόεν τῷ διαφθείραντες (πρβλ. κεφ. 90, § 5). — ἐξώγησαν = συνέλαβον ζῶντας. — ἦ. . . κατέδν, πρβλ. κεφ. 91, § 3. — Τιμοκράτης, εἰς ἐκ τῶν πεμφθέντων τῷ Κνήμῳ συμβούλων (πρβλ. κεφ. 85, § 1). — ἔσφαξεν αὐτόν, ἵνα μὴ περιέλθῃ εἰς τὴν ἐξουσίαν τῶν ἐχθρῶν. — ἐξέπεσεν = ἐξεβλήθη. Ἡ ἔννοια: ὁ Τιμοκρ. μετὰ τὸ θανατηφόρον τραῦμα κατέπεσεν εἰς τὴν θάλασσαν, τὸ δὲ πτώμα αὐτοῦ ὑπὸ τῶν κυμάτων ἐξεβλήθη εἰς τὸν λιμένα τῆς Ναυπάκτου.

§ 4-7. τροπαῖον, περὶ τούτου βλ. κεφ. 84, § 4. — ὄθεν = ἐκεῖ, ὅθεν (δηλ. παρὰ τῷ Ἀπολλωνίῳ, διότι ἐνταῦθα εἶχον καταφύγει οἱ Ἀθ. πρβλ. κεφ. 91, § 1). — ἐκράτησαν = ἐνίκησαν. — πρὸς τῇ ἑαυτῶν (δηλ. γῆ), κατ' ἔννοιαν = πρὸς τὸ μέρος των. — ἀνείλοντο = ἀνέσυραν (πρβλ. I, κεφ. 54, § 1). — τὰ ἐκείνων, κατ' ἔννοιαν = τοὺς ἐκείνων νεκρούς. — ὑπόσπονδα (= μετὰ σπονδῶν) ἀπέδοσαν (δηλ. πρὸς ταφήν), πρβλ. I, κεφ. 63, § 3. — ὡς νενικηκότες = νομίζοντες ὅτι ἔχουσι νικήσει. — τῆς τροπῆς, ἄς. . . ναῦς = τῆς τροπῆς τῶν νεῶν, ἄς ἢ γενν. τροπῆς ἐξαρτ. ἐκ τοῦ τροπαῖον = τρόπαιον ἕνεκα τῆς τροπῆς τῶν πλοίων, τὰ ὅποια. — πρὸς τῇ γῆ. . . διέφθειραν, πρβλ. κεφ. 90, § 5. — καὶ ἦνπερ... κτλ. = καὶ ταύτην τὴν ναῦν, ἦνπερ ἔλαβον, ἀνέθεσαν κτλ. — ἀνέθεσαν, δηλ. τῷ Ποσειδῶνι: (οὐ ναὸς ἦτο ἐκεῖ). — τὸ Ῥίον τὸ Ἀχ., πρβλ. κεφ. 86, § 4. — ὑπὸ νύκτα = κατὰ τὴν νύκτα. — πλὴν Λευκαδίων, οἵτινες ἀπέπλευσαν εἰς τὴν ἑαυτῶν πετρίδα. — οἱ ἐκ Κρήτης Ἀθ., βραχυλογία ἀντὶ οἱ ἐν τῇ Κρήτῃ Ἀθην. ἐκ τῆς Κρήτης (πρβλ. κεφ. 13, § 2: «τὰ ἐκ τῶν ἀγρῶν»). Περὶ τοῦ πράγματος πρβλ. κεφ. 85, § 5 καὶ § 6. — αἷς ἔδει (δηλ. αὐτοὺς) παραγενέσθαι = μετὰ τὰς ὁποίας ἔπρεπεν αὐτοὶ νὰ παρευρεθῶσιν. — οὐ πολλῶ ὕστερον τῆς ἀναχωρήσεως = ὀλίγῳ ὕστερον μετὰ τὴν ἀνχώρησιν. — τῶν νεῶν, δηλ. τῶν Πελοπον.

Ἄριθ. { πρωτ. 27967
 { διεκπ.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 30 Σεπτεμβρίου 1917.

ΤΟ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ

ΤΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ

Πρὸς τὸν κ. Κ. Γ. Κοσμᾶν, καθηγητὴν

Γνωρίζομεν ὑμῖν ὅτι κατ' ἀπόφασιν τοῦ Ἐκπαιδευτικοῦ Συμβουλίου, ἐνεκρίθη ἡ χοῆσις τοῦ ὑφ' ὑμῶν ὑποβληθέντος ἐντύπου «*Θουκνυδίδου τὸ δεύτερον βιβλίον*» διὰ τὴν Β' καὶ Γ' τάξιν τῶν τετραταξίων Γυμνασίων καὶ τὴν ἀντίστοιχον τάξιν τῶν λοιπῶν σχολείων τῆς μέσης ἐκπαιδεύσεως καὶ διὰ τὸ σχολικὸν ἔτος 1917—1918 καὶ ἐφεξῆς κατὰ τὴν ὑπ' ἀριθ. 117 πράξιν αὐτοῦ.

Ὁ Υπουργὸς
ΔΗΜ. ΔΙΓΚΑΣ

Π. ΖΑΓΑΝΙΑΡΗΣ

Συνελεῖα τῆς ὑπ' ἀριθ. 690/22-8-24 πράξεως τῶν γενικῶν συνεδριῶν τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ Συμβουλίου ἀδξάνεται ἡ τελικὴ τιμὴ τῶν διδακτικῶν βιβλίων τῶν σχολείων τῆς μέσης καὶ τῆς δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως κατὰ 10% ἐφ' ὅσον ταῦτα μεταφέρονται ἐκ τῆς πόλεως ἐν ἧ ἐξεδόθησαν εἰς ἄλλας πόλεις.

1921
907

ΙΩΑΝΝΟΥ Θ. ΡΩΣΣΗ, Δ. Φ.
ΓΥΜΝΑΣΙΑΡΧΟΥ

ΣΧΟΛΙΚΗ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ
ΔΗΜΗΓΟΡΙΩΝ ΘΟΥΚΥΔΙΔΟΥ
ΒΙΒΛΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ & ΔΕΥΤΕΡΟΝ

ΠΡΟΣ ΧΡΗΣΙΝ

ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ ΤΗΣ Γ' ΤΑΞΕΩΣ
ΤΩΝ ΤΕΤΡΑΤΑΞΙΩΝ ΓΥΜΝΑΣΙΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ
ΑΝΤΙΣΤΟΙΧΟΥ ΤΑΞΕΩΣ ΤΩΝ ΛΟΙΠΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ
ΤΗΣ ΜΕΣΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ

[Handwritten signature]

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ—ΙΩΑΝΝΟΥ Θ. ΡΩΣΣΗ
ΟΔΟΣ ΦΙΛΟΘΕΑΣ & ΝΙΚΟΔΗΜΟΥ
(Παρά τὸ Μητροπολιτικὸν μέγαρον)

ΙΩΑΝΝΟΥ Θ. ΡΩΣΣΗ Δ.Φ.
ΓΥΜΝΑΣΙΑΡΧΟΥ

ΣΧΟΛΙΚΗ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ
ΔΗΜΗΓΟΡΙΩΝ ΘΟΥΚΥΔΙΔΟΥ
ΒΙΒΛΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ & ΔΕΥΤΕΡΟΝ

ΠΡΟΣ ΧΡΗΣΙΝ

Τῶν μαθητῶν τῆς Τρίτης τάξεως τῶν
τετρατάξιων Γυμνασίων καὶ τῆς ἀντι-
στοίχου τάξεως τῶν λοιπῶν σχο-
λείων τῆς Μέσης ἐκπαιδεύσεως

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ - ΙΩΑΝΝΟΥ Θ. ΡΩΣΣΗ
ΟΔΟΣ ΦΙΛΟΘΕΑΣ & ΝΙΚΟΔΗΜΟΥ
(Παρά τὸ Μητροπολιτικὸν μέγαρον)

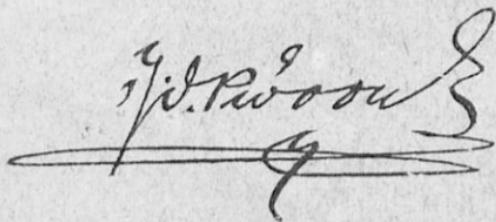
Τὸ ἔρρεισμα τῆς κατὰ πάντα τοὺς αἰῶνας πνευματικῆς κινή-
σεως καὶ ἡ ἀκένωτος φωτὸς πηγὴ, ἐξ ἧς καταναγάζεται ἡ ἀνθρωπό-
της εἶναι οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες καὶ Ῥωμαῖοι ποιηταὶ καὶ συγγρα-
φεῖς, τῶν ὁποίων οἱ πλείστοι διδάσκονται ἐν τοῖς σχολείοις τῆς
Μέσης ἐκπαιδεύσεως. Ἐπειδὴ δὲ ἡ κατανόησις τούτων παρὰ τῆς
μαθητιώσεως ἰδίᾳ νεότητος ἀποβαίνει διὰ ποικίλους λόγους ἄκρως
δυσχερῆς, ἐγνώμεν νὰ ἐκδώσωμεν διὰ τούτους πρωτοεῦπους τῶν
εἰρημένων τῆς ἀρχαιότητος ποιητῶν καὶ συγγραφέων **Σχολι-
κὰς Μεταφράσεις**, δι' ὧν αἴρονται, αἱ σοβαραὶ τῆς ἐρμηνείας
δυσχερεῖαι, αἵτινες ἀφ' ἐνὸς μὲν χαλαροῦσι τὴν προθυμίαν πρὸς
ἐπίμονον μελέτην τῶν ἀθανάτων ποιητῶν καὶ συγγραφέων τῆς
προγονικῆς ἡμῶν εὐκλείας, καὶ ἀφ' ἑτέρου κατατρίβουσι χρόνον
πολύτιμον ἐν τῇ διδασκαλίᾳ ἐπὶ μεγίστῃ ζημίᾳ τοῦ τῆς ἐμβυδύν-
σεως σταδίου, ἐνῶ τὰ μάλα ὀνοῦς δξύνεται καὶ θετικῶς καλλιερ-
γεῖται. Οἱ ποιοῦμενοι χρῆσιν τῶν ἡμετέρων σχολικῶν μεταφράσεων
θέλουσι, λέγω, κατανοῆσαι εὐχερῶς τοὺς ἀρχαίους ποιητὰς καὶ
συγγραφεῖς, διότι ἡμεῖς οὐδὲν τὸ σκοτεινὸν καὶ ἀσφές ἐν αὐτοῖς
ἀφήκαμεν ἀνερμήνευτον. διὰ τῶν ἐν παρενθέσει διπλῶν καὶ τρι-
πλῶν πολλάκις ἐπεξηγήσεων καὶ πραγματικῶν παρατηρήσεων
καὶ τῶν ἐν ἀγκύλαις προσθηκῶν τῶν νοημάτων, αἵτινα παρὰ τοῖς
ἀρχαίοις παραλείποντο διὰ τὰς ἀλλοίας τοῦ τότε λόγου συνθήκας,
ἐξωμαλύνσαμεν τελείως τὸ ἔδαφος τῆς πλήρους ἐρμηνείας. Ἐπειδὴ
δὲ ἡ τοιαύτη ἐπισώρευσις τῶν πολλαπλῶν ἐπεξηγήσεων καὶ προσ-
θηκῶν δυνατὸν νὰ ἐπιφέρῃ σύγχυσιν, συνιστῶμεν τοῖς ἀναγνώ-
σταις, ὅπως ἀντιπαρέρχονται πᾶν τὸ ἐν ἀγκύλαις καὶ παρενθέσει,
ἐὰν θέλωσι νὰ ἔχωσι ἀμεσώτατα τὴν εἰς τὸ νέον ἀπόδοσιν τοῦ
κειμένου.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 25 Νοεμβρίου 1922

ΙΩΑΝΝΗΣ Θ. ΡΩΣΣΗΣ δ. φ.

Γυμνασιάρχης

Τὰ γνήσια ἀντίτυπα φέρουσι τὴν κάτωθεν ὑπογραφήν
τοῦ μεταφραστοῦ.

ΣΧΟΛΙΚΗ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ

ΔΗΜΗΓΟΡΙΩΝ ΘΟΥΚΥΔΙΔΟΥ

ΒΙΒΛΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ

Δημηγορία τῶν Κερκυραίων πρέσβεων ῥηθεῖσα
τῷ 432 π. Χ. ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῶν Ἀθηναίων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 32

Πρόλογος

(§ 1) Ὡς Ἀθηναῖοι,

Δίκαιον [εἶναι (=ἔστι)] ἐκεῖνοι οἵτινες ἔρχονται (=τοὺς ἵκοντας) πρὸς τοὺς ἄλλους, ἵνα ζητήσωσι βοήθειαν (=δεησομένους ἐπικουρίας), εἰ μὴτε εὐεργεσία μὴτε συμμαχία προτέρα [ὑπ' αὐτῶν] ὀφείλῃται, καθὼς ἀκριβῶς καὶ ἡμεῖς τώρα [ἔχομεν] ἔλθει πρὸς ὑμᾶς τοὺς Ἀθηναίους, ἵνα ζητήσωμεν βοήθειαν (=ἤκομεν παρ' ὑμῶν ἐπικουρίας δεησόμενοι) **να** ἐξηγήσωσι σαφῶς (=ἀναδιδάξαι) [εἰς αὐτοὺς] πρῶτον, **πρὸ πάντων μὲν** (=μάλιστα μὲν) [να ἐξηγήσωσιν εἰς αὐτοὺς σαφῶς (=ἀναδιδάξαι αὐτοὺς)] ὅτι **ὄχι μόνον ἐπικουρίας [ἀπλῶς], ἀλλὰ καὶ** (=καὶ) ἐπικουρίας ὀφειλίμους εἰς τοὺς ἄλλους (δηλ. εἰς ἡμᾶς τοὺς Ἀθηναίους) ζητοῦσιν, εἰ δὲ δὲν [ζητοῦσι ὀφειλίμους καὶ εἰς τοὺς ἄλλους ἐπικουρίας] (ἢ: ἄλλως = εἰ δὲ μὴ [δέονται ξύμφορα]) [δίκαιον εἶναι να ἐξηγήσωσι σαφῶς], ὅτι ὄχι ἐπιζημίους **τουλάχιστον** (=γε) [ζητοῦσι (=δέονται)], **ἔπειτα δὲ** [δίκαιον εἶναι να ἐξηγήσωσιν εἰς αὐτοὺς σαφῶς] ὅτι **καὶ τὴν ὀφειλομένην εὐγνωμοσύνην ἀπέναντι τῆς δοθείσης εὐεργεσίας** (=καὶ τὴν χάριν) θὰ ἔχωσιν **ἀσφαλῆ** (=βέβαιον). εἰ δὲ δὲν θέλουσι

καταστήσει σαφές οὐδὲν ἐκ τούτων (τῶν ζητημάτων, τὰ ὁποῖα ζητοῦσι) [ἔ! τότε δίκαιον εἶναι] νὰ μὴ ὀργίζωνται, ἐὰν ἀποτύ-
 (§ 2) χῶσι [τῆς αἰτήσεως αὐτῶν]. Οἱ Κερκυραῖοι *λοιπὸν* (=δὲ)
 σὺν τῇ αἰτήσει τῆς συμμαχίας [σας], ἐπειδὴ ἔχουσι τὴν πεποιθή-
 σιν ὅτι *καὶ τοὺς ἰσχυρισμούς των* (=καὶ ταῦτα) *διὰ τῆς*
ἑαυτῶν προσπαθείας θὰ παράσχωσι (=παρέξωσθαι) εἰς *σᾶς*
ἀληθεῖς, μᾶς ἀπέστειλαν [ἐνταῦθα].

Διήγησις

(§ 3) *Συνέπεσε* (=τετέληκε) *δὲ ἡ αὐτὴ πολιτικὴ διαγωγὴ μας*
 (=τὸ αὐτὸ ἐπιτήδευμα) *καθ' ὅσον ἀφορᾷ ὑμᾶς* (τοὺς Ἀθη-
 ναίους) *διὰ τὴν ἀνάγκην ἡμῶν* [ἦν ἔχομεν νὰ ζητῶμεν βοήθειαν]
 (=εἰς τὴν χρεῖαν ἡμῶν) [νὰ εἶναι (=ὄν)] *παράλογος καὶ καθ'*
ὅσον ἀφορᾷ ἡμᾶς (=ἔς τὰ ἡμέτερα αὐτῶν) [νὰ εἶναι (=ὄν)] ἐν
 (§ 4) τῇ παρουσίᾳ περιστάσει ἀσύμφορος (ἐπιβλαβής). Διότι ἐνῶ
 οὐδενὸς ἐγενόμεθα ἀκόμη *κατὰ τὸν πρότερον χρόνον* (=ἐν τῷ
 πρὸ τοῦ) σύμμαχοι *ἐκουσίως* (=ἐκούσιοι), τώρα ἔχομεν ἔλθει,
 ἵνα ζητήσωμεν παρ' ἄλλων τοῦτο (δηλ. τὴν συμμαχίαν) καὶ συν-
 ἄμα *διὰ τοῦτο* (διὰ τὸ ὅτι δηλ. οὐδενὸς ἀκόμη σύμμαχοι ἐγε-
 νόμεθα) *εἴμεθα ἤδη* (=καθέσταμεν = ἐσμὲν ἤδη) ἐστερημένοι
 συμμάχων εἰς τὸν παρόντα κατὰ τῶν Κορινθίων πόλεμον. *Καὶ*
διὰ τοῦτο (: ὄθεν=καὶ) *κατήντησεν* (=περιέστηκεν) ἡ νομιζο-
 μένη πρότερον ἡμῶν *ἔμφρων (συνετῆ) οὐδτετερότης* (=σω-
 φροσύνη) τὸ νὰ μὴ θέλωμεν δηλ. νὰ συγκινδυνεύωμεν ἐν ξένη
 συμμαχίᾳ *κατὰ τὴν θέλησιν* (=τῇ γνώμῃ) τῶν ἄλλων [διότι ὁ
 σύμμαχος εἶναι ἠναγκασμένος νὰ πολεμῇ καὶ ὅταν δὲν θέλῃ] *τώρα*
φανερὰ (=φαινομένη) ἀπερισκεψία (=βουλία) καὶ ἀδυναμία
 [δι' ἔλλειψιν συμμάχων].

(§ 5) Ὡς πρὸς μὲν λοιπὸν τὴν γενομένην ναυμαχίαν [παρὰ τὸ
 Ἄκτιον ἐν ἔτει 334 π. Χ.] ἡμεῖς *μόνοι μας* (=κατὰ μόνας
 νοητ. μοίρας ἢ δυνάμεις) *ἀπεκρούσαμεν* ἀφ' ἡμῶν αὐτῶν (=ἀ-
 πεωσάμεθα) τοὺς Κορινθίους· ἐπειδὴ ὅμως *εἶναι οὗτοι ἔτοιμοι*
νὰ ἐπέλθωσιν (=ὄρμηνται) ἐναντίον μας μετὰ μεγαλυτέρας προ-
 ετοιμασίας: [προερχομένης] ἀπὸ τῆς Πελοποννήσου καὶ τῆς λοι-

πῆς Ἑλλάδος καὶ [ἐπειδὴ] ἡμεῖς βλέπομεν ὅτι εἴμεθα ἀδύνατοι
 νὰ νικήσωμεν [αὐτοὺς] (=περιγενέσθαι [αὐτῶν]) μόνον διὰ τῆς
 ἰδικῆς μας δυνάμεως καὶ [ἐπειδὴ] πρὸς τούτους (=καὶ ἅμα) ὁ
 κίνδυνος ἡμῶν [θὰ εἶναι (=ἔσται)] μέγας [λόγω ἀντεκδικήσεων
 διὰ τὴν ἣν ἐπεδειξάμεθα πρὸς τούτους καὶ τοὺς συμμάχους των
 τὴν διαγωγὴν μας], ἐὰν θὰ περιέλθωμεν εἰς τὴν ἐξουσίαν
 αὐτῶν (=εἰ ἐσόμεθα ὑπ' αὐτοῖς), [εἶναι] ἀνάγκη (=ἀνάγκη
 [ἔστι]) νὰ ζητήσωμεν βοήθειαν καὶ παρ' ὑμῶν καὶ παρὰ παντός
 ἄλλου, καὶ εἶναι ἄξιον συγγνώμης (=καὶ συγγνώμη [ἔστι]) [τὸ]
 ἐὰν ἀποφασίζωμεν (=εἰ τολμῶμεν) ἐναντία πρὸς τὴν προη-
 γουμένην οὐδετερότητα ἡμῶν (=τῇ πρότερον ἀπεγμοσύνῃ)
 [ἣτις προῆλθεν (=γενομένη)] ὅχι ἀπὸ κακὸν σκοπὸν (=μὴ
 μετὰ κακίας), ἀλλὰ μᾶλλον ἀπὸ ἐσφαλμένην κρίσιν (=ἄμαρ-
 τία δόξης).

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 33

(§ 1) Θὰ ἀποβῆ δὲ εἰς σᾶς, ἐὰν πείθησθε [εἰς ἡμᾶς] (=πειθο-
 μένοις [ἡμῖν]), ἢ σύμπτωσις (=ἢ ξυντυχία) τοῦ νὰ ἔχωμεν
 ἡμεῖς ἀνάγκην ὑμῶν (=τῆς ἡμετέρας χρείας) διὰ πολλοὺς
 λόγους (=κατὰ πολλὰ) ὠφέλιμος (=καλή), 1) πρῶτον μὲν,
 διότι (=ὅτι) [συμφώνως τῇ πολιτικῇ σας] θὰ βοηθήσητε (=τὴν
 ἐπικουρίαν ποιήσεσθε) ἀδικουμένους [ἀνθρώπους] καὶ οὐχὶ βλά-
 πτοντας ἄλλους 2) ἔπειτα δέ, [διότι] ἐὰν δεχθῆτε [εἰς τὴν συμ-
 μαχίαν σας ἡμᾶς], οἵτινες κινδυνεύομεν περὶ τῶν μεγίστων (δηλ.
 περὶ τῆς αὐτονομίας καὶ ἐλευθερίας μας), ὡς ἐν παρακαταθήκῃ
 θὰ θέσητε τὴν πρὸς ἡμᾶς εὐεργεσίαν σας (=καταθήσεσθε
 τὴν χάριν =καταθεῖσθε ἄν...) μετ' ἀποδείξεως μαρτυρούσης
 ὅτι αὐτὴν ὅσον τὸ δυνατόν μάλιστα πάντοτε θὰ ἐνθυμώμεθα
 (=μετὰ μαρτυρίου ὡς μάλιστα ἀειμνήστου) 3) πρὸς τούτους δέ,
 [διότι] ναυτικὸν ἔχομεν παρὰ πολὺ (=πλεῖστον), ἐξαιρουμέ-
 (§ 2) νου τοῦ ἰδικοῦ σας (=πλὴν τοῦ παρ' ἡμῖν). Καὶ σκεφθῆτε
 τίς εὐτυχία [εἶναι] σπανιωτέρα [εἰς ὑμᾶς] ἢ τίς εἰς τοὺς ἐχθροὺς
 [ὑμῶν] περισσότερον ἐπιβλαβής (=λυπηροτέρα) [παρὰ] ἐὰν
 (=ἢ) εἰ... Ἡ ὑποθετικὴ πρότασις: εἰ... πάρεστι ἀποτελεῖ τὸν

β' ὄρον τῆς συγκρίσεως νοουμένου τοῦ συγκριτοῦ ἤ, ὅπερ συνήθ. παραλείπεται ὡς ἐνταῦθα) **αὕτη ἡ [δύναμις]**, τὴν ὁποίαν σεῖς ἠθέλετε κρίνει ἀξίαν (=ἐτιμήσασθε ἄν) **να ἀποκτήσητε** (=προσγενέσθαι ὑμῖν) ἀντὶ πολλῶν χρημάτων καὶ εὐγνωμοσύνης, **παρουσιάζεται** (=πάρεστιν) αὐθόρμητος, ἄνευ κινδύνων καὶ ἄνευ δαπάνης παραδίδουσα ἑαυτήν, καὶ προσέτι φέρουσα **ἐνώπιον μὲν τοῦ πλήθους** (=εἰς μὲν τοὺς πολλοὺς) **δόξαν μεγαλοψυχίας** (=ἀρετῆν), **εἰς ἐκείνους δέ, τοὺς ὁποίους θέλετε βοηθήσει** (=οἷς ἐπαμυνεῖτε), εὐγνωμοσύνην, εἰς σᾶς δὲ τοὺς ἰδίους δύναμιν. **Ταῦτα δέ** (=ἅ) εἰς τὸν σύμπαντα χρόνον εἰς ὀλίγους **ἕως τώρα** (=δὴ=ἤδη) πάντα ὁμοῦ συνέβησαν, καὶ ὀλίγοι, ἐνῶ συμμαχίαν ζητοῦσιν, **ἔρχονται** (=παραγίγονται) προσφέροντες **εἰς ἐκείνους, τῶν ὁποίων** (=οἷς=ἐκείνοις, οὓς) ἐπικαλοῦνται τὴν συνδρομὴν, **ἀσφάλειαν** (λόγῳ τῆς προσγιγνομένης ἰσχύος καὶ χάριτος) καὶ **τιμὴν** (λόγῳ τῆς προσγιγνομένης δόξης μεγαλοψυχίας) **ὄχι ὀλιγωτέραν ἐκείνης, τὴν ὁποίαν μέλ-** (§ 3) **λουσι να λάβωσι** (=οὐχ ἦσσαν ἢ ληψόμενοι) [παρ' αὐτῶν]. Ἐὰν δέ τις ἐξ ὑμῶν φρονῇ **ὅτι** ὁ πόλεμος, διὰ τὸν ὁποῖον βεβαίως χρήσιμοι ἠθέλομεν εἶσθαι, **δὲν θὰ γίνῃ** (: ἐκραγῆ), **δὲν κρίνει ὀρθῶς** (=γνώμης ἀμαρτάνει) καὶ δὲν ἐννοεῖ **ὅτι** οἱ Λακεδαιμόνιοι ἐξ αἰτίας τοῦ ἐκ μέρους σας φόβου τῶν **ἐπιθυμοῦσι τὸν πόλεμον** (=πολεμησεῖοντας) καὶ ὅτι οἱ Κορίνθιοι πολὺ ἰσχύουσι παρ' αὐτοῖς καὶ ὅτι εἶναι ἰδικοὶ σας ἐχθροὶ καὶ ὅτι ζητοῦσι **να προκαταλάβωσιν ἡμᾶς τώρα, μὲ τὸν σκοπὸν καὶ ἐναντίον σας [ὑστερον] να ἐπέλθωσι (ἐπιχειρήσωσι)** (=ἐς τὴ ὑμετέραν ἐπιχείρησιν), ἵνα μὴ, ὠθοῦμενοι ὑπὸ τοῦ κοινοῦ μίσους, ὁμοῦ κατ' αὐτῶν ταχθῶμεν, μηδὲ ἐκ τῶν δύο ἀποτύχωσι **να προφθάσωσι [τὸ ἐν] ἢ να κακοποιήσωσιν ἡμᾶς [ὅτε δὲν θὰ ἠδυνάμεθα να σᾶς βοηθήσωμεν] ἢ να ἔξασφαλίσωσιν ἑαυ** (§ 4) **τοὺς [διὰ τῆς ὑποταγῆς ἡμῶν τῶν Κερκυραίων]. Ἡμῶν τῶν δύο** (δηλ. τῶν Κερκυραίων καὶ τῶν Ἀθηναίων) **πάλιν ἔργον [εἶναι] να προλάβωμεν ἡμεῖς μὲν προσφέροντες, σεῖς δὲ δεχθέντες τὴν συμμαχίαν καὶ πρότερον να κακοποιῶμεν αὐτοὺς** (=καὶ προσεπιβουλεύειν αὐτοῖς) **μᾶλλον παρὰ [κακοποιηθέντες ὑπ' αὐτῶν] να φροντίζωμεν περὶ ἀντεκδικήσεως.**

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 34

(§ 1) Ἐάν δὲ λέγωσιν [οἱ Κορίνθιοι] ὅτι δὲν εἶναι δίκαιον νὰ δέχησθε ἡμᾶς τοὺς ἰδικούς των ἀποίκους [ὡς συμμάχους], ἄς μάθωσιν (=μαθόντων· προστ.) ὅτι πᾶσα ἀποικία, ἐάν μὲν εὐεργετῆται (=εὖ μὲν πάσχουσα) ὑπὸ τῆς μητροπόλεως, τιμᾷ [αὐτήν], ἐάν δὲ ἀδικῆται [ὑπ' αὐτῆς], ἀποξενοῦται· διότι [οἱ ἀποικοὶ] δὲν πέμπονται ἔξω εἰς ἀποικίαν, ἵνα εἶναι δοῦλοι (=ἐπὶ τῷ δουλοεῖναι), ἀλλ' ἵνα εἶναι ὁμότιμοι μὲ τοὺς μένοντα· [πολίτας ἐν τῇ μητροπόλει]. Ὅτι δὲ [οἱ Κορίνθιοι] ἠδίκουν ἡμᾶς, εἶναι πασιφανές· διότι, ἂν καὶ προσεκληθῆσαν [ὑφ' ἡμῶν], ἵνα δικασθῶμεν (=εἰς κρίσιν) περὶ τῆς Ἐπιδάμου, διὰ πόλεμον μᾶλλον παρὰ διὰ τοῦ δικαστηρίου (=παρὰ διὰ τοῦ δικαίου=ἢ τῷ ἴσῳ) ἠθέλησαν νὰ διεκδικήσωσι (=μετελθεῖν) τὰ παράπονά των (§ 3) (=τὰ ἐγκλήματα). Καὶ ταῦτα, τὰ ὅποια (=ᾧ) πρὸς ἡμᾶς τοὺς συγγενεῖς [των] κράττουσιν, ἄς εἶναι εἰς σᾶς τρόπον τινὰ (=τι) μία ἀναντίρρητος ἀπόδειξις (=τεκμήριον), ὥστε καὶ διὰ λόγων ἀπατηλῶν (=ἀπάτη τε) νὰ μὴ παρασύρεσθε ὑπ' αὐτῶν μήτε νὰ βοηθῆτε αὐτοὺς (=μὴ ὑπουργεῖν [τούτοις]) καὶ ἐάν σᾶς παρακαλέσωσιν εἰλικρινῶς (ἄνευ ἀπάτης) (=δεομένοις τε ἐκ τοῦ εὐθέως)· διότι ὅστις ἐλάχιστα μεταμέλειται (μετανοεῖ) (=ὁ ἐλάχιστας τὰς μεταμελείας λαμβάνων) διὰ τὰς παρεχομένας πρὸς τοὺς ἀντιπάλους του εὐεργεσίας (=ἐκ τοῦ χαρίζεσθαι τοῖς ἐναντίοις), [οὗτος] δύναται πάντοτε νὰ εἶναι (=διατελοῖ ἂν [ὦν]=ἄει ἂν εἶη) ἐν πληρεστάτῃ ἀσφαλείᾳ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 35.

(§ 1) [Καὶ ὄχι μόνον δὲν θὰ παραβῆτε τὰ δίκαια τῆς μητροπόλεως], ἀλλ' οὐδὲ θὰ λύσητε τὰς [τριακοντούτεις] πρὸς τοὺς Λακεδαιμονίους γενομένας [ἐν ἔτει 445 π.Χ. μεθ' ὑμῶν, ὃ Ἀθηναῖοι] σπονδάς, ἐν δέχησθε ἡμᾶς, οἵτινες οὐδετέρων (δηλ. οὔτε (§ 2) ὑμῶν οὔτε τῶν Λακεδαιμονίων) εἶμεθα σύμμαχοι. Διότι ἔχει γραφῆ (=ῥηθῆ) ἐν αὐταῖς (ταῖς σπονδαῖς δηλ.) ὅτι, ἐάν τις (=ἦτις) ἐκ τῶν Ἑλληνίδων πόλεων μὲ οὐδένα ἐκ τῶν δύο

(=μηδαμοῦ = μηδετέροις) εἶναι σύμμαχος, *ἐπιτρέπεται* [εἰς αὐτήν (=αὐτῇ)] νὰ προσέλθῃ *πρὸς ὅποιονδήποτε ἐκ τῶν δύο* (§ 3) *μερῶν εὐαρεσῆται* (=παρ' ὁποιέτους ἂν ἀρέσκηται). Καί [εἶναι] φοβερόν, ἐὰν εἰς τούτους μὲν ἐδῶ *θὰ εἶναι ἐπιτραμμένον* (=ἔσται=ἔξέσται) νὰ λαμβάνωσι τὰ πληρώματα τῶν πλοίων των καὶ ἄπὸ τῶν ἐν ταῖς συνθήκαις ἐγγεγραμμένων [Ἑλλήνων] καὶ προσέτι *ἀπὸ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων τῶν μὴ ἐν ταῖς συνθήκαις ἐγγεγραμμένων* (=καὶ ἐκ τῆς ἄλλης Ἑλλάδος), *καὶ μάλιστα* (=οὐχ ἥκιστα) ἐκ τῶν ὑπηκόων σας, ἡμᾶς δὲ [ἐὰν (=εἰ)] *θέλουσι ἐμποδίσει* (=εἴρξουσι) καὶ ἀπὸ τῆς περὶ ἧς πρόκειται [ὁ λόγος] συμμαχίας καὶ ἀπὸ τῆς ἐξ ἄλλου οἰουδήποτε μέρους βοήθειας· ἔπειτα ἰδὲ ὡς ἀδίκημα θέλουσι θεωρήσει, ἐὰν σῆς πεισθῆτε εἰς ταῦτα, τὰ ὅτι ἰα σᾶς παρακαλοῦμεν.

(§ 4). *Πολὺ ὅμως περισσότερον ἡμεῖς θέλομεν μέμφεσθαι ὑμᾶς* (=πολὺ δὲ ἐν πλείονι αἰτία ὑμᾶς ἔξομεν), ἐὰν δὲν σᾶς πείσωμεν· διότι ἡμᾶς μὲν, ἐν ᾧ κινδυνεύομεν καὶ δὲν εἴμεθα ἐχθροί σας, θέλετε ἀποκρούσει, *τούτους δὲ ἐδῶ* (=τῶνδε δε) ἂν καὶ εἶναι ἐχθροί σας καὶ μέλλουσι νὰ ἐπέλθωσι καθ' ὑμῶν *ὄχι μόνον δὲν θὰ ἐμποδίσητε* (=οὐχ ὅπως=οὐκ ἐρῶ ὅπως=οὐ μόνον οὐ ἴκωλυται γενήσασθαι=οὐ μόνον κωλύσεσθε), ἀλλὰ καὶ *θὰ ἐπιτρέψητε* (=περιοψέσθε) [εἰς αὐτούς] νὰ προσλάβωσι δύναμιν ἐκ τῆς ἐπικρατείας σας· *ταύτην δὲ τὴν [δύναμιν]* (=ἦν) δὲν εἶναι δίκαιον [νὰ ἐπιτρέψητε νὰ προσλάβωσιν αὐτοὶ (=περιορῶν αὐτούς προσλαβεῖν)], ἀλλὰ [δίκαιον εἶαι] ἢ νὰ ἐμποδίζετε *τοὺς μισθοφόρους τοὺς ὁποίους ἐκεῖνοι* [εἰ Κορίνθιοι] *λαμβάνουσιν ἐκ τῆς ἐπικρατείας σας* (=τοὺς ἐκ τῆς ὑμετέρας μισθοφόρους ἐκεῖνων) ἢ καὶ εἰς ἡμᾶς νὰ ἀποσέλγητε *βοήθειαν* (=ὄφελίαν) [δίκαιον εἶναι], καθ' ὅν τινα τρόπον ἠθέλετε κρίνει καλόν· πρὸ πάντων ὅμως, ἀφοῦ *ἐπισήμως* (=ὑπὸ τοῦ προφασυῆς) ἡμᾶς δεχθῆτε [εἰς τὴν συμμαχίαν σας] νὰ μᾶς βοηθῆτε.

(§ 5). *Πολλὰ δέ, καθὼς ἀκριβῶς ἐν τῇ ἀρχῇ* [τοῦ λόγου ἡμῶν] *ὑπεδηλώσαμεν* (=ὑπέειπομεν· ὑπαγορεύω), [εἶναι] *τὰ συμφέροντα, τὰ ὅποια ἀποδεικνύομεν* (=πολλὰ δὲ τὰ συμφέροντα ἀπ. δεικνύομεν· οὐμπτυξίς δύο προτάσεων=πολλὰ ἔστι τὰ

συμφέροντα, ἃ ἀποδεικνύομεν) *καὶ μάλιστα τὸ ἐξῆς, ὅπερ εἶναι μέγιστον* (=καὶ μέγιστον ἄντι: καὶ τὸ μέγιστον=καὶ μάλιστα τὸδε, ὅπερ ἐστὶ μέγιστον), ὅτι δηλ. καὶ οἱ ἴδιοι ἐχθροὶ εἰς ἡμᾶς (δηλ. τοὺς Κερκυραίους καὶ Ἀθηναίους) *εἶναι* (=ἦσαν ἦτοι: ἦσαν καὶ ἐξακολουθοῦσι νὰ εἶναι) — *τοῦτο δὲ ἴσα, ἴσα* (=ὅπερ) [εἶναι] βεβαιωτάτη ἐγγύησις πίστεως [ὅτι δηλ. θὰ εἴμεθα πιστοὶ σύμμαχοί σας] — καὶ ἔτι οἱ ὄχι ἀνίσχυροὶ [εἶναι], ἀλλ' ἱκανοὶ [[ἡμᾶς τοὺς Κερκυραίους] τοὺς [ἀπ' αὐτῶν] ἀποστάντας νὰ βλάβωσι· καὶ ἐπειδὴ ναυτικὴ καὶ ὄχι ἡπειρωτικὴ εἶναι ἡ συμμαχία, ἣτις σῶς προσφέρεται, *ἢ ἀπόκρουσις αὐτῆς* [τῆς ναυτικῆς δυνάμεως] *δὲν εἶναι ὁμοία* [πρὸς τὴν ἀπόκρουσιν ἡπειρωτικῆς δυνάμεως] (=οὐχ ὁμοία ἢ ἀλλοτριώσις), ἀλλὰ πρὸ πάντων μὲν *μὴ ἀφήσητε κανένα ἄλλον* (=μηδένα ἄλλον εἶν· τὸ ἀπαρμ. εἶν· εἶναι ἀπολ. ἄντι προστ.=μηδένα εἶατε) νὰ ἀποκτήσῃ ναυτικόν], εἰάν δύνασθε, *εἰάν ὁμως δὲν [δύνασθε]* (=εἰ δὲ μὴ) [τοῦτο νὰ κατορθώσητε], *ἔχετε* (=ἔχειν· ἀπαρμφ. ἄντι προστακτ.) φίλον τοῦτον ὅστις [κατὰ τὸ ναυτικόν] εἶναι ἰσχυρότατος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 36

(§ 1). Καὶ εἰς ὅποιον δὲ φαίνονται ὅτι ταῦτα, τὰ ὁποῖα λέγονται [ὑφ' ἡμῶν] εἶναι μὲν συμφέροντα, φοβεῖται ὁμως, μήπως ἔξ αἰτίας αὐτῶν, εἰάν πείθεται [εἰς ἡμᾶς], λύσῃ τὰς συνθήκας, ἃς γνωρίσῃ οὗτος *ὅτι ὁ μὲν φόβος αὐτοῦ* (=τὸ μὲν δεξιὸς αὐτοῦ) [τῆς τῶν συνθηκῶν διαλύσεως], *εἰάν παρέχῃ αὐτῷ ἰσχύν* (=ἰσχύν ἔχον) [ἐκ τῆς συμμαχίας μετὰ τῶν Κερκυραίων], τοὺς ἐχθροὺς *θὰ ἐκφοβήσῃ* μᾶλλον [ἢ εἰάν δὲν εἶχεν ἰσχύν] (=φοβῆσον), *τὸ δὲ θάρρος αὐτοῦ* (=τὸ δὲ θαρσοῦν), εἰάν δὲν δεχθῆ ἡμᾶς, *ἐπειδὴ εἶναι ἀσθενὲς* (ἢ: ἐπειδὴ φέρει ἀδυναμίαν [ἐνεκα τῆς μὴ παραδοχῆς μας εἰς τὴν συμμαχίαν σας] (=ἀσθενὲς ὄν), [ἃς γνωρίσῃ —λέγω—] *ὅτι θὰ εἶναι ὀλιγώτερον ἐπίφοβον* (=ἀδεέστερον ἐσόμενον) πρὸς τοὺς ἐχθροὺς, οἵτινες ἔχουσιν ἰσχύν· *καὶ προσέτι* (=καὶ ἅμα) [ἃς γνωρίσῃ οὗτο:] ὅτι τώρα σκαπτεται *ὄχι μᾶλλον* (=οὐ τοι πλέον) ὑπὲρ τῆς Κερκύρας ἢ ὑπὲρ τῶν Ἀθηνῶν, καὶ [ἃς γνωρίσῃ] ὅτι προνοεῖ περὶ αὐτῶν (τῶν Ἀθηναίων, *ὄχι τὰ*

ὠφελιμώτατα (=οὐ τὰ κριτίστα) εἰς αὐτάς (τὰς Ἀθήνας δηλ.), ὅταν διὰ τὸν μέλλοντα καὶ σχεδὸν (=ὄσον οὐ) παρόντα πόλεμον, *περίφροντις παρατηρῶν τὴν παροῦσαν μόνον στιγμήν* (=τὸ αὐτίκα περισκοπῶν) [καὶ ὄχι τὰ μέλλοντα ὡς ἀρμόζει], διστίξει νὰ προσλάβῃ *τόπον* (δηλ. τὴν Κέρκυραν) (=χωρίον), ὁ ὁποῖος *ἐν κρισιμωτάταις περιστάσεσι* (=μετὰ μεγίστων καιρῶν (§ 2) =ἐν μεγίστοις καιροῖς) καὶ σύμμαχος καὶ ἐχθρὸς γίνεται. Διότι [ὁ τόπος (=τὸ χωρίον, ἢ Κέρκυρα)] *καὶ ἐν καλῇ θέσει κεῖται ὡς πρὸς τὸν παραπλέοντα* (=καλῶς παράπλου κεῖται= ἐν καλῇ θέσει... τῷ παραπλέοντι) τὴν Ἰταλίαν καὶ Σικελίαν, ὥστε μῆτε ἀπὸ ἐκεῖ ναυτικὸν νὰ ἀφήσῃ *νὰ ἔλθῃ εἰς βοήθειαν* (=ἐπελθεῖν=προσελθεῖν=εἰς βοήθειαν ἔλθειν) τῶν Πελοποννησίων [εἰς τὴν συμμαχίαν τῶν ὁποίων ἀνήκουσιν οἱ Κορίνθιοι], καὶ τὸ ἀπὸ ἐδῶ ναυτικόν σας [τὸ πλεόν] πρὸς τὰ μέρη ἐκεῖνα [τῆς Ἰταλίας καὶ Σικελίας δηλ.] νὰ συνοδεύσῃ, καὶ κατὰ τὰ ἄλλα εἶναι [ὁ τόπος] ὠφελιμώτατος.

Ἔπιλογος

(§ 3) *Διὰ τῆς ἐπομένης δὲ ἀνακεφαλαιώσεως, ἥτις εἶναι συντομωτάτη* (=βραχυτάτῳ δ' ἂν κεφαλαίῳ = τῷδε δὲ [τῷ κεφαλαίῳ] ὄντι βραχυτάτῳ κεφαλαίῳ) [περίληψις τῶν μέχρι τοῦδε λεχθέντων] *καὶ καθ' ὅλου καὶ ἐν μέρει* (=τοῖς τε ζύμλασι καὶ καθ' ἕκαστον) δύνασθε νὰ μάθητε *ὅτι δὲν πρέπει νὰ μᾶς ἐγκαταλείψητε* (=μὴ προσέσθαι=καταλιπεῖν ἡμᾶς): τρία μὲν ναυτικά [*ὑπάρχουσιν*] (=ἔστι) εἰς τοὺς Ἕλληνας, *ἅτινα εἶναι* (=ὄντα) ἄξια λόγου, τὸ ἰδικόν σας καὶ τὸ ἰδικόν μας καὶ τὸ τῶν Κορινθίων. Ἐὰν δὲ *θὰ ἐπιτρέψητε* (=περιόψεσθε) νὰ ἐνωθῶσι τὰ δύο ἐκ τούτων καὶ [ἐὰν] οἱ Κορίνθιοι ὑποτάξωσιν ἡμᾶς πρότερον, *θὰ ναυμαγήσητε συγχρόνως καὶ κατὰ τῶν Κερκυραίων καὶ κατὰ τῶν Πελοποννησίων*: ἐὰν ὅμως δεχθῆτε ἡμᾶς [εἰς τὴν συμμαχίαν σας], *θὰ δύνασθε* (=ἔξετε) νὰ πολεμῆτε πρὸς αὐτοὺς *μὲ περισσώτερα πλοῖα κατὰ τὰ ἰδικά μας* (ἢ: μὲ ναυτικὸν ἢ ἕξιμνον καὶ δια τοῦ ἰδικοῦ μας=ναυοὶ πλείοσι ταῖς ἡμετέραις). (§ 4). Τοιαῦτα μὲν οἱ Κερκυραῖοι εἶπον· οἱ δὲ Κορίνθιοι μετ' αὐτοῦς [εἶπον] τοιαῦτα, οἷα τὰ ἐξῆς.

Δημηγορία τῶν Κορινθίων πρέσβεων ῥηθεις τῷ
432 π. X. ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῶν Ἀθηναίων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 37

Πρόλογος

(§ 1). **Εἶναι ἀνάγκη** (=ἀναγκαῖόν [=ἔστι]), **ἐπειδὴ οὗτοι ἐδῶ οἱ Κερκυραῖοι ὠμίλησαν** (=Κερκυραίων τῶνδε τὸν λόγον ποιησαμένων) ὅτι μόνον περὶ τοῦ νὰ δεχθῆτε αὐτούς (=σφᾶς) [εἰς τὴν συμμαχίαν σας], ἀλλὰ [καὶ περὶ τοῦ] ὅτι καὶ ἡμεῖς ἀδικοῦμεν [αὐτούς] καὶ [ὅτι] αὐτοὶ οὐχὶ δικαίως (: ἀδίκως=οὐκ εἰκότως) πολεμοῦνται [ὑφ' ἡμῶν], **ἀφοῦ πρῶτον καὶ ἡμεῖς ἀναφέρωμεν** (=μνησθέντας καὶ ἡμῆς) περὶ τῶν δύο τούτων, **τότε** (=οὔτω) [ὁ τότεν δηλ. ἀναφέρωμεν καὶ ἡμεῖς περὶ τῶν δύο τούτων] καὶ εἰς τὸ ἐπιλοιπόν μέρος τοῦ λόγου [ἡμῶν] νὰ προχωρήσωμεν, ἵνα **γνωρίσητε πρὶν ἢ ἀποφασίσητε** (=προειδῆτε) μετὰ πεισσοτέρας ἀσφαλείας καὶ τὴν ἐκ μέρους ἡμῶν δικαίαν **ἀπαίτησιν** (=ἄξιωσιν) καὶ [ἵνα] **τὴν τούτων ἐδῶ ἐξ ἀνάγκης γενομένην αἴτησιν, συμμαχίας** (=τὴν τῶνδε χρεῖαν) **μετὰ περισκέψεως** (: ὅχι ἄνευ λόγου=μὴ ἀλογίστως) **ἀποκρούσητε** (: ἀπορρίψητε).

Διήγησις

(§ 2) Δισχυρίζονται **λοιπὸν** (=δὲ) [οἱ Κερκυραῖοι] ὅτι **ἐνεκα τῆς συνειῆς οὐδετερότητος αὐτῶν** (=διὰ τὸ σῶφρον) δὲν ἐδέχθησαν τὴν συμμαχίαν οὐδενὸς **μέχρι τοῦδε** (=τω) **ἀλλὰ τοῦτο** (=τὸ δὲ) ἔπραξαν ἐπιτήδες, **ἵνα πράττωσι πᾶσαν ἀδικίαν** (=ἐπι κακουργίαν) καὶ **ὅχι ἐνεκα δικαιοσύνης** (=οὐκ ἀρετῆ), διότι δὲν ἤθελον νὰ ἔχωσιν οὐδένα οὔτε **σύμμαχον** (: συμμέτοχον) εἰς τὰ ἀδικήματα [τὰ ὁποῖα ἔπραττον πρὸς τοὺς γείτονας], οὔτε μάρτυρα, οὔτε νὰ αἰσχύνωνται παρακινούντες [αὐτοὺς τοὺς συμμά-
(§ 3) χους εἰς ἀδίκους πράξεις]. **Καὶ προσέτι** (=καὶ ἅμα), **ἐπειδὴ ἡ πόλις αὐτῶν κεῖται εἰς θέσιν** (=κειμένη θέσιν), **ἥτις**

καθιστᾶ αὐτὴν ἐπαρκοῦσαν εἰς ἑαυτὴν (μὴ ἔχουσαν δηλ. ἀνάγκην ἄλλων μερῶν πρὸς πορισμὸν τῶν πρὸς συντήρησιν τῶν κατοίκων αὐτῆς ἀναγκαιούτων· ἢ ἄλλως: πρόσφορον, κατάλληλον = αὐτάρκη) παρέχει [εἰς αὐτοὺς τὴν ἐξουσίαν αὐτοὶ μῖνοι τῶν νὰ γίνονται δικασταὶ (= αὐτοὺς δικαστὰς γίνεσθαι) [τῶν ἀδικημάτων] τὰ ὅποια κάμνουσιν εἰς ἄλλους (= ὧν βλάπτουσί τινες) παρὰ [νὰ γίνονται δικασταὶ] ἄλλοι σύμφωνα μὲ συνθήκας· διότι (= διὰ τὸ... μάλιστα δέχεσθαι) σπανιώτατα (= ἥκιστα) πλεόντες αὐτοὶ ἔξω τῆς νήσου τῶν πρὸς τοὺς πλησίον [ἅτε οἰκοῦντες πόλιν εἰς αὐτάρκη θέσιν κειμένην] προθυμότατα (= μάλιστα) δέχονται [ἵνα ληστεύσωσι] τοὺς ἄλλους, οἵτινες προσορμίζονται εἰς τὸν λιμένα τῶν ἐξ ἀνάγκης (εἴτε δηλ. ἔνεκα βιαίων ἀνέμων ἢ ἄλλων αἰτιῶν= ἀνάγκη). Καὶ ἐν τούτῳ τῷ πράγματι (= καὶ ἐν τούτῳ) ἔχουσι προβάλλει πρὸς δικαιολογίαν τῶν αὐτὸ τὸ ὅποῖον εὐσχήμως λέγουσιν ἄσπονδον (ἢ: τὴν εὐσχημον ἔλλειψιν συνθηκῶν= τὸ εὐπρεπὲς ἄσπονδον) [καὶ τὸ ὅποῖον ἔσχον ὡς ἐπάγγελμα (= ἐπετήδευσαν)] ὄχι ἵνα μὴ μετ' ἄλλων (τῶν συμμάχων δηλ.) ἀδικίας πράττωσιν, ἀλλ' ἵνα αὐτοὶ μόνοι (= κατὰ μόνας) ἀδικῶσι καὶ ὅπως, ὅπου μὲν (= ἔνθα) ἠθέλον εἶναι ἰσχυροὶ (: ὑπέρτεροι τῶν εἰς τοὺς λιμένας τῶν προσορμιζομένων), ἀρπάξωσι τι βιαίως (: ἐπιβάλλωσι βίαν= βιάζονται), ὅπου δὲ διαφυγόντες τὴν προσοχὴν τῶν ἄλλων λάβωσι τι (= οὐδ' ἂν λάθωσι), νὰ τὸ κρατῶσιν ἐκ πλεονεξίας (= [ὅπως] πλεονέχωσι), ἐὰν δὲ κάπου προσλάβωσι χωρίον τι [δι' ὁποιοῦδήποτε θεμιτοῦ ἢ ἀθεμιτοῦ μέσου] (= ἢν. δέ που τι προσλάβωσι), νὰ δεικνύονται ἀναίσχυντοι [διότι ἀναίσχυντως κρατοῦσιν αὐτό]. Καὶ (§ 5) ὅμως, ἐὰν ἦσαν πράγματι ἄνδρες, καθὼς ἴσα ἴσα ἰσχυρίζονται, δίκαιοι (= ἀγαθοὶ) ὅσῳ περισσότερον ἀπρόσβλητοι ἦσαν ὑπὸ [προσβολῶν] τῶν ἄλλων [ὡς σπανιώτατα ἐκτελέοντες ἐκ τῆς ἑαυτῶν νήσου], τόσῳ ἦτο εἰς τὴν ἐξουσίαν αὐτῶν (= ἔξῃν αὐτοῖς) νὰ δεικνύωσι τὴν δικαιοσύνην τῶν φανερωτέραν μὲ τὸ νὰ ἀπονέμωσι καὶ λαμβάνωσι τὸ δίκαιον [διὰ τῆς νομίμου ὁδοῦ] (: συναλλαττόμενοι κατὰ τὸ δίκαιον= διδοῦσι καὶ δεχομένοις τὰ δίκαια).

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 38.

(§ 1) Ἐπειδὴ οἱ Κερκυραῖοι οὔτε πρὸς τοὺς ἄλλους [Ἕλληνας] οὔτε πρὸς ἡμᾶς εἶναι τοιοῦτοι, [ὅποιοι ὄφειλον νὰ εἶναι, δηλ. ἄνδρες δίκαιοι]· καίτοι δὲ εἶναι ἄπρικοι [ἡμῶν], πάντοτε (: καθ' ὅλον τὸν πρότερον χρόνον=διὰ παντὸς [χρόνου]) εἶναι ἀποκεχωρισμένοι ἀπὸ ἡμᾶς (=ἀφεστᾶσι) καὶ τώρα πολεμοῦσι [καθ' ἡμῶν], ἰσχυριζόμενοι ὅτι δῆθεν (=ὡς) δὲν ἐστάλησαν ἄπρικοι διὰ νὰ κακοποιῶνται [ὑφ' ἡμῶν] (=ἐπὶ τῷ κακῶς πάσχειν).

(§ 2) Ἐπειδὴ οὐδὲ ἡμεῖς αὐτοὶ λέγομεν ὅτι τοὺς ἐστείλαμεν ἀποίκους, ἵνα περιφρονώμεθα ὑπὸ τούτων, ἀλλ' ἵνα εἴμεθα ἡγεμόνες (: ἵνα προηγώμεθα αὐτῶν) καὶ νὰ τιμώμεθα (=θανυμάζεσθαι) [ὑπ' αὐτῶν] πρεπόντως (ἦτοι ὡς ἀρμόζει εἰς τὴν μητρό-

(§ 3) πόλιν=τὰ εἰκότα). Αἱ ἄλλαι παραδειγματος χάριν (=γούνη) ἀποικίαι τιμῶσιν ἡμᾶς καὶ πολὺν περισσότερον (=καὶ μάλιστα).

(§ 4) [ἢ οἱ ἄλλοι] ἡμεῖς ἀγαπώμεθα ὑπὸ τῶν ἀποίκων· καὶ [εἶναι] φανερόν ὅτι, ἔὰν εἰς τὰς περισσοτέρας ἀποικίας (=τοῖς πλείοσιν) εἴμεθα ἀρεστοί, εἰς τούτους ἐδῶ μόνους οὐχὶ μετὰ ὀρθοῦ λόγου (: ἀλόγως) δὲν ἠθέλομεν ἀρέσκει, οὐδὲ ἠθέλομεν ἐκστρατεύει παρὰ τὸ πρόπον κατ' αὐτῶν, ἂν μὴ καὶ καθ' ὑπερβολὴν

(§ 5) πως ἠδικοῦμεθα ὑπ' αὐτῶν. Ἐντιμον δὲ πρᾶγμα θὰ ἦτο εἰς τούτους μὲν ἐδῶ—καὶ ἐπὶ τῇ ὑποθέσει ὅτι ἀπετυγχάνομεν τοῦ ὀρθοῦ εἰς τὰς κρίσεις ἡμῶν (=εἰ καὶ ἡμαρτάνομεν)—νὰ ὑποχωρήσωσιν εἰς τὴν παραφορὰν ὑμῶν [ἐξ ἧς κινούμενοι θὰ ἠδικοῦμεν αὐτούς], εἰς ἡμᾶς δὲ [θὰ ἦτο] ἐπονείδιστον νὰ μεταχειρισθῶμεν τὴν βίαν ἀπέναντι τῆς μετριοφροσύνης τούτων.

(§ 6) Ἐνεκα δὲ τῆς ὑπεροψίας, ἣτις προέρχεται ἐκ τῆς δυνάμεως τοῦ πλοῦτου (=ὑβρεῖ δὲ καὶ ἐξουσία πλοῦτου· σχῆμα ἐν διὰ δυοῖν=ὑβρεῖ τῇ ἀπὸ τῆς ἐξουσίας τοῦ πλοῦτου γιννομένη) καὶ ἄλλα πολλὰ παρὰ τὸ καθῆκον αὐτῶν [ὡς ἀποίκων ἡμῶν] ἐπραξαν καὶ τὴν Ἐπίδαμνον, ἣτις εἶναι ἰδική μας [ἀποικία, διότι ἀρχηγὸς τῆς ἀποικίας ταύτης, ὅτε αὕτη ἀποκίσθη, ἦτο Κορίνθιος, ὁ Φαλίος], ὅτε μὲν ἔλασε κατὰ [ὑπὸ τῶν Ταλαντίων βαρβάρων καὶ τῶν Ἐπιδαμνίων φυγάδων] δὲν τὴν περιε-

ποιούντο ὡς ἀποικίαν ἑαυτῶν (=οὐ προσεποιούντο), ὅτε ὁμως ἡμεῖς ἤλθομεν, ἵνα τὴν βοηθήσωμεν (=ἐπὶ τιμωρίᾳ), ἀφοῦ κατέλαβον αὐτὴν διὰ τῆς βίας (διὰ πολέμου), τὴν κατέχουσιν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 39

(§1) Καὶ λέγουσι δὲ ὅτι διὰ δίκης πρότερον (ἴητοι πρὶν ἢ ἐκπολιορκήσωσι τὴν Ἐπίδαμνον) ἠθέλησαν νὰ διαλύσωσι τὴν διαφορὰν των (=κρίνεσθαι)· ἀλλ' ὅταν βεβαίως προκαλῆ ταύτην τὴν δίκην (=ἦν γε προκαλούμενον) ὁ ὑπερέχων (=τὸν πρῶτον) καὶ ὁ ἐξ ἀσφαλοῦς θέσεως ὁρῶμενος (=καὶ [τὸν] ἐκ τοῦ ἀσφαλοῦς [ὄντα]), δὲν πρέπει (=οὐ δεῖ) νὰ φαίνεται, ὅτι [οὗτος] ὁμιλεῖ μετὰ τινος σπουδαιότητος, ἀλλὰ [πρέπει νὰ φαίνεται] ὅτι ὁμιλεῖ μετὰ τινος σπουδαιότητος] οὗτος, ὅστις ἐξισούται πρὸς τὸν ἀντίπαλόν του (=τὸν καθιστάντα ἐς ἴσον [τῷ ἔναντιῳ]) καὶ κατὰ τὰ ἔργα ὁμοίως καὶ κατὰ τοὺς λόγους πρὸ τοῦ (§ 3) νὰ ἐρχεται εἰς δικαστικὸν ἀγῶνα. Οὗτοι δὲ ὄχι πρὸ τοῦ νὰ ἐκπολιορκήσωσι τὴν Ἐπίδαμνον (=τὸ χωρίον), ἀλλ' ὅτε ἤρχισαν νὰ νομίζωσι (=ἠγήσαντο) ὅτι ἡμεῖς δὲν θὰ ἀδιαφορήσωμεν [εἰς τοῦτο], τότε καὶ τὴν εὐσχημον πρόφασιν τῆς δίκης προέτειναν· καὶ ἔχουσιν εἶθι ἐδῶ (εἰς τὰς Ἀθήνας δηλ.) ὄχι μόνον τὰ ἐκεῖ [ἐν Ἐπίδαμνῳ] ἀδικήματα μόνοι των διαπράξαντες (=αὐτοὶ ἁμαρτόντες), ἀλλὰ καὶ ἔχοντες τώρα τὴν ἀξίωσιν νὰ μὴ συμμαχῆτε σεῖς [μεθ' ἡμῶν], ἀλλὰ νὰ συναδικῆτε μετ' αὐτῶν καὶ νὰ δέχησθε αὐτοὺς εἰς τὴν συμμαχίαν σας, ἂν καὶ (§ 3) εἶναι ἐχθροὶ μας. Ἀλλ' οὗτοι (=οὓς) ἔπρεπεν, ὅτε ἦσαν ἀσφαλέστατοι, τότε νὰ προσέλθωσιν [εἰς σᾶς πρὸς συμμαχίαν] καὶ νὰ μὴ [προσέλθωσι] καθ' ὃν χρόνον (=ἐν ᾧ [χρόνῳ]) ἡμεῖς μὲν εἴμεθα ἠδικημένοι ὑπ' αὐτῶν [διὰ τῆς κατοχῆς τῆς Ἐπίδαμνου], οὗτοι δὲ εὐρίσκονται ἐν κινδύνῳ, μηδὲ [νὰ προσέλθωσι] εἰς περίστασιν κατὰ τὴν ὁποίαν (=ἐν ᾧ) σεῖς, ἐνῶ δὲν μετέσχετε τῆς ναυτικῆς αὐτῶν δυνάμεως τότε [ὅτε ἦσαν ἀσφαλέστατοι], τώρα θὰ δώσητε εἰς αὐτοὺς βοήθειάν τινα (=νῦν μεταδώσετε τῆς ὠφελείας) καί, ἐνῶ εἴσθε μακρὰν (ἦ: ἐνῶ δὲν μετέσχετε) τῶν ἀδικημάτων αὐτῶν (=τῶν ἁμαρτημάτων ἀπο-

γενόμενοι), *ἐξ ἴσου [μὲ τοὺς Κερκυραίους] θὰ κατηγορηθῆτε* (=τὸ ἴσον τῆς αἰτίας ἔχετε) ὑφ' ἡμῶν, *ἐὰν δὲ πρὸ πολλοῦ εἶχον κοινὰς μὲ σᾶς τὰς δυνάμεις των* (=πάσαι δὲ κοινώσαντες τὴν δύναμιν), [ἔπρεπε [=χρῆν]] νὰ ἔχωσιν [αὐτοὶ] κοινὰ [μὲ σᾶς (=ὑμῖν)] καὶ τὰ [ἐκ τούτου] ἀποτελέσματα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 40

(§ 1) Ὅτι μὲν λοιπὸν καὶ ἡμεῖς αὐτοὶ (=αὐτοὶ τε) μετὰ δικαίων *παραπόνων* (=ἐγκλημάτων) *ἔχομεν ἔλθει [ἐνταῦθα]* (=ἤχομεν [δεῦρο]) καὶ *οὔτοι ἐδῶ* (=οἶδε) [οἱ Κερκυραῖοι] εἶναι βίαιοι καὶ πλεονέκται, ἔχει γίνει φανερόν [ἐκ τῶν μέχρι τοῦδε παρ' ἡμῶν λεχθέντων] ὅτι δὲ δὲν ἠθέλετε δεχθῆ αὐτοὺς [ὡς συμ- (§ 2) μάχους] δικαίως, πρέπει νὰ ἐννοήσητε [τοῦτο]. *Διότι, ἐὰν ὑπάρχη ὀρθὸν ἄρθρον* (=εἰ γὰρ εἴρηται) ἐν ταῖς συνθήκαις *ὅτι ἐπιτρέπεται εἰς ἐκάστην τῶν μὴ ἐγγεγραμμένων ἐν ταῖς συνθήκαις πόλεων νὰ προσέλθῃ εἰς ὅποιον ἐκ τῶν δύο μερῶν καὶ ἂν θέλῃ [νὰ ἔλθῃ]* (=ἔξεῖναι...ἐλθεῖν=ἔξεῖναι τινι (=ἐκάστη) τῶν ἀγράφων πόλεων ἐλθεῖν παρ' ὁποτέρου βούλεται [ἐλθεῖν]), *τὸ ἄρθρον τοῦτο τῆς συνθήκης* (=ἡ συνθήκη) *δὲν ἔχει κῦρος* (=οὐκ ἔστι) [*δι' ἐκεῖνους*] *οὔτινες προσέρχονται εἰς τὴν συμμαχίαν ἄλλων* (=τοῖς ἰουσι), *ἵνα βλάπτωσιν ἄλλους* (=εἰ βλάβῃ ἑτέρων), *ἀλλὰ [δι' ἐκεῖνον], ὅστις χωρὶς νὰ ἀποστερῇ ἑαυτὸν ἀπὸ ἄλλου* (ἢ: χωρὶς νὰ ἀποστατῇ ἀπὸ ἄλλου) *ἔχει ἀνάγκην βοηθείας καὶ [δι' ἐκεῖνον] ὅστις δὲν θὰ γίνῃ αἷτιος πολέμου* (=καὶ ὅστις μὴ ποιήσει πόλεμον) ἀντὶ τῆς εἰρήνης εἰς τοὺς δεχθέντας αὐτόν, [οἱ ὅποιοι βεβαίως δὲν θὰ τὸν δεχθῶσιν] *ἐὰν εἶναι φρόνιμοι ἄνθρωποι τοῦτο δὲ* (=ὅ) [*τὸ νὰ ἔχητε δηλ. πόλεμον ἀντὶ τῆς εἰρήνης*], *τώρα σεῖς, ἐὰν δὲν πείθησθε εἰς τοὺς λόγους ἡμῶν, ἠθέλετε πάθει. Διότι [εἰν ἠθέ-* (§ 3) *λετε δεχθῆ αὐτοῦ:] δὲν ἠθέλετε γίνει πρὸς τοὺτους ἐδῶ μόνον βοηθοὶ (ἐπίκουροι), ἀλλὰ καὶ πρὸς ἡμᾶς ἀντὶ συμμαχῶν [ἠθέλετε γίνει] πολέμοι. Διότι εἶναι ἀνάγκη, ἐὰν ὑπάγητε (:συμμαχήσητε) μετ' αὐτῶν, ἡμεῖς καὶ νὰ ἀποκρούσωμεν τοὺτους (τοὺς Κερκυραίους) ὄχι ἄνευ ὑμῶν* (ἢ: καὶ σᾶς ὁμοῦ).

(§ 4) *Και ὅμως δίκαιον βεβαίως εἶναι* (=καίτοι δίκαιοί γε ἔστε' προσ. συνταξ. ἄντι τῆς ἄπροσ. : καίτοι δίκαιόν γ' ἔστι) πρὸ πάντων *να στέκησθε μακρὰν καὶ τῶν δύο* (ἢ : να ἦσθε οὐδέτεροι=ἐκποδῶν στήναι ἀμφοτέροις), ἔὰν δὲ [δὲν θέλητε να μείνητε οὐδέτεροι], δίκαιον εἶναι *να ἐνωθῆτε μεθ' ἡμῶν* (=ἵεναι μεθ' ἡμῶν) τοῦναντίον [τῆς αἰτουμένης συμμαχίας] ἐναντίον τούτων—*διότι* (=γε) μετὰ τοὺς Κορινθίους μὲν *ἐν ταῖς συνθήκαις περιλαμβάνεσθε* (=ἔνσπονδοί ἔστε), μετὰ τοὺς Κερκυραίους δὲ οὐδέποτε μέχρι τοῦδε *ἐσυνθηκολογήσατε* (=δι' ἀνακωχῆς ἐγένεσθε) — καὶ να μὴ καθιερώνητε *τὴν συνθήθειαν* (=τὸν νόμον), ὥστε να δέχηται τις ἐκείνους οἵτινες ἀποστατοῦσιν ἀπὸ

(§ 5) τοὺς ἄλλους. Διότι οὐδὲ ἡμεῖς, ὅτε οἱ Σάμιοι ἀπεστάτησαν [ἀφ' ἡμῶν τῷ 440 π. Χ.] *ἐψηφίσαμεν ἐναντίον σας* (=προσεθέσαμεν ψῆφον ἐναντίαν ὑμῖν), ἂν καὶ οἱ ἄλλοι Πελοποννήσιοι ἦσαν ἐν τῇ ψηφοφορίᾳ διηρημένοι [περὶ τοῦ ζητήματος], ἂν πρέπει να βοηθῶμεν αὐτοὺς (τοὺς Σαμίους δηλ.), ἀλλὰ φανερὰ *ἐναντιωθέντες εἶπομεν* (=ἀντείπομεν) να τιμωρῇ ἕκαστος ὁ

(§ 6) ἴδιος *τοὺς ἀνήκοντας εἰς αὐτὸν* (=τοὺς προσήκοντας) συμάχους. Διότι, ἔὰν τοὺς κακόν τι [ἐναντίον μας] πράττοντας βοηθήσητε δεχόμενοι [αὐτούς], *θὰ φανῶσι καὶ ἐκ τῶν ἰδικῶν σας συμάχων* (=φανεῖται καὶ τῶν ὑμετέρων) *ὄχι ὀλιγώτεροι* (: πλείστοι=οὐκ ἐλάσσω), *οἵτινες* (=ἂ) *θὰ προσέλθωσι πρὸς ἡμᾶς* (=πρόσεισιν ἡμῖν) *καὶ ἐπομένως θὰ καθιερώσητε τὴν περὶ ἧς ὁ λόγος συνθήθειαν* (=καὶ τὸν νόμον θήσεσθε) [τοῦ να δέχησθε δηλ. τοὺς ἀποστατοῦντας ἀπὸ ἄλλους] μᾶλλον ἐναντίον σας παρὰ ἐναντίον μας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 41.

(§ 1) *Δικαιολογητικούς μὲν λοιπὸν λόγους τούτους πρὸς ὑμᾶς ἔχομεν να εἶπωμεν* (=δικαιώματα... ἔχομεν = τάδε = ταῦτά † ἔστι δικαιώματα, ἂ πρὸς ὑμᾶς ἔχομεν) ἀρκετοὺς κατὰ τοὺς νόμους τῶν Ἑλλήνων [διότι κατὰ τοὺς βιβράρους, ἀνθρώπους ἀναγώγους καὶ ἰδιοτελεῖς οὐδὲν δίκαιον εἶναι ἱκανὸν να πείσῃ]· *προτρέπομεν δὲ ὑμᾶς καὶ ἀπαιτοῦμεν να ἀνταποδώσητε εἰς*

ἡμᾶς χάριν τοιαύτην (οἷα ἡ ἐξῆς: νεῶν γαο...) (= παραίνεσιν δὲ καὶ ἀξίωσιν χάριτος τοιάνδε [ἔχομεν]), ἣτις λέγομεν ὅτι πρόπει νὰ ἀνταποδοθῆ (= ἦν φαμεν ἀντιδοθῆναι) εἰς ἡμᾶς ἐν τῇ παρουσίᾳ περιστάσει, διότι δὲν εἴμεθα ἐχθροὶ (= οὐκ ἐχθροὶ ὄντες), ὥστε αὐτὴ νὰ γίνῃ εἰς ὑμᾶς πρόξενος βλάβης [ἐν τῷ μέλλοντι γιγνομένων οὕτω ἡμῶν ἰσχυροτέρων διὰ τῆς χάριτος, ἥτοι τῆς ἀποπομπῆς τῶν Κερκυραίων], οὔτε πάλιν [τόσον στενοὶ] φίλοι (§ 2) ὥστε νὰ κάμωμεν κατάχρησιν αὐτῆς (= ἐπιχοῦσθαι). Ὅτε δηλαδή ποτε εἶχετε ἔλλειψιν πολεμικῶν (= μακρῶν) πλοίων πρὸς διεξαγωγὴν τοῦ [δεκαετραετοῦς: 505—491 π. Χ.] πολέμου κατὰ τῶν Αἰγινήτων πρὸ τοῦ Περσικοῦ πολέμου (= ὑπὲρ τὰ Μηδικά), εἴκοσι ναῦς παρὰ τῶν Κορινθίων ἐλάβετε καὶ αὐτὴ ἡ εὐεργεσία ἡμῶν καὶ ἡ γενομένη εἰς τὸν πόλεμον κατὰ τῶν Σαμίων [τῷ 440 π. Χ., πρβλ. Α', 40, 5] τὸ νὰ μὴ δηλ. ἐξ αἰτίας ἡμῶν (= δι' ἡμᾶς) οἱ Πελοποννήσιοι βοηθήσωσιν αὐτοὺς, ἐγίνεν αἰτία, ὥστε σεῖς τοὺς μὲν Αἰγινήτας νὰ νικήσητε, τοὺς δὲ Σαμίους νὰ τιμωρήσητε (= παρέσχε .. κόλασιν=ἐποίησεν ὥστε ὑμᾶς ἐπικρατῆσαι Αἰγινήτων, κολάσαι δὲ Σαμίους)· καὶ ἐγένετο [ἡ εὐεργεσία] εἰς τοιαύτας περιστάσεις, καθ' ἃς (= οἷς=ἐν οἷς) μάλιστα οἱ ἄνθρωποι, ὅτε ἐπέρχονται κατὰ τῶν ἰδίων ἐχθρῶν, τὰ πάντα καθ' ὀλοκληρίαν παραμελοῦσι (= τῶν πάντων ἀπερίοπτοί εἰσι=τὰ πάντα οὐ περισκοποῦσι=τὰ πάντα περιόρωσι) πλὴν τῆς νίκης· διότι [οἱ ἄνθρωποι] καὶ φίλον θεωροῦσι τὸν βοηθοῦντα αὐτοὺς (= τὸν ὑπουργοῦντα) ἂν καὶ πρότερον οὗτος ἦτο ἐχθρὸς, καὶ ἐχθρὸν τὸν ἀνθιστάμενον εἰς αὐτοὺς καὶ φίλος ἂν τύχῃ νὰ εἶναι οὗτος· διότι [οἱ ἄνθρωποι] καὶ τὰς ἰδίας τῶν ὑποθέσεις παραμελοῦσι (εἰς χεῖρονα θέσιν βάλλουσι· παβλέπουσι νὰ φθειρῶνται) (= τὰ οἰκεία χεῖρον τίθενται) ἔνεκα τῆς παρούσης σφοδρᾶς ἐπιθυμίας τῆς νίκης (= ἔνεκα τῆς αὐτίκα φιλονικίας=ἔνεκα τοῦ σφόδρα νίκης ὀρέγεσθαι).

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 42

(§ 1) Ταύτας δὲ τὰς εὐεργεσίας (= ὧν=ταῦτα δέ· ἀναφ. προσθετικῆ) ἔχοντες ὑμεῖς [οἱ ἐν τῇ] ἐκκλησίᾳ [παρόντες] κατὰ νοῦν

καὶ νεώτερός τις, ἀφοῦ μάθη αὐτὰς παρὰ πρεσβυτέρου, ἄς θεωρηῇ καθήκον του (=ἀξιούτω) νὰ ἀνταποδίδῃ (=ἀμύνεσθαι =ἀμείβεσθαι) εἰς ἡμᾶς τὰς ὁμοίας εὐεργεσίας καὶ ἄς μὴ νομίσῃ ὅτι δίκαια μὲν εἶναι ταῦτα, τὰ ὁποῖα λέγονται (=δίκαια... λέγεσθαι=δίκαια μὲν εἶναι τάδε, ἃ λέγεται) συμφέροντα δὲ ὅτι (§ 2) εἶναι ἄλλα, ἐὰν θὰ πολεμήσῃ τι. Διότι καὶ τὸ συμφέρον πρὸ πάντων ἀκολουθεῖ (ἐμφανίζεται =ἔπεται) ἐκεῖ ὅπου (=ἐν ᾧ) ἐλάχιστα τις ἀδικεῖ καὶ : ὁ μέλλων πόλεμος (=καὶ τὸ μέλλον τοῦ πολέμου), διὰ τοῦ ὁποῖου (=ᾧ) ἐκφοβίζοντες ὑμᾶς οἱ Κερκυραῖοι σᾶς παρακινουῦσι νὰ μᾶς ἀδικῆτε, εἶναι ἀκόμη ἀδηλος (=ἐν ἀφανεῖ κεῖται) καὶ δὲν [εἶναι] καλὸν ὑμεῖς παρασυρθέντες (: παρακινήθέντες=ἐπαρθέντας) ὑπ' αὐτοῦ [τοῦ πολέμου] φανεράν ἔχθησαν τώρα καὶ ὄχι μέλλουσαν κατὰ τῶν Κορινθίων νὰ ἔχητε, ἀλλὰ (=δὲ) φρόνιμον (=σῶφρον) μᾶλλον [εἶναι] νὰ ἀφαιρέσητε ὀλίγον κατ' ὀλίγον (=ὕφελεῖν) [μέρος τι (=τι)] τῆς δυσπιστίας, ἣτις πρότερον ὑπῆρχεν [εἰς ὑμᾶς ἐναντίον μας] ἐξ αἰτίας τῶν Μεγαρέων [τῶν συμμάχων σας, οἵτινες (§ 3) ἀποστατήσαντες ἀφ' ὑμῶν εἶχον τύχει τῆς βοήθειάς μας]: διότι ἡ τελευταία εὐεργεσία [ἦν παρέσομεν κατὰ τὸν πρὸς τοὺς Σαμίους πόλεμον καὶ ἣτις εἶναι νεωτέρα—τελευταία—τῆς ἐξ αἰτίας τῶν Μεγαρέων ἔχθηρας] ἐν καταλλήλῳ χρόνῳ γινόμενῃ (=καιρὸν ἔχουσα) καὶ μικροτέρα ἐὰν εἶναι [τῶν προτέρων] (=κἂν ἐλάσσων ἦ) ἔχει τὴν δύναμιν μεγαλύτερον παρά (§ 4) πονον (=ἔγκλημα) νὰ ἐξαλείψῃ (: νὰ διαλύσῃ=λῦσαι). Μηδὲ παρασύρεσθε ὑπὸ τούτου (=μηδὲ ἐφέλκεσθε τούτῳ), ὅτι δηλ. [οἱ Κερκυραῖοι] προσφέρουσιν [εἰς σᾶς] μεγάλην συμμαχίαν ναυτικοῦ· διότι τὸ νὰ μὴ ἀδικῆ τις τοὺς ὁμοίους του [κατὰ τὴν δύναμιν] εἶναι ἰσχυροτέρα δύναμις ἢ νὰ θέλητε νὰ ἐπικρατῆτε [τῶν ἄλλων] (=τὸ πλεόν ἔχειν) διὰ πόλεμον (=διὰ κινδύνων) παρασυρθέντες ὑπὸ τοῦ πρὸς στιγμὴν φανεροῦ συμφέροντος (=τῷ αὐτίκα φανερῷ).

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 43

Ἐπίλογος

(§ 1) Ἕμεῖς δὲ, ἐπειδὴ ἔχομεν περιπέσει (εὐρεθῆ) εἰς τὴν δύσκολον περίστασιν τούτων τῶν πραγμάτων τὰ ὁποῖα (=

οἷς=τούτοις [τοῖς πράγμασιν] ἃ) *ἡμεῖς αὐτοὶ* (=αὐτοὶ) ἐν τῇ Λακεδαίμονι [ἐνθα ἐγένετο τὸ συνέδριον τῶν Πελοποννησίων περὶ τῆς ὑποθέσεως τῆς Σάμου] *ἐνώπιον πάντων διεκηρύξαμεν* (=προείπομεν), δηλ. *ἕκαστος μόνος του* (=αὐτόν τινα) νὰ τιμωρῇ τοὺς ἰδικούς του συμμάχους, *ἔχομεν τὴν ἀξίωσιν* (=ἀξιούμεν) τὸ αὐτὸ τώρα νὰ *ἐπιτύχωμεν* (=κομίζεσθαι=λαμβάνειν=τυγχάνειν) παρ' ἡμῶν [δηλ. νὰ τιμωρήσωμεν τοὺς Κερκυραίους τοὺς ἀποστατήσαντας ἀφ' ἡμῶν] καὶ [ἔχομεν τὴν ἀξίωσιν] νὰ μὴ βλάβητε ἡμᾶς [διὰ τῆς ψήφου σας], ἐνῶ ὠφελήθητε (§ 2) διὰ τῆς ἰδικῆς μας ψήφου [κατὰ τὰ Σαμιακά]. Ἀποδώσατε δὲ τὰ ἴσα ἐς ἡμᾶς [καὶ ὑμεῖς], *κρίνοντες* (: νομίσαντες=γνόντες) ὅτι αὕτη ἡ περίστασις εἶναι ἐκείνη, *καθ' ἣν* (=ἐν ᾧ) καὶ ὁ βοηθῶν εἶναι *φίλιτος* (=φίλος μάλιστα) καὶ ὁ ἀντι- (§ 3) *στάμενος* [εἶναι] *ἐχθιστος* (=ἐχθρὸς [μάλιστα]). Ὅθεν (=καὶ) τοὺς Κερκυραίους τούτους ἐδῶ μήτε ὡς συμμάχους δέξεσθε *παρὰ τὴν θέλησιν ἡμῶν* (=βία ἡμῶν), μήτε βοηθεῖτε αὐτούς, *ἐν ᾧ ἔχουσιν ἀδικήσει [ἄλλους]* (=ἀδικοῦσι =ἡδικηκό- (§ 4) *σι*). *Καὶ ταῦτα ἐὰν κάμνητε* (:καὶ οὕτω πράττοντες=καὶ τάδε ποιοῦντες), καὶ τὰ πρέποντα θέλετε πράξει καὶ τὰ ὠφελιμώτατα (=τὰ ἀρίστα ἢ: τὰς ἀρίστας βουλὰς) θέλετε σκεφθῆ δι' ἡμᾶς αὐτοὺς (ἢ: ὑπὲρ ἡμῶν αὐτῶν=ὑμῖν αὐτοῖς).

ΣΧΟΛΙΚΗ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ
ΔΗΜΗΓΟΡΙΩΝ ΘΟΥΚΥΔΙΔΟΥ

ΒΙΒΛΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

Δημηγορία τοῦ Ἀρχιδάμου ῥηθεῖσα τῷ 431
π. Χ. ἐν τῷ παρὰ τὸν Ἴσθμόν συγκροτη-
θέντι πολεμικῷ συμβουλίῳ ἐκ τῶν στρα-
τηγῶν καὶ λοιπῶν ἀξιωματούχων τῶν
συμμαχικῶν πόλεων.

Πρόλογος

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 10.—Οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι εὐθὺς μετὰ τὰ ἐν
Πλαταιαῖς συμβάντι ἐστελλόν ἀγγελιαφόρους κατὰ διαφό-
ρους διευθύνσεις (=περιήγγελλον) εἰς τὰς πόλεις τὰς εὐρισκο-
μένας ἀνὰ τὴν Πελοπόννησον καὶ εἰς τὰς χώρας τῶν ἔξω τῆς
Πελοποννήσου συμμάχων (=τὴν ἔξω συμμαχίαν) διατάσσον-
τες νὰ παρασκευάζωσι (=παρασκευάζεσθαι) στρατὸν καὶ τὰ
τρόφιμα (=τὰ ἐπιτήδεια), ὅποια εἶναι πρέπον (=οἷα εἰκόσ
[ἔστι]) νὰ ἔχωσιν δι' ἐκστρατείαν ἔξω τῆς χώρας των (: ὑπερό-
(§ 2) ριον=ἔκδημον), διότι ἐσκόπουν νὰ εἰσβάλωσιν εἰς τὴν
Ἄττικὴν. Ὅσακις (=ἐπειδὴ) δὲ ἦσαν ἔτοιμοι ἕκαστοι, κατὰ
τὸν χρόνον τὸν ὠρισμένον (=τὸν εἰρημένον) [ὑπὸ τῶν Λακε-
δαιμονίων] συνήρχοντο (=ἔσυνῆσαν) τὰ δύο τρίτα (=τὰ δύο
(§ 3) μέρη) ἐξ ἑκάστης πόλεως εἰς τὸν Ἴσθμόν. Καὶ ὅτε ὅλον
τὸ στράτευμα ἦτο συνηθροισμένον, ὁ Ἀρχίδαμος ὁ βασιλεὺς τῶν
Λακεδαιμονίων, ὅστις ἦτο ἀρχηγὸς τῆς ἐκστρατείας ταύτης,

ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ
 'Η ΕΝΩΣΙΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΔΙΔΑΣΚΑΛΩΝ,,
 ΙΩΑΝΝΟΥ Θ. ΡΩΣΣΗ

(π. γυμνασιάρχου)

ΟΔΟΣ ΦΙΛΟΘΕΑΣ & ΝΙΚΟΛΗΜΟΥ

(Παρά τὸ Μητροπολιτικὸν Μέγαρον)

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

*Εκδοθεῖσαι πωλοῦνται ἐν τῷ οἴκῳ ἡμῶν αἱ κάτωθεν
 ὄγκολικαὶ μεταφράσεις.

ΡΩΣΣΗ Θ. ΙΩΑΝ.—	1) Λυσίου λόγοι	Δρ.	4.—
» »	2) Ἀριστοτέλ. Ἀθην. Πολιτεία	»	5.—
» »	3) Ὅμηρου Ὀδυσσ. . Ακαί Ζ	»	5.—
» »	4) Ὅμηρου Ὀδύσσεια Ι	»	4.—
» »	5) Δημοσθένους Ὀλυμπιακοί	»	5.—
» »	6) Κερνηλίου Νέπωτος	»	5.—
» »	7) Καίσαρος de bello civili	»	5.—
» »	8) Θουκυδίδου βιβλίον Α' Ἰστ.	»	4.—
» »	9) » » Β' »	»	4.—
» »	10) Ὅμηρου Ἰλιάδος Ζ'	»	4.—
» »	11) » »	»	4.—
» »	12) Δημηγορίαι Θουκυδίδου	»	5.—
» »	13) Λυρική Ἀνθολογία ἀρ- χαίων Ἑλλήνων ποιητῶν	»	5.—
» »	14) Δημοσθένους Α' Φιλιπ- πικός καὶ περὶ εἰρήνης	»	5.—
» »	15) Πλάτωνος Κρίτωνος	»	4.—
» »	16) Ἐπιτάφιος τοῦ Περικλέους	»	4.—
» »	17) Εἰδύλλιον Θεοκρίτου	»	4.—
» »	18) Σοφοκλέους Ἀντιγόνης	»	6.50
» »	19) » Οἰδίπους Τύραννος	»	7.50
» »	20) Ὅμηρου Ἰλιάς Ο-Π	»	5.—
» »	21) » » Τ-Σ	»	7.—
» »	22) Ἀπολογία Σωκράτους...	»	7.—

Τιμᾶται Δρ. 5.00

